ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 509

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 7 Septembrie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888–1897, CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

VASILE ALECSANDRI

— Patruzeci de ani dela moartea lui —

Literatura noastră se mai găseşte, în ceiace priveşte frecvenţa publică, în stadiul curselor de cai şi din pricină că interpreţii sentimentului de unanimitate sunt aproape exclusiv, tinerii din fragede vârste, pripiţi de o sevă exuberantă, când se vorbeşte de un poet, el este imediat înhămat la o problemă. Care e mai mare, Alecsandri sau Eminescu? Generaţiile anuale sunt mânate de o însufleţire de recorduri.

Este adevărat că, redusă la acest element, literaturii îi lipseşte, cum se constată pe altă diagonală a chestiunii adesea, o aşa numită critică şi mai ales o sumedenie de critici, care au început să fie atât de necesari ca şi suma poeţilor, obţinută în 60 de ani de floricultură mentală. Pentru inventariul materialului literar, datorit unui mare număr de scriitori, apăruţi în sălbătecia naturii, ca buruienile cu aromă, e nevoie într'adevăr de un serviciu de botanică inteligentă, căruia nu i se consacră încă profesorii.

Critica se produce după normele poeziei, în tablete, sonete şi epigrame, documentate de inspiraţie şi fantezie, măsurând proporţiile şi referindu-se la un raport, aproximativ.

Metoda, din punctul de vedere al agrementului şi al variaţiunii, nu lasă mult de dorit, căci seamănă cu escursiile şi dă plăceri divizate, după un program circular, în momente şi submultipli de moment. Dar e o metodă fără memorie şi stabilitate, în care secunda împiedică priveliştea veacului şi a timpului: ghemul trece prin urechea acului în fragmente şi pe când sunt cusuţi nasturii, se desface haina. Lucrul care se chiamă cultură şi care justifică în ansamblu o activitate dela pană la pană şi dela generaţie la generaţie, împletite împreună, pentru a prinde la un ţărm definitiv vasul fantomal, se execută cel mai puţin şi nu se mai face de loc.

Vasile Alecsandri, de care gazetele şi publicaţiile literare îşi aduc din când în când calendaristic aminte, ca să ceară unui colaborator un articol ca un acces şi un fel de judecată în patru linii telegrafice, n'a ispitit cu personalitatea lui răgazul şi onestitatea profesională a niciunuia din acei literaţi constructivi şi organizatori, pe care îi oferă studiul universitar şi catedra. In aprecieri provizorii şi în instantanee mici de Kodak, se cuprinde când un poet când altul din trecutul literaturii.

Dar de acest grav inconvenient nu suferă numai literatura. Amatorismul e tot atât de bine reprezintat în ştiinţele legate cu pământul românesc, în cereale ca şi în petrol, în geografie, în meteorologie şi chiar în geologie, pentru care a fost creeat un institut, cu desfăşurarea infinit de lentă. Am putea afirma, fără intenţii jignitoare, că regiunea ştiinţifică cea mai exploatată aparţine medicinei şi în special diviziunii ei principale, a naşterilor — şi acest lucru, probabil graţie torentului neîncetat de viaţă, care bântuie dela sine şi ne sileşte să ne ţinem după spumele lui.

Ne găsim încă şi desigur din cauza unui progres forţat, în starea sufletească a nerăbdării, sporită de plictisul în care se rezolvă acest sentiment. Un zigzag furtunos ne aruncă dela o preocupare la alta, hora vieţii noastre a încăput într'un ritm artificial, fiecare din noi face într'o săptămână călătoria repetată de 52 de ori pe an a lui Cristofor Columb, pe un spaţiu de un kilometru pătrat.

Remediul acestui patinaj, deghizat în zeci de costume diverse, ar fi venit dela studiul lui Diogen, neturburat în circonferinţele lui, la gura unui butoi răsturnat. In bibliotecă şi în universitate inteligenţa românească şi-ar fi putut găsi un tempo şi o dimensiune constructivă, răpită de evenimentele precipitate în viaţa nouilor ei generaţii. Ea nu s'a putut folosi măcar, ca la catolici, de liniştea mânăstirii, de grija împăraţilor şi a Papilor. Biblioteca a intrat în geamantan, cu oglinda, cu peria, cu papucii şi cu săpunul de ras şi ca la nici un popor în vârsta lui de formaţie, politica a intrat lătrătoare şi injurioasă în toate activităţile, ştirbindu-le pe toate şi devenind singurul instrument de selecţiune în toate profesiile, meşteşugurile şi artele — şi în poezie.

Singura şcoală în care se mai poate refugia, într'un program forfotit ca un coş de raci, o preocupare, neîncetat asaltată de preocupările concurente, se poate să fi rămas liceul, unde provincia mai ales, numără profesori de merit, agitaţi însă de o autoritate sâcâitoare. In universitate începe numaidecât, la cele mai multe facultăţi, amatorismul. Profesorii caută febril cu totul altceva decât mulţumirile, de sigur măsurate în suprafaţă, ale catedrei şi studenţii sunt atraşi în orba lor pasională. De câte ori universitatea noastră creează tipul meditativ, indispensabil circulaţiei culturale pe altitudini, acesta se declasează, ca un invalid. Studentul se refuză profesionalmente cu întreaga lui individualitate profesiunii în perspectivă, la exemplul profesorilor lui, absenţi din stricta disciplină.

Mai este vreme pentru Alecsandri, un clasic al literaturii? Cine e mai mare, vrem să ştim, la ghişeu, Alecsandri sau Eminescu?... Dacă e mai mic nu interesează. Dacă e mai mare, de ce ar interesa mai mult? Nu e mai literar să lăsăm libelula să doarmă, învăluită în ciripitul luminii şi al ceţei alburii dela Mirceşti, pe mormântul poetului liniştit?

Şi să vorbim de el, peste 50 de ani, când temperatura bolnavului nostru va fi scăzut...

T. ARGHEZI

Poezia lui Alecsandri

de ION PILLAT

Patruzeci de ani s'au aşternut pe mormântul lui Vasile Alecsandri — dar poezia lui, mai ales cea din Pasteluri, a rămas încă tânără ca în prima zi, şi pilda vieţii sale literare rămâne actuală şi pentru generaţia de azi. Care e taina acestei surprinzătoare vitalităţi a unei opere care, privită din punctul de vedere al literaturii romăre, se şi pierde parcă în vremurile legendare şi eroice ale începuturilor sale?

Taina rară a poeziei lui Alecsandri rezidă după noi în marea ei simplicitate, în armoniosul ei echilibru sufletesc, în forma ei autentic românească, am spune aproape populară, înţelegând prin popular comoara etnică a satelor noastre. Am mai adăoga la aceste caracterizări fundamentale două caractere care individualizează această poezie: distincţia ei, adică o nobleţă naturală, nesilită, ceva vechiu boeresc, şi în acelaş timp, prin legături adânci cu pământul ţării, ceva dârz răzăşesc — şi acel caracter de superioară obiectivitate al poetului rustic, duşman al abstracţiilor, străin de patimile şi de răsvrătirile sentimentale şi intelectuale ale oraşului, dar care, legându-şi viaţa şi inspiraţia de ritmul etern al anotimpului, nu pierde din vedere constelaţiile cerului, dar nici nu uită să observe cel mai umil fir de iarbă sau gâza cea mai mică. Definind poezia lui Alecsandri — şi ne gândim mai ales la partea ei nemuritoare, la Pasteluri — fără să vrem citâm înseşi însuşirile poeziei clasice. Şi e un adânc adevăr în anecdota povestită de d-şoara Elena Văcărescu, care spunea că, prezintând lui Leconte de Lisle pe Alecsandri, celebrul şef al parnasienilor francezi şi în acelaş timp traducătorul savant al lui Homer şi al tragicilor eleni ar fi esclamat: „Dar uitaseşi să-mi spui că voiai să-mi prezinţi pe Virgiliu."

Sânt într'adevăr între autorul Bucolicelor şi al Georgicelor deoparte şi autorul Pastelurilor de cealaltă, asemănări care nu provin dintr'o influenţă de cărţi citite sau de texte migălos cercetate, ci dintr'o realitate mult mai adâncă. Şi Latinul şi Românul şi-au hrănit versul pe aceleaşi păşuni şi l-au adăpat la aceleaşi izvoare. Natura rustică, peisajul câmpenesc crugul anotimpurilor, legendele străvechi spuse din fluer de păstori „sub tegmine fagi" sau povestite în serile posomorâte de iarnă „la gura sobei", muncile

Balade şi cantice poporale a Românilor

—

I

Mioritsa

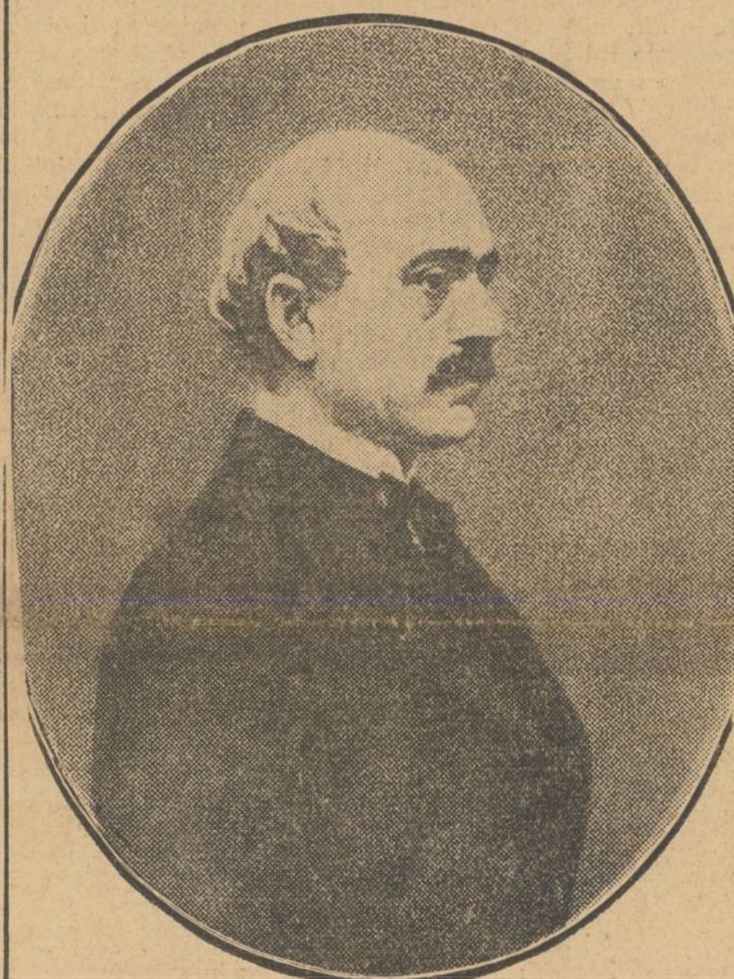
—

Pe-un picior de plaiu,
Pe-o gură de raiu
Iată vin în cale
Se coboră la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobanei
Unu-i Moldovan... (°)
Unu-i Ungurean
Şi unu-i Vrâncean
Iar cel Ungurean
Şi cu cel Vrâncean
Mări, se vorbiră
Şi se sfătuiră
Pe l'apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel Moldovan
Că-i mai ortoman,
Ş'are oi mai multe
Mândre şi cornute,
Şi cai învăţaţi
Şi câni mai bărbaţi.-!

Un autograf al lui Alecsandri

câmpului, aratul, cositul, secera, iată teme comune care fatal, dacă adăogăm şi temperamentul atât de mediteranean al omului dela Mirceşti, trebuiau să producă o poezie înrudită.

Da, Alecsandri e poetul nostru clasic prin excelenţă. Zadarnic, influenţat de moda epocii literare sau de ascendentul pe care romantismul francez şi în special Victor Hugo îl păstrau atunci în ţara noastră, Alecsandri a încercat în atâtea Legende să adapteze, romantizându-le, temele, procedeele până şi imaginile din „Legende des Siècles". N'a reuşit căci această poezie romantică era contrarie adevăratei sale firi şi n'a putut da decât flori forţate de seră care n'au supravieţuit modei ce le crease. Nu vreau să spun că cititorul de azi nu va găsi şi în Legende bucăţi de admirat, — dar sunt tocmai acelea, — ca „Ghioaga lui

Vasile Alecsandri

Briar" de pildă — care, prin caracterul lor neaoş, aproape sălbatec, se apropie mai mult de folklorul şi de tradiţiile noastre primitive. Acest caracter cu desăvârşire clasic face mărirea, dar şi — îmi permit s'o spun — greutatea de înţelegere a lui Alecsandri.

Această afirmaţie va părea multora paradoxală, aproape ridicolă. Cum? — vor obiecta unii — Alecsandri, limpedele Alecsandri, ale cărui versuri transparent de uşoare, din clasele primare ne-am obicinuit să le culegem proaspete pe buze de copii, Alecsandri, „acel rege al poeziei, vecinic tânăr şi ferice", cum l-a numit Eminescu, facilul Alecsandri — greu de înţeles? poate chiar autor dificil? Iată o glumă nedemnă de seriozitatea unei comemorări.

Iar alţii vor spune cu aparentă dreptate: Am fi înţeles să ni se vorbească de dificultatea unui poet profund, cugetător — ca Eminescu de pildă — dar dificultatea lui Alecsandri, iată un lucru care într'adevăr nu-l înţelegem.

Şi totuşi, acest lucru e adevărat — pentru generaţiile de azi cel puţin. Mai mult; îndrăznesc să afirm că faţă de starea de receptivitate sufletească specială şi de dezechilibrul sentimental al publicului postbelic, poezia lui Eminescu, genială, dar cu adânci surpări de umbre, cu goluri de linişte alături de infinite rezonanţe — atât de subiectivă, dinamică, de un superior dezechilibru creator de armonii noi verbale şi sufleteşti — e mai lesne pătrunsă, e mai uşor primită, mai facilă decât armonia senină, obiectivă şi statică a versului lui Alecsandri, de a cărui aparentă limpezime generaţiile de azi se lovesc ca de un zid de cristal. Acolo unde crezi că nu e nimic — acolo începe totul. Şi suprema artă la Alecsandri e ceeace e sborul la păsări. Ţi se pare un lucru de nimic—e firesc ca pasărea aceasta ce sboară atât de lin cu aripi abia fâlfâite să plutească pe cer. Şi totuşi ca să ajungă la aceste minuni, omul a trebuit, cu ce trudă, să inventeze aeroplanul greoi.

Simplicitatea clasică a lui Alecsandri — iată dificultatea lui.

„Omul trist cade pe gânduri şi s'apropie de foc". Câtă subtilitate de gânduri, ce melancolie de sentimente, câte amintiri din propria ta viaţă şi din viaţa altora nu-ţi chiamă în minte acest vers mai evocator, mai turburător ca un roman întreg. Sau sub aparenta lui simplicitate

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineaţa ninge iară

nu închide oare versul, cu întreita lui repetiţie, toate iernile dela noi şi fuga nesfârşită a timpului în care fără vrere te simţi că pieri şi tu?

Poezie uşoară — o astfel de poezie? Poezie pentru copii sau pentru bănci de şcoală?... După noi, poezia lui Alecsandri e prin definiţie o poezie care trebue decantată încet, într'un suflet bogat de experienţa îndoită a visului şi a vieţii. Poezie grea şi poezie de mare artist, dar poezie născută, nu făcută — poezie care a crescut natural ca o floare de câmp. Poet clasic poet al naturii. Şi alţi poeţi au cântat natura, dar în „Pasteluri" marele merit al lui Alecsandri şi în acelaş timp puternica lui originalitate, constă în izolarea naturii în esenţa ei pură, pe care — ca un alhimist isteţ — o desparte de toate elementele străine ce o înăbuşeau. Toată cartea — de fapt alcătuită din cele 30 de pasteluri dela început — nu este decât un singur poem: al naturii şi al omului dela ţară, care trăeşte în preajma ei. Poeziile în geometrica lor echilibrare, urmând ritmul ceresc al anotimpurilor, se leagănă ca o salbă de preţ de pieptul pământului nostru.

Suprema lor obiectivitate permite sufletului să alunece pe apa liniştită a contemplării fără s'o turbure şi fără s'o întunece, aşa cum privirea poetului luneca odinioară pe luciul Siretului din lunca dela Mirceşti.

Dar surprinzătoarea putere de a concretiza ceiace vede în linii de o puritate, în stil, aproape japoneză, permite poetului să nu se piardă niciodată în vag, acest abstract al poeziei — fie o comparaţie definitivă:

Râul luciu se'ncovoaie sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineţii mişcă solzii lui de aur

fie o simplă observaţie, dar atât de adecvată că te pironeşte parcă în loc:

Când sălbatecele raţe se abat din sborul lor
Bătând apa'ntunecată de un nour trecător

te aduce întotdeauna la o realitate nebănuită şi nesimţită decât de un om care a trăit mult la ţară, a cunoscut şi a iubit sălbăticiunile pământului, plantele şi apele lui.

Această cunoaştere în amănunt a vieţii dela ţară, a vieţii moldoveneşti de pe Siret, dă un farmec de rusticitate autentică, un aspect adesea aproape tehnic acestei poezii care pe alocurea (în pastelurile: Plugurile, Secerişul, Cositul) aminteşte cele mai bune pagini ale Georgicelor lui Virgiliu.

Să citâm nu numai pentru frumuseţea ei, dar şi pentru felul minunat de exact — şi totuşi poetic — cum e descrisă operaţia cositului — o singură strofă de o simplicitate dar şi de o măreţie antică:

Iată vin cosaşii veseli, se pun rând. Sub a lor coasă
Câmpul ras rămâne verde ca o apă luminoasă.
Unii brazdele răstoarnă, în căpiţi alţii le-adună,
Le clădesc apoi în stoguri şi cu stuh le încunună.

Recitind-o nu ştii ce să admiri mai mult: splendida imagine odihnitoare din versul al doilea, controlată de oricine a văzut un câmp proaspăt cosit, încă umed de rouă în răsărit de soare — sau mişcarea constructivă şi ritmică în desfăşurarea muncei cosaşilor din celelalte trei. Hotărât lucru, Alecsandri a fost unul din cei mai mari artişti pe care i-a avut limba română. Instinctul său sigur şi un gust rar în mânuirea şi întrebuinţarea cuvintelor, îl fac creatorul graiului nostru poetic. Dacă sintezele verbale ale lui Eminescu genialele şi turburătoarele lui asociaţii de sunete şi de gând au depăşit versul lui Alecsandri, ar fi nedrept să uităm că poetul „Mioriţei" făurise minunatul instrument verbal al Pastelurilor când autorul „Luceafărului" de mai târziu îşi căuta încă expresia poetică în vocabularul perimat al lui Bolintineanu. Dacă Alecsandri a reuşit să ne dea un vers autentic românesc acolo unde toţi înaintaşii şi contemporanii lui dăduseră greş — poate numai cu excepţia lui Eliade în „Sburătorul" şi a lui Grig. Alexandrescu în „Umbra lui Mircea la Cozia" — acest fenomen se datoreşte faptului că Alecsandri — părăsind modelele străine neogreceşti, franţuzeşti sau italieneşti — care la Văcăreşti, la Asaki, la Eliade, dăduseră cu toată calitatea autorilor un lamentabil fiasco — îşi adăpase arta poetică în apele înviorătoare ale poeziei populare.

Vasile Alecsandri, dacă n'a creat, a desrobit poezia noastră populară, cea mai de preţ comoară a sufletului naţional. Şi n'a smuls'o numai din întunericul satelor, în care zăcea umilită şi necunoscută, dar prin nemuritoarea sa culegere de „Poezii Populare ale Românilor", adunate şi întocmite de Vasile Alecsandri" a ridicat-o la locul de mare cinste ce i se cuvenea la noi în ţară şi prin traducerile contemporane în franţuzeşte, nemţeşte şi englezeşte putem cu drept spune în întreaga conştiinţă europeană.

„Mioriţa", în varianta Alecsandri, rămâne cu „Luceafărul", lui Eminescu cea mai rară nestemată a poeziei române din toate timpurile.

Poet clasic, poet al pământului şi al datinei româneşti, desrobitorul poeziei populare — Alecsandri înseamnă şi mai mult pentru noi: el e fondatorul tradiţionalismului în literatura noastră. Pilda lui, pilda unei vieţi armonioase închinate frumosului etern aşa

(Continuare în pag. II-a)

cum se deslușește pe bucata de pământ ce a hărăzit-o Dumnezeu neamului, care i-a fost atât de drag — seninătatea etică a unei arte superioare, dăruită toată, fără șovinism strâmt, pe altarul strămoșesc — poate să fie și în zilele noastre un puternic imbold de viață superioară pentru generațiile de azi, pulverizate sufletește în anarhia unor curente străine firii noastre adevărate.

De aceia, Alecsandri trăește și trebue să trăiască în sufletele noastre ale tuturor.

Termin cu un fragment din poemul meu „Bătrânii", închinat memoriei lui Alecsandri:

Pe morți numai natura nu-i uită niciodată
Pe-aceiași creangă'n leagăn, aceleași pasări vin
Ca să-i împărtășească, în Mai, în cânt divin,
Și dacă omu-i lasă sub iarba lor pustie,
Ca să-o'nflorească singur liliacul nu'ntârzie.
Poete; faima minte și bârfitorii mint.
Steluța doar anină o lacrimă de-argint
De ramura plecată pe cruce ca o soră...
Tu, care ești pierdută în alba auroră,
Stea dulce și iubită a sufletului, tu,
Redă fiorul vieții acelui ce-l pierdu!...
Dridri de mult uitat-a iubita-i siluetă,
La piatra lui nu vine, azi, nici o „biondinettă".
Dar când secerătorii, sub ulmi, se'ntind de-amiază.
In umbra fermecată Rodica îl visează,
Strângând la sân copilul din flori, cu păr bălai...
Și toamna, când coboară pe un picior de plai,
Din Vrancea, din Moldova și din Ardeal, lungi turme,
Miorița năsdrăvană, uitând de a lor urme,
Lăsând suspin din fluier în zare să se frângă
Rămâne nemișcată Păstorul ei să-și plângă....
Și Meșterul Manole, care-și zidi iubirea
Să crească peste veacuri în soare mânăstirea,
Nemaigăsind prin lume, ca s'o jertfească, alta
Rapsodului închină mistria grea și dalta,
Lui ce-a 'nălțat în țară, mai trainic să rămână
Ca zidul sfânt: Balada și Doina română.

ION PILLAT

ANECDOTE

Democrație

— Noi ne tratăm guvernanta ca și cum ar face parte din familie!

— La noi, nu merge așa; noi trebue să fim politicoși cu ea!

Caz de forță majoră

— Dacă porți pardesiu așa de elegant, de ce ți-s pantalonii rupți?

— Pantaloni nu puteam găsi aici, în restaurant!

Noii căsătoriți

El: Prima dată când mă mai contrazici, te sărut!
Ea: Nu se poate!

Client serios

— Când m'am mutat din ultima locuință, gazda mea nu-și putea ține plânsul.

— Eu o să-mi economisesc lacrimile, căci mie trebue să-mi plătești înainte.

Semn sigur

— Marițo, logodnicul tău e afară, te așteaptă.
— Dar după ce l-ați cunoscut că e logodnicul meu?
— Am văzut că fumează țigări de-ale mele!

La cimitir!

Păcală, aflând de înmormântarea unui prieten, pleacă la ceremonie, lăsând pe ușă un bilet: „Sunt la cimitir". Când se întoarce, găsește scris dedesupt, de mâna lui Tândală: „Să-ți fie țărâna ușoară!"

Siguranță absolută

— Sunt așa de sigur de ceiace spun, că pot să jur...
— Hai să punem rămășag.
— Nu, rămășag nu pun.

Judecată americană

Un pungaș e prins cu mâna în buzunarul vecinului. E dus la poliție, judecat pe loc și condamnat la opt zile de închisoare și 50 de dolari amendă. Căutat în buzunar, nu i se găsesc decât 22 de dolari. Ce e de făcut? Justiția trebue să-și încaseze drepturile. Deodată, comisarul are o idee. Dă ordin gardistului care arestase pe pungaș să-i dea drumul în mulțime, dar să nu-l slăbească deloc din ochi:

— Până'n jumătate de ceas, face el rost de 28 de dolari!

Celebrități

Ministrul Muncii din Anglia vizita o mare uzină metalurgică. Directorul îi prezenta contramaiștrii. Ministrul dădea cu toți mâna, întrebându-i cum îi chiamă. Unul din ei răspunse:

— William Shakespeare.

— Drace, — răspunse ministrul, — ai un nume cunoscut!

— Nu e de mirare, domnule ministru, de douăzeci și cinci de ani lucrez aici!...

Sentință sinceră

Un potcovar francez vindea o pomadă care vindecă reumatismul. Sindicatul doctorilor îl dădu în judecată pentru practica ilicită a medicinii. Avocatul pârîtului, d. Moro-Giafferi, pledă cu verva lui obișnuită, dar clientul său fu condamnat la 500 de franci amendă.

La sfârșitul ședinții, avocatul văzu cu mirare pe președinte venind la el și spunându-i foarte serios:

— Sufăr grozav de reumatism. N'ai putea să-mi procuri câteva borcane de pomadă dela clientul dumitale?

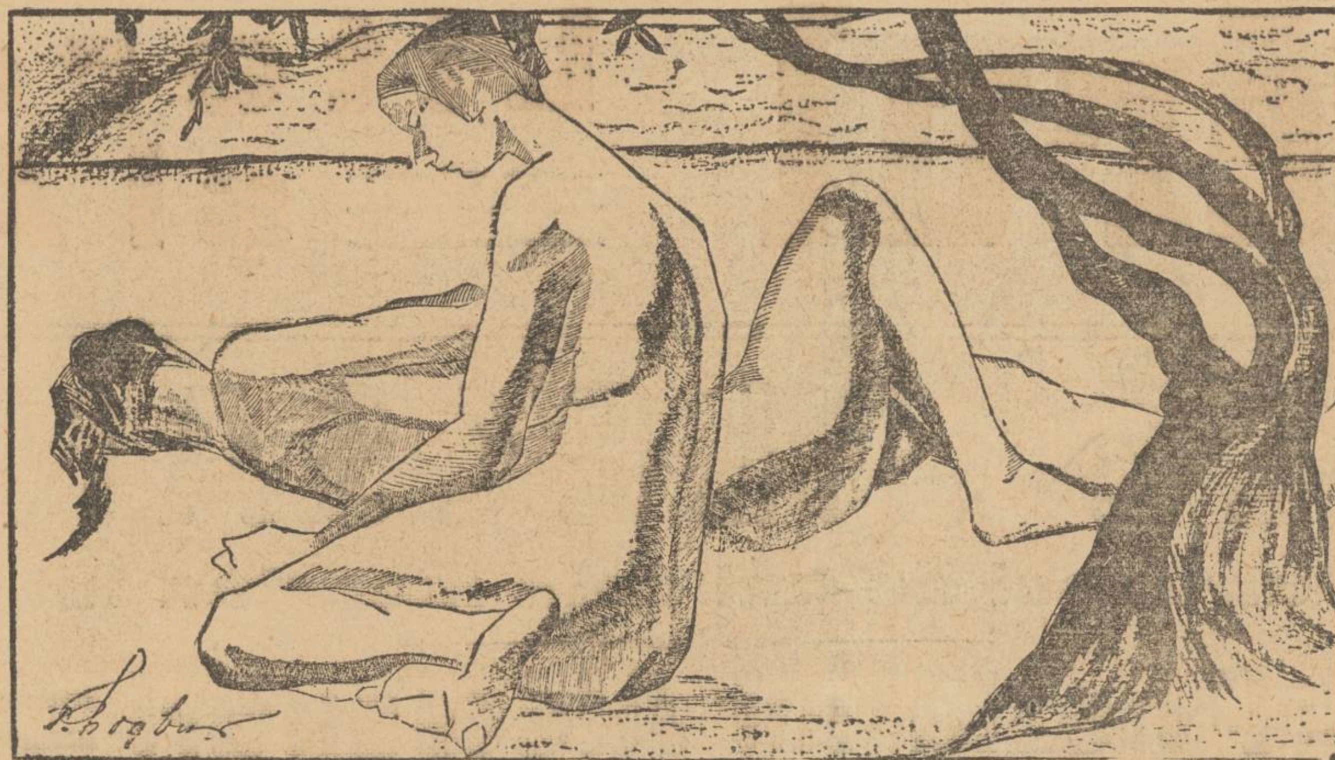
Mai simplu

Stan și Bran se plimbă pe bulevard.

— Ce zici, — întreabă Stan, — dacă ai putea obține tot ce dorești, și ți-ai dori o casă mare și frumoasă ca asta din față, cum ți-ai aranja odăile?

Urmează o lungă discuție tehnică în privința dispoziției încăperilor. Deodată Stan întreabă:

— Dar în casa asta mare, mi-ai da și mie o odaie?
— Nu!
— Cum se poate, tocmai mie? prietenului tău celui mai bun?
— Nu ți-aș da.
— Bine, dar de ce?
— N'ai decât să-ți dorești și ție o casă!...

Pastelurile lui Vasile Alecsandri *)

Se pare că în ființa noastră dragostea de natură își trage seva dintr'un strat mai adânc decât cel uman; dar fiecare din noi împrumută peisagiului propriul său suflet: aspectele naturii sunt atât de felurite, că-și găsește fiecare pe cel potrivit temperamentului său. Toamnele lui Verona ne apar puternice, calde, elegante și liniștite; peisagiile lui Vermont, dulci, senzuale și familiare; niște mesteacăni curățiți de crăci, la rădăcina cărora lăstarii sbucnesc cu putere elementară, mi-au rămas în minte din tablourile pline de vigoare, preciziune și eleganță ale lui Ștefan Popescu; vederile de pe Argeș ale fratelui meu exprimă, sub o coajă uneori neatrăgătoare, o iubire gravă, respectuoasă, adâncă și necondiționată, a naturii neprefăcute...

Natura cântată de „veselul" Alecsandri este întotdeauna voioasă, cum „vecinic tânăr și ferice" a fost acest „rege al poeziei". Dragostea pe care marele nostru poet o arată bunei sale prietene din copilărie, nu are nimic din frenezia adâncă, pasionată, turbure a *amantului*, — a intelectualului care caută uitarea frământărilor istovitoare ale vieții de oraș; *ea oscilează între flirtul delicat al curtezanului și devotamentul serios, blând și statornic al soțului credincios.* Un pas spre dreapta și cădem în prețiositatea „păstorițelor" dinaintea marii revoluțiuni franceze; un pas spre stânga, și ajungem la adorațiunea măreață și elementară a unui Sadoveanu și a unui Hogaș, pentru eternul izvor al durerilor și bucuriilor noastre...

„Prețioasă", și cât de drăgălașă totuși, e *Rodica*, pe ale cărei surioare le-am admirat pe gobelinurile saloanelor palatului episcopal: doar că în locul cofiței pe umăr purtau amfore pe cap... Mărturisesc că-mi place acest pastel, al căruit ritm amintește un menuet... însă nu-l pot citi tare fără să dau glasului o ușoară nuanță de parodie:

RODICA

Purtând cofița cu apă rece
Pe ai săi umeri albi, rotunjori,
Juna Rodică voioasă trece
Pe lângă junii sămănători.

Ei cu grăbire îi sar în cale
Zicând: „Rodică, floare de crin,
„In plin să-ți meargă vrerile tale,
„Precum tu, dragă, ne eși cu plin!

„S'ajungi mireasă, s'ajungi crăiasă!
„Calea să-ți fie numai cu flori,
„Și casa casă, și masa masă
„Și sânul leagăn de pruncușori!

Cu grâu de aur ei o presară,
Apoi cofița întreagă'o beau,
Copila râde și'n cale-i sboară,
Scuturând grâul din părul său.

Mai puțin „prețioasă" și'n adevăr fermecătoare e:

SANIA

Zi cu soare, ger cu stele. Hai, iubită, la plimbare.
Caii mușc'a lor zăbale, surugiul e călare;
Săniuța, cuib de iarnă, e cam strâmtă pentru doi.
Tu zâmbești?... Zâmbirea-ți zice că e bună pentru noi.

(Imi închipui o adorație respectuoasă pentru o femee de care piedici sociale te despart... Fiorul neașteptatei intimități...).

Caii scutură prin aer sunătoarele lor salbe

(admirabil vers onomatopeic, plin de mișcare!...)

Răpind sania ușoară care lasă urme albe.
Surugiul chiuiește, caii sboară ca doi smei
Prin o pulbere de raze, prin un nour de scântei.

(desăvârșită plasticitate!...)

Urmează un tablou de *genre:*

Pe câmpia înălbită, netedă, strălucitoare
Se văd insule de codri, s'aud câini la vânătoare
Iar în lunca pudruită cu mărunt mărgăritar
Salt'o veveriță mică pe o creangă de stejar.

Sfârșitul respiră o grație cu adevărat feminină:

Acum trecem prin poiene, acum trecem prin zăvoaie
Crengile-aninate în cale ning steluțe și se'ndoaie.
Iat-o gingașă mlădiță cu șirag de mărțișori.
Tu o rupi?... Ea te stropește cu fulgi albi, răcoritori.
Și:

IARNA

Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare, adunate'n cer grămadă;
Fulgii sbor, plutesc în aer, ca un roi de fluturi albi
Răspândind fiori de ghiață pe ai țării umeri dalbi.

(asemănarea c'o femee: contrastul dintre fulgii reci și umerii rotunzi și calzi...)

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară!
Soarele rotund și palid se străvede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.

(dulcea melancolie a omului care a iubit și a fost iubit — în fața vremii care curge....)

Un tablou de genre:

Tot e alb pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare.
Ca fantasme albe plopii înșirați se pierd în zare,
Și pe 'ntinderea pustie, fără urme, fără drum
Se văd satele pierdute sub clăbucii albi de fum.

Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare
Strălucește și desmeardă oceanul de ninsoare,
Iat'o sanie ușoară care trece peste văi.
In văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi.

(halucinant vers onomatopeic...)

Cu totul *artificiale* — cum am zis: un pas la dreapta... — sunt *Linda Raia, Pe coastele Calabriei, Mandarinul, Pastel chinez, Buchet* („Șoimul tău, *Mitică dragă,* poart'o zale ninsorie"), cari duc la *Imnurile păgâne* ale d-lui Duiliu Zamfirescu. Păgânism antic respiră poezia *Flori de nufăr:*

(„Copile, a zânelor surori, se scaldă prin trestia de baltă, se joacă vesel în dulcea răcoreală și-și umplu cu flori de nufăr cămașa dela sân").

O rază aurie prin stuhul des pătrunde
Și gingaș luminează în cuibul ce le-ascunde
Comori de tinerețe, comori de fericiri,
Incântătoare forme de albe năluciri.

Priviți cetatea verde se mișcă, se deschide.
O mândră copiliță apare, iese, râde
Și lunecă... deodată, rotunzi și albiori,
Apar la foc de soare doi nuferi plutitori.

De asemenea, în *Lunca din Mircești,* pe care „Siretul o încinge cu al său braț desmierdător":

Umbra ta răcoritoare, adormindă, parfumată,
Stă aproape de lumină, prin poiene tupilată.
Ca o nimfă pânditoare de sub arbori înfloriți
Ea la sânul ei atrage călătorii fericiți.

In schimb, *de o gravitate epică* în uniformitatea virilă a versului ne apare:

PLUGURILE

Noroc bun... Pe câmpul neted ies Românii cu a lor pluguri!...
Boi plăvani în câte șase trag, se opintesc în juguri.
Brațul gol apasă'n coarne, ferul tae brazde lungi
Ce se'nșiră 'n bătătură ca lucioase negre dungi.

(multe sunete aspre, virile, potrivite cu subiectul)

Treptat câmpul se umbrește de a brazdelor desime;
El răsună'n mare zgomot de voioasa argățime,
Iar pe lanul ce în soare se svântează fumegând,
Cocostârcii cu largi pasuri calcă rar și meditând.
(vers onomatopeic)
Acum soarele-i l'amiază; la pământ omul se 'ntinde;
Cârd de fete și neveste dela sat aduc merinde;
Plugul zace'n lan pe coaste, iar un mândru flăcăiaș
Mână boii la izvoare și îi paște la imaș.,

Sfântă muncă dela țară, isvor sacru de rodire,
Tu legi omul cu pământul în o dulce înfrățire!...
Dar lumina amurgește și plugarii către sat,
Häulind pe lângă juguri se întorc dela arat.
Și

SAMANATORII

Sămănătorii harnici cu sacul sub-suoară
Pășesc în lungul brazdei pe fragedul pământ;
Pe culme, pe vâlcele ei suie și coboară
Svârlind în a lor cale sămânța după vânt.

— „O mie"! zice unul menind cu veselie.
— „Noroc și roadă bună" adaugă un alt.
„Ca vrabia de toamnă rotund spicul să fie!
„Ca trestia înaltă să fie paiul 'nalt!
„Din zori și până'n noapte tot grâul să răsară,
„In el să se ascundă porumbii osteniți,
„Și când flăcăi și fete vor secera la vară,
„In valuri mari de aur să 'noate rătăciți!"

Sămănătorii veseli spre fund înaintează,
Deacurmezișul brazdei boroanele pornesc,
Și grapele spinoase de-aproape le urmează,
Ingroapă încet sămânța și câmpul netezesc.

Oscilând între gravitatea epică și grația aristocratică, ne farmecă *Sfârșitul ernii, Dimineața, Secerișul, Cositul* și mai ales *Oaspeții primăverii,* care în ideala transparență a versului amintește pe La Fontaine:

OASPEȚII PRIMAVERII

In fund pe cer albastru, în zarea depărtată,
La răsărit sub soare, un negru punct s'arată!
E cocostârcul tainic în lume călător,
Al primăverii dulce iubit prevestitor.

El vine, se înalță, în cercuri line sboară,
Și repede ca gândul la cuibu-i se coboară;
Iar copilașii veseli, cu pieptul desgolit
Aleargă, sar în cale-i și-i zic: bine-ai sosit.

. . . .

Singurele versuri cu adevărat lirice sunt următoarele din *Concertul în luncă:*

Dar tăcere... Sus pe un frasin freamăt în văzduh s'aude!
Toți rămân în așteptare. Cântăreața 'ncet prelude.
Vântul tace, frunza deasă stă în aer neclintită...
Sub o pânză de lumină lunca pare adormită.

In a nopții liniștire o divină melodie
Ca suflarea unui geniu printre crengi alin adie
Și tot crește mai sonoră, mai plăcută, mai frumoasă,
Pân 'ce umple 'ntreaga luncă de-o vibrare armonioasă.

In *Pastelurile* sale Alecsandri ni se arată, când ca artistul secolului al optsprezecelea, care se joacă cu natura și se alintă grațios, când ca boerul român, care-i bun și vechi prieten al naturii, dar cu o nuanță de superioritate și proteguire. Imaginile nu sunt de loc căutate și totuși neasemănată este valoarea lor artistică!... Transparența limbii ajunge ideală: realitatea, cu mișcările, cu formele, cu sunetele ei, isbucnește prin forma, prin ritmul, prin sunetul versului — ca printr'un văl subțire care mulează și lasă să se străvadă formele corpului. Niciodată nu voiu uita impresiunea adâncă pe care mi-au făcut-o *Sămănătorii, Oaspeții primăverii* și celelalte, pe băncile școlii primare!... Cât va trăi poporul român, toate generațiile de copii vor învăța să 'nțeleagă farmecul naturii după *Pasteluri* — cea mai bună și mai caracteristică operă a singurului clasic al întregii literaturi din regat (căreia Coșbuc nu-i aparține).

H. SANIELEVICI

*) Fragment din articolul publicat în volumul *Noi Studii Critice.*

A apărut în editura „Adevĕrul"

LITERATURA și ȘTIINȚA

de **H. Sanielevici**

E un elegant volum de 416 pagini, cu numeroase ilustrații în care gânditorul și scriitorul H. Sanielevici tratează pagină cu pagină, lucrări de mare însemnătate și de folositoare cultură.

Colțul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorghevici) recomandă următoarele cărți interesante:

ROMANE FRANCEZE (autori francezi și străini)

Paul Morand: Les champions du monde; *Fr. Mauriac:* Ce qui était dû; *Ilya Erenburg:* Ruelle de Moscou; 10 C. V.; *Irène Nemirowsky:* Le bal; *Lacretelle:* Amour nuptial; Retour de Silberman; *Chardonne:* Eva; *Duhamel:* Scènes de la vie future; *Casson:* Le pays qui n'est à personne; *Pierre* Benoît: Le soleil de minuit.

OPERELE LUI UPTON SINCLAIR (în limba germană)

Au apărut într'o ediție frumoasă, pe hârtie fină, frumos legate, următoarele volume din operele complecte ale marelui scriitor american:

Romanele: Jimmie Higgins și Man nennt mich Zimmermann (împreună lei 150); Romanele: Samuel der Suchende și Der Liebe Pilgerfahrt (împreună lei 150); Romanele: Der Industriebaron și König Kohle (împreună lei 150); Romanele: Die Metropole, Die Wechsler, Nach der Sinntflut (împreună lei 150).

In volume separate, nelegate, fiecare roman lei 50: Die Metropole, Die Wechsler, Nach der Sinntflut, Man nennt mich Zimmerman. In volume separate, nelegate: König Kohle 120 lei; Petroleum 180; Boston 180. Legate: Jimmie Higgins 120 lei; 100% lei 120.

Librăria „Hasefer" are cel mai bogat asortiment de cărți franceze, germane și engleze pe care le vinde cu prețurile la cursul zilei: francul 6—6.50; marca 38—40.

LAMELE DE RAS
CELE MAI BUNE
CELE MAI FINE
DIAMOND
REGISTERED
DIAMOND
THE BLADE OF HIGHEST QUALITY

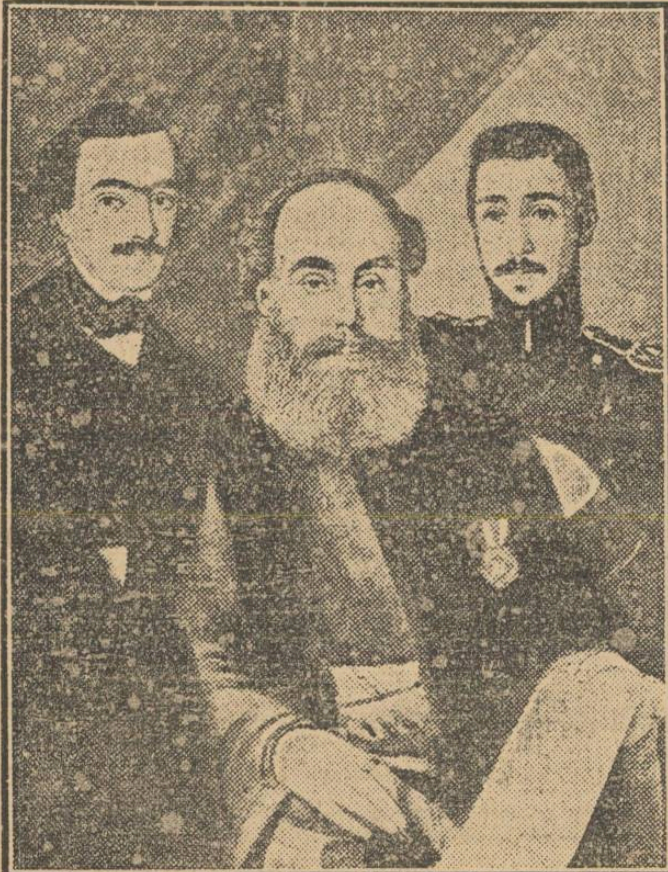
Reprezentant General: A. SCHOR
București, Str. Tudor Vladimirescu No. 26

O autobiografie a lui Alecsandri

In biblioteca Academiei Române se găseşte o scrisoare a lui Alecsandri, din anul 1856, adresată istoricului şi filoromânului A. Ubicini. Ea conţine date autobiografice interesante. Alecsandri vorbeşte despre debuturile lui literare. Istoriseşte cum în tinereţe începuse să scrie versuri franceze, dar cum s'a hotărât repede să se devoteze exclusiv poeziei române.

„...M'am gândit la o operă scumpă şi pioasă, la colecţia poeziilor populare din ţara mea. In acest scop, am colindat munţii şi câmpiile, amestecându-mă printre ţărani la iarmaroace, stând cu ei de vorbă în cârciumi, ducându-mă cu ei la horă, urcându-mă în vârful munţilor printre ciobani, vizitând mânăstirile, ascultând pretutindeni poveştile populare şi legendele fantastice, şi stenografiind în grabă tot ce auzeam.

„După câţiva ani ajunsesem să am culese o mulţime de versuri şi de legende disparate, cele mai multe deformate de povestitori şi de lăutari, într'o desordine nemaipomenită; dar, în sfârşit, pusesem mâna pe comoara cu pietre preţioase. Nu mai trebuiam acuma decât să le şlefuesc, să le cizelez, să le pun pe fiecare la locul lor, să le aranjez în aşa fel ca să reconstituesc vechile juvaeruri poetice ale strămoşilor noştri. Munca asta, după însăş mărturisirea prietenilor mei, ar fi fost cu neputinţa oricărui altuia decât mie; pentru mine nu era decât o îndeletnicire plină de interes şi de farmec.

In familie

Dobândisem o atât de mare uşurinţă în acest gen, încât nu de puţine ori mi s'a întâmplat să leg între ele diversele părţi ale unei balade prin versuri de ale mele şi să le aud mai târziu rostite de vre-un lăutar...

Mai departe, Alecsandri vorbeşte despre prima lui piesă „Iorgu dela Sadagura".

„Am încercat în această piesă să biciuesc o manie care era la modă pe vremea aceia în înalta societate şi care putea produce rezultate dezastruoase: oamenii din buna societate afişau un dispreţ prostesc şi afectat pentru ceiace era naţional în limbă, în obiceiuri, în distracţii. Orice individ care avusese prilejul să treacă graniţa, fie chiar numai până la Cernăuţi, credea că e foarte elegant să afirme strâmbând din nas, că în ţara noastră nu e de trăit. Am ridiculizat aşa de cumplit pe eroii comediei mele, încât după prima reprezentaţie mania asta dispăru ca prin farmec..."

Scrisoarea mai conţine amintiri din anii care au precedat imediat revoluţia dela 1848, ani de frământare şi de luptă, când împreună cu Cogălniceanu, Ion Ghica şi Bălcescu, Alecsandri contribuia, prin punerea în valoare a literaturei populare, la redeşteptarea sentimentului naţional.

A. P.

„Documentările şi lămuririle politice" ale d-lui C. Stere

au apărut în volum.

Sunt 270 pagini în cari e închisă întreaga istorie politică românească a ultimului deceniu.

Sunt *„Preludiile"* în care se face analiza unui partid: partidul naţional-ţărănesc.

Dar, mai presus de orice, e obârşia acelui *„Caz Stere"* de care printr'o stranie fatalitate pare legată viaţa tuturor partidelor politice în căutarea salvatoarei diversiuni.

DOCUMENTARILE ŞI LAMURIRILE POLITICE" ale d-lui C. STERE formează o carte ce trebue citită de oricine care e preocupat de probleme obşteşti.

Cititi:

Documentări şi lămuriri politice.

Preludii:

Partidul naţional-ţărănesc şi „Cazul Stere".

Sunt articole apărute recent în ziarul *„Adevĕrul"*, *cărora d. Stere le-a adăugat preţioase documente şi capitole lămuritoare a căror statornică actualitate sporeşte interesul cărţii.*

A apărut în Editura „Adevĕrul" S. A., 270 pagini. Preţul lei 120.

NOU CETIŢI

SELMA LAGERLÖF

MUNKYTTAN

Traducere de ANA CANARACHE

în BIBLIOTECA DIMINEAŢA

No. 125 apărută în 165 pagini

Preţul 20 Lei

La librării şi depozitari de ziare

Vasile Alecsandri şi cetitorii de astăzi

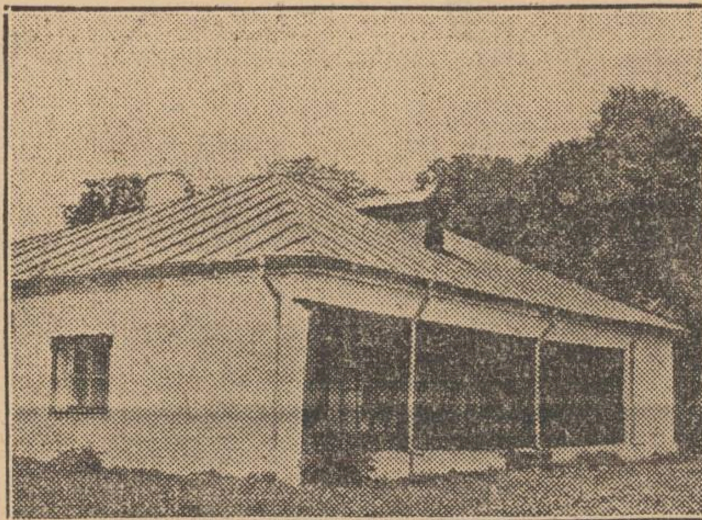
Cu ocazia împlinirii a patruzeci de ani dela moartea lui Vasile Alecsandri, se pot încerca câteva consideraţii destul de curioase cu privire la opera lui şi la situaţia pe care o are în literatura actuală.

Mai întâi, e sigur un lucru: Alecsandri nu mai este cetit aproape deloc. Il citesc, de nevoie, profesorii şi elevii de liceu, cei dintâi admirându-l din oficiu, potrivit programei analitice, cei din urmă analizându-l din ordin, fără entusiasm şi strâmbând din nas.

Vasile Alecsandri nu este cetit nici de cetitorii care doresc să se amuze, nici de aceia care vor să se instruiască. Nu le oferă, nici unora nici altora, material interesant şi nou. Este soarta tuturor clasicilor care sunt admiraţi, cu de-a sila, în şcoli. Din pricina acestei admiraţii silite (foarte des şi din pricina lipsei de abilitate a dascălilor de literatură), foarte multe opere într'adevăr minunate ale clasicilor nu mai ajung să fie gustate. Elevul părăseşte liceul cu o infinită scârbă pentru clasici. Demulteori păstrează această scârbă toată viaţa. Şi sunt puţini aceia care procedează la o revizuire a simpatiilor şi antipatiilor literare din liceu.

Alecsandri intră în categoria clasicilor pe care toată lumea îi cunoaşte fără să-i citească şi îi admiră fără convingere. Aceasta, pentru un autor, este un titlu de glorie. Racine şi Coneille intră şi ei în aceeaş categorie. Cu o singură deosebire: piesele lor sunt şi astăzi jucate. Contactul cu un public se menţine mereu. Cu privire la teatrul lui Alecsandri nu se poate spune acelaş lucru. In repertoriul teatrelor noastre piesele lui ocupă un loc destul de mic. Li se face cinstea de a se deschide stagiunile cu ele, umplu cu gravitate festivaluri educative şi producţii de sfârşit de an. Pentru spectatori ele nu înseamnă o atracţie şi sunt departe de a avea un public evlavios şi constant ca piesele lui Racine.

Trebue să mărturisim, că piesele istorice şi tragediile lui Alecsandri sunt destul de sarbede. Atât în „Despot-Vodă" cât şi în „Ovidiu" sau „Cetatea Neamţului", Alecsandri întrebuinţează (cu o abilitate prea evidentă şi supărătoare) toată sforăria teatrului romantic francez. Nu se poate spune că piesele lui n'au culoare. Limba, pe alocurea, este minunată, armonioasă, uşoară, vie, naturală. Pentru vremea când au fost scrise, aceasta era o calitate rară şi o noutate. Din acest punct de vedere meritele lui Alecsandri sunt enorme, însemnătatea lui în formarea literaturii noastre de netăgăduit. Dar acesta este un plan care nu intereseză aici. Curiozitatea noastră ar vrea să lămurească valoarea *actuală* a lui Alecsandri.

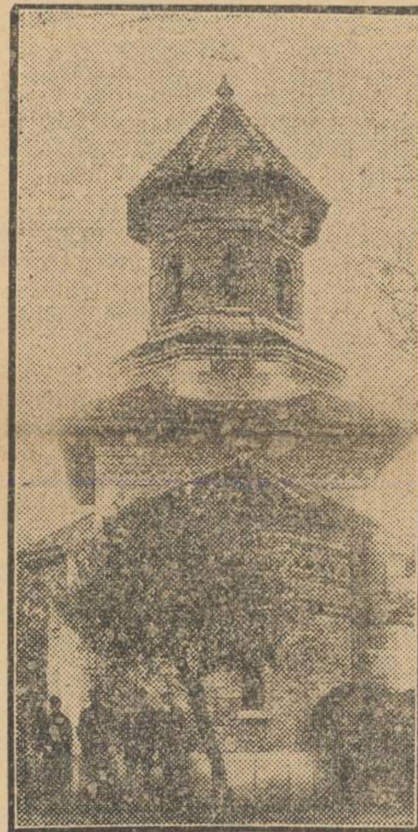
Casa lui Alecsandri, la Mirceşti

Pe vremea (nu prea îndepărtată) în care tineretul nostru cultivat era invadat de un eminescianism degenerat, fals, bleg şi sterp, limpezimea tonică a lui Alecsandri putea servi de antidot. Nu prea credem, de altfel, că acest antidot a fost întrebuinţat. Păcat. Sunt în Alecsandri (în „Pasteluri" mai ales) lucruri de mare valoare literară. I se poate reproşa lui Alecsandri superficialitatea sentimentelor, lipsa de adâncire, de psihologie, uşurinţa prea mare cu care scrie şi prolixitatea lui; nu i se poate contesta, însă, în pasteluri, un mare meşteşug în arta versurilor, meşteşug care şi astăzi este nou şi util. Lectura versurilor lui, din acest punct de vedere, poate oferi o plăcere reală.

Ceeace credem că este într'adevăr interesant şi amuzant în opera lui Alecsandri sunt comediile lui, piesele lui în proză, scenetele comice, însfârşit tot ceeace în opera lui oglindeşte viaţa epocei în care a trăit. Societatea moldovenească de la mijlocul secolului trecut este observată în toate amănuntele ei pitoreşti sau ridicule şi descrisă cu humor şi un veritabil talent.

Alecsandri a imitat, în teatrul lui de moravuri, modele franceze (câteodată, chiar, puţin onorabile). Materialul turnat în aceste tipare împrumutate este, însă, original şi autohton. Intriga comediilor lui poate fi puerilă, trasă de păr, complicată inutil. Tipurile pe care le înfăţişează sunt toate interesante şi vii. Pentru cetitorul actual aceste tipuri au un interes în primul rând documentar. Sunt tipuri dispărute. Pitorescul lor e un pitoresc istoric. Chiar dacă n'ar fi decât atât şi comediile lui Alecsandri ar merita să fie încă cetite (dacă nu reprezentate). Valoarea lor nu este, însă, numai documentară. Sunt amuzante şi distractive.

Cât despre satira teatrului lui Alecsandri — ea este, astăzi, cu totul inactuală şi inoperantă. Satira lui Caragiale i-a luat demult locul. Personagiile şi obiceiurile din teatrul lui au dispărut. Sunt, poate, câteva situaţii ironizate de Alecsandri care se repetă şi astăzi în societatea românească, cu personagii schimbate şi sub alte nume. Mahalagismele personagiilor lui Alecsandri au rămas şi astăzi aceleaşi în bună parte. Fără îndoială societatea românească a evoluat de trei sferturi de secol. Caracterele ei fundamentale nu s'au modificat prea mult. Ciocoii lui Alecsandri şi Filimon, trăiesc şi astăzi. Nu se mai numesc ciocoi ci parveniţi. Dar apucăturile lor sunt exact acelea ale lui Dinu Păturică.

Mausoleul lui Alecsandri

Am pomenit de Filimon. Autorul „Ciocoilor vechi şi noi" avea tocmai ceeace i-a lipsit întotdeauna olimpicului Alecsandri: un spirit realist, un simţ tragic al realităţii, o psihologie şi o atitudine socială. Acestea, la Alecsandri, sunt aproape inexistente. Puterea lui de a înregistra tot ce este aparent, şi pitoresc aparent, este, fără îndoială, foarte mare. Dar viziunea lui de viaţă este simplă şi limitată. Chiar dacă câteodată înregistrează tot, nu pătrunde întotdeauna fondul lucrurilor. Evoluiază la suprafaţa vieţii.

In fond, un suflet foarte confortabil acest Alecsandri, comod, jouisseur, fără griji, fără preocupări tragice, trecând prin viaţă senin şi calm. Un poet, totuş, şi un mare meşteşugar al versului.

In sensibilitatea publicului, Eminescu i-a luat locul demult. I-l luase încă de pe când era în viaţă. Influenţa lui Alecsandri asupra literaturii? Neaducând nici-un material sufletesc original, această influenţă s'a redus întotdeauna la foarte puţin lucru. S'ar putea spune că Alecsandri a creat, într'o măsură, versul dramatic românesc, în „Fântâna Blanduziei" şi în „Ovidiu". Ar fi un merit. Un merit, însă, care ar interesa mai mult istoria literară. Piese de teatru în versuri se scriu din ce în ce mai puţin.

Alecsandri are, astăzi, o soartă destul de bizară: e cetit de tineretul şcolar şi de câţiva intelectuali, amatori de pitoresc istoric. Intr'adevăr, plăcerea pe care o poate oferi opera lui este de ordin intelectual. Nu mai este o emoţie literară. Nu mai este nici un fel de emoţie.

Alţi cetitori Alecsandri nu mai poate avea. Pentru posteritate nici nu ar avea nevoie. Deobicei clasicii nu mai sunt gustaţi pentrucă sunt greu de cetit, din pricina limbii, a stilului învechit, a imitaţiilor care i-au banalizat. Alecsandri n'a fost banalizat de imitaţii, limba lui este plină încă de savoare, stilul lui este agreabil... Ce-i lipseşte? E inactual. Uşor de cetit, plăcut chiar de cetit, şi necitit de nimeni. Această inactualitate a lui Alecsandri e de ordin pur sufletesc. Emoţia pe care o poate da poezia lui Alecsandri nu depăşeşte pitorescul superficial. E foarte puţin pentru a putea dăinui ca poet.

Alecsandri: strălucit material pentru manuale didactice. Este un rol pe care opera lui îl execută minunat. Alecsandri îndeplineşte, astfel, o funcţie utilă, social utilă...

El, care a fost, în viaţă, aşa de lipsit de orice preocupări sociale....

AL. A. PHILIPPIDE

Steluţa

...Pasiunea lui Alecsandri cu adevărat mare, şi cea dintâiu, şi cea mai romantică, şi împărtăşită deopotrivă de amândoi, a fost pentru Elena Negri. Această femee, întâlnită de Alecsandri la cea mai frumoasă vârstă a sa, la 24 de ani, avu atâtea daruri alese că-l subjugă pentru vecie şi-i inspiră cele mai frumoase şi mai calde poezii amoroase. Inţelegătoare şi iubitoare de poezie, muzicantă, cu dragoste de poporul român şi cu milă de cei umili, Elena Negri era suflet din sufletul lui Alecsandri. Tânără încă, despărţită de un bărbat ce nu ştiuse să-i inspire iubire, frumoasă, distinsă, discretă şi blândă, Elena Negri cuprinse toată inima poetului. In lume, ea era doamna amabilă şi plină de spirit. „Când intra în serate, însoţită de sora sa Catinca, gătite amândouă şi împodobite în rochii de bal, se năştea în jurul lor un murmur de admirare: una brună, delicată, cu surâsul pe buze, alta blondă, cu figura deschisă, burboniană şi plină de mândrie". Un portret al ei de pe la 1844 îi înfăţişează capul frumos, cu zulufi scurţi, după moda timpului ,cu două cărări în loc de una, aşa numita pieptănătură cu colur; părul negru şi lucios, ochii mângâioşi şi negri ca şi sprâncenile. Nasul şi gura potrivite. Elena ţine o haină uşoară, strânsă la sân, c'o mână delicată şi c'o mişcare graţioasă. Privirea e limpede şi te urmăreşte blând. Un alt portret, mărime naturală, lucrat ceva mai târziu de pictorul Rozental şi care se află la Ghergani, o înfăţişează puţin mai tristă.

Alecsandri o cunoscu la Măjina, în casa fratelui ei Costache Negri. Peste puţin timp ei se revăzură la moşia Blânzii, unde petrecură mai mult timp în poezie şi muzică. In serile de primăvară, eşiau pe cai, se plimbau lăsând frâiele pe coame, voind să prelungiască la nesfârşit plăcerea acelor ceasuri. Aici a scris el mai multe poezii, din care străbat entuziasmul, visele şi iluziile de atunci, adică partea cea mai frumoasă, şi mai poetică a iubirii, când cel mai mic lucru: o mişcare, o privire, o strângere de mână, iau în ochii celui ce iubeşte o însemnătate fără margini.

Iată nota lui sufletească în una din zilele acelea, intitulată „8 Martie 1845", la cele dintâi adieri ale primăverii; — poetul, transportat, îşi invocă sufletul şi nălucirile, mai întâi ca să se bucure toate de fericirea iubirii lui:

Intinde cu mândrie aripele-ţi uşoare,
O sufletul meu vesel, o suflet fericit!
Inalţă-te în ceruri şi sbori cântând la soare,
Căci soarele iubirii în cer a răsărit
Şi'n cale-mi s'a oprit.

Veniţi năluciri scumpe, dorinţi, visări măreţe,
Ca pasări călătoare la cuibul înflorit,
Veniţi de'ngânaţi vesel a mele tinereţe,
Căci steaua fericirii în ochiu-mi a lucit,
Iubesc şi sunt iubit.

In 1846 un doctor recomandă Elenei Negri, plăpândă ca sănătate, să petreacă câtăva vreme în ţările calde. In luna lui Mai din acelaş an, ea pleacă în Italia, cu făgăduinţa lui Alecsandri că o va urma. O lună după plecarea ei, prin Iunie ,plecă şi dânsul spre Italia. O întâlni la Veneţia unde petrec multă vreme împreună. In primăvară 1847 sunt la Palermo împreună cu N. Bălcescu. Dar boala Elenei Negri se agravează brusc. La începutul lui Mai 1847 ea plecă cu Alecsandri spre ţară, pe la Constantinopol, unde era fratele ei, Costache Negri. Dar când intrau în Cornul de aur, în faţa insulei Principilor, Elena Negri, în urma unei crize neaşteptate, muri pe vapor, în braţele lui Alecsandri. Elena Negri fu înmormântată în curtea bisericii greceşti din strada Cabristan. Alecsandri intră în ţară bolnav. Şi, curând, cântă litania:

Tu care eşti pierdută în neagra veşnicie
Stea dulce şi iubită a sufletului meu!...

La Preşedintele Carnot

Acompaniindu-l în trăsură la seratele Preşedintelui Republicei, Carnot, înainte de a intra în palat, nesfârşitul şir de trăsuri trebuia să facă coadă până să tragă la scară. Birjarii francezi începeau să se „angheuleze" între ei, iar Alecsandri întorcându-se către mine şi zâmbind: „Prefer spiritul lor formelor din salonul dela Elizeu"... Odată când suiam scara palatului, prin mulţimea ce se ridica, se cobora Coppée. Recunoscând pe Alecsandri: — „Bonsoir, maître, îi zise el... fug, e o căldură de mori... şi mai sus e şi mai cald... Alecsandri zise încet, râzând: — Românul... are şapte vieţi... — Oh! atunci... eu care n'am decât una şi... încă..." ridică din umeri Coppée şi dându-i mâna, dispăru la vale pe scară. La intrare, în primul salon, Carnot şi d-na Carnot primeau invitaţii. Cum cei tus-trei ai legaţiunii: ministrul, consilierul legaţiei George Bengescu şi eu eram mai mult înalţi, şi cum Carnot era şi el înalt şi iubea oamenii înalţi, ne întâmpină, după prezentarea ministrului nostru, cu vorbele: — Toţi Românii sunt aşa de înalţi? — Fiindcă suntem de aceiaş rasă cu d-voastră, replică Alecsandri.

(Din: Vasile Alecsandri de N. Petraşcu, Bucureşti, 1930).

Alecsandri şi Politicianii

Dintr'o scrisoare datată 26 Octombrie 1860: ...Am făgăduit Doamnei Ghica să lucrez pentru teatru şi să pun în scenă mai multe tipuri cari sunt podoaba lui Fialkowski şi plictiseala Camerei. Te rog să o anunţi că sunt gata. In aceste cincisprezece zile din urmă am fost cuprins de un fel de febră de lucru, care a avut ca rezultat cinci lucrări dramatice, a căror listă, iat-o:

1. Lipitorile satului, dramă în 5 acte.
2. Sgârcitul risipitor, dramă în 4 acte.
3. Satul lui Cremene, piesă în 1 act.
4. Retrogradul, canţonetă comică.
5. Demagogul, canţonetă comică.

Pentru ca să-mi ţin făgăduiala, am făcut să intre în personalul „Sgârcitului" doi saltimbanci politici cu numele de Clevetici şi Tribunescu, al căror profil este croit după acela al lui Rosettachi (C. A. Rosetti) şi al lui Ioan Brătianu.

Din viața lui Alecsandri

— Spicuiri —

Alecsandri și ortografia

...Inainte de toate sunt de părere a se adopta o ortografie simplă, pe care să o poată învăța și deprinde lesne atât Românii cât și străinii. Aș dori ceva care să se fixeze în minte *a prima vista*, pentru a evita astfel elevilor o pierdere de timp prețios, pierdere regretabilă și recunoscută de toți filologii greci și francezi. Cine a fost osândit a studia limba elenă, știe câtă bătae de cap a suferit pentruca să se formalizeze cu regulele ortografiei acelei limbi. Asemine și acel ce a învățat limba franceză a blăstămat de o mie de ori încurcătura ortografiei care l'a făcut a pierde ani întregi în labirintul ei.

Ortografia trebue să fie un mecanism inteligent pentru scrierea unei limbi, iar nu o știință adâncă, încâlcită, nesuferită, ce absoarbe o mare parte din capitalul inteligenții și întârzie studiile serioase și folositoare. Asemine știință, la care s'au dedat mai cu deosebire frații noștri din Transilvania, e de natură a face chiar din Apolon un pedant grotesc și *anost*, cum zic la București.

Să ne ferim dar de mania celor ce voesc a împodobi limba română cu un văl de pedantism și să ne gândim că trăim într'un secol unde avem multe de învățat, într'un secol de activitate producătoare pentru binele comun al omenirii, iar nu în acel timp de trândăvie în care filozofii din Bizanț se cufundau, în certe asupra ortografiei pe când Otomanii erau sub zidurile orașului.

La 1848 și cu câtiva ani mai înainte era nevoe de-a combate notele din Petersburg, care ne atribuiau o origine slavă; atunci orice armă a fost bună: istorie, geografie, etnografie, poezie populară, datine strămoșești, limba mai ales, limba purificată de slavonizare, de slove și chiar ortografia cât de latinizată, cât de încurcată... toate au fost întrebuințate cu succes pentru a proba că suntem de neam latin, că ne coborîm din Traian. Și lumea în fine ne-a crezut.

Hora lui Cuza vodă

Frunză verde de migdală,
De la Milcov mai la vale,
Mai la vale și la deal,
Pe cel mal și pe cel mal
S'a întins o horă mare...
Iată și Cuza călare,
Care strigă cu gura mare:
Trageți hora cu'nfocare
Din Carpați și pân' la mare
Frunză verde pom rodit
De când Cuza s'a domnit
Pânele s'au mai dospit,
Ocele s'au mai înmărit
Cuza Vodă se întrează
Oștile să le mărească,
Pe ciocoi să-i umilească
Țeara mîndră s'o croiască,
Pe călugări să-i spărească,
Pe clacași să-i dezrobească
Cu moșii să-i dăruiască!

Acum însă că am dobândit diplomul nostru de naționalitate, acum dar când toată Europa ne numește Români și țara noastră România, e timp să ne mai descurcăm de atâtea arme apăsătoare, să ne mai ușurăm umerele, pentru ca să pășim cu pas mai grabnic pe calea deschisă.

Am câștigat procesul nostru în lume, am redobândit numele nostru adevărat de Români, să probăm acum că suntem Români înțelepți, practici, spirituoși, iar nu grei de minte, pedanți, uricioși.

(Dintr'o scrisoare către d. Iacob Negruzzi, 1872.)

Alecsandri, „Bărăganul" și Regele Carol I

... Mă înștiințezi că ai primit din partea Mareșalului Curții o poesie a mea: „Bărăganul", dedicată Domnitorului. Iată în câteva cuvinte istoria acestui pastel:

Găsindu-mă la București, Măria Sa a binevoit a-mi oferi o frumoasă fotografie ce reprezintă câmpiile Valahiei. La această grațiozitate am răspuns prin promiterea de-a face în versuri descrierea acelui tablou și de-a o prezenta Măriei Sale. In adevăr, am întârziat cam mult de a-mi îndeplini făgăduința, însă la Nisa am avut o oră de bună dispunere și-am scris „Bărăganul". Am trimis acea poezie Domnitorului cu o scrisoare, însă fără nici o dedicație. Aceasta a fost din parte-mi un act de curtuazie către Măria Sa, care s'a arătat totdeauna către mine de-o amabilitate foarte grațioasă. Cu toate aceste „Columna Traianului", redigeată de Hajdeu, atribue purtarea mea unei simțiri de lingușire. Fie-i columna ușoară!...

(Dintr'o scrisoare către d. Iacob Negruzzi).

Alecsandri, lăutar

Povestea cândva soția lui Alecsandri: — Soțul meu umbla prin munți și prin sate, vara, să culeagă poezii populare. Odată se înțelese cu C. Negri să se întâlnească în Piatra-Neamț și de acolo să se îndrume spre munte. Eu stam la moșie și mă ocupam ca și acuma cu gospodăria. A plecat din Iași cu o nadișancă trasă de doi cai și după ce a ieșit din satul Roznov a întâlnit un călugăr mare și voinic în drum.

— Bună ziua!

— Bună ziua, cinstit părinte, dar încotro?

— Iaca și eu după trebile mânăstirii. Dar d-ta?

— Eu, până la Piatra Neamț.

— Mă iai și pe mine?

— Bucuros.

Pe drum soțul meu a văzut că are aface cu un hoț mare; și aduce așa vorba cu călugărul despre haiduci.

— Ia spune, părinte, să ne mai treacă vremea, câte ceva despre haiducii vestiți din codru, că sfinția ta îi fi știind multe din isprăvile lor.

— Se vede că-ți plac haiducii. D-ta nu-i fi negustor doar?

— Imi plac. Eu sunt scriitor și aș scrie ceva despre dânșii.

Și începu călugărul a-i povesti despre faptele vestiților hoți și haiduci de pe vremuri, până au ajuns aproape de Piatra Neamț, când călugărul se dădu jos din trăsură și-i spuse cine este. Era un vestit hoț de prin partea locului.

Alecsandri a tras în gazdă la prefect, și acolo auzi că prefectul nu poate prinde hoțul. Și când Alecsandri îi spuse că l-a adus în trăsură la Piatra, prefectul puse toată poliția în urmărire, dar nu-i dădu de urmă.

A doua zi a plecat cu C. Negri prin munți. Negri avea o chitară în mână. Intr'un sat nimeresc la cârciumă, la o nuntă. Nuntașii, veseli, la dânșii:

—Bine, mă, că am găsit niște țigani să ne cânte.

Și n'au scăpat de oameni până nu le-au cântat: Alecsandri din gură și Negri din chitară. Oamenii au fost mulțumiți de cântarea lor, că dimineața le-a umplut chitara cu bani: rubiele, lei, parale, galbeni intrase în chitara lui Negri, pe care bani, acesta îi arăta cu multă veselie oaspeților care-l vizitau la Tg.-Ocna. Mai pe urmă au aflat nuntașii cine le-au cântat la nuntă.

Alecsandri și Studenții

Pe vremea când Alecsandri era ministru al țării la Paris. Dorind să se intereseze de ceva, un student a cerut lui Alecsandri o audiență, trimețând o carte de vizită pe care menționase: student român. Alecsandri l-a primit și cum a intrat tânărul, l-a întâmpinat astfel:

— Știu de ce vii; ai făcut vreun plod pe-aici și vrei să-ți iei catrafusele...

— O, nu, vă înșelați, Excelență, răspunse studentul cam intimidat.

— Atunci nu ți-ai plătit chiria, reluă Alecsandri.

— Nu, nici asta.

— Atunci desigur că nu ți-ai plătit pantalonii la croitor.

— Nu, Excelență, i-am plătit.

— Extraordinar! Atunci, Domnule, din două una: ori mata nu ești student, ori nu ești Român, răspunse Alecsandri privind cu mirare cartea de vizită.

Profesorul de înot

— Domnule profesor, vino iute, nevastă-mea se îneacă... nu știe să înoate.

— Nici eu!

Cine a fost Dridri?

Dridri a fost o artistă drăgălașă, frumoasă și veselă, cunoscută de mai mulți români. Ea se unise cu sufletul la toate aspirările patriotice ale generației entuziaste de atunci, „împrăștiind, zice Alecsandri, adeseaori, cu farmecul veseliei sale, negurile posomorâte de pe fruntea celor descurajați și lucind ca o rază din soarele patriei, în ochii multor emigrați din țările noastre". Se născuse la Bordeaux, rămăsese orfană de mică copilă, venise la Paris la 18 ani, deveni actriță la Teatrul Varietăților prin protecția celebrei Déjazet, și fermecă prin talentul ei publicul parizian. Iubită la început, în avere și lux, de un conte și rămasă liberă când acesta își pierdu averea, ea cunoscu pe Alecsandri în modesta ei locuință din Rue du Havre, și iubi pe poetul nostru cu dragostea cea mai sinceră din lume.

Numele ei adevărat era: Marie Angélique Chataignez; muri în Iunie 1851, în plină tinerețe.

(După: N. Petrașcu, Vasile Alecsandri, București, 1930).

Alecsandri în exil

— Vezi, în casa asta — povestea odată d-na Alecsandri — s'au pus bazele Unirii. Aici se întruneau prietenii soțului meu. Să-ți spun cum a scăpat din urgia domnească. Orașul Iași era înconjurat cu oaste, barierele erau trase și nimeni nu putea să intre sau să iasă din târg, dacă n'avea voe dela Agie. Alecsandri era la sora lui la Iași, care avea o vie la Copou și doi cai suri la grajd, cai cari nu sufereau biciul. Oamenii lui Vodă îl căutau mereu să-l prindă; atunci sora sa a pus surii la cupeu, și cum pe atunci se purtau rochii cu malacof, l'a ascuns între fuste; dar la barieră trebuia cercetat cupe-

Paulina Alecsandri, soția poetului

ul: atunci vizitiul, un ungurean voinic, a dat bice cailor care au trecut fulger prin barieră și au ajuns la vie. De aici într'o nadișancă a luat drumul Bacăului peste ogoare până la Tg.-Ocna și, de acolo, cu Costăchel Negri s'au îndreptat spre Piatra Neamț cu o trăsură cu patru cai; iar de aice cu altă nadișancă s'au dus la Hangu. Dela Hangu, prin păduri și tufișuri, prin poteci neumblate, ferindu-se de șleau, au trecut granița și au răzbit în țara Ungurească. Cum nu aveau alte cămăși decât acele de pe dânșii, fiind vară, s'au oprit la o fântână și și-au spălat cămășile. Pe când stau tolăniți în preajma fântânei, aud clopote în depărtare și văd un nor de colb învăluind șoseaua. O haraba mare evreiască se zărește în depărtare, plină de drumeți, s'apropie și spre norocul lor dau de Iancu Alecsandri și alți vreo 18 prieteni plecați în surghiun pe de altă parte a țării. Se opresc, și după îmbrățișările frățești și adăparea cailor, pornesc cu toții pe drumul Sucevei, spre Cernăuți. Aice au tras în gazdă la bătrânul Hurmuzache. Bucuria bătrânului era nemărginită și cum se pregătia să plece la băi, i-a trimis pe toți la moșie după ce le-a cumpărat haine și rufărie. La moșie au petrecut de minune, până ce a venit din țară bătrânul Alecsandri, tatăl poetului, și le-a adus bani. S'a făcut în urmă o adunare între toți refugiații, cari au ales pe Vasile Alecsandri să se ducă la Paris în numele lor și să se întâlnească cu ceilalți români, și acolo a găsit pe Brătianu, Cogălniceanu, Ghica dela Ghergani, Rosetti și alții, cu cari a luptat pentru țară.

„Aș vrea să știu"

I. VRABIE—Brăila

Ce se înțelege prin magnetism animal?

Teoria „magnetismului animal" a fost introdusă în știință pe la mijlocul veacului al 18-lea de către medicul vienez *Anton Mesmer*.

Mesmer considera organismul omenesc ca un magnet ai cărui poli sunt așezați în cele două părți ale corpului. Majoritatea boalelor provin din deplasarea forțelor magnetice în corp și misiunea medicului este să restabilească din nou acest echilibru, astfel deranjat.

Acțiunea de vindecare se face prin procedeul hipnotizării, efectul voinței hipnotice asupra sufletului omenesc fiind echivalent cu acel al unei forțe de atracție magnetică. Magnetismul animal era considerat de Mesmer ca un fluid imponderabil, care se scurge din ochi și vârfurile degetelor hipnotizatorului, acest fluid putând fi conservat în sticle închise și expediat sub această formă oriunde, spre a-și exercita forța lui misterioasă și salutară chiar și în locurile cele mai îndepărtate. Deși falsă în fond, teoria magnetismului animal s'a menținut timp de peste 100 de ani în știință.

Abia pe la sfârșitul secolului trecut, medicul francez, dr. Bernheim, dela universitatea din Nancy, în urma unei celebre controverse cu celebrul neurolog parizian, dr. Charcot, a reușit să dărâme teoria lui Mesmer, arătând că substratul fenomenelor hipnotice nu este de natură magnetică, ci un efect de sugestiune specială, profundă și prelungită.

MARIN FEȘTIANU—Bălți

Care este caracteristica operei lui Anatole France?

Opera lui Anatole France este mult prea personală și complexă pentru a putea fi definită în cadrul unui curent estetico-literar sau închisă într'o formulă simplistă.

Filosof și artist prin excelență, France se arată în opera sa într'o măsură egală critic cu spiritul de ironie rece și tot odată estet îndrăgostit al formelor și ideilor, cu care jonglează ca un maestru neîntrecut.

Scepticismul elegant și dialectica subtilă, care excelează în cele mai neașteptate paradoxe asupra jocului capricios al lumii și ideilor, sunt unite la Anatole France cu o largă înțelegere și generozitate pentru sbuciumul omenesc și un cult deosebit al frumosului, pe care-l cultivă ca un diletant neobosit.

Inrudit spiritualicește cu Voltaire, dela care a moștenit ironia pătrunzătoare și claritatea scânteetoare a spiritului galic și cu Renan de care îl apropie o bonomie filozofică, o vastă erudiție și un cult neîncetat al stilului, Anatole France, artist prin excelență al paradoxului, reprezintă el însuș un paradox interesant și caracteristic al spiritului modern.

Sceptic și luptător, ironic și bonom, erudit și spiritual, cufundat în adâncimile trecutului și trăind în pulsația cea mai vie a actualității, epicurian și stoic, Anatole France rămâne desigur o figură din cele mai complexe și mai reprezentative ale epocei noastre.

HENRY VIDAL-Ploești.

Care este înțelesul următoarelor expresii:

„Anch'io son pittore", *„carpe diem"* și *„sancta simplicitas"*?

„Anch'io son 'pittore" (și eu sunt pictor) se zice că ar fi o exclamație rostită de Corregio, în fața tabloului „Sfânta Cecilia" al lui Rafael.

„Carpe diem"! (folosește-te de ziua prezentă), cuvinte întrebuințate de poetul latin Horatius în una din Odele lui, concentrează maxima epicuriană, că trebue să profităm pe moment de satisfacțiile vieții, care trece atât de repede.

„Sancta simplicitas"! (o! sfântă simplicitate!) este o exclamație atribuită reformatorului religios Ion Huss, când a văzut o femeie bătrână aducând un lemn la rugul, pe care era condamnat să fie ars. Huss subliniază prin aceste cuvinte, extrema naivitate vecină cu inconștiența

D. COMEN-Craiova.

a) Ce lucrări de psichanaliză există în limba română?

Cărțile de popularizare ale doctorului Vlad, de curând apărute?

In primul rând scriitorul francez Proust, a cărui analiză minuțioasă a subconștientului și a celor mai mici elemente din întunericul sufletesc, s'a dovedit a fi una din cele mai remarcabile realizări în domeniul literaturii psihologice, pe temeiuri freudiane.

Rasă pură

— Știi ce vreau? un câine foarte lung, care se strânge ca o bilă și sare foarte sus.

— N'am acuma de ăștia, dar poți să găsești la negustorul de cauciuc.

STEFAN ZWEIG

Homo eroticus

„Am fost eu vreodată seducător? Nu. Am sosit întotdeauna exact în clipa când dulcea magie a naturii îşi începuse opera; deasemeni, n'am părăsit nici o femeie, căci fiecăreia inima mea i-a rămas veşnic recunoscătoare".

Arthur Schnitzler: „Casanova la Spa".

Casanova face pe diletantul, şi de cele mai multe ori fără succes, în toate artele lăsate de Dumnezeu; scrie versuri şchioape şi somnifere raţionamente filosofice; scârţâie mediocru la vioară, şi conversează ca un enciclopedist. Dar e mult mai tare în jocurile acelea născocite de diavol şi care poartă numele de ruletă, cărţi, zaruri, domino, table, în arta de a trage pe sfoară, în alchimie şi în diplomaţie. Şi cu toate acestea, Casanova excelează cu deosebire în jocul dragostei, în care e maestru şi magician.

Aici, printr'o chimie creatoare, talentele lui risipite şi fragmentare se concentrează în cel mai pur element al eroticului desăvârşit; aici şi numai aici acest diletant echivoc are fără îndoială geniu. Trupul lui pare creat anume pentru slujba Cytherei. Cu o risipă excepţională, din belşug, natura, deobicei sgârcită, a adunat în el toată seva, toată sensualitatea, forţa şi frumuseţea, pentruca femeile să se bucure, văzând născându-se încăodată un om adevărat, un bărbat, un exemplar de virilitate aspră şi totuş arzătoare, vânjos şi sprinten totodată. Căci ne înşelăm dacă ne închipuim pe Casanova fiziceşte ca pe un cuceritor, după tipul nostru de frumuseţe la modă, svelt şi drept: acest *bel uomo* nu e nicidecum un efeb, ci un adevărat etalon uman, cu umeri de Hercule, cu muşchi de luptător roman, oacheş ca un ţigan, impetuos şi obraznic ca un condotier, viril şi pătimaş ca un faun păros. Trupul lui e un metal plămădit din zbucium şi forţă: patru sifilisuri, două otrăviri, douăsprezece răni de spadă, anii de groază şi de chin petrecuţi în închisoarea plumbuită din Veneţia şi în temniţele murdare ale Spaniei, transiţiile subite dela căldura siciliană la gerul moscovit, nu izbutesc să răpească o fărâmă din vigoarea lui fizică, mereu proaspătă.

Oriunde, oricând, e deajuns scânteia unei priviri, simpla apropiere a unei femei, pentruca această neînfrântă sexualitate să se aprindă şi să intre în acţiune. Dealungul unui fecund sfert de secol, el joacă cu o desăvârşită naturaleţă rolul legendar al bărbatului gata oricând să satisfacă o femee; neobosit, învaţă pe femei lucruri mai subtile decât le învaţă deobicei chiar amanţii cei mai înfocaţi; până la vârsta de patruzeci de ani el nu cunoaşte decât din auzite acel penibil fiasco al patului, căruia Stendhal în tratatul lui „Despre Amor", îi consacră un capitol special. Un trup care nu este niciodată ostenit când îl mână dorinţa, o dorinţă care, la rândul ei, nu osteneşte niciodată, care pândeşte cu înfrigurare pe orice femee, o pasiune care, cu toate că se cheltueşte cu furie, nu se împuţinează niciodată, o nebunie a jocului care nu se teme de niciun risc, — într'adevăr, rareori natura a mai înzestrat pe cineva, în loc de trup, cu un instrument cu coarde atât de multiple, atât de bine plăsmuit, o astfel de *viola d'amore*, din care să cânte o viaţă întreagă.

Virtuozitatea, însă, sub toate raporturile, cere, pentruca talentul înăscut să se poată desvolta cum trebue, o garanţie deosebită: cere să i te dai în întregime, în chip absolut. Numai cel care se consacră unei singure pasiuni poate să-i atingă apogeul; numai concentrarea complectă într'o singură direcţie dă un randament complect. Ceiace e pentru muzicant muzica, pentru poet forma literară, pentru avar banii, pentru sportiv recordul, — e, pentru eroticul adevărat, femeia, (curtea pe care i-o face spre a o cuceri, dorinţa ce i-o inspiră şi posedarea ei). Femeia e pentru omul erotic nu numai avuţia cea mai însemnată, ci şi avuţia unică. Din cauza eternei gelozii dintre diversele pasiuni, lui nu-i este îngăduit să cunoască decât pasiunea amorului, şi să perceapă numai prin ea sensul şi infinitul universului. Casanova, eternul necredincios, rămâne credincios faţă de el însuşi, prin pasiunea lui pentru femee. Daţi-i inelul dogilor Veneţiei, comorile celor mai bogaţi bancheri, titluri de nobleţe, case şi rente, gloria militară sau poetică — el va respinge nepăsător aceste mofturi, aceste fleacuri fără valoare, în schimbul unui nou trup de femee, în schimbul clipei în care o femee e pe punctul de a ceda, în schimbul privirilor galeşe şi tulburate de plăcere ale unei femei care i se dă, dar pe care încă n'a avut-o. Toate făgăduelile din lume, onoruri, funcţii şi demnităţi, palate, sănătate şi orice plăceri, el le alungă ca fumul de ţigară, pentru o aventură sau chiar pentru simpla posibilitate a unei aventuri. Pentrucă acest jucător al erotismului n'are nevoie de dragoste pentru a dori; chiar presentimentul, apropierea bănuită, dar încă nu evidentă a unei aventuri îi înfierbântă imaginaţia, făcându-l să guste, înainte de realizare, plăcerea şi pasiunea. Un exemplu între altele: episodul dela începutul volumului al doilea al „Memoriilor", în care Casanova se duce la Neapole pentru o afacere foarte importantă. Pe drum, într'un han, vede într'o cameră vecină, într'un pat străin, alături de un căpitan ungur, o femee frumoasă; ba chiar, nebunie şi mai mare, nu ştie încă dacă e frumoasă, pentrucă nici n'a văzut pe această femee care e ascunsă sub plapumă. A auzit numai un râs, râsul unei femei, şi nările au şi început să-i tremure. Nu ştie nimic despre ea, nu ştie dacă e bătrână sau tânără, uşuratecă sau serioasă, liberă sau măritată, şi cu toate acestea îşi aruncă imediat, odată cu bagajele, toate proectele sub masă; pune să deshame caii care stăteau gata de plecare, şi rămâne în Parma, pur şi simplu pentrucă până şi această şansă de aventură, cu totul îndoelnică, e de ajuns ca să-l aţâţe.

Oricând şi oriunde, Casanova are purtarea aceasta nebunească în aparenţă, dar care totuş e atât de înţeleaptă în sensul ei cel mai intim şi cel mai natural. Pentru a putea petrece o oră cu o femee necunoscută, ziua sau noaptea, dimineaţa sau seara, e gata să facă orice nebunie.

Când doreşte ceva, nici-o sforţare nu i se pare prea grea; când vrea să cucerească ceva, nici-o împotrivire nu-l poate opri. Ca să revadă o femee, de pildă, pe soţia unui primar neamţ, care după cât se pare nu prezintă pentru Casanova o importanţă deosebită şi nici nu ştie dacă are să-l facă fericit, el se prezintă fără a fi invitat, şi, ştiindu-se inoportun, la Colonia, într'un cerc de oameni care nu-l cunosc, e obligat să suporte scrâşnirile din dinţi, observaţiile gazdei şi râsetele invitaţilor. Dar când e înfierbântat, armăsarul nu simte loviturile.

Flămând şi îngheţat de frig, Casanova petrece o noapte întreagă, fără să se plângă, într'un beciu glacial, în mijlocul şoarecilor şi păduchilor, în nădejdea că a doua zi are să aibă o aventură plăcută; înfruntă zeci de lovituri de spadă, împuşcături de armă, ofense, umiliri, ameninţări, boale, înjosiri, şi toate acestea nu pentru o Veneră, pentru o femee cu adevărat iubită, pentru o femee dorită cu tot focul sufletului şi cu toată puterea simţurilor, ci pentru orice femee, pur şi simplu pentrucă e femee, adică întruparea acelui sex deosebit de al său şi pe care îl doreşte cu-atâta patimă. Orice proxenet poate pungăşi fără jenă pe acest celebru seducător; orice soţ mai puţin scrupulos, orice frate complezent îl poate împinge în afacerile cele mai murdare, de îndată ce simţurile îi sunt aţâţate; şi cum ar putea fi altfel când setea erotică a lui Casanova nu e niciodată potolită. *Semper novarum rerum cupidus,* — mereu lacom de o nouă pradă, poftele lui sunt veşnic aţâţate în aşteptarea necunoscutului. Un oraş fără aventuri, pentru el nu se poate numi oraş, şi lumea fără femei nu este lume. Aşa cum are nevoe de oxigen, de somn şi de mişcare, trupul acesta vânjos are nevoe mereu, în patul lui, de-un trup moale şi voluptuos; şi spiritul lui mereu agitat are nevoe de încordarea scânteetoare a aventurii. Fără femei, nu se simte bine nici o lună, nici o săptămână, nicăeri şi niciodată. Cumpătarea, în vocabularul lui Casanova, înseamnă pur şi simplu tâmpenie şi plictiseală.

Nu-i de mirare că, cu o sensualitate atât de robustă şi cu o consumaţie atât de mare, calitatea cuceririlor lui feminine nu-i întotdeauna de o valoare deosebită. Cu un asemenea stomah de cămilă, în materie de senzualitate nimeni nu poate deveni un rafinat, ci numai un mâncăcios amator, care nu se uită decât la cantitate. Iată de ce, a fi iubită de Casanova nu-i deloc o recomandaţie specială, căci nu-i nevoe să fii nici Elena dela Sparta, nici fecioară, nici castă, nici spirituală, nici bine crescută, nici prea seducătoare pentruca acest nobil senior să binevoiască să te remarce; de cele mai multe ori, pentru acest om uşor de sedus, e destul să fii femelă, numai întruparea sexului contrar, creiat de natură ca să-i satisfacă senzualitatea. Frumuseţea, inteligenţa, fineţea, sunt, desigur, calităţi plăcute, dar, oricum, ceva ridicol de inferior alături de faptul decisiv pe care-l constitue simpla feminitate. Căci Casanova nu doreşte şi nu caută decât această feminitate mereu nouă şi mereu diferită sub toate formele în care ea s'ar ascunde.

De aceia, trebue să renunţăm a da lui Casanova o înfăţişare romantică sau estetică. Ca întotdeauna la eroticul de profesie, adică fără preferinţe, colecţia lui Casanova e cât se poate de pestriţă, de-o valoare foarte inegală, nu-i deloc un muzeu de opere de artă. Sunt într'adevăr câteva figuri, delicate şi blânde chipuri de fete, abia schiţate — care ar fi vrednice de penelul compatrioţilor unor Guido Reni şi Raffael.

Altele — demne de Rubens, şi altele care ar merita să fie pictate de Boucher, în roz, pe evantalii de mătase, — însă, alături de acestea, câte alte siluete nu întâlnim: prostituate din mahalalele Londrei, al căror rânjet sinistru numai Hogarth ar putea să-l redea, bătrâne scorpii ale desfrâului care ar fi ispitit verva lui Goya, chipuri cangrenate de târfe, în stilul lui Toulouse-Lautrec, ţăranci şi slujnice, ca modelele preferate ale lui Breughel, — un amestec nebunesc de frumuseţe şi de murdărie, de spirit şi de vulgaritate, un adevărat iarmaroc al hazardului fără frâu şi fără limită. Pentrucă acest panerotic are, în voluptate, nervi rudimentari, iar câmpul de activitate al dorinţelor lui se întinde foarte departe în domeniul ciudăţeniilor şi al perversiunii.

Trad. de P. ALEXIAN

Duminicile negre

de CEZAR PETRESCU

Miţi, Piţi şi Ion

In ziua când m'am mutat turna cu găleata. Aşa că n'am putut prinde de veste cam cine-mi sunt vecinii. Abia după trei zile, când s'a desvelit din nori cerul înalt şi s'au sbicit trotuarele, au început a ieşi la iveală ca acele gâze ale primăverei învrâstate negru cu roşu, şi numite de popor „Vacile Domnului".

Mai întâi, a fost la primul etaj, o domnişoară trecută, cu părul oxigenat foarte, aproape alb şi încreţit mărunt ca frisura de lână decolorată a păpuşelor. Dimineaţa, când îşi întinde în soare pernele la fereastră, îi râde cosiţa de Margaretă quadragenară, prinsă în cârlige de hârtie şi un sân subţire şi moale, pe care şi-l ascunde plecând ochii candid, cu mâna dusă la piept, într'un gest de primadonă rănită.

De la al doilea rând, coboară la ceas fix, un domn bătrân, cu ghetele lustruite oglindă, cu mănuşi cenuşii şi cu hainele de şeviot negru, periate până la ultimul fir de praf. E desigur pensionar. Fost membru la Casaţie sau Director de minister. Il văd aşteptând tramvaiul de Şosea, după ce şi-a cumpărat gazeta la chioşcul din colţ. Are acolo, fără îndoială o bancă „a lui", unde-şi citeşte ziarul cu deamănuntul, până la anunţurile de morţi de sub cruciuliţele negre şi până la întâmplările din Calafat. După ce sfârşeşte, îl aşează alături cu bastonul întins dealungul băncii. Poate dormitează în lumina blândă a soarelui. Poate priveşte copiii jucându-se în trap săltat, de-a caii; aşa cum va fi avut cândva şi el copii sau are undeva nepoţi.

Amândoi vecinii aceştia ocupă un loc puţin şi neînsemnat în toată curtea. Se strecoară pe dinaintea ochilor nebăgaţi în seamă. Aproape nici nu-ţi îngăduesc să gândeşti că au avut şi că mai au o viaţă a lor, că aşteaptă ceva, că-i mai aşteaptă cineva. Par automate ostenite, de pâslă, mişcându-se încet şi tăcut, cu ceasornicile dinlăuntru uitate neîntoarse şi gata să se oprească dintr'o clipă în alta.

Toată ograda o umple însă de larmă familia Domnului Colonel, de jos, dela parter. Aceştia încaltea, ştiu că nu calcă prin viaţă în vârful picioarelor.

Uşile trântite bubuie în toată clădirea, cutremurând zidurile din temelii până 'n mansardă. Glasul doamnei Colonel se aude ţipând ascuţit, de cu dimineaţă, decând cere apă caldă pentru... (Adică la drept vorbind, de unde pot să ştiu exact pentru ce cere numai decât apă caldă?) Dacă la ora două sau trei, în toiul nopţii, se aud pumnii trântind în uşă, soneria ţârâind brusc şi un glas isbucnind ca o comandă, în plin câmp de exerciţii: „Ioane! Varlaam! Mariţo! Boilor!" — acuma ştiu că e glasul domnului Colonel, care se întoarce dela club.

Pe urmă, tot din această regiune porneşte explodând neaşteptat, după amiază, pianul.

Când începe, svârl hârtiile în sertar; închid cartea. Cu neputinţă să alegi un gând. Vertiginos se deslănţuie cel mai turbat repertoriu: Tango, Fox-trot, Shimmy; argentiniene, negre, mexicane, englezeşti, havaiane, papuaşe, cafre sau camlodgiene. Inaintea ochilor încep să dănţuiască siluete de negri hilari isbind în ţimbale, tropăind din călcâie, aruncând acrobatic baghetele, pocnind din răsputeri să spargă pielea întinsă a tobelor, să sfarme în ţăndări metalul clopoţeilor. E ca un album animat şi sonor de Sem.

Toate învârt sub ţeastă o sarabandă drăcească, un spasm coreografic, desarticulat şi întrerupt de sincope, care începe să ritmeze el, desordonat, bătăile inimei. Sunt sigur acum că am să mor de hipertensiune arterială. Simt cu fiecare nou jazz, cum mai creşte tensiunea cu o linioară.

Noroc că familia domnului colonel n'a fost binecuvântată de mana cerului şi cu prunci: băieţi care să înveţe flautul sau vioara, fete care să ia lecţii de dans cu prietene, fără profesor dar cu patefon.

Aşa, toată gospodăria de jos, se limitează la d. şi d-na colonel, la cele două ordonanţe: Ion şi Varlaam, la Mariţa fata din casă (pe care o ciupesc de sfârcul sânilor, la ore diferite din zi şi din seară, pe rând, după grad şi vechime, d. colonel, Ion şi Varlaam). Iar pentru încheere, se complectează cu Miţi şi Piţi.

La început Miţi şi Piţi mi se păreau că seamănă într'atâta unul cu altul, încât n'o să ajung să-i deosibesc niciodată. Pe urmă am observat că mă aflam în mare eroare. Deosebirea era ca dela cer la pământ. Miţi poartă întotdeauna o funtă bleu-ciel la zgardă, iar Piţi una roşie. Miţi are zurgălău galben de alamă, iar Piţi n'are nici unul. Miţi e de sex femenin, iar Piţi e domn — „ştrengarul mămiţichii!" — cum spune doamna colonel. Şi amândoi drăguţi, şi lătrând la trecători, şi sărind pe picioarele subţiri, şi sgrepţănând cu labele în uşă şi lingându-se la bot şi aiurea, drăgălaşi vă spun, să-i strângi de gât nu alta!..

Miţi e o natură melancolică. Se soreşte toată ziua cu ochii întredeschişi, pe treptele scărilor, întinsă pe preş. Poate e şi de vârsta când se trăeşte din suvenirul trecutului. Priveşte trecătorii cu dispreţ patrician. Mârâie numai, şi îşi aşează capul pe labe, la loc, întoarsă la reveriile ei canine.

Piţi e fără îndoială mult mai june şi e stăpânit cu totul de slăbiciunile sexului său: afemeiat şi uşuratic. Cum scapă, o ia rasna, face curse cu tramvaiul fără bilet, iscodeşte în toate curţile vecine, se întoarce cu amici murdari şi flocoşi; adevăraţi proletari ai rasei, prost crescuţi şi învrăjmăşiţi cu dreptul de proprietate, de oarece îi văd adesea înşfăcând din bucătărie muşchiul de pe trunchiu şi tulind-o spre cheiul Dâmboviţei, unde-şi au instalată ospătăria sub cerul liber.

Nu odată l-am surprins pe domnul Piţi, în posturile cele mai compromiţătoare şi desonorante. Astfel l-am văzut în cete drăgăstoase de câini, dând târcoale unei perechi în tandreţă, amestecat cu vulgul cel fără sgardă, nespălat şi vagabond. Părul alb spumă şi funta roşie, se deosibeau de departe în tribul cenuşiu şi prăfos, ca un pieptar scrobit de cămaşă sub smocking, într'o cârciumă de precupeţi, sub Hale. El singur o simţea aceasta, fiindcă după asemenea aventuri se întorcea ruşinat, cu restul de coadă plecat pocăit între picioare.

Pentru supravegherea lui Piţi mai mult, a fost adus aşa dar de la cazarmă, Ion.

E un flăcău cu pumnii tari, incomodat de dimensiunile lor, ca două geamandanaşe ieşite direct de sub mânecă. Merge stângaciu în hainele groase de postav. Când calcă, talpa ţintuită a bocancilor sună ca loviturile de maiu pe pavagiul curţii.

De dimineaţă, doamna colonel sloboade gingaşele vietăţi în antret şi Ion intră în funcţie. Se aşează de gardă la ieşirea gangului. La ceasul nouă, aduce un blid cu cafea cu lapte şi miez de jimblă. Datoria lui e să-l împiedice pe Piţi să nu înfulice prea lacom şi s'o îndemne cu delicate încurajări pe Miţi, să guste cât de cât din zeama turbure, dacă în capriciile ei face nazuri. După ce câinii au sfârşit, îşi ia şi el sfertul de pâine, din raţia dela cazarmă, şi rezemat de zid, îmbucă pe îndelete, făcând ochii mari când miezul pământiu şi cleios merge anevoie pe gât. Apoi îi trage din tinicheaua priponită cu lanţ la robinet, o cană întreagă de apă limpede şi aşteaptă să treacă ziua.

Când plec sau mă întorc din oraş, Ion se lipeşte de peretele gangului şi-mi ocoleşte ochii. Ii e ruşine şi lui de meseria aceasta, de baciu al câinilor.

Acasă, gospodăria lor e grea, moşneagul e harţăgos şi s'a dat băuturii; şapte fraţi şi surori de toate mărimile au învăţat să nu stea cu mâinile în sân. Acum toţi sunt împrăştiaţi la munci grele: care la plug, care la pădure, care la cărăuşie. Când ajung acasă, seara, cad toţi răpuşi de somn, pe laviţe, jos în tindă, pe prispă, pe cuptor. Şi mezinul, măcar că e numai un puştiu de zece ani, argăţeşte la popă.

Numai el, cel mai sdravăn şi în puterea muncii, stă cu braţele cruciş, degeaba, şi aşteaptă să i se scurgă ceasurile. Numără zilele, cum fac ei: „mai am atâtea pâini."

Il surprind câteodată, când crede că nu-l vede nimeni, aruncând celor doi căţei cu picioare de paing, priviri de asasin.

— Ioane! N'auzi, tontule? Ce face Piţi?

Ion tresare. Capul coniţei e la geam, cu pudra proaspăt muruită pe faţă. Are roşul de buze în mână şi aşa, dela oglindă, şi-a adus aminte şi a prins-o îngrijorarea.

— I-aici coniţă! N'aveţi nici o grijă... Doarme săracu pe *priş*... (şi mai încet, pentru el)... dormire-ar până l-oi scula eu...

Ion spune *priş* în loc de preş, *lambă* în loc de lampă, *traivan, sinimitilograf, berjă, antihârt, dom' cardist,* a venit un *cosimioner*. Pe ceilalţi muritori, în afară de cei care poartă uniformă şi deci fac parte dintr'o ierarhie foarte complicată dar precisă, Ion îi împarte în două categorii.

— A venit un *ţivil!* înseamnă că aşteaptă afară la sonerie, un domn care are drept la o consideraţie aşa şi-aşa: însfârşit cât poate să merite un civil.

— E un *individ!* asta înseamnă că e jupânul cu haine vechi, un cerşitor, încasatorul dela electrică, cel cu taxa pentru gunoi.

In zilele de lucru, Ion iese pe stradă între 11 şi 12, să plimbe căţeii. Dumineca orarul e schimbat şi mai lung. Are toată după amiaza. Pleacă dela două şi se întoarce la şase, alte ori la şapte.

Pe Piţi îl poartă legat cu'n lănţug de sgardă. Miţi merge singură şi liberă. E cuminte şi n'are apucături vagabonde. Drumul e până dincolo de cheiu, pe străzi depărtate şi ocolite. E drum cu multe popasuri.

La capătul podului, Ion se reazemă de parapetul de piatră şi priveşte în apa cafenie. Trec pe unda unsuroasă bucăţi de hârtie, cutii, câte-o mortăciune. Cerul se vede înlăuntru, întunecat şi aproape, aşa de aproape că Ion ridică în sus capul să vadă dacă nu-l poate ajunge cu mâna. Cerul lui de-acasă e altfel... Inalt şi limpede ca boaba de rouă. Aici îl brăzdează dâre de fum şi oricât de senin ar fi şi soarele oricât de strălucitor, apasă o pâclă sură, aşa cum e toamna deasupra miriştilor. Ion s'apleacă şi scuipă în cerul din apă, un scuipat lat şi alb, care cade sonor ca un gologan şi face cercuri mari.

Dă să plece. Dar Piţi acum s'a aşezat să-şi facă afacerile. Trebuie să-l ţină de lanţ şi s'aştepte. Un soldat din celălalt capăt al podului, un necunoscut cu o cutie de pălării în mână, îi face semn vesel cu mâna:

— Brava, camarade! La mai mare. Asta-i semn de noroc.

Lui Ion îi e ruşine şi-i vine să tragă odată de lanţ, să învârte de javră de două ori roată, cum făcea când era copil cu pietrele din praştie, şi să-i dea drumul cine ştie unde, pe gârlă. Piţi a sfârşit şi se întoarce să miroase. Miroasă şi Miţi. Se întorc şi se miroasă pe urmă amândoi. E ca un consult ori ca ritul unui cult.

Ion merge încet. N'are nici o grabă. Dacă ajunge acasă, n'are ce face şi Dumineca e lungă. Se opreşte la vitrine. Admiră obiecte a căror întrebuinţare nu şi-o poate întotdeauna închipui. Tuburi de sticlă, cutii roşii şi verzi pecetluite, un fel de papuci cu blană albă înlăuntru, femei de ceară cu părul încârlionţat şi cu buzele roşii ca ale coniţei. Iaca şi o cravaşă cu ţicnal de argint ca a lui dom locotinent Vasilescu Adrian! Şi un moţ de gumă ca acela dela ulciorul de sticlă al coniţei, care-l ţine închis în dulap. Niciodată n'a priceput ce-o fi făcând coniţa cu el, când cere apă caldă şi se încuie în odaie, după ce-a plecat dom locotinent Vasilescu Adrian! La capătul moţului e aşa, un fel de ţigaretă de sticlă. Viaţa târgoveţilor şi sculele lor, îi apar misterioase şi pline de complicaţii.

Piţi îl smuceşte de lanţ. Se repede glonţ cu nasul la o căţeluşă neagră, cu un fel de surtucaş cafeniu, cu dungă verde pe margini şi cu un buzunăraş mic, din care iese un colţ de batistă. Ii îmbracă dom'le taman ca pe oameni!

Căţeluşa e ca o cucoană cu rochia străvezie de i se văd pulpele pe dedesubt. Ion gândeşte că e mai îmbrăcată căţeluşa decât stăpâna. Dar ce ochi care te moaie de la genunchi, când privesc! Ochi mari şi de-un vioriu închis, ca prunele când sunt brumate. Cucoana se întoarce şi strigă:

— Lola! *Mais t'es dégoutante avec...*

Lola ascultă şi se apropie de stăpâna, cu cuminţenie ipocrită.

Insă de departe, mai întoarce din când în când botişorul, iar Piţi se svârcoleşte să rupă lanţul, nu alta. Ca oamenii dom'le şi câinii, drept ca oamenii! gândeşte Ion şi-i vine să dea drumul lui Piţi, numai aşa, ca să vadă ce-o face doamna cu Lola cea cu buzunăraş şi batistuţă.

Acum au ajuns acasă. Miţi şi-a luat locul pe preş. Inchide ochii. Dormitează. Suspină prin somn. Piţi, eli-

(Continuare în pagina VI-a)

berat din lănţug, scotoceşte prin curte, miroase ulucile, e nervos.

Ion s'a rezemat de zid. Cu mâinile de-alungul trupului priveşte în stradă. Trec tramvaie încărcate de lume. Silabiseşte cuvintele scrise pe table: Şoseaua Kiselef. Obor. Halele centrale. Grădina Icoanei. Gara de Nord. Labirint...

Unde forfoteşte oare atâta lume? De unde vin? Unde se duc? Un soldat pe-o scară cu un sufertaş alb. Copii cu uniforme de şcoală. Slugi: rândaşi şi fete din casă, ţinându-se de mână. Alţi soldaţi în permisie de Duminică, bălăbănindu-şi mersul fără ţintă. Şi iarăşi femei şi copii; alţii şi altele. Un om beat trece clătinându-se pe lângă ziduri. Vorbeşte singur. Mormăie pentru el un cântec. Sughite. Continuă:

„Tiribomba! Uite-a (hec!) aşea!"

Incep a se aprinde luminile. Un om negru, cu o flacăre în vârful prăjinei trece de la un felinar la altul. In urma lui clipesc lămpile cu lumina lăptoasă. Soarele a scăpătat de tot. Coboară noapte viorie, grea de fum şi mirosuri; abia pătrunsă câteodată de un fior de vânturi de departe, din câmp şi umede zăvoaie. Un automobil ţâşneşte dintr'un colţ, cu două săbii de lumină spintecând întunericul şi guiţând înverşunat spre trecători.

Ion stă cu mâinile spânzurate de-alungul trupului, rezemat de păretele aspru şi grunzuros, care-i sgârie obrazul.

Acolo, la ei, s'au întors vitele. Sună tălănci în colb. Joiana freacă stâlpul porţii cu coarnele şi mugeşte să-i deschidă.

S'o fi măritat Mărina?

— Ioane! Firi-ai al dracului, tontule! Vezi c'a scăpat iar Pixi...

CEZAR PETRESCU

Cronica sportivă

Am asistat la şampionatele României de înot. Nu se constată la reprezentanţii noştri nici o ameliorare, sau aproape nici o ameliorare, faţă de valoarea lor din trecut. Putem spune că nataţia sportivă nici nu există încă la noi. Şi de existenţa nataţiei sportive depinde şi existenţa nataţiei în general.

Un exemplu: dacă şampionul României pe 100 de metri ar lua parte la un concurs împreună cu zece americance, cele mai bune înotătoare ale Statelor Unite, toate cele zece femei ar ajunge la ţel înaintea reprezentantului nostru masculin, căci toate fac cu regularitate timpuri mai bune decât recordul României pe această distanţă.

Spuneam că între competiţia sportivă şi dezvoltarea înotului există o legătură foarte strânsă. In adevăr, în mai multe ţări s'a putut constata că o dată cu ivirea unui şampion care să reprezinte cu demnitate naţiunea, a luat avânt şi nataţia în general. In Franţa, până acum vreo trei ani, înotul era unul din sporturile cele mai neglijate; timpurile pe care le făceau şampionii erau ridicole şi Franţa era regulat bătută de mai toate celelalte state. In sfârşit, apare un adevărat şampion : adolescentul Taris, care, sub conducerea unui director sportiv capabil, pulverizează toate recordurile Franţei şi obţine succese serioase asupra şampionilor străini. Imediat nataţia a luat un avânt considerabil în Franţa, s'au construit basinuri noi, s'au înfiinţat cluburi până şi în orăşelele de provincie şi se formează noi şampioni care mai curând sau mai târziu vor lua succesiunea lui Taris. Până şi sportul feminin a avut de câştigat de pe urma ridicării prestigiului nataţiei: Franţa are astăzi două şampioane de clasă europeană.

Asupra valorii sportului în sine se poate discuta la infinit. Se pot aduce argumente valabile şi pentru şi contra lui. Dar există un sport care ar trebui exceptat din această discuţie, căci necesitatea lui e indiscutabilă. Acest sport este nataţia.

Pentru răspândirea ei, ar trebui să intervină statul. Ar trebui să devină obligator în şcoală învăţământul înotului. N'ar trebui să se acorde nici unui copil normal certificatul de patru clase primare fără să i se ceară să dovedească că ştie să înoate.

Dar pentru asta ar trebui înmulţite basinurile, ceiace necesită cheltuieli serioase, şi ar mai trebui ca şi institutorii să ştie să înoate. GH. VRACIU

A apărut: No. 6

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

CU URMATORUL SUMAR:

C. Bouglé .... *Ştiinţele sociale în Franţa.*
I. Petrovici .... *Impresii din Italia (Roma).*
I. D. Gherea .... *Un sport nou.*
D. Ciurezu .... *Rugă 'n lumină (Versuri).*
Vasile Lovinescu ...... *Jean Arthur Rimbaud.*
Paul Zarifopol .... *Note pe marginea cărţilor (Poetica lui Valéry).*
Dragoş Protopopescu ... *Loc comun. — Pe un zid de colegiu englez (Versuri)*
Al. Graur .... *Sufixele -ior, - cior,-şor, - işor şi -uşor*
D. D. Roşca .... *Hegel şi Taine după o opinie romînească.*
Ion Minulescu .... *In cinstea celei care a plecat (Versuri).*
Mihail Sadoveanu ..... *Confidenţial.*
Al. A. Philippide ..... *Cronica literară (Un evocator al naturii şi al trecutului).*
Dr. Pr. .... *Cronica engleză (Un istoric al ţărănismului romîn).*
Carol Schanzer ...... *Cronica externă (Rezultatul conferinţei navale şi rivalitatea franco-italiană).*
P. Nicanor & Co. ..... *Miscellanea (Confuziuni ortodoxe. — Romîneasca de după războiu).*

Recenzii. — Revista Revistelor. - Mişcarea intelectuală în străinătate. — Tabla de materie

PREŢUL 40 LEI

Citiţi azi:

LECTURA No. 291

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

PITIGRILLI

UN SERVICIU PRIETENESC

Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

Cronica teatrală

Deschiderea stagiunii

Stagiunea teatrală se deschide anul acesta într'o atmosferă de neobişnuită timiditate. Ne gândim, fireşte, la repertoriu. In alţi ani, nu numai Teatrul Naţional, dar şi teatrele particulare, chiar şi cele cu subvenţii reduse, îşi deschideau stagiunea sau cu o piesă originală, sau cu una de mare repertoriu.

Piesa de deschidere, când nu e o simplă justificare a subvenţiei, are în deobşte menirea să vestească un program şi să fixeze o atitudine.

Am fi vrut ca al doilea teatru de Stat — aşa cum pare că se intitulează teatrul Maria Ventura — să-şi deschidă cea de-a doua stagiune cu o piesă de altă categorie şi de alt prestigiu decât comedia lui Fedor Laszlo, „Şoarecele de biserică". Succesul stagiunii trecute cu această piesă, datorit exclusiv interpretării, nu îndreptăţeşte reluarea ei pentru redeschiderea porţilor.

Leny Caler

Ansamblul teatrului Ventura şi repertoriul ce ne anunţă, dovedesc că se putea face o alegere corespunzătoare rostului şi pretenţiilor acestui teatru.

* * *

Teatrul Naţional, credincios tradiţiei sale, a inaugurat şi întâia stagiune de regie autonomă cu o piesă originală, şi anume cu drama domnului N. Iorga „Casandra".

Ultima lucrare dramatică a domnului Iorga aduce în scenă câteva episoade impresionante din războiul troian. Conflictul ce se desfăşoară în jurul răpirii frumoasei Elena de către Paris, al doilea fiu al lui Priam, îşi are origina în lupta dintre zeii cei vechi şi zeii cei noui ai Troienilor.

N. Iorga

Casandra, fiica regelui troian, asupra căreia se concentrează întreaga măreţie a acestei evocări antice, află că zeii renegaţi îşi vor revărsa urgia asupra Troiei necredincioase.

Intr'adevăr, Grecii pornesc războiu împotria Troienilor, pentru a răzbuna jignirea adusă de Paris.

Hector, fiul cel mare al regelui Priam, cade în luptă.

Bătălia nu este însă definitiv câştigată de Greci decât după ce au introdus prin viclenie în Troia faimosul cal de lemn în care se aflau ascunşi ostaşii ce trebuiau să pună foc cetăţii.

Maria Filotti

Cu toate rugăminţile Casandrei, Troia e mistuită de flăcări, căci minciuna cu care Grecii i-au amăgit pe Troieni nu putea fi învinsă de nici o rugăciune...

Inspiraţia dramatică a domnului Iorga, plasticitatea imaginilor evocate şi frumuseţea severă a versificaţiei libere, dau acestei piese o atmosferă de puritate clasică.

Distribuţia a avut în frunte pe doamnele Maria Filotti şi Sorana Ţopa, pe domnii G. Ciprian şi I. Theo, al căror joc a fost minunat armonizat, ca şi întregul ansamblu, de priceperea încercată a maestrului Nottara.

H. BLAZIAN

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 314

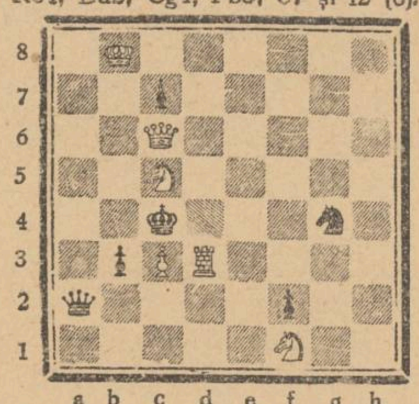
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: «Colţul babei»

(inedită)

Negru:

Rc4, Da2, Cg4, Pb3, c7 şi f2 (6).

Alb:

Rb8, Dc6, Te3, Cc5 şi f1, Pc3 (6).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 315

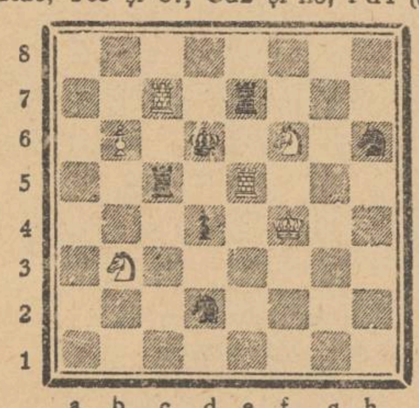
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto: „Ju[illegible]"

(inedită)

Negru:

Rd6, Tc5 şi é7, Cd2 şi h6, Pd4 (6)

Alb

Rf4, Tc7 şi é5, Cb3 şi f6, Pb6 (6).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

SOLUŢII

No. 295. — (Schiffmann) Alb: Ra2, Db8, Tb2 şi c6, Cc5 şi d6, Nb3 şi h8, Pé2 şi é5. — Negru: Rc3, Dé8, Tc1 şi f8, Cg5, Na1 şi g6, Pa6, é3, é7 şi f5. — Mat în 2 mutări. — Soluţia: 1. Nb3—g8! — La 1. Nd5 urmează Rd4 iar la Né6 D×b8 şi nu mai e mat în a doua mutare.

No. 296. — (Schiffmann) Alb: Rc8, Dg3, Tc7 şi d8, Cd7, Nf3, Pc2 şi f2. — Negru: Rd4, Dh3, Tb4 şi h5, Ch4, Na3 şi a4, Bb3, bb, b6, é5 ţi h6. — Mat în 2 mutări.—Soluţia: 1. Nf3—g4!

No. 297. — (Motto: „Caissa"). Alb: Ra6, Dc6, Té1 şi é8, Cb7 şi d5, Na8 şi c5, Pé2, g3 şi g4. — Negru: Ré4, Tg8 şi h6, Cé5 şi é7, Nc1, Pb4, c4, f7 şi g5. — Mat în 2 mutări. — Soluţia: 1. Dd6—f6.

No. 298. — (Motto: „Laeuferrad). Alb: Ré8, Td1 şi f7, Cc4 şi f6, Na1 şi a2, Pé4. — Negru: Ré6, Dg2, Tb7 şi g1, Cb8 şi f8, Nf4, Pb6, c6, c6, é3, é7, f3 şi h6. Mat în 2 mutări. — Suluţia: 1. Cf6—h5!

No. 299. — (Motto: „Echo"). Alb: Rd1, Dé2, Tb7, Cf3, Na3 şi a8, Pa5, c6 şi é6. Negru: Rd5, Td8, Cb3 şi c8, Né8, Pa6 şi é7. Mat în 2 mutări. — Soluţia: 1. Tb7—b4!

No. 300. — (Motto: „Contre-échecs"). Alb: Rd8, Dh2, Td1 şi h4, Cc1 şi d5. Nb3 şi g7, Pb4, c5, é4, é6, şi f3. — Negru: Rd4, Dg1, Td3 şi g3, Cf2, Pé3, é7 ţi f6. — Mat în 2 mutări. — Soluţia: 1. Cd5×f6!

No. 301. — (Motto: „Leontodon"). Alb: Rh1, Da6, Cé8 şi g2, Na4 şi f6, Pa2, a7, b2, c6 şi é2. — Negru: Rd5, Db1, Tc4 şi g3, Cé6 şi f4, Na8 şi g1, Pb3, b4, c3, f2, f7 şi h2. — Mat în 3 mutări. — Soluţia: 1. c6—c7, cu ameninţarea: 2. Dd6+. 1...., Cg5—é4; 2. Da6×é6+. 1...., Cg5—f3; 2. Da6×c4+.

No. 302. — (Motto: „White to play"). Alb: Rf3, Dd1, Tb4 şi h5, Ca4 şi f7, Ng4, Pb5, f2, g5, g6 şi h3. — Negru: Rd5, Cc1 şi é6, Nd4, Pb6, g7 şi h4. — Mat în 2 mutări. — Soluţia: 1. Dd1—h1!

No. 303. — (Motto: „Lăcrimioare"). Alb: Rf6, Da2, Té2, Cc1 şi g1, Né3, Pé5 şi h2. Negru: Ré4, Th1 Ca5 şi é1, Pa6, b5, c2, g2, g5, g6 şi h5. — Mat în 3 mutări. — Soluţia: 1. Da2—f7, cu ameninţarea: 2. Rf6—é6. 1...., Cé1—d3; 2. Cd2—b3, 1..., Cé1—f3; 2. Cg1—h3. 1...., Ca5—c6; 2. Df7—d7

No. 304. — (Motto: „Onix"). Alb: Rc7, Da6, Tb3 şi é1, Cf5, Na1 şi d7, Pd2, f3 şi f4. — Negru: Rd5, Df1, Tb1 şi é4, Cb2 şi é5, Nd3 şi h6, Pb4, c5 şi f7. — Mat în 2 mutări. — Soluţia: 1. Da6—a2!

* * *

Anunţăm pe d-nii deslegători că prelungim termenul pentru trimiterea soluţiilor până la apariţia lor în revistă.

BIBLIOGRAFIE

A apărut în număr dublu (5—6) „Revista Română de Şah". Această excelentă publicaţie — singura de acest fel în limba română — apare la Iaşi sub direcţia d-lui M. Sadoveanu şi este organul oficial al „Federaţiei Române de Şah". Redactată cu o deosebită competenţă de d-nii Anatole Iancovcic şi Milu Augutstein, ea se bucură de preţiosul concurs al d-lor S. Herland, I. Schlarko, dr. I. Balogh şi R. Cofman. Acest număr, ca şi cele precedente, tipărit pe hârtie velină, se prezintă sub un aspect ireproşabil din punct de vedere grafic şi redacţional. Dedicată în cea mai mare parte amintirii repretatului componist . A. Schiffmann, revista conţine admirabile clişee, interesante articole, partide bine analizate, frumoase studii şi probleme, precum şi numeroase ştiri din ţară şi străinătate.

Indemnăm pe toţi amatorii să se aboneze la această excelentă revistă. Abonamentul e de 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Cererile se vor adresa la: „Revista Română de Şah", Iaşi, str. Zugravilor No. 19.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Cum scapă Suedezii de bolşevici

In presa din Stockholm se agită ideia unei trimiteri sistematice a bolşevicilor suedezi — în Rusia sovietică: li se va oferi drumul gratis şi o sumă bună pentru prima lună de şedere în ţara paradisului promis, însă cu o condiţie: să rămână acolo timp de trei ani.

In caz de întoarcere înainte de acest termen, doritorul de a trăi în Rusia nu va fi admis pe teritoriul suedez decât după ce va plăti o sumă egală cu costul iniţial al acestei excursii, depusă în prealabil, înainte de plecarea din Suedia. Astfel, Suedezii speră nu numai să scape de bolşevicii „convinşi", dar să şi înmormânteze pentru totdeauna comunismul de tip rusesc, care se propagă acum în Suedia.

Legea băilor obligatorii

Guvernul polonez, din considerente sanitare, a întocmit o lege prin care fiecare cetăţean polonez e obligat, cel puţin o dată pe lună, să se spele la baia cu aburi sau la cadă. Excepţii se fac pentru copiii până la 10 ani, bătrânii de peste 60 de ani, invalizi şi bolnavi cronici. Cartelele de băi obligatorii pot să nu fie eliberate persoanelor care au în locuinţele lor băi proprii.

Congresul contrabandiştilor

La Chicago a avut loc un congres al contrabandiştilor de... alcoolice. Au luat parte toţi „regii" acestei industrii americane prohibite. Congresiştii, toţi, au un trecut penal foarte bogat şi cel puţin 200 de ani de... închisoare le apasă umerii. Congresiştii se tem că o dată cu înmulţirea duşmanilor „regimului sec", acest regim se va desfiinţa. Congresul hotărăşte, deci, să sprijine „regimul sec": o propagandă intensă publică a „regimului sec", sprijinirea eroică la alegerile parlamentare şi comunale a candidaţilor antialcoolici, în fine — înlăturarea prin asasinate a celor mai „periculoşi" proalcoolici. Congresul a mai înfiinţat o mare societate de propagandă a temperanţei cu un capital de 100 (o sută!) de milioane dolari pentru orice activitate îndreptată spre a menţine şi consolida „regimul sec"...

Modele pariziene frustrate

Casele de mode din Paris: Worth, Paquin şi altele au aflat de mult că modelele şi desenele inventate şi ţinute în secret, ajung prin intermediari necunoscuţi în America înainte de a fi măcar puse în execuţie la atelierele lor pariziene. Aceste furturi aduc numitelor case, pagube foarte mari. Aproape un an o mulţime de detectivi au anchetat aceste frustrări, şi ca rezultat s'au găsit asupra faptului câteva femei care şi-au făcut din aceste operaţii o adevărată meserie. Mai ales două Americane: Carolina Davis şi Ida Oliver, au reuşit să adune — prima circa 7.000, iar a doua peste 8.000 de desene şi modele executate, care au fost găsite la depozitele lor şi erau de trei ani în mod sistematic furnizate celor mai bogate case de mode din New-York. Peste 20 de case pariziene au avut pagube circa un miliard de franci din cauza acestor furturi, şi intentează acuma procese de daune împotriva celor două Americane şi a caselor din capitala Statelor Unite.

Contrabandişti americani în libertate

In luna Iulie a anului acestuia au fost arestaţi în America 6524 de contrabandişti de alcool, dintre care 2696 au fost lăsaţi în libertate, de oarece nu mai încăpeau în închisori. Până la 1 August au fost introduse în totul 22.497 de acţiuni contra delicvenţilor la legea prohibiţiei. S'au confiscat în total 7 milioane de litri de bere, o jumătate de milion de litri de liqueur, 724 de automobile, 11 vapoare şi 1963 de aparate de distilat.

Mintea papagalilor

Un profesor berlinez, care a stat timp de opt ani în Africa ecuatorială, ca misionar, publică rezultatele observaţiunilor sale asupra inteligenţei papagalilor.

Papagalii nu repetă cuvintele din graiul omenesc fără nici un rost, ci din contra.

O repetare absurdă se observă numai la exemplarele abrutizate prin viaţa trăită în colivie.

Un papagal care trăeşte însă în Africa, în casa omului, ca un adevărat membru al familiei, nu pronunţă decât cuvinte pline de înţeles, după ce, prin exerciţiul repetării, a ajuns la perfecta lor pronunţare.

— Pe înserate, nevastă-mea dădea de obicei hrană păsărilor. In curând, papagalul nostru a început, cu o jumătate de oră înainte de această operaţie, să cheme el găinile, imitând vocea soţiei mele. Uneori el necăjea găinile cu această chemare; şi când găinile înşelate astfel, alergau spre verandă, râdea de ele de se prăpădea, cu un râs perfect omenesc, nuanţat în bătaie de joc. Când, la prânz, rămâneau ciolane şi oase de peşte în farfurii, papagalul chema pe câinele nostru cu un şuerat imitat după mine. El se tot uita la mine în aceste clipe; şi când vedea că sunt pe cale de a şuera, mă prevenea iute şi scotea acest şuer tipic; apoi se întorcea spre mine şi „zâmbea", de plăcere că îmi luase înainte. Văzând un om, fireşte — un negru, care se apropia de casa noastră, papagalul lovea cu ciocul său de perete, cum bat oamenii care vor să intre în casă. In chipul acesta, parcă raporta ceva despre vizita acelui om. Se simţea în genere păzitor al casei, unde nici un străin nu avea dreptul să intre. Nu putea suferi ca astfel de oameni „nepoftiţi" să vie la mine. Papagalii sunt mari „glumeţi" din fire. Papagalul meu deştepta dimineaţa pe câinele meu într'un mod destul de crud: îl ciupea tare, cu ciocul, de picior. Urletul de durere al dulăului îl făcea să râdă cu atâta poftă încât provoca la cei de faţă un râs irezistibil...

IN VACANŢĂ

Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale

ORICE IUBITOR AL CĂRŢII VA CITI:

ARIEL sau

VIAŢA LUI SHELLEY

de ANDRÉ MAUROIS

apărută în Editura „Adeverul" într'o excelentă traducere romînească

Cărți și Reviste

N. PETRAȘCU: „Vasile Alecsandri"
— Tip. Bucovina, 1930 —

Noua lucrare a d-lui N. Petrașcu face parte dintr'o serie întreagă de amintiri, intitulată „Generația artistă", din care au apărut până acum: Dimitrie C. Ollănescu, Ioan Mincu, Duiliu Zamfirescu și N. Grigorescu.

Literatura memorialistă, aproape învechită aiurea începe și la noi a-și face drum. După scrisorile lui Ioan Ghica, admirabilă frescă a personalităților noastre culturale de pe la jumătatea secolului trecut, nimeni n'a mai încercat, la noi, acest gen literar nou, care nu cere atât o pregătire specială, cât o bogăție de fapte și întâmplări la care să fi luat parte, cât mai intim uneori, și din care să știi să scoți ceeace este esențial pentru a caracteriza o personalitate, un eveniment.

Fântâna Blanduziei (Desen de Jiquide)

Făcând parte din pleiada de scriitori și artiști a ultimului pătrar din veacul trecut, al căror critic literar a fost, d. N. Petrașcu este astăzi și apologistul lor. I-a cunoscut de aproape și i-a prețuit. Criticul literar a fost și prietenul lor. Din această dragoste și prețuire au ieșit monografile memorialiste înșirate mai sus și tot de aci avem azi înfățișată viața și activitatea lui Vasile Alecsandri, în a cărui intimitate d. N. Petrașcu a trăit. Mai mult decât pe poetul-artist, autorul ne-a înfățișat pe poetul-om, pe îndrăgostitul de forme frumoase, pe omul îmbibat de simțiri pline de avânt. Iată-l pe Alecsandri om și poet, și pe deasupra bun povestitor, în cele ce urmează:

„Unul din cele mai frumoase daruri cu care înzestrase natura pe Alecsandri era acela de a povesti lucruri interesante. Câte episoade frumoase și emoționante, din viața lui nu le zugrăvia el surâzând, după masă. Din felul lui de a le povesti, din dispoziția bună ce i-o aduceau amintirile, din amănuntele lor colorate, vii și neașteptate, de ți se păreau văzute ieri, reeșia emoția cu care le simțise dânsul odinioară. In orele lui de istorisire, i se transfigura fața, ochii îi străluceau mai tare, glasul i se deschidea; flacăra dulce a amintirii arunca asupra obrazului său un farmec melancolic. Atunci Alecsandri devenea cu adevărat frumos: armonia sprincenilor și a trăsăturilor lui fine reîmprospăta în minte pe tânărul poet al Doinelor și Lăcrămioarelor. El spunea lucruri din tinerețe, din viața românilor de pe la 1848 și din a prietenilor săi dispăruți. Fie că întâmplarea îl ducea la o noapte petrecută pe Ceahlău sau la un episod din războiul Crimeei; fie că-l arunca în Paris la o reprezentație de teatru cu apariția lui Victor Hugo pe scenă în aplauzele publicului sau la o întâlnire cu călători străini la Sevilla; fie că-ți descria o zi de Sf. Constantin la Mânjina lui Costache Negri sau o împrejurare într'o moschee în Asia Mică, el găsia în amintirile sale atmosfera locului, cu impresiile momentului și cu surprinderi hazlii, în cât ți se părea că asiști la epizoadele unor nuvele chibzuite de un meșter al condeiului".

Sânt studiate, mai departe, în cartea d-lui N. Petrașcu, sentimentele care au înflorit în poezia lui Alecsandri, totdeauna cu aluzii la viața sufletească intimă a poetului, precum și cele două mari înrâuriri asupra personalității sale artistice: romantismul francez și poezia populară română.

Scrisă cu multă căldură și cu real talent de povestitor, cartea d-lui N. Petrașcu constitue o prețioasă contribuție la cunoașterea personalității poetului care avea să joace un mare rol în epoca redeșteptării noastre naționale.

G. B.

AL. T. STAMATIAD: Din trâmbițe de aur
Ed. IV

D. Al. T. Stamatiad publică a patra ediție din volumul d-sale de poeme „Trâmbițe de aur". Prima ediție e din 1910.

In România, un volum de versuri care ajunge, în douăzeci de ani, la a patra ediție, este un fenomen destul de rar. Trebue, pentru asta, să înfrunte, în primul loc, indiferența unei mari părți din public față de versuri, absența unei critici pregătite pentru a aprecia poezia (ceiace, în fond, nu este un obstacol serios la succesul unei cărți de poeme), pe urmă trebue să răsbată prin noianul de mode și maniere literare care, de douăzeci de ani încoace, s'au perindat în literatură.

Volumul „Din trâmbițe de aur" credem că a isbutit să străbată victorios prin toate aceste vicisitudini inerente publicisticei. Recitindu-l, îți dai seama că acest volum de poeme este una din cele mai isbutite opere ale simbolismului român de acum un sfert de secol.

Mult vis, oarecare manierism inerent școlii, vaporozitate, irealitate, penumbră, nelămurit — toate calitățile celor mai bune formule ale simbolismului sunt întrunite în „Trâmbițe de aur". Volumul nu s'a învechit deloc.

In criza de poezie a epocei actuale „Trâmbițele de aur" ale d-lui Stamatiad își păstrează încă un sunet limpede și plin.

AL. A. PH.

Filozofia nudului

Un curios articol din *„The Bombay Chronicle"*, reprodus în traducere în gazeta anarhistă *„l'en dehors"*, aduce interesante contribuții la studiul problemei nudului, cu exemple extrase din scrierile indice. Spicuim câte ceva.

„Haina face pe om de treabă" și acei care au formulat aceasta sânt niște „înțelepți". Ar urma dar ca omul fără haine să nu mai fie om ci o brută; cunoaștem bine astfel de brute căci ele nu poartă haine, sau nu pot să poarte, căci, printre ele, nu se află nici croitori, nici bărbieri. Bietele brute! cum le mai disprețuim! Dar să ne închipuim că vom da hainele noastre acelor brute și că ele vor accepta să le poarte; nu vor semăna ele cu oamenii sau — ca să zicem așa — vor înceta ele de-a mai fi brute?

Este dar bine înțeles că haina înfrânge sau ascunde bruta; dar de ce să ascundem adevărul că tot haina înfrânge și pe om? Ce este omul fără haine? Ce este omul fără croitorul și bărbierul său? Omul este creațiunea acestor doi supremi artiști ai timpurilor moderne. Pe când datoria bărbierului este să debaraseze pe om de lâna care-i crește pe corp, croitorul are datoria să compenseze această pierdere, îmbrăcându-l cu bucăți preparate din lâna luată de pe trupul animalelor. Dar dacă n'ar fi croitori și bărbieri, cu cine ar semăna omul? Ce va fi un Moulvi fără triunghiul lui Fetha — triunghiu stufos cu vârful în sus — și barba lui — alt triunghiu cu vârful în jos? Ar semăna cu un brahman ras. Ce s'ar face religia? Cu cine ar semăna milionarii și capitaliștii, lorzii și cavalerii ordinelor britanice, Zamindars-ii și Sethias-ii, fără hainele lor de catifea strălucitoare și, de aur? Puneți unul lângă altul, goi, pe un patron și pe lucrătorii lui, morari — de pildă: în mai puțin de-o săptămână capitalismul s'ar duce. Astfel încât, cultul nudului, adică înlăturarea croitorului și bărbierului — ar fi cel mai bun și mai sigur remediu contra tuturor mizeriilor acestei lumi, numai dacă oamenii ar voi să înțeleagă. Desigur, vor striga puritanii: Dar sexul? Nuditatea aceasta nu implică o supraabundență de sexualitate? — Nenorocitul de puritan este incapabil să-și închipue că sexualitatea modernă nu-i decât produsul artei croitorului și frizerului. Nu vom cita aici pe Havelock Ellis, dar mă voiu raporta numai la Natura însăși. Putem distinge oare copacul-bărbat de copacul-femelă? Lăsați dar pe oameni să crească și să ajungă la maturitate fără croitor și bărbier: se va naște numaidecât o pădure luxuriantă, o pădure mișcătoare de arbori omenești, de regi și regine ale Naturii, mai impozanți și mai majestuoși decât lorzii și cucoanele de azi...

* * *

In legătură cu sexualitatea modernă, care nu este decât produsul croitorilor și bărbierilor, să cităm din *„Bhagawata"*:

Două femei se scăldau goale. Trecu pe acolo bătrânul Vyasa, îmbrăcat din cap până 'n picioare; femeile se cufundară în apă până la gât. Trecu pe acolo și Sukhadevas, fiul lui Vyasa, dar la trecerea lui femeile nu s'au mai cufundat în apă. Bătrânul Vyasa fu surprins și pioasa lui vanitate jignită. I se păru acestui Rishi cu părul alb că n'a fost respectat. Când femeile și-au sfârșit scăldatul și, s'au îmbrăcat, Vyasa se întoarse și le întrebă: — „De ce mi-ați ascuns nuditatea voastră, mie, care sânt tot atât de bătrân ca și bunicii voștri și v'ați purtat altfel față de fiul meu?" Și femeile răspunseră: „O, Vyasa, ești tot așa de bătrân ca și bunicii noștri, și ești un mare Rishi; dar sufletul nu ți l-ai desbrăcat de haine, tot mai faci diferența între sexe; pe când preafericitul Sukhadeva, așa tânăr cum e, a distrus în el toate deosebirile, s'a îmbătat de vinul Unității, privirile lui ignorează sexul. De ce ne-am ascunde de ochii lui?"

Vechii indieni predicau cultul nudului. Pe când Mahomed sfărâma idolii, prea iubitul Krishna distrugea vestmintele.

Pitigrilli

Pentru a caracteriza pe ilustrul literat italian Pitigrilli, redăm aci notița literară pe care i-o consacră cel mai *en vogue* romancier francez, d-l Maurice Dekobra:

„Născut în 1894, în Turino. Este cel mai citit, cel mai popular, cel mai celebru dintre toți scriitorii italieni, și acest renume al său datează încă din 1920.

Din punct de vedere comercial, operele lui Pitigrilli, fie volumele sale de nuvele (Mamifere de lux, Centura de castitate, Ultragiu la pudoare), fie romanele sale (Cocaină, Fecioara de 18 carate), sunt cel mai mare succes de librărie în Italia de un secol încoace. Intr'adevăr, în Italia, unde un tiraj de 6000 până la 7000 de exemplare reprezintă un deosebit succes, Pitigrilli a izbutit să facă să se vândă 20.000 de exemplare. Dela 1920 până la 1924, epocă în care a încetat să producă, pentru a-și face, ca să zicem așa, autovaccinări noi preparându-se a ne da un al doilea eu mai vast încă, Pitigrilli a fost, pentru editura italiană, un fenomen literar unic. Lucrările lui Pitigrilli sunt traduse în 21 de limbi și răspândite în toată lumea. In Germania succesul lui a fost atât de mare ca în Italia.

Pitigrilli e un humorist fulgerător. Humorul lui isbește imediat. El se ține totdeauna departe de acel humor de a treia clasă care constă în calambururi și în două înțelesuri. Ca să te facă să râzi, el prezintă totdeauna, într'o capsulă de aur, o ideie sau un adevăr.

Pesimist în fața tuturor manifestărilor vieții și în fața tuturor gesturilor conștiente sau subconștiente ale oamenilor, anarhist și negator, verist desgustat de adevăr, Pitigrilli a dat desigur, în cărțile lui amuzante, cea mai bună interpretare filosofico-literară a absurdei și confuzei sensibilități de după războI.

Acest sens adânc al operei vesele a lui Pitigrilli a scăpat desigur massei cititorilor săi, și încă și mai firește — criticilor, pe care răsunătorul lui succes i-a făcut răutăcioși.

Dar tocmai acest schelet filozofic va susține prin vremi opera lui Pitigrilli. Și marile lui isbucniri de râs, pe cât de impetuoase pe atât de amare, vor spune generațiilor viitoare până în ce grad gesturile noastre au fost, de cele mai multe ori, demne de compătimire și de milă.

De curând, Academia Humorului Francez, trebuind să facă numirea unui membru onorific pentru fiecare țară străină, după ce a numit pe Charlie Chaplin pentru a reprezenta humorul anglo-saxon și pe Ramon Gomez dela Serna pentru a reprezenta pe cel al popoarelor iberice, a ales cu unanimitate pe Pitigrilli pentru a reprezenta humorul italian.

Sub titlul: „Un serviciu prietenesc" valoroasa publicațiune „Lectura, — floarea literaturilor străine" ne aduce în numărul său pe săptămâna aceasta, un savuros ciclu de nuvele ale maestrului.

☞ CETIȚI ☞ SENZAȚIONAL

CURIOZITĂȚI DIN CHINA ȘI JAPONIA

CUPRINSUL:

La Bergen; La Tokio; Orașul sfânt; Nara; Cum trăesc și cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — orașul bogăției și al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularitățile Chinei.

☞ *Minunat ilustrate în culori* ☜

PREȚUL 20 LEI

DOMNIȘOARA!

nu uitați că pentru d-voastră a apărut

ALBUMUL CONCURSULUI DE FRUMUSEȚE

cu sute de fotografii ale aleselor din Bucureşt, Sinaia și din întreaga țară. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.

PREȚUL 80 LEI

Citiți azi **Realitatea No. 188**

:: Cu numeroase ilustrațiuni și un bogat sumar ::

5 culori —— 10 lei

Texte românești vechi

Acum doi ani, Facultatea de litere din București sărbătorise, într'o înălțătoare atmosferă de simpatie, pe unul dintre cei mai vechi profesori ai ei, pe d. Ion Bianu. D-sa împlinise șaptezeci de ani și trebuia să-și „reguleze drepturile la pensie". Slujind învățământul mai bine de patruzeci și șase de ani, d. I. Bianu avea, într'adevăr, dreptul la odihnă. Și această odihnă era cu atât mai meritată, cu cât d-sa nu-și limitase activitatea între zidurile școalei. Timp de o jumătate de veac, d. I. Bianu a muncit statornic și neobosit la propășirea Academiei Române, fie în calitate de bibliotecar, fie ca secretar sau președinte al ei.

Acei care-l cunosc pe actualul președinte al Academiei au putut simți cu câtă strângere de inimă va fi primit d-sa această abdicare silită. *Dura lex, sed lex*, și d. Bianu — omul disciplinei și al orânduelii — a trebuit să se supună.

Dar iată că se ivește în librării o publicație voluminoasă cu un titlu senzațional: *Lucrul apostolesc (Apostolul) tipărit de Diaconul Coresi în Brașov la anul 1563.* E reproducerea în fascimile a unui foarte important text coresian, de publicarea căruia a avut grijă d. I. Bianu.

Apostolul lui Coresi apare într'o colecție începută acum câțiva ani: *Texte de limbă din secolul XVI*, și d. I. Bianu, inițiatorul ei, anunță — în clipa pensionării d-sale — hotărîrea de-a publica în aceleași condițiuni, neobișnuite la noi, cele mai de seamă texte vechi. Minunat exemplu de muncă neșovăitoare în slujba științei!

Cercetând acest volum elegant, de o tehnică superioară, ne poartă gândul spre acela care cel dintâiu și-a dat seama de necesitatea strângerii monumentelor de veche limbă românească, spre autorul *Analectelor*, învățatul canonic din Blaj, Timotei Cipariu. *Et in Arcadia ego*, poate spune cu mândrie d. Bianu. D-sa a crescut în acea atmosferă de cultură și de luptă neostoită în slujba neamului, de care a fost stăpânită, ani dearândul, școala Blajului. Tradiția acestei școli, d-sa a păstrat-o cu pietate și, ca un demn urmaș al lui Cipariu, a publicat un număr de texte vechi, datorită cărora știința literaturii și limbii românești a făcut progrese simțitoare.

La 1887, un an după tipărirea *Predicelor* lui Antim Ivireanul, d. Bianu a publicat cea dintâiu ediție critică a unui text românesc vechiu. *Psaltirea în versuri* a lui Dosofteiu publicată de d-sa e un model de ediție desăvârșită. In introducere aflăm împrejurările care au înlesnit introducerea limbii române în biserică și date privitoare la viața și activitatea literară a mitropolitului Dosoftei, cu prețioase indicații bibliografice. Un studiu special e consacrat *Psaltirii în versuri*, făcându-se o cercetare amănunțită a versificației și dovedindu-se că Dosoftei, „tocmind" această operă în „verșuri", a avut ca model pe Jan Kochanowski, a cărui psaltire în versuri polone a fost tipărită la 1577. Se arată raportul dintre diferitele traduceri ale psalmilor, făcute de Dosoftei, și se evidențiază superioritatea psaltirii versificate a acestuia față de altele apărute mai târziu. In sfârșit, se expune metoda urmată în editarea textului, utilizându-se două variante (una manuscrisă, cealaltă tipărită), amândouă autentice. Textul e reprodus cât se poate de exact, cu litere chirilice și cu transcriere latină, luându-se ca bază manuscrisul.

Față de edițiile anterioare, — *Psaltirea* lui Coresi editată de B. P. Hasdeu, (1881), *Codicele Voronețean* editat de Ion al lui G. Sbiera (1885), etc. — *Psaltirea în versuri* a lui Dosofteiu editată de d. Bianu prezenta numeroase însușiri de superioritate, și cu ea avea să înceapă o eră nouă pentru cercetările literare și linguistice.

La 1898, d. Bianu face să apară alt text, *Psaltirea Scheiană*, — reproducere în fascimile a manuscrisului, cu transcriere și cu relevarea variantelor din *Psaltirea* lui Coresi (1577), — și, oprindu-se la acest mijloc de a publica texte vechi, d-sa începe în 1925, acea culegere de *Texte de limbă din secolul XVI reproduse în facsimile.*

In această colecție au apărut până acum: 1°. *Intrebare creștinească*, tipărită de Diaconul Coresi în Brașov la 1560; 2° *Pravila Sfinților Apostoli* tipărită de Coresi în Brașov între 1570-1580 (fragment); 3° *Manuscript dela Ieud* (cuprinzând: A. *Scriptura Domnului Hristos cătră oameni căzută în piatra din ceriu*, B. *Invățătură la Paști*, C. *Invățătură la cuminecătură*) și 4° *Apostolul* tipărit de Diaconul Coresi.

In prefața ultimului volum al acestei colecțiuni, d. Bianu a găsit nimerit să expună împrejurările care au înlesnit traducerea în limba română a textelor religioase și apoi tipărirea lor.

„Cărțile de căpetenie ale credinței creștine, Noul Testament (Evanghelia și Apostolul) și Psaltirea, fusese traduse în limba națională a Românilor mai întâiu către sfârșitul secolului al XV-lea (1480—1500) sau în întâiele decenii ale celui următor în ținuturile românești de miază-noapte, Maramureș-Moldova-de-sus, pe unde se

Prof. I. Bianu
Președintele Academiei Române

clădise numeroase mănăstiri, cu mulți călugări, din îndemnul și cu ajutorul Domnilor Moldovei Alexandru-Vodă cel Bun (1400—1432), Ștefan-Vodă (1457—1504) și urmașii lor. Acele întâie traduceri din slavonește în românește, făcute probabil după pilda și îndemnul Husiților alungați din țara lor Bohemia spre țara creștină a Moldovei, răspundeau unei trebuințe bine simțite în mănăstirile românești pentru învățătura călugărașilor, al căror număr creștea repede cu înmulțirea mănăstirilor; ei ieșeau din țărănimea românească a ținuturilor și nu înțelegeau cărțile slavonești, deși erau singurii cărturari, singurii „intelectuali" ai vremii, după cum mănăstirile erau singurele școli și așezăminte de cultură și de învățătură".

Traducerile din mănăstirile nordice s'au răspândit în còpii peste tot și au ajuns până în ținuturile de miază-zi. Dar, cum era și firesc, de o mai mare răspândire aveau să se bucure tipăriturile românești, care încep cu o scriere de propagandă luterană, Catechismul imprimat de Sașii din Sibiu în 1544. Din aceleași scopuri de propagandă religioasă, la care s'au adăugat interesele comerciale ale unor demnitari sași, și răspunzând trebuințelor culturale ale Românilor, s'a desfășurat la Brașov o sistematică și îndelungată acțiune de tipărire. Aci a lucrat Diaconul Coresi timp de peste douăzeci de ani (1559—1581), tipărind — din câte știm până astăzi — unsprezece cărți românești, de a căror răspândire e legată alcătuirea limbii noastre literare.

Sunt, în această prefață a d-lui Bianu, atâtea date și atâtea fapte, încât o putem considera ca o adevărată introducere în studiul limbii și literaturi noastre din veacul al XVI-lea.

Cu intenția de a pune la îndemâna cercetătorilor un material linguistic cât mai bogat, d. Bianu a început de asemenea publicarea celor mai vechi documente românești aflate în Biblioteca Academiei Române. Lucrarea aceasta, începută în 1907, a fost părăsită deocamdată, și reluarea ei e așteptată cu mult interes.

Schițând activitatea prodigioasă a d-lui Bianu în domeniul literaturii noastre vechi, nu am menționat numeroasele d-sale studii publicate în reviste sau în „Analele Academiei Române" și am lăsat la urmă o operă de neîntrecută valoare. *Bibliografia Românească Veche*, la elaborarea căreia a fost ajutat de regretatul Nerva Hodoș, este o lucrare monumentală. Ea se distinge printr'o riguroasă metodă științifică și o minunată execuție tehnică; informațiile bogate dintr'însa și numeroasele reproduceri după textele vechi alcătuesc capitole întregi din istoria trecutului nostru cultural; e temelia studiului literaturii noastre.

Știința românească se poate mândri că are în sânul ei un erudit ca d. Bianu, a cărui viață e o neîntreruptă și dezinteresată activitate în slujba ei.

I. BYCK

INSEMNĂRI

Moartea lui Aristide Demetriad

Aristide Demetriad a murit, în vârstă de 59 de ani, o vârstă la care activitatea lui teatrală ar fi putut continua, rodnică şi vie. Cu el dispare unul din reprezentanţii de seamă ai artei noastre dramatice din ultimii patruzeci de ani. Aristide Demetriad a fost unul dintre cei mai desăvârşiţi rostitori ai versului românesc.

La o epocă în care versul este din ce în ce mai părăsit, atât de poeţi cât şi de public, Aristide Demetriad ştia să înfioreze o sală întreagă cu armonia inactuală şi dumnezeiască a poeziei.

A. Demetriad

Demetriad a fost un tragedian de rasă. Temperamentul lui artistic îl înclina spre teatrul romantic, spre teatrul de legendă şi de simboluri, în care marile pasiuni se înfruntă tumultuoase, pe un plan de piscuri astrale, deasupra vălmăşagului de mici patimi cotidiane.

Deaceia — cu toate că a creat roluri neuitate în drama modernă, ca Tokeramo din „Taifun" — marile lui creaţiuni sunt din repertoriul clasic.

In „Romeo şi Julieta" şi în „Hamlet", Demetriad a ştiut să insufle putere şi viaţă nouă unor roluri pe care cei mai mari tragedieni ai lumii le-au interpretat.

Demetriad rămâne viu pentru noi în regala apariţie a lui Hamlet.

Pătrunzătoarea melancolie a unui suflet chinuit de infinit, toată drama cosmică şi totuş aşa de adânc umană care frământă fiinţa nefericitului Prinţ al Danemarcei, îşi găseau în nobleţa gestului şi a atitudinii lui Aristide Demetriad o desăvârşită realizare.

Invăluită de o astfel de aureolă, amintirea lui va rămânea încă multă vreme în sufletul nostru.

AD. LIT.

Sistemul Taylor în presa americană

Technica ziaristică americană, se adaptează, ca toate celelalte ramuri industriale, standardizării, raţionalizării. Caracteristice pentru metoda americană sunt evoluţia şi preschimbările pe care le suferă o ştire de sensaţie, înainte de a merge la tipar.

Reportajul trece, astfel, prin trei stadii bine distincte:

1. Reporterul — care are însărcinarea să caute şi să găsească noutăţi — aduce „materia primă" şi o înmânează secretarului de redacţie cum se spune la noi, lui „city"-editor" cum se spune acolo. Reporterul aduce un fapt brut, înregistrat de cele mai multe ori de un personagiu, evident cu mari însuşiri de cercetare şi iscodire, dar lipsit, cum se întâmplă adesea, de orice talent literar.

2. Un alt personagiu, numit acolo „rewriter" dă informaţiei aduse o formă provizorie, sumară, dă ritmul desfăşurării evenimentului. Redactează informaţia — spre deosebire de predecesor — într'un stil corect şi o înmânează unui biurou special care-i pune numai o stampilă de înregistrare cronometrică.

3. Alte personagii, denumite „copy-reader" dau informaţiei versiunea definitivă, scoţând în evidenţă aspectele pitoreşti, psihologice sau patetice şi exprimându-le în formule emotive.

4. Personajul numit „master of the duck", are însărcinarea să inventeze titlurile cele mai potrivite, mai senzaţionale şi mai originale.

In felul acesta ştirea reportericească, tratată raţional ca un produs de fabrică, la tipărire e cu totul schimbată. Un cititor european are dreptul să surâdă şi să gândească:

— Aşa ceva se poate întâmpla numai în America!

Glumele asupra acestor fenomene sunt atât de lesnicioase, încât ne scutim de ele. Totuşi metoda ni se pare foarte serioasă, demnă de a fi discutată cu luare aminte şi capabilă să dea rezultate şi foloase nebănuite.

Dela început trebue să facem o constatare: în ce priveşte realitatea, adică redarea credincioasă a faptelor, în asemenea împrejurări, evident nu poate fi vorba. Supunându-se dorinţei secrete a cititorului suveran, ziarul american tinde să creeze un produs care să corespundă mai mult, să zicem, unei creaţii artistice, decât unei fotografii verbale. Organizatorul sistemului Taylor în publicistică a înţeles de minune stadiile evolutive ale creaţiei artistice individuale. Punctul întâi corespunde ideii prime, viziunii nude a scriitorului; punctul al doilea, corespunde redactării prime, primei compoziţii; punctul al treilea corespunde creşterii în lăţime; fenomen de evoluţie lentă, a subiectului, adică însufleţirii lui prin crearea figurilor individuale, prin descrierea amănunţită a mediului etc.; punctul al patrulea priveşte numai ziarul şi deci are, deocamdată, mai puţină însemnătate. Mai târziu, însemnătatea lui cuprinde toate celelalte elemente amintite.

Acelaş organizator a înţeles de-asemenea că un reporter care ar poseda toate însuşirile cerute de numitele trei puncte ar fi în acelaş timp un artist şi un povestitor, şi niciodată nu se vor găsi atâţi povestitori încât să satisfacă cererile tuturor redacţiilor. De fapt, reporterii buni, care să fie în acelaş timp poeţi, sunt fenomene foarte rare, adică să n'aibe nevoe de o educaţie şi o practică îndelungată pentru dobândirea unor surogate de însuşiri înăscute. Dar pe etape, prin educaţie sistematică, se poate ajunge la rezultate mulţumitoare, căci tot omul e înzestrat cu câte o însuşire. Insuşiri literare parţiale sunt mai uşor de găsit: unii au talent la stilizare alţii să redea pregnant o întâmplare, alţii au ochiul ascuţit, care prinde dintr'odată esenţialul, interesantul, caracteristicul unui eveniment, incendiu, furt, urmărire, etc. Aceste însuşiri parţiale puse la o lucrare integrală dau rezultate parţiale, adică proaste, aşa cum e cazul în atâtea ziare. Alăturate, aceste însuşiri parţiale ale colaboratorilor comuni vor da un produs acceptabil, care nu va fi, evident, niciodată o capodoperă, — cum e cazul producţiei reporterilor geniali, în care evenimentele găsesc însuşirile unui adevărat creator, cu aceleaş procese de evoluţie şi maturaţie — dar va fi un admirabil produs industrial şi deci comercial. Şi marfa bună e preferabilă artei proaste.

Din acest punct de vedere, şcolile de ziarişti care se ivesc pe-alocuri ,îşi au raţiunea şi explicaţia lor. Ele s'au născut din convingerea că ziarele alcătuesc o marfă populară şi nu operă de artă ,literatură de consum, producţie industrială de calitate bună, fabricată de meşteri buni. Şi numai noi ştim câte ziare au nevoe de meşteri de valoare!... — *A.*

Biblioteca lui Cuprin

La Paris, în plin centru, marele scriitor rus Al. Cuprin a deschis de curând o bibliotecă publică, unde toate serviciile sunt îndeplinite chiar de dânsul, începând cu măturatul localului. Cuprin a reuşit să-şi instaleze întreprinderea în mijlocul cartierelor locuite de cei peste 100.000 de emigranţi ruşi. Numărul vizitatorilor — abonaţi ai acestei biblioteci a şi ajuns la 700—800 pe zi. Biblioteca numără circa 35.000 de volume — toate din cele mai populare şi des cerute; cărţi rare şi căutate de cititori răzleţi nu se pot găsi aci. Cuprin, prin legăturile lui intelectuale, nu e ocolit decât de bolşevici, de cei mai aprinşi reacţionari şi de antisemiţi. El are cititori de toate nuanţele politice şi literare: dela conservatori-

A. Cuprin

monarhişti până la anarhişti. Se afirmă că acest mare „empiric" în literatură a început să scrie un foarte voluminos roman din viaţa emigranţilor ruşi de toate nuanţele sociale, cu legăturile lor stabilite cu societatea franceză în cei 10-12 ani de emigraţie. Mai figurează în roman şi ultimile rămăşiţe ale blocului emigrant rusesc de dinaintea războiului, adică acele persoane care nici sub ţarism, nici sub leninism sau stalinism, n'au putut să se întoarcă în patrie. Părerea unor cercuri este că Cuprin procedează acuma tot aşa cum a procedat acum 25 de ani, când îşi scrisese celebra „Iama": face observaţii „la faţa locului", cu acea diferenţă însă, că atunci îşi vizita el eroii de prin casele de toleranţă dela Kiev, iar acuma eroii lui vin la bibliotecă furnizându-i cuprinsul noului roman.

O carte pe foi de plută

La San Feliu di Guixols, provincie a Geronei, care e centrul industriei plutei în Spania, va apărea în curând o carte tipărită pe foi de plută. E vorba de *Psalten*, unul din cele mai preţioase incunabule ale limbii catalane, datând de pe la 1500.

Editorul acestei încercări originale e Octav Viader, care a mai publicat, tot pe foi de plută, o ediţie a lui *Don Quixotte*, cules în caractere gotice ca incunabulele catalane.

Reproducerea originalului lui *Psalten* este perfectă. Ea s'a făcut după fotografia originalului, care se găseşte la Biblioteca Naţională din Madrid. Se pare că iluzia e completă şi că nu se poate distinge copia de original.

Un congres al problemelor sexuale

Intre 13 şi 20 Septembrie va avea loc la Viena un congres pentru reforma sexuală, organizat de Liga pentru reforma sexuală. Vor lua parte, între alţii, Bernard Shaw, Emil Vandervelde, Victor Marguerite, Sigmund Freud şi Steinach. Se va discuta reglementarea internaţională a vieţii sexuale, problema homosexualităţii, şi se va propune ca deciziile să nu le mai dea justiţia, ci doctorul, apoi se vor face rapoarte în privinţa problemei căsniciei şi a situaţiei femeii în căsătorie.

Rabindranath Tagore printre studenţi

In excursiunea pe Rhin făcută de Tagore, patriarhul literar indian a acceptat invitaţiunea Asociaţiei Renane a Studenţilor germani să asiste la deschiderea „Casei Tineretului" dela Hunnsruck, creată cu un scop special: să servească de refugiu studenţilor din lumea întreagă. Răspunzând discursurilor rostite de studenţi, Tagore a spus:

„Venit în Casa Tineretului şi încercând personal toate frumuseţile şi avantajele acestei instituţii, m'am convins că viitorii voştri musafiri se vor simţi aci ca la ei acasă şi, poate chiar, mai bine. Iată-mă, un bătrân student-hoinar, intrând în această casă; am simţit-o deodată şi sunt fericit că mi-a fost tocmai mie dat să fiu cel dintâi care o pot constata".

O anchetă literară a Sovietelor

Acum doi ani, redacţia ziarului „Novy Mir" din Moscova, publicat de editura statului, a adresat celor mai distinşi scriitori din străinătate rugămintea să-i răspundă la următoarele întrebări: Ce gândesc despre literatura sovietică? Revoluţia rusească a avut vreo influenţă asupra producţiilor lor?

Rezultatele anchetei au fost publicate abia acum. Răspunsurile sunt destul de puţine şi de vagi. Knut Hamsun declară că din toată literatura rusească sovietică nu cunoaşte decât romanul *Ciment* al lui Fedor Gladkov, care, e, „fără îndoială, scris de un autor talentat, dar constitue strigătul unui suflet bolnav contra sistemului de stăpânire".

John Galsworthy declară că, după părerea lui, revoluţia din 1917 n'a avut nici o influenţă asupra literaturii şi artei englezeşti. Numai câţiva scriitori de mâna a doua se arată entuziasmaţi pentru literatura sovietică.

Romancierul vienez Leo Perutz a trimes jurnalului scrisoarea următoare:

„Domnilor, vă comunic că lucrez în prezent la un nou şi mare roman, care va fi gata în curând. Sunt ferm convins că editura statului din Rusia sau alt editor rus îmi va fura în curând acest roman. Nici dictatura proletariatului nici marea revoluţie rusească nu pot înlătura posibilitatea unui atare furt".

Perutz face aluzie la faptul că sovietele traduc şi publică operele străine fără să plătească nimic autorului. Veniturile aduse de cărţile traduse intră în casa editurii.

In prefaţa articolului care prezintă rezultatele anchetei, W. Polonski critică astfel scrisoarea lui Perutz: „Redacţia l-a rugat pe Perutz să-şi dea părerea despre literatura sovietică şi despre influenţa literaturii ruseşti, iar el răspunde: Revoluţia rusească mi-a băgat mâna în buzunar! La asta nu se poate răspunde decât cu „Să-l ia dracul!"

N'o fi elegant, nici meritat, dar e categoric.

Mărunte

— Toate casele de editură din Rusia vor fi în curând reunite într'o singură instituţie, numită *Oghiz* şi depinzând de Chalatov, directorul actual al editurii statului *(Gorisdat)*. Scopul acestei întreprinderi va fi să împiedice pe autorii de mâna a doua să fie editaţi în Rusia.

— In curând va apărea în ediţia Montaigne al optulea volum din cele treisprezece volume care formează opera lui Pierre Louys. Volumul acesta va cuprinde un număr destul de mare de poeme inedite.

— Federaţia inventatorilor germani, în unire cu cea similară din Austria, pregăteşte un concurs mondial al inventatorilor, la Berlin. Congresul se va ţine la începutul anului viitor şi va avea de scop fundarea unei uniuni mondiale a inventatorilor, care e necesară acum, doarece odată cu creşterea necontenită a necesităţilor omului modern şi cu progresele tehnicei, sarcina inventatorilor devine tot mai importantă pentru industria generală.

— Compozitorul francez Reynaldo Hahn a transformat în operă romanul David Copperfield al lui Dickens.

— Ambasadorul Statelor Unite la Viena a izbutit să ducă la bun sfârşit tratativele pentru cumpărarea unei Biblii tipărite de Gutemberg, care se găsea la mănăstirea Sf. Paul şi a altor incunabule dela mănăstirea Sf. Blasien, în valoare totală de un milion şi jumătate de dolari.

— In ziua de 31 August s'a inaugurat un monument al lui Stendhal la Grenoble, oraşul natal al scriitorului. Acest monument este copiat după cel din grădina Luxembourg, la Paris, operă a sculptorului Rodin. Acesta la rândul său, s'a inspirat după profilul lui Stendhal făcut de David d'Angers.

— Bernard Shaw ajunge într'o localitate numită Buxton. Imediat se prezintă un reporter al unui jurnal local, care vrea să-i ia un interview.

— Cum, — întreabă Shaw, — când sunt atâtea chestiuni arzătoare la ordinea zilei, nu găseşti nimic mai bun decât să mă întrebi de ce am venit aici? Dacă jurnalul dumitale vrea să-şi urce tirajul până la un milion, n'are decât să anunţe în manşetă: „Nu vom vorbi niciodată de Bernard Shaw". Aşa cel puţin o să fie original.

— Se anunţă din Geneva că în curând va apărea o istorie a romantismului în Elveţia franceză. Cartea va fi intitulată *Viaţa romantică în ţinutul romand* şi va fi făcută de 15 autori. Singurul scriitor francez care va participa la această operă va fi Edmond Jaloux.

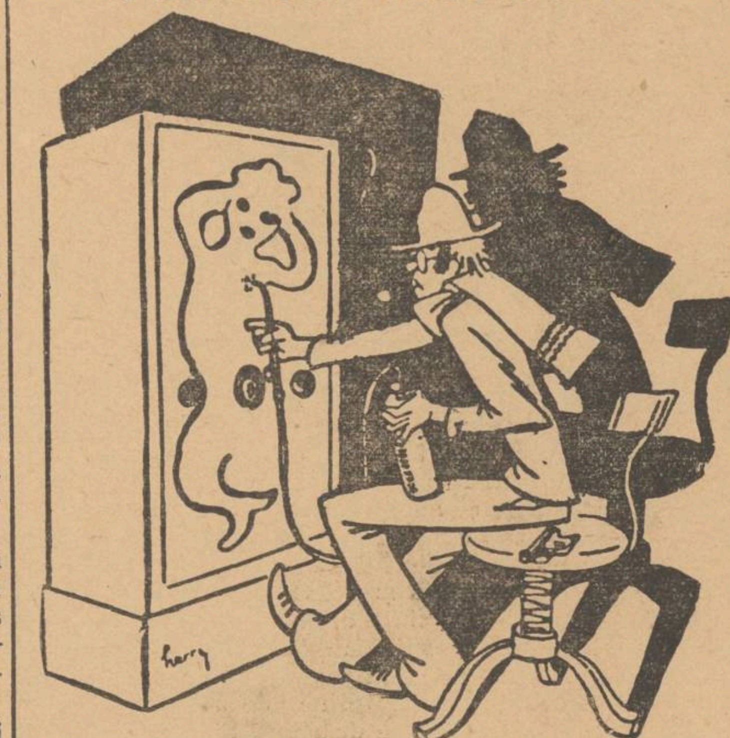

Se aude!?

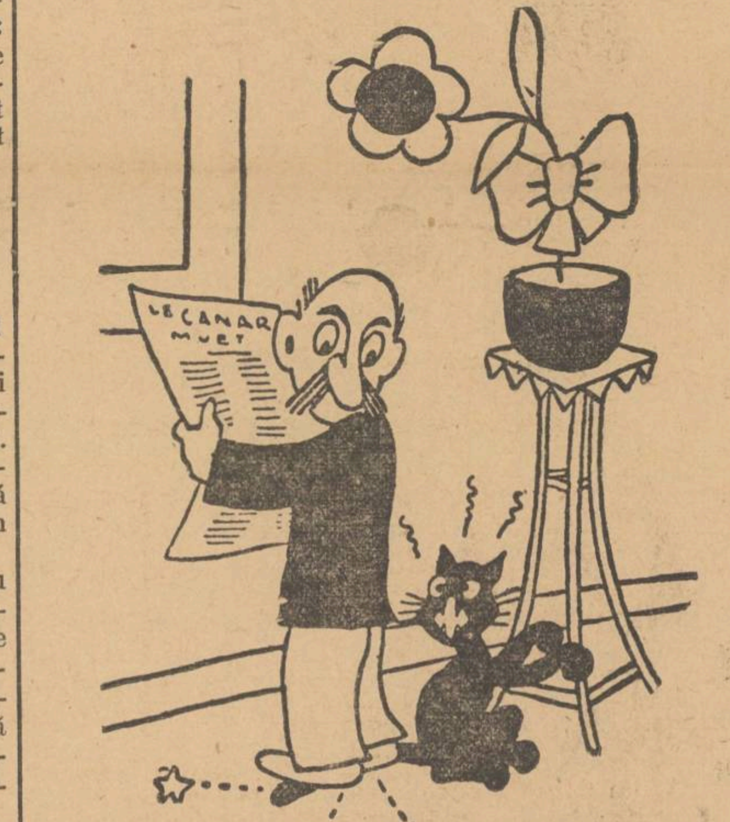
— Ce e porcăria asta? E un imbecil care vorbeşte de câte ori deschid gura.

Puterea obiceiului

Pictorul s'a făcut spărgător.

Curiozitate

— Ce-o fi având oare pisica asta de miaună mereu?

Tot una

— Vă spun eu, domnilor, ştiu din experienţă că femeile suportă durerea mai bine decât bărbaţii...
— Sunteţi doctor, sau psiholog?
— Nu, sunt negustor de ghete.

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 510

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 14 Septembrie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII"

11=6=83

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897; CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Esseiști români

Cuvântul se bucură, în epoca noastră, de un prestigiu nemaipomenit, printre scriitori.

La noi, mai ales, în ultima vreme, literatura esseistă (sau esseistica, dacă vreți), a luat o desvoltare enormă. Este o modă care a invadat generația tânără de scriitori.

Inainte de răsboi nu se prea auzea de esseu, în lumea noastră literară. Se scriau studii, cronici, critici, articole — dar nimeni nu se gândea să le boteze cu numele de esseu.

Astăzi, aceleași studii, cronici și articole, bune sau proaste, ori unde ar apărea, în reviste sau ziare, în București sau la Baia-de-Aramă, se numesc esseuri. Autorii lor nu se mai numesc cronicari, foiletoniști sau gazetari literari, ci esseiști. E mai frumos așa, mai distins, mai pretențios și mai „occidental".

Conținutul acestor esseuri poate să nu fie nici distins, nici frumos, nici „occidental", nici măcar interesant (calitate care, pentru autorii de esseuri, probabil că vine de-abia după toate celelalte): dar asta e o chestie care nu prea ocupă pe esseiștii noștri.

Nu trebue, fără îndoială, să ne mire prea mult această predilecție a scribului literar român pentru esseu. Ar trebui să ne mire graba noastră caracteristică, națională, de a ne extazia imediat pentru tot ce este importat, fie că e vorba de stofe sau parfumuri, fie că e vorba de ultimele mode literare din apus.

Esseistica română — cu caracterul ei de epidemie — nu este numai o modă. Mai întâi, nu se poate observa undeva în occident o creștere apreciabilă a producției esseistice. Nici în Franța, nici în Germania, nici în Anglia, nu se scriu mai multe esseuri decât acum douăzeci sau treizeci de ani. Esseistica românească nu este numai o simplă imitație a unui fenomen literar din apus.

In al doilea loc, bănuesc că sunt motive puternice pentru care tânăra generație de scriitori români cultivă esseul, cu atâta dragoste și cu atâta încredere.

Este o bună doză de naivitate în această dragoste pentru esseu. Ea dovedește o remarcabilă lipsă de autocritică, de bun simț, de spirit de observație, lipsă care e adeseori chiar înduioșătoare, care te dezarmează...

Increderea în esseu face parte dintr'un complex psihologic caracteristic al tinereței. Imediat după ieșirea din liceu, la epoca în care spiritul e avid de teorii și de „formule de viață", în epoca de formație intelectuală, de mari aspirații și de încercări grandioase, întemeiate pe încredere în sine, e natural ca literatura să ofere un teren foarte atrăgător pentru tineret. Culți sau inculți, docți sau semi-docți, cu talent sau fără, toți — sau aproape toți — tinerii „fac" literatură. E o lege — nu numai la noi, ci pretutindeni. Până aici, nimic de spus.

După doi sau trei ani — epoca licenței — cei mai mulți „se lasă" de literatură. Alții, continuă să alimenteze coșurile redacțiilor toată viața. Aceștia sunt cei mai serios vătămați — dar nu cei mai primejdioși. Nici nu ne interesează aici.

Stă în firea tineretului această dragoste de literatură. Este o pasiune, în orice caz, tot așa de agreabilă ca și sportul, vinul, femeile sau jocul de cărți. Morala curentă spune chiar că ar fi o nobilă pasiune. Pentru această morală tot ce este spiritual e bun, e înalt, e frumos. Fie. Nimic de obiectat împotriva patimei literare.

Altădată pasiunea literară a tineretului se manifesta, obișinuit, în versuri. Versurile fac parte din ritualul primei tinerețe; cine n'a compus versuri la optsprezece ani? Este o etapă aproape tot atât de inevitabilă ca prima dragoste a adolescenței. E un fenomen spontan și natural, care nu supără pe nimeni, și care de multeori rămâne în conștiința omului matur și pervertit de viață, ca un mic paradis pierdut, a cărui amintire trezește un zâmbet indulgent, o clipă de reverie, poate o părere de rău... In viața celor mai mulți dintre oameni asta e singura poezie. Ar fi păcat s'o zeflemisim.

Patima literară a tineretului de astăzi nu se mai mulțumește cu versuri. Versurile, azi, nu mai au prestigiul de odinioară, sunt o haină care nu se mai poartă. Nu e „serios" să scrii versuri, nici chiar când ai optsprezece ani. Există, fără îndoială și astăzi, mai ales în provincie, poeți cu păr lung, lavalieră, unghii negre și ghete scâlciate. Dar nu mai dau ei tonul. Tipul tânărului de astăzi are altă înfățișare. Poartă pullower, pantaloni de sport, e tuns scurt, cu părul lins și încleiat cu fixină. Citește gazete sportive, e mare amator de cinema, știe pe de rost toate firmele fabricilor de automobile din lume și când face literatură, păstrându-și toate aceste atribute moderne — scrie esseuri.

Larousse-ul spune: *Esseu*, titlul unor lucrări în care autorul nu are pretenția să trateze fundamental o chestie.

Tinerii esseiști români par să fi luat prea *ad litteram* această definiție. Sau, mai degrabă, se conformează cu sfințenie la partea a doua a definiției: se feresc ca de diavol să trateze fundamental o chestiune. De partea întâia nu se sinchisesc. Sânt departe de a fi lipsiți de pretenții. Sânt gata toți să trateze orice subiect cu aerul cel mai serios și mai grav; vorbesc cu arogantă competență despre morală, despre viață, despre moarte, despre Dumnezeu, având aceiași ușurință, în discuția acestor lucruri, pe care ar avea-o comentând un match de box sau ultimul film al Gretei Garbo.

Au și un stil special. Imbâcsit de imagini ciudate (uneori foarte ingenioase, dar mai întotdeauna deplasate). Argumentarea lor este, în fond, o înșiruire de metafore, care nici măcar nu se leagă una de alta prin vre-o asociație auditivă sau vizuală. Unii își împănează proza cu „isme" nenumărate: aceștia sânt abstracții genului; se bucură de mare prestigiu, fiind dificili. Iar alții, mai practici, se mulțumesc să prepare, în sos românesc, alimente occidentale, adunate în grabă din reviste franceze sau germane. Așa se face că ne pomenim, în ziarele sau revistele noastre, cu discuții despre neo-thomismul lui Jacques Maritain sau cu furibunde desbateri asupra catolicismului lui Henri Massis — și, în general, cu probleme specifice culturii germane sau franceze, bine limitate la un popor și la o stare de lucruri, de care țara noastră n'are nici nevoie, nici interes să și le asimileze.

Esseiștii noștri dau și rețete. Rețete literare, morale, sociale, artistice. Sfătuesc — ei care n'au creat un rând original și n'au deschis, măcar odată ochii să vadă limpede viața, așa cum este — sfătuesc pe romancier cum să scrie, pe poet cum să simtă, pe critic cum să priceapă o operă de artă, pe gânditor cum să gândească. Inainte de a fi trăit, fac considerații asupra vieții; înainte de a fi produs judecă, gravi, producțiile altora; nici n'au avut vreme să înceapă ceva și trag concluzii sau propun soluții.

Toate acestea, alcătuesc, de bine de rău, o formă de înțelegere a culturii. Aici e primejdia. A înțelege astfel cultura înseamnă a nu înțelege de loc. Esseul, sub aparența lui modestă, este o manifestare a maturității literare, nu o manifestare a debutului. Excepții se pot găsi și aici, ca oriunde. Dar sunt, într'adevăr, foarte rare.

S'ar putea spune că graba aceasta de a vorbi despre toate, de a se rățoi, este caracteristică tinereții. Foarte adevărat. Insă rățoiala asta, care în viața de toate zilele se numește obrăznicie și îngâmfare a vârstei, și care e scuzabilă — în domeniul culturii se numește semidoctism. Practicat dela optsprezece ani cu atâta frenezie, acest semidoctism riscă să devină obicei. E o educație primejdioasă, un viciu, care, sub alte forme, continuă toată viața. Foarte des, funcționarul venal, politicianul dubios, sau pseudo-savantul de mâne nu-i altul decât tânărul nostru esseist de azi.

Decât o asemenea cultură, mai bine sportul, sala de dans și cinematograful... Bunul mers al societăței n'ar suferi mai mult.

AL. A. PHILIPPIDE

Aforisme*)

Când o femee și un bărbat se intâlnesc să se cultive reciproc prin lecturi, prin învățare de limbi ș. c. l., să știi că întâlnirile lor sunt convocate și prezidate de geniul speciei și să le spui și lor, dacă n'o știu.

* * *

Plăcere divină: să te arăți mic și umilit, cu sentimentul distanței dintre tine și ceilalți.

* * *

Omul găsește totdeauna inconștient motive înalte pentru acțiunile sale egoiste. Antropofagul care-și mănâncă părinții din lipsă de carne, e convins că face un act moral, că-și îndeplinește o datorie religioasă. Aceasta dovedește idealismul omului, adică neputința lui de a-și recunoaște mobile egoiste și josnice.

* * *

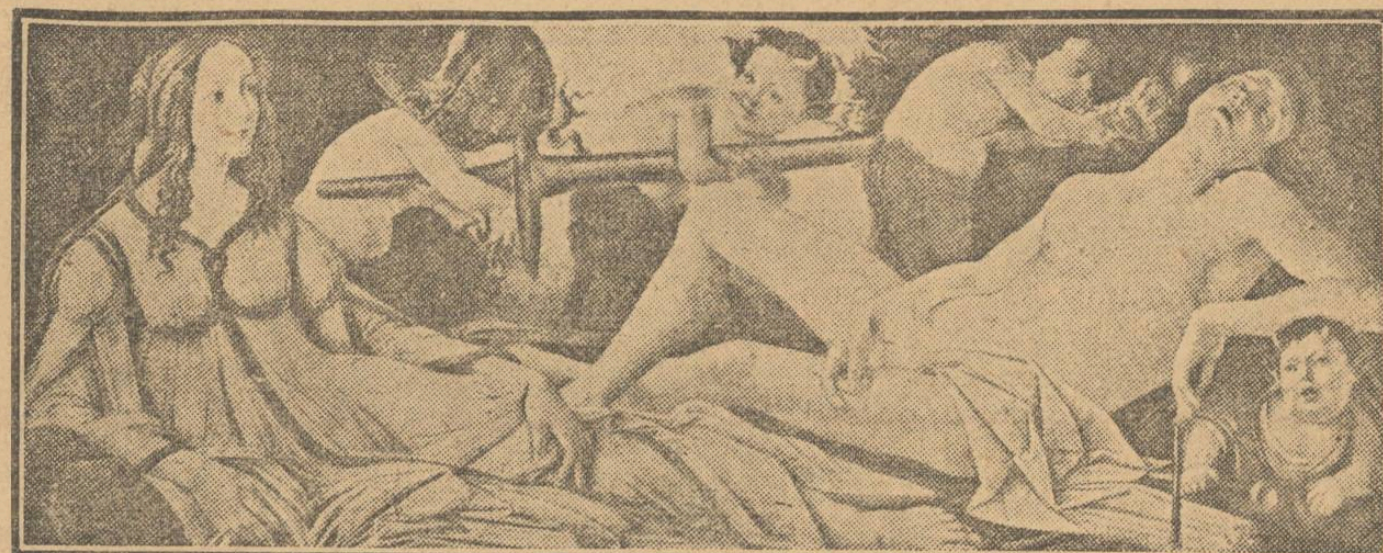
Nu-ți sunt scumpe încrețiturile depe fruntea și dela ochii femeii tale? Gândește-te bine că încrețiturile astea s'au făcut în lunga voastră tovărășie de griji și de nevoi. Gândește-te că ele sunt semnul că se apropie vremea când tu și tovarășa ta aveți să vă despărțiți pentru totdeauna. Gândește-te că asta e fata râzătoare pe care o așteptai cu pieptul înfrigurat în nopțile de vară.

G. IBRAILEANU

*) Din volumul *Privind viața* (ed. „Cultura Națională").

A. Bălțatu — Cap de copil

Țăranca cu fusul în mână

— *Fragment din romanul „Bărbierul Regelui Midas"*

de ION MINULESCU

A doua zi, dimineața, în drum spre Minister, Negoiță Prescureanu combină în minte diferitele lovituri pe care avea de gând să le dea cu povestea Regelui cu urechi de măgar, pe care acum o știe pe de rost. De data asta, șeful de serviciu de la ministerul artelor, se simte la largul său. Se simte aproape tot așa de imbatabil ca întregul dicționar Larousse, cu care însă, e drept că nu luase contact decât tot grație lui Conu Iorgu.

Una din cele mai grozave lovituri, o rezervase chiar nebunului din piața Palatului, care cu două zile în urmă se dăduse drept Bărbierul Regelui Midas. Aștepta numai să-l întâlnească din nou. Intâlnirea aceasta, trebuia să aibă ceva din neprevăzutul unei lovituri de teatru. La început avea să se bucure de revedere, avea să-i măgulească amorul propriu cu câteva cuvinte de admirație pentru marea înțelepciune de care da dovadă și apoi, deodată, avea să schimbe tactica brusc. Avea să se posteze dârz în fața lui, să-i arunce câteva săgeți de ironie oculară și în urmă să-i spună chiar dela obraz:

Ion Minulescu

— Bine, domnule,... nu ți-a fost rușine, că te văd om în toată firea?... Drept cine m'ai luat d-ta pe mine, de ți-ai închipuit că poți lega la gard pe un șef de serviciu din Ministerul Artelor?... Credeai că nu pricep unde vrei d-ta s'ajungi?... Auzi vorbă!... Bărbierul Regelui Midas!... Cine?... D-ta?... Dar ce vârstă ai d-ta să te pretinzi bărbierul unui Rege care a trăit acum două mii șase sute de ani?... Mai bine te-ai duce să te cauți, că, slavă domnului, avem și noi în țară destui doctori specialiști... Marinescu, Obreja, Pitulescu, Popea!...

Și Negoiță Prescureanu râde singur de efectul fulgerător pe care apostrofa lui, avea să-l producă asupra pretinsului bărbier al Regelui Midas.

— Lasă că-i leg eu stimabilului, tinicheaua de coadă!... Il învăț eu să mai facă pe nebunul, ziua nămiaza mare, pe calea Victoriei, în piața Palatului regal!

Prima lovitură, însă, ar fi vrut s'o încerce la minister și anume, chiar cu domnișoara Lilly Ionescu, care cu siguranță că nu va bănui cursa și va cădea imediat în ea.

Deși relațiile dintre ei, sânt cât se poate de bune, faptul însă că domnișoara Lilly mai este și studentă, îl face să se piardă în fața ei, ca și cum gradele lor ierarhice, ar fi inversate. Adevărul este că deși subalterna sa, Negoiță Prescureanu se simte aproape vecinic, subalternul ei. De data asta însă, era hotărât să-i arate și el, ce știe și ce poate.

Mai întâi, se va preface că-și aduce aminte, așa, întâmplător, de un oarecare bărbier, al cărui nume îi scapă. Ea, curioasă ca toate femeile, va căuta cu siguranță să-i știe numele. El va aduce apoi vorba de Bărbierul Regelui Midas, și cum probabil că ea nu va mai ști să răspundă nimic, el va face un nou efort de memorie și încetul cu încetul, îi va povesti legenda Regelui cu urechi de măgar, exact după cum i-o citise Iorgu Mătăsaru din Larousse.

In felul acesta, avea să se răsbune și el odată pentru totdeauna de nenumăratele umilinți îndurate dela diferiții colegi, fie cu grade mai mari, fie cu carte mai multă, decât el...

De altfel, Negoiță Prescureanu este așa de sigur că domnișoara Lilly Ionescu habar n'are să aibă de povestea Regelui Midas, încât începe să se îndoiască până chiar și de utilitatea învățământului universitar în România.

Indrăsneala acestei bănueli, însă, nu-l mai sperie ca altă dată. Ba, ceva mai mult, îl măgulește și-i dă curaj să creadă că nici nu poate fi altfel decât așa cum gândește el. Simte că în el se petrece ceva neobișnuit. Il doare parcă ceva. Il doare însă în mod plăcut. Il doare așa cum l-ar bate o femee din dragoste. Raționamentele nebunului din fața Bisericii Crețulescu încep să-i revină în minte cu persistența unor fluturi de noapte, în jurul unui bec electric. Negoiță Prescureanu începe să le recapituleze cu voluptatea unui flămând în fața unei mese pline cu tot felul de bucate din care însă nu-i vine să guste, de oarece nu știe cu care să înceapă mai întâi. La un moment dat, însă, Negoiță nu-și mai poate reține foamea și nu se mai întreabă cui aparțin bucatele astea. Și din clipa aceia, șeful de serviciu din Ministerul artelor se trezește raționând pe contul său propriu.

— Ba bine că nu!... Ce pot învăța studenții în universitățile noastre, când profesorii nu dau cu anii pe la cursuri?... Vin numai la cancelarie să-și ia leafa... Ba de multe ori își trimit servitorii să le-o încaseze. Ei, n'au timp fiindcă sânt ocupați cu altceva. Toți sânt miniștri, deputați, senatori, secretari generali, inspectori cu diurne speciale, președinți sau membri prin diferite consilii de administrație, trimiși în misiuni de specializare în străinătate, și așa mai departe... La noi în țară, oamenii de specialitate nu se specializează decât după ce-au fost mai întâi numiți în slujbă, și pe urmă abia trimiși în străinătate să se specializeze, bine înțeles, tot cu banii statului... Te încurci de ei, pe unde nu-ți dai cu gândul... Numai la Universitate să nu-i cauți, să nu-i găsești niciodată... Și să nu care cumva să-i întrebi, pentru ce nu-și fac cursurile, că-ți capeți beleaua cu ei. Sânt în stare să te dea în judecată pentru insultă!...

Și Negoiță Prescureanu își aduce aminte de vremea când fusese nevoit să-și întrerupă școala, după clasa IV-a gimnazială, și oftează prelung.

— Pe vremea mea, se gândește el, profesorii universitari erau ca moaștele sfintei Filoftea, făcătoarea de minuni. Toată lumea credea în ei... Astăzi, însă, nu mai crede nimeni, nici în sfinți, nici în profesori universitari...

In momentul acela însă, ochii lui înțepeniră ca două buloane de oțel pe firma prăvăliei în fața căreia se găsea... Nemerise pe altă stradă sau era o prăvălie nouă, deschisă abia în dimineața aceia?

De-asupra ușii și a celor două vitrine în dosul cărora atârnau niște perdeluțe de creton imprimat, o firmă lungă de tinichea, vopsită proaspăt, strălucea în bătaia razelor soarelui, strident ca o reclamă de bâlci:

LA BARBIERUL REGELUI MIDAS
Salon de ras, tuns și frezat

Negoiță Prescureanu se simte străbătut de-o spirală de foc, care îi răscolește toate măruntaele trupului. Starea civilă a necunoscutului care se prezentase Bărbierul Regelui Midas începuse să-l turbure din nou. De data asta, însă, șeful de serviciu dela Ministerul Artelor nu mai face pe vițelul la poarta nouă, ca în ziua când fusese acostat pentru prima oară în piața palatului regal.

Impinge ușa cu bastonul și își vâră capul prin deschizătura destul de largă, ca să nu-i atingă bordurile fragile ale pălăriei sale de pai.

Din fundul prăvăliei, un lucrător îmbrăcat într'un halat alb îl întâmpină cu gestul și surâsul caracteristic al tuturor bărbierilor de pe suprafața globului.

Negoiță Prescureanu, însă, se oprește ostentativ și-i vorbește numai din pragul ușei.

— Ești bun să-mi spui, ce este cu prăvălia asta?

Văzându-se astfel interogat, lucrătorul, care la început crezuse probabil că are de a face cu un client serios, răspunse și el, tot în doi peri:

— Ce să fie?... Prăvălie nouă!... Dumneavoastră n'o vedeți?... N'aveți decât să 'ncercați o dată și la noi...

Negoiță își mângâie instinctiv bărbia, de pe care se scutură un strat de pudră proaspătă, și-și continuă interogatorul:

— Mulțumesc! D-ta nu vezi? N'am nevoe. Eu mă rad singur. Vreau să știu numai a cui este prăvălia asta... A D-tale?...

Lucrătorul zâmbește trist, gâdilat parcă de o speranță irealizabilă încă:

Continuare în pagina a II-a

— Nu e a mea, Domnule!... E a patronului!... Unde dracu găsesc şi eu atâtea parale să-mi deschid o prăvălie ca asta!..

Negoiţă începe să se enerveze:

— Dar patronul D-tale cine este?... Cum îl cheamă?

Lucrătorul îşi ridică ochii în tavan ca şi cum numele patronului ar fi fost scris pe chenarul de ipsos înflorat, din jurul policandrului, ridică apoi din umeri şi din sprâncene, şi răspunde cu vocea tărăgănată.

— Uite c'am şi uitat cum îl cheamă... Are un nume strein... Mi se pare că nu e de pe-aici...

Negoiţă tresare, oarecum înviorat:

— Şi ce fel de om este patronul D-tale?

— De! Ştiu şi eu? Om ca toţi oamenii!

— Aşi putea să-i vorbesc?

— Acum, nu, că lipseşte... E în oraş... Că Dumnealui mai învârteşte şi alte afaceri... Nu e chiar bărbier de meserie, ca mine.

Negoiţă se încruntă din nou...

— Lasă că ştiu eu ce afaceri învârteşte patronul D-tale! Spune-mi mai bine, când l-aşi putea găsi la prăvălie?...

— Apoi, nu vă spusei?... La prăvălie... cam greu... Dar dacă vreţi, să-i comunic eu... Dv. cum vă numiţi?...

— Să-i spui că l-a căutat domnul cu care a stat de vorbă în piaţa palatului regal.

Se opreşte însă brusc, şi schimbă vorba...

— Sau mai bine... Să-i spui că l-a căutat un prieten, ştie el cine... şi c'am să trec să-l văd mâine, sau poate chiar după amiază.

Şi Negoiţă Prescureanu, după ce aruncă în prăvălie un salut cu mâna, iese în stradă şi o porneşte grăbit spre minister, gândindu-se.

— Ce-o mai fi şi cu bărbieria asta? Asta o fi sau n'o fi nici ăsta?

Apoi, ca şi cum ar fi găsit mijlocul să afle adevărul imediat, începe să-şi plimbe degetul arătător dela mâna dreaptă pe nasturii de la vestă, de sus în jos, rostind cabalistic după fiecare nasture:

— Asta e... Nu este ăsta... Asta e... Nu este ăsta... Asta e... Nu este ăsta... Asta e!...

Faptul însă, că nebunul din piaţa palatului regal, ar fi putut fi chiar patronul prăvăliei cu firma „La Bărbierul Regelui Midas" începe să-i turbure din nou fericirea pe care, cu o seară înainte, credea că şi-a recăpătat-o definitiv.

Abia intrat pe poarta ministerului, intendentul care tocmai se afla în capul scării, îl grăbi cu gestul şi cu glasul său binevoitor:

— Hai, coane Negoiţă! Hai mai repede, că ridică domnul secretar general condica de prezenţă şi vă pune amendă.

Şeful de serviciu care până atunci nu întârziase niciodată, îşi grăbeşte paşii şi îşi aruncă ochii pe ceasornic. Era ora opt şi şeapte minute. Intârziase dar aproape un sfert de oră la bărbieria Regelui Midas.

In birou, funcţionarii erau cu toţii instalaţi pe scaunele lor. Unii citeau ziarele de dimineaţă, alţii îmbucau câte ceva de la bufetul ministerului instalat la sub-sol, iar toţi împreună discutau variaţiile termometrului care în ajun, marcase: 38 de grade la umbră şi 45 grade la soare. Singură domnişoara Lilly Ionescu, părea străină de discuţia în curs şi îşi freca buzele cu un „rouge" Coty veritabil pe care Negoiţă bănuia că i l'a dat cadou directorul general.

Şeful de serviciu îşi atârnă pălăria în cuier şi se duce drept la funcţionara subalternă pe care o salută în vederea tutulor cu capul, iar pe furiş, o bezea.

Un sub şef de birou, care tocmai se scărpina plictisit după ceafă, scoate dintr'o mapă verde, o bucată de hârtie care nu avea obişnuitul format oficial şi îndreptându-se cu ea spre Negoiţă, îl întreabă plescăind din limbă:

— Aţi văzut telegrama asta, domnule şef?

Şeful de serviciu, răspunde autoritar, cum obişnuia de altfel, să se poarte totdeauna cu subalternii săi din minister.

— Cum era s'o văd, dacă abia acum picai?

Sub şeful de birou, îi prezintă telegrama ca pe o tavă de dulceaţă.

— Ne-a venit prin registratură direct de la Cabinetul domnului ministru, cu rezoluţia asta pe ea... E urgentă!

Negoiţă Prescureanu îşi aruncă ochii pe ea de la distanţă, fără s'o atingă cu mâna, mulţumindu-se numai să-i silabisească textul, transcris cu o aproximaţie exasperantă, de către amploiaţii de la P. T. T.

„Rog... răspundeţi urgent... Hotel Puf... Carlsbad... Cekoslovacia... ce sumă pot oferi... tablou Grigorescu... ulei... mărime 75 cm... pe 30 cm... subiect... ţărancă fus mână... Mulţumiri... şi amiciţii... Arhiereu... Agaton Mizileanu..."

De-asupra literelor de maşină, ministrul scrisese cu mâna lui, următoarea rezoluţie:

„9. VII. 924. Direcţia generală a artelor, va referi de urgenţă şi răspunde precis şi telegrafic".

Negoiţă Prescureanu, mai citeşte odată telegrama cu rezoluţia ministrului şi apoi strâmbă din nas şi din buze cu nedumerirea unei pisici în faţa unui calendar. De teamă să nu se trădeze însă, că nu pricepe de ce este vorba, şeful de serviciu, pune telegrama pe birou şi răspunde răspicat:

— Bine, bine... Las'o la mine c'am s'o aranjez eu. Trebuie s'o comunic însă mai întâi, domnului director general.

Şeful de birou, îndrăsni să-i mai amintească odată, urgenţa răspunsului şi faptul că directorul general nu vine la minister de cât după ora zece. Şi tăcu.

La fel tăcu însă şi şeful de serviciu, care probabil, în momentul acela, nu vedea nici o altă soluţie pentru răspunsul ce se cerea urgent.

In aşteptarea directorului său general, Negoiţă Prescureanu, se gândeşte că este momentul bine venit să dea prima sa lovitură cu urechile Regelui Midas.

Domnişoara Lilly Ionescu, care n'avea nimic de lucru, după ce-şi vopsise buzele şi obrajii, începuse să-şi pilească unghiile. Ca orice fată bine crescută, purta totdeauna în poşetă, tot felul de unelte de care ai nevoe aproape în permanenţă.

Negoiţă se apropie de biroul ei, de lângă fereastră şi după o expresie curentă la Capşa, începe atacul de la... „periferie".

— Cum stăm cu ultimul examen, domnişoară Lilly?

— Cum am stat şi cu celelalte... Când nu e albă, e albă-roşie... şi când nu e albă-roşie, e roşie simplă.

Negoiţă se aventurează cu gura pe jumătate...

— Roşie ca şi buzele dumitale..

— Fie şi ca buzele mele, că cu ele o să-mi trec licenţa...

Apoi după un oftat adânc:

— Uf! De m'aşi vedea scăpată mai curând, că m'am plictisit de ministerul ăsta!...

Negoiţă Prescureanu, oftează şi el, tot aşa de adânc. Lui însă, nu-i era permis să se plictisească în minister, şi până să poată eşi la pensie, îi mai trebuiau aproape douăzeci de ani.

— Ai dreptate... Dar, pe urmă ce-ai să te faci?

— Ce vrei să mă fac?... Profesoară...

Negoiţă cască ochii cu oarecare nedumerire:

— Profesoară? De ce, anume?...

— De specialitatea mea! Ce? Nu ştii?... Limba română, limba franceză, istoria şi geografia!...

Negoiţă îşi suge buzele de plăcere, ca un satir care ar fi pus mâna pe o nimfă fără apărare.

— Apropos... domnişoară Lilly... Dumneata care zici că ştii şi istorie şi geografie... Dumneata trebue să ştii... Cum este povestea aia, cu... urechile... Regelui ăla... Midas?...

Viitoarea profesoară, îl priveşte de pe scaun cu desgustul unui combatant la Mărăşeşti ce s'ar fi aflat în faţa arcului de triumf de la Şosea.

— Grozav mai eşti d-ta!.. Ce? Crezi că m'ai prins... Ai citit firma bărbieriei care s'a deschis lângă ministerul nostru şi acum îţi dai aere de savant... Să fim serioşi, dragă şefule, că râde domnul director general de noi!...

Negoiţă Prescureanu simte cum îi scapă victoria printre degete. Zâmbeşte forţat şi încearcă să mai adauge ceva, dar în clipa acea, un servitor intră pe uşe grăbit.

— Domnule şef! Vă pofteşte domnul director general...

Şeful de serviciu amână lovitura pe altă dată. Pune mâna pe telegrama Arhiereului de la Carlsbad şi ese din birou.

Directorul îl primeşte gata parcă să-l ia la bătae. Nu-l văzuse niciodată aşa de furios. Noroc însă, că Negoiţă află numaidecât de ce este vorba. Nu era el cauza. Era altceva... In ajun îi apăruse într'o revistă literară săptămânală, un articol plin de greşeli de tipar şi până săptămâna viitoare, când se putea publica o „erată" inamicii săi literari, şi-ar fi putut bate joc de el.

Negoiţă Prescureanu, care îşi dă seama imediat că furia directorului său general, era motivată, încearcă să-l ia cu binişorul până ce află ceeace la drept vorbind nici nu-l interesa, că titlul articolului *„Sentimentul liric în poezia lui Budai Deleanu"* apăruse *„Centimetrul liric în poezia lui Badea Deleanu"* apoi în loc de *„hecatombă"* apăruse *„catacombă"* în loc de *„scriitor"* apăruse *„servitor"* şi în loc de *„idei galonate"* apăruse *„idei galoşate"*.

Şeful de serviciu încearcă zadarnic să-şi mângâe superiorul. Directorul său general însă era mai furios ca Sinan Paşa după lupta de la Călugăreni unde se spune că-şi pierduse şi ultimii trei dinţi ce-i mai avea. Uitase aproape chiar şi pentru ce-l chemase. Căuta să-şi aducă aminte şi nu reuşea. Repeta numai nervos şi se scărpina cu tocul în creştetul capului...

— Oare de ce te-am chemat eu?... De ce te-am chemat eu, mă zevzecule? N'auzi?...

Directorul general îl numea la fel, şi când era supărat şi când era bine dispus. Şeful de serviciu însă, se obişnuise cu calificativul acesta, ca şi cum ar fi avut un nume în plus, ca să se poată deosebi, bine înţeles de ceilalţi Prescureni. Negoiţă dar, îşi păstrează şi de data asta aceiaşi atitudine demnă ca în totdeauna şi în loc de alt răspuns, îi întinde cu o gravitate neobişnuită, telegrama de la Carlsbad.

Directorul general se potoleşte ca prin farmec.

— Ce-i asta?

— Citiţi-o şi dv., că pe mine să mă bată Dumnezeu dacă pricep ceva.

Directorul îşi plimbă ochii pe telegramă, apoi izbucneşte din nou.

— Asta s'o duci la comisiunea artelor plastice... Ce? Eu sunt pictor?... Eu sunt scriitor... Om de litere...

Negoiţă Prescureanu se simte uşurat de o mare răspundere.

— Exact la fel, mă gândeam şi eu, domnule director general... Vream numai să luaţi şi Dv., cunoştinţă de cuprinsul ei... şi mai ales de rezoluţia domnului ministru... E semnată chiar de D-sa!... Şi după o clipă de gândire, continuă misterios:

— Mie însă, afacerea asta nu-mi prea miroase a bine... O să trebue, deşi e cam greu, s'o rezolvăm numai noi singuri, domnule director... Las'că nici comisiunea nu se mai întruneşte vara... Dar nici dintre pictorii ceilalţi, nu mai avem pe nimeni la Bucureşti. S'au dus cu toţii la Balcic...

Directorul complectează cu desgust...

— Sigur... Parcă Bucureştii, n'ar fi tot aşa de orientali ca şi Balcicul!...

După care, şeful de serviciu, insistă apăsat:

— Şi când vă gândiţi că trebue să răspundem de urgenţă... Aţi văzut rezoluţia domnului ministru? Ia mai citiţi-o odată!

Directorul general apucă telegrama cu amândouă mâinile şi o citeşte din nou. Apoi ca şi cum ar fi găsit soluţia chiar în textul rezoluţiei ministrului:

— Bine, mă zevzecule!... De asta te sperii tu?... Dă-le o telegramă să vină la Bucureşti de urgenţă... Nimic mai simplu... Dacă le place să încaseze banii statului, să-şi facă slujba cel puţin unde trebue... la Bucureşti... la Minister... nu la Balcic, la cafenea. Aştia au înebunit cu toţii! Tu, nu vezi? Au otrăvit cadrilaterul cu pictura lor. O să fugă toţi turcii din Dobrogea de frica lor... Şi mâine, poimâine... o să ne pomenim şi cu ăştia la Liga Naţiunilor... N'am dreptate?..

Negoiţă Prescureanu zâmbeşte afirmativ şi încântat de părerea directorului său general despre artiştii din minister care nu sunt funcţionari de carieră.

In momentul acela însă, uşa se deschide şi apare radios, directorul pinacotecei statului, care până când se va construi o clădire proprie, este adăpostită în podul Ateneului român.

Directorul general şi şeful de serviciu, îl întâmpină ca pe oracolul de la Delphi.

— Repede... Repede... Fă-ne un referat de urgenţă, că ne omoară ministrul dacă nu-i dăm drumul chiar azi.

Directorul pinacotecei, se clatină ca un vagon de marfă, ce-ar deraia chiar în staţie. După ce ia însă cunoştinţă de cuprinsul telegramei şi de rezoluţia ministrului, dă din umeri ca şi cum ar fi jucat un „shimmy" şi se spală pe mâini ca Pilat din Pont.

— Dragii mei... ştiţi bine că eu nu prea fac haz, de tablourile lui Grigorescu. Prefer o colecţie de mărci poştale fiind-că este mai variată... Dacă m'aţi fi întrebat însă de Andreescu, ar fi fost alt-ceva... dar de Grigorescu, zău dacă am curajul să vă spun ceva.

Cei doi funcţionari din serviciul interior al ministerului artelor, se privesc nedumeriţi unul pe altul şi apoi, amândoi rămân la fel, cu ochii proptiţi pe colegul lor din serviciul exterior.

Noroc însă că directorul pinacotecei n'a sfârşit tot ce-avea de spus.

— Dacă ţineţi însă cu tot dinadinsul să ştiţi cam cât poate face azi, un tablou de Grigorescu, întrebaţi pe Fănescu, ginerele răposatului Băluţă. Aştia au fost prietini cu Grigorescu... Au trăit ani de zile în atelierul lui şi aproape... numai din atelierul lui... Le-au trecut prin mână tot felul de cadouri..., şi mai mari... şi mai mici... In sfârşit Fănescu, e singurul om care se mai poate pronunţa azi asupra valorii unui tablou de Grigorescu...

Negoiţă Prescureanu încearcă timid să lanseze o cifră:

— Vre-o zece douăsprezece mii de lei?

N'apucă să sfârşească, însă, bine fraza, şi directorul Pinacoticei, îl striveşte complectamente cu dispreţul său de artist plastic profesionist.

— Ce-ai zis?... Douăsprezece mii de lei? Nici pe sfert, domnule! Cu preţul ăsta se vinde un bun Luchian... un Luchian din epoca lui cea bună... când şi le făcea el singur nu alţii... Eu care sunt pictor cu nume şi abia am luat cincisprezece mii de lei pe „Apusul de lună" pe lacul Snagov!... N'aţi cetit ce-au scris criticii? Capodeoperă!... Dar, de ce să ne mai pierdem timpul cu Grigorescu?... Dv. nu ştiţi unde a ajuns pictura românească? Doar sunteţi gogeamite funcţionarii în ministerul artelor... N'aţi văzut salonul oficial de astă primăvară? Răsfoiţi barim un catalog, ce Dumnezeu!...

Directorul general strâmbă din nas ca şi cum i s'ar fi servit o mâncare care miroasă urât, dar nu răspunde nimic. La fel procedează şi şeful de serviciu, care nu ştie ce să răspundă. Parcă l'ar fi blestemat cine-va, de când s'a transferat de la Casa Bisericii, la ministerul artelor. De câte ori încearcă şi el să caşte gura faţă de câte-un artist, de-atâtea ori, i se înfundă. Hotărât lucru nu mai poate vorbi fără teamă, de cât cu subalternii săi din birou...

După plecarea directorului pinacotecei, cei doi funcţionari definitivi şi de carieră, rămân să dea curs, ei singuri, rezoluţiei pusă de ministru pe telegrama Arhiereului de la Carlsbad.

Şeful de serviciu încearcă să dea o mână de ajutor şefului său erarhic.

— Hai să punem şease mii de lei, domnule director general. Să nu fie chiar un sfert, aşa cum spuse domnul director al Pinacotecei. Să fie barim pe jumătate!...

Directorul general, apreciază după cum se cuvine, propunerea subalternului său. Totuş, parcă nu se hotărăşte s'o admită aşa, de-odată.

— Te pomeneşti că şease mii de lei, o fi prea mult... şi ne căpătăm beleaua cu popa, dacă o afla că l'ar fi putut cumpăra mai eftin.

Apoi, după ce-şi mai pipăe tâmplele cu degetul arătător, directorul general izbucneşte de-odată ca un ţignal de locomotivă.

— In definitiv... altă treabă n'are popa ăsta? D'aia s'a dus la Carlsbad? Să cumpere tablouri de Grigorescu, sau să se caute de stomac?... N'am dreptate, mă zevzecule? Spune şi tu?...

Negoiţă Prescureanu, se grăbeşte să răspundă ca deobicei, şi cu capul, şi cu mâinile, şi cu picioarele...

Din ce în ce mai aprins, directorul general, lansează o adevărată filipică la adresa arhiereului de la Carlsbad, apoi se bate ca Jupiter cu palma pe frunte şi zeiţa Minerva apare sub forma următoarei hotărîri definitive: tive:

— Nu răspunde nimic... Ai înţeles? Punem telegrama la dosar. O considerăm nulă şi neavenită... Şi când o fi să dau eu ochii cu popa ăsta... Lasă c'ai să vezi tu, ce-am să-i fac!... Nu vezi că'n ţara noastră, au început şi popii s'o ia peste câmp?! Poftim! A început să se plictisească cu Maica Domnului! Umblă acum după ţărăncile lui Grigorescu...

Negoiţă Prescureanu încearcă să îngâne ceva, dar nu îndrăzneşte. Directorul general însă, îl observă şi îl întreabă din nou:

— Ce? N'am dreptate? Ai ceva de zis? Hai! Dă-ţi drumul!.

Şeful de serviciu, s'a topit ca o lumânare de ceară, în faţa unei icoane.

— Ba dreptate aveţi... Dar... vorba e... Telegrama a trecut pe la registratură... Şi afară de asta, ce ne facem cu rezoluţia domnului ministru?... Dacă n'ar fi semnată chiar de d-sa personal, am face-o poate chiar nulă şi neavenită... Dar aşa... Imposibil! E refuz de serviciu... Statutul funcţionarilor e clar... Dare în judecată... şi... Doamne fereşte!...

De data asta directorul general îi da dreptate complectă şefului de serviciu. Rezoluţia ministrului e literă de Evanghelie... Trebue respectată, oricât de absurdă, ar fi... Ministrul iscăleşte numai şi atâta tot... Ce-a iscălit ,treaba lui... Nu-l trage nimeni la răspundere... Ministrul poate invoca oricând înaltele raţiuni de stat... Greutatea cea mare însă, este executarea rezoluţiei lui... Şi asta nu mai e treaba ministrului. E treaba celorlalţi funcţionari...

După câteva clipe de matură gândire, directorul general zâmbeşte şiret, ca şi cum i-ar fi băgat în cofă, şi pe popă şi pe ministru.

— Dacă este aşa... Foarte bine... Să fie aşa cum dă ordin domnul ministru... Să răspundem... Da, da... să răspundem, imediat, de urgenţă, conform rezoluţiei domnului ministru...

Apoi adresându-se lui Negoiţă:

— Scrie, mă, zevzecule!...

Şeful de serviciu, se uită încurcat în jurul său. Călimara este pe biuroul directorului. In clipa aceia însă, directorul său general, pare obsedat de generozitatea Ducelui de Bukingham, la curtea Franţei...

— Vino, mă Prescurene, colea, la birou... Ce? Ţi-e ruşine să stai pe fotoliul meu... Stai mă, că director general în ministerul artelor poţi s'ajungi şi tu... Numai să ai răbdare! Altceva nu poţi s'ajungi, tu!... Scriitor!... Scriitor ca mine... Eh!... Asta e ceva mai greu... Aşa ceva nu poate ajunge nici ministrul nostru, mă...

Şeful de serviciu, gudurându-se ca un căţel, se strecoară până la scaunul directorului său general.

— Eh! Aşa e că-i bine?... Eşti gata?

— Gata, domnule director general!

— Scrie atunci...

Şi Negoiţă Prescureanu, abia îşi ţine respiraţia, de emoţia clipei pe care-o prevede unică poate, în cariera lui de funcţionar în ministerul artelor.

— Scrie, mă... *„Telegramă oficială"*... Să-i dai număr de eşire şi s'o expediezi imediat...

Negoiţă Prescureanu mişcă mereu din cap afirmativ ca un paralitic fără leac.

— Cum zici că-l cheamă pe popa?

— Agathon Mizileanu.

— A, da!... Scrie atunci... *„I. P. S. S. Agathon"*

De data asta însă, Şeful de serviciu îşi întrerupse directorul general, foarte hotărât.

— Domnule director... Mă ertaţi... Dar, Inalt Prea sfinţia sa, se spune numai Mitropoliţilor! Arhiereilor li se spune, numai Cuvioşia Sa...

Directorul general continuă, ca şi cum explicaţia ar fi fost tot a lui...

— Bine mă... Fie şi aşa cum spui tu... Scrie atunci... *„C. S. Arhiereul Agathon Mizileanu... Hotel Puf... Carlsbad... Cehoslovachia... Nu riscaţi nici cinci parale... Tablou Grigorescu Carlsbad, femee fus mână falş... Grigorescu veritabil... Moscova... Trotzki... Bolşevici..."* Şi în locul ministrului, să faci bine să mi-o aduci s'o semnez eu..

Negoiţă Prescureanu deşi a sfârşit de scris, nu s'a sculat, totuş, imediat după scaunul directorului general şi a mai rămas să recitească conceptul de răspuns la telegrama Arhiereului.

In timpul acesta, directorul face haz şi se plimbă cu paşi greoi şi sonori pe parchetul ceruit.

— Lasă că'l vindec eu pe popă de pictura profană! Să rămâe cu Maica Domnului de pe Icoane, nu să umble după ţărăncile cu fus ale lui Grigorescu!

Deşi chestia a fost rezolvată definitiv, Negoiţă Prescureanu mai are totuş o mică bănuială. După ce citeşte pentru a treia oară, conceptul de răspuns la telegramă, se întoarce înapoi de la uşe şi cu aceiaşi vecinică temere de om simplu dar de bun simţ, se adresează directorului general:

— Dar, dacă tabloul n'o fi falş ,domnule director?

Directorului, atâta îi trebue, ca să isbucnească din nou.

— Dar dacă vreau eu să fie falş? Dacă eu am în vedere anume înalte raţiuni de stat, pe care nu sunt ţinut să le destăinuiesc oricui? Tu, de unde ştii că e veritabil? Cine crezi tu că este Grigorescu ăsta? Unul ca Tiţian, ca Rembrand, ca Velasquez? De unde! Ai văzut tu român adevărat, călătorind fără paşaport peste frontieră? Nu! Atunci? Dacă este la Carlsbad, nu mă importă nici cum este, nici cine este. Fals sau veritabil... pentru mine, tot una este... Să vină la Bucureşti ,dacă vrea să ştie ce este cu el... Pictura nu se cumpără prin telegramă!...

Apoi ca şi cum i s'ar fi lăsat o piatră de moară de pe suflet:

— Să vezi tu, cum are să-mi mulţumească popa, când s'o 'ntoarce de la Carlsbad şi şi-o da seama că i-am făcut o economie de cel puţin şease mii de lei!...

Negoiţă Prescureanu ese din birou încântat. Raţionamentul directorului fusese mai presus de orice discuţie. Tot aşa de frumos şi de înţelept, n'ar mai fi putut vorbi de cât un singur om: Bărbierul Regelui Midas.

Şi pentru a doua oară în dimineaţa aceia, Negoiţă Prescureanu deşi simţea nevoia să se întâlnească iar, cu nebunul din piaţa palatului regal, nu regreta totuşi, dispariţia lui.

ION MINULESCU

„Documentările şi lămuririle politice" ale d-lui C. Stere

au apărut în volum.

Sunt 270 pagini în cari e închisă întreaga istorie politică românească a ultimului deceniu.

Sunt *„Preludiile"* în care se face analiza unui partid: partidul naţional-ţărănesc.

Dar, mai presus de orice, e obârşia acelui *„Caz Stere"* de care printr'o stranie fatalitate pare legată viaţa tuturor partidelor politice în căutarea salvatoarei diversiuni.

DOCUMENTARILE ŞI LAMURIRILE POLITICE" ale d-lui C. STERE formează o carte ce trebue citită de oricine care e preocupat de probleme obşteşti.

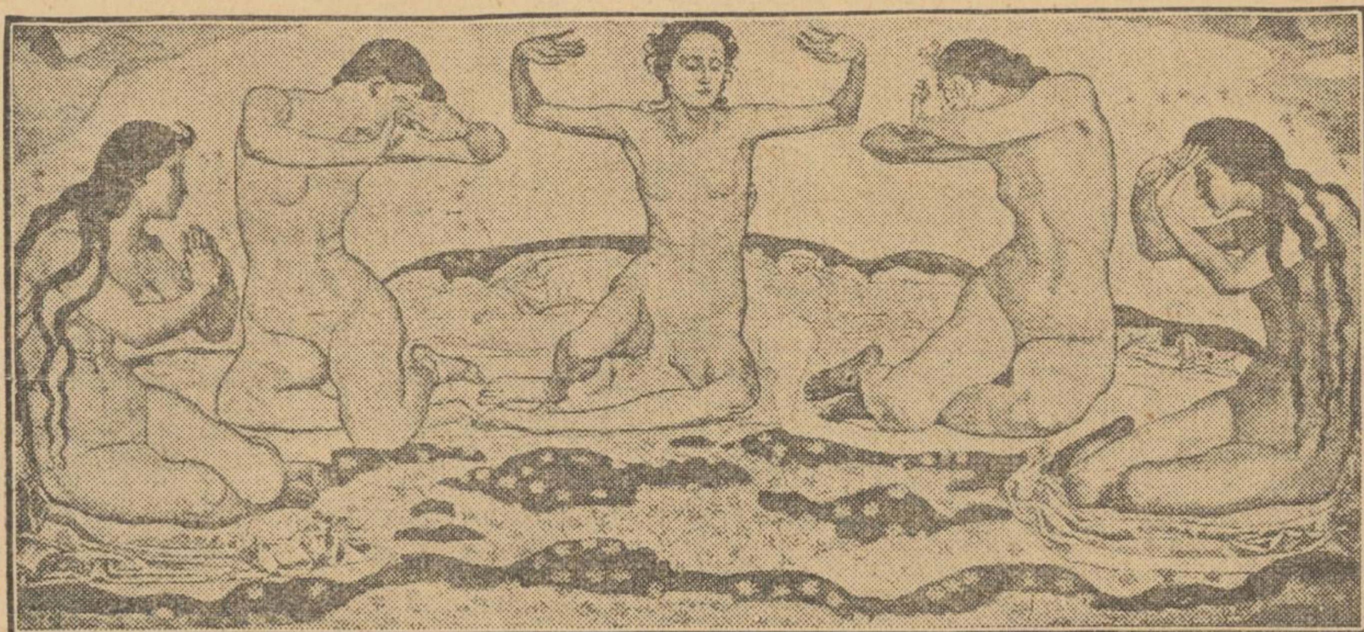
Citiţi:
Documentări şi lămuriri politice.
Preludii:
Partidul naţional-ţărănesc şi „Cazul Stere".

A apărut în Editura „Adevĕrul" S. A., 270 pagini. Preţul lei 120.

Citiţi azi:
LECTURA No. 292
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
JOSEPH CONRAD
TOVARAŞUL MISTERIOS
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

Citiţi azi Realitatea No. 189
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

Domnilor !
Acum oricine a putut să vadă,
— Indiferent de-i roşu brun sau blond, —
Că-i imposibil astăzi, să se radă,
Cu altă lamă decât
„DIAMOND".
Repr. Gen. A. SCHOR, Bucureşti I, Str. Tudor Vladimirescu 26

STEFAN ZWEIG

Homo eroticus

II

Neîncetata activitate amoroasă a lui Casanova nu cunoaşte preferinţe; ea cuprinde şi se foloseşte de orice ocazie, pescueşte în toate apele, limpezi sau tulburi, îngăduite sau nu. Pasiunea aceasta fără margini şi fără scrupul nu cunoaşte nici-un obstacol moral sau estetic, impus de bună cuviinţă sau de vârstă; pentru ea, nimic nu e prea sus sau prea jos, prea de vreme sau prea târziu.

Aventurile lui Casanova încep cu fete de o vârstă, care, după legile noastre, l-ar fi pus imediat în conflict cu justiţia, şi se întind până la vârsta când trupul nu mai e decât un schelet oribil, până la ruina aceia de şaptezeci de ani care era ducesa d'Urfé, cea mai hidoasă oră de dragoste pe care a scris-o vreodată un bărbat pentru posteritate. Această noapte a Valpurgiei, care nu are nimic clasic în ea, se întinde în toate ţările şi în toate păturile sociale; chipurile cele mai blânde şi cele mai curate, străbătute de fiorul nevinovăţiei, femei distinse, îmbrăcate în dantele, împodobite cu pietre scumpe, se grăbesc să dea mâna, în această horă a Sabatului, cu târfele din bordel şi cu cele din cârciumile de marinari; femei cinice, diforme şi perfide, fetişcane vicioase, babe libidinoase, toate se înghesue în acest dans infernal. Mătuşa cedează nepoatei patul din care abia s'a sculat; mama dă locul fetei; proxeneţii îşi introduc copilele în casa acestui om ale cărui simţuri sânt mereu aţâţate, iar bărbaţii complezenţi — propriile lor soţii; cele mai ordinare prostituate împart cu femeile din lumea bună aceiaşi plăcere de-o clipă în cursul aceleiaşi nopţi. Trebue să pierdem însfârşit obiceiul de a zugrăvi isprăvile amoroase ale lui Casanova în felul stampelor galante din secolul al optsprezecelea, cu scene graţioase şi voluptos apetisante; trebue să ne hotărîm să vedem aici pe eroticul fără preferinţe şi fără alegere, cu contrastele lui cele mai ţipătoare, în realismul lui concret, constituind un pandemonium al sensualităţii masculine. O sensualitate atât de inepuisabilă ca aceia a lui Casanova nu cunoaşte obstacole şi mai ales nu lasă să-i scape nimic. Casanova este atras tot aşa de mult de ceiace e extraordinar ca şi de ceiace e obişnuit. Nu există nici-o anomalie care să nu-l excite; nici-o absurditate nu-l trezeşte din beţia lui erotică. Paturi păduchioase, rufe murdare, mirosuri îndoelnice, prietenia conrupătorilor de minore, prezenţa „privitorilor" ascunşi sau chemaţi anume să asiste la jocurile dragostei, escrocheriile ordinare, bolile lumeşti, toate acestea nu sînt decât simple fleacuri pentru acest taur divin, acest nou Jupiter care vrea să strângă în braţe pe Europa, întreg universul feminin, în toate formele şi în toate atitudinile, în toate trupurile şi în toate scheletele,—neînfrânat de lacom de noutăţi fantastice cât şi de lucruri fireşti, în dorinţa lui care aproape atinge mania. Dar, amănunt tipic pentru virilitatea acestui erotic: temperamentul lui încearcă zadarnic să-şi schimbe drumul pe care i l-a croit natura. Instinctul lui Casanova se opreşte brusc la frontiera sexuală. E cuprins de desgust când întâlneşte un castrat şi nu poate suferi pederaştii; toată depravarea şi toate perversităţile lui nu se exercită în chip statornic decât asupra femeilor, pentru care are o predilecţie înăscută şi exclusivă. Aici însă, la drept vorbind, furia lui amoroasă nu cunoaşte nici-o margine, nici-o piedică, nici-un frâu; fără să aleagă, fără să se gândească mult, fără răgaz, dorinţa aceasta îl mână spre orice femee, cu beţia voluptăţii, mereu împrospătată de altă femee, care caracteriza, odinioară, pe fauni.

Dar tocmai această beţie şi această naturaleţă a dorinţei lui, care aduce aminte de Pan, dau lui Casanova o putere nemaipomenită asupra femeilor şi-l fac aproape irezistibil. Cu instinctul lor, ele simt în el masculul înfierbântat şi ager care se repede la ele; şi se lasă posedate de el, pentrucă şi el e posedat de ele; i se dau pentrucă şi el li s'a dat cu totul lor, nu uneia singure, ci tuturor femeilor, subjugat de ceiace e pentru el un contrast şi polul opus.

In sfârşit, spun ele, cu intuiţia sexului lor, iată unul pentru care nimic nu e mai important decât noi, unul care nu-i ca toţi ceilalţi, care nu ne face curte numai din când în când şi în treacăt, care nu e copleşit de afacerile şi obligaţiile unei profesiuni, care nu e nici ursuz, grăbit şi lesne mânios ca un om însurat, — în sfârşit, iată un om care se asvârle în faţa noastră cu tot focul fiinţei lui ,ca un şuvoi, fără să se cruţe pe el însuşi, cheltuindu-se fără să şovăie şi fără să aleagă.

Şi, într'adevăr, el ştie să se dea fără nici-o rezervă: e oricând gata să jertfească fără scrupul ultima picătură de voluptate din trupul lui, şi ultimul ban din pungă, pentru orice femee, numai pentrucă e femee, şi pentrucă în clipa aceia îi astâmpără setea lui de feminitate. Plăcerea plăcerilor pentru Casanova este să vadă femei fericite, surprinse, fermecate, bucuroase şi cucerite. Când are bani, face femeilor cele mai rafinate şi mai scumpe daruri, le măguleşte vanitatea prin luxul şi risipa lui; îi place să le îmbrace elegant, să le acopere cu dantele, înainte de a le desbrăca; îi place să le uimească cu lucruri preţioase şi nemaivăzute, cu risipa de parale pe care-o face şi cu neobosita vigoare a pasiunii lui; — un adevărat zeu, un Jupiter atotputernic, care revarsă asupra femeii iubite, odată cu o ploaie de aur, şi focul care-i clocoteşte în vine. Şi dacă, tot ca şi Jupiter, dispare mai pe urmă în nouri („Am iubit nebuneşte femeile, dar am preferat întotdeauna libertatea!"), gloria lui nu scade, ci, dimpotrivă, creşte, pentrucă, graţie acestei repeziciuni cu care apare şi dispare, femeile păstrează amintirea acestei beţii de voluptate incomparabilă, a acestei ameţitoare seducţiuni, amintirea acestei aventuri splendide, cu care nu te mai întâlneşti a doua oară în viaţă şi care nu este urmată, ca atâtea altele, de dezamăgirea produsă de monotonia şi banalitatea vieţii conjugale.

Fiecare dintre aceste femei simte instinctiv că un om ca el nu e bun de soţ: trupul ei îşi va aduce aminte de el numai ca de un amant, ca de zeul unei singure nopţi. Deşi le părăseşte pe toate, nici-una nu l-ar vrea altfel decât a fost: iată de ce Casanova n'are nevoie să fie decât ceiace este, adică sincer în pasiunea lui necredincioasă, pentru a cuceri orice femee. O fire ca a lui n'are nevoie să se prefacă, să se aprindă, să născocească tertipuri lirice şi frauduloase pentru a seduce: e deajuns să lase frâu liber pasiunii sale sincere.

Tinerii timizi vor răsfoi zadarnic cele şaisprezece volume ale Memoriilor lui Casanova, pentru a prinde secretul succeselor lui: arta de a seduce nu se învaţă din cărţi, după cum nici poezia nu se învaţă din tratatele de versificaţie. Dela acest maestru nu poţi prinde nimic, nu poţi învăţa nimic, căci Casanova n'are trucuri proprii, nu există o tehnică casanoviană a cuceririi şi a seducerii. Secretul lui stă numai în sinceritatea dorinţei lui, în desfăşurarea elementară a unei naturi pătimaşe.

Am scris cuvântul sinceritate, lucru care pare surprinzător când e vorba de Casanova. Nu e un paradox, pentrucă la acest măsluitor prins asupra faptului şi la acest pungaş de rasă nu găseşti un pic de cinste decât tocmai în jocul dragostei.

Relaţiile lui Casanova cu femeile sânt într'adevăr cinstite, pentrucă sânt numai de ordin sexual şi senzual. E trist de spus, însă, în amor, nesinceritatea nu începe decât când intervin sentimentele înalte. Trupul nu înşeală. Nu-şi exagerează niciodată încordările şi dorinţele lui cele mai puternice dincolo de ceiace e firesc. Numai atunci când intervine spiritul şi simţirea, care, conform naturii lor înaripate, se avântă în infinit, orice pasiune are tendinţa să exagereze, adică să mintă, şi introduce în relaţiile noastre pământeşti, eternităţi iluzorii. E uşor pentru Casanova, care nu depăşeşte niciodată limita lucrurilor trupeşti, să ţină ceiace făgădueşte; datorită bogatei visterii a senzualităţii lui, el dă plăcere pentru plăcere, trup pentru trup, şi nu se obligă niciodată sufleteşte. Din pricina aceasta, femeile pe care le are nu se simt niciodată *post festum* înşelate cu speranţe platonice, căci acest om, în aparenţă uşuratec, nu le cere alte plăceri decât spasmurile sexuale, căci tocmai pentrucă nu le avântă cu vorbe umflate, în infinitul sentimentului, el le fereşte de orice dezamăgiri.

E liber oricine să socotească acest gen de erotism drept amor josnic, exclusiv sexual, epidermic, fără suflet şi bestial, dar nimeni n'are dreptul să-i conteste sinceritatea.

Pentrucă, într'adevăr, Casanova, acest om risipit şi uşuratec, cu modul lui direct şi sincer, spontan şi natural de a dori femeile, se poartă cu ele într'un chip mult mai cinstit şi mai generos decât exaltaţii romantici, decât marii îndrăgostiţi, decât Faust, de exemplu, pretendentul la sensualitatea suprasensuală, care, în exaltarea sufletului său, invocă soarele, luna şi stelele, amestecă pe Dumnezeu şi universul întreg în dragostea lui pentru Margareta, pentruca (aşa cum prevăzuse de mult Mefistofeles), să sfârşească, totuşi, această dragoste eterică într'un chip foarte casanovian, seducând o fată de paisprezece ani. In viaţa lui Goethe şi a lui Byron apar o mulţime de femei, care nu sânt decât nişte fiinţe rătăcite şi sfâşiate, — tocmai pentrucă oamenii aceştia, cu firi superioare şi de un caracter cosmic, le-au ridicat sufletele atât de sus, încât, atunci când nu se mai pot menţine în sfera lor înaltă, se prăbuşesc şi nu-şi mai regăsesc forma terestră. Inflăcărarea lui Casanova, însă, nu produce nici-o catastrofă în sufletul femeilor.

Trad. de P. ALEXIAN

DOMNIŞOARA!

nu uitaţi că pentru d-voastră a apărut

ALBUMUL CONCURSULUI DE FRUMUSEŢE

cu sute de fotografii ale aleselor din Bucureşt, Sinaia şi din întreaga ţară. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.

PREŢUL 80 LEI

DIN CARNETUL INTIM „DE CE?"

De ce ?...

D-lui Octav Moşescu-Balcic

Trei vagoane de tramvai înţesate cu excursionişti străbat pustiul jalnic al Cartierului Incendiat, spre Sf. Sofia în curtea strâmtă a căreia alături de graţioasa cişmea brodată 'n piatră şi acoperită de o pitorească pălărie de lemn zugrăvit ca 'n China, îşi otrăvesc viaţa într'o concurenţă cumplită înjurându-se doi cafegii cu câte opt mese faţă 'n faţă şi cincizeci şi şapte de lustragii care circulă ca muştele. Intr'un vagon de remorcă micul student turc cu ochelari, bine 'nghesuit între pictorul T. On, o manivelă câinoasă şi domnul Aurel, trebue să răspundă strict, scurt, pentru istoria neamului său dela 1453 când a făcut spărtura hidoasă în zidul şerpuitor depe Marmara, şi a pus stăpânire pe apele şi arhitectura de aur, marmură, porfir şi pietre preţioase a Bizanţului. D. Aurel, cu totul în afară de realitate, a ridicat tonul de parcă şi-ar pretinde un drept personal de care a fost jecmănit cu brutalitate acum 450 de ani:

— De ce ai cucerit Bizanţul, domnule?...

— Era frumos... surâse studentul. Noi eram păstori de capre şi oi, şi trăiam mai mult în mărăcini. Cupola Sfintei Sofii, de aur, scăpăra, văzută din Asia, ca un soare şi o lună plină. Toţi păstorii şi toţi ţăranii jinduesc după bazmul aevea al marilor oraşe. Şi Bizanţul era mai vestit decât o legendă. Dă-mi voe, domnule excursionist, să-ţi întorc întrebarea: *De ce a căzut?...*

— A căzut pentrucă soldaţii greci, în buzunar cu poemele lui Homer şi ultimile pamflete critice discutau cu aprindere problemele teologiei apostolului Pavel din Corint, iar Bazileul încoronat din circ sau chiar din grajd, îşi istovea toate vitalităţile în mirodeniile cu izmă ale gineceelor. Cum să nu cadă o civilizaţie de subtilităţi, intelectuale şi sexuale, de somptuozităţi, religioase şi civile, atacate de întâia generaţie scoborîtă din cinocefalii Asiei-Mici, cu fesele mari încă jupuite şi nevindecate şi puţind de departe a osânză de oae?..

— Te 'nşeli, ripostă liniştit studentul turc. Bizanţul a căzut nu biruit de robusteţea şi vitejia musulmană de la 1453 — atacuri împotriva oraşului se dăduseră şi înainte — ci mulţumită *inexistenţei Bizanţului.* In orice caz, *adică şi fără ivirea turcilor,* Bizanţul ar fi căzut — căci de mult era căzut şi n'avusese cine să-l ia, din anarhie.

— Dar ce înseamnă, după d-ta, ridică d. Aurel un index de şicană, *existenţă?* Bizanţul era o civilizaţie, pe care n'a mai putut'o întrece de-atunci nici efortul de veacuri a peste o sută de milioane de ruşi, deşi Ţarii lor se socoteau de drept din Ţarigrad iar toate bisericile lor imitau Sf. Sofia. Iţi dai seama de crima pe care aţi făptuit-o?... In 450 de ani aveaţi tot răgazul să creaţi o cultură şi o civilizaţie nouă. Unde sunt?... N'am văzut, de cinci zile de când hoinăresc prin tramvaele, vapoarele, podurile, uliţele, restaurantele şi moscheele Istambulului, un bărbat, o femee sau un copil cu o carte în mână. *Nu există o librărie.* Am zărit, din automobil, într'o vitrină, nişte caete... Am oprit şi am dat fuga: erau note muzicale şi negustorul (care vindea şi articole de galanterie) mi-a atras atenţia că mă găsesc în Pera, cartierul Europei. Mi-e frică să te 'ntreb dacă există vre-o bibliotecă... Să nu-mi răspunzi că ar putea exista şi alte forme ale civilizaţiei, decât cea tipografică. Semnele alfabetului sunt întâia treaptă — şi cea mai grea — pe care inteligenţa fiarei omeneşti a urcat'o de-asupra realităţei.

— N'ar fi fost rău, se bâlbâi tânărul turc, să observaţi şi celelalte forme ale vieţii spirituale: monumentele publice. Suntem un popor oriental şi trăim pe stradă. Vizitaţi moscheele, să nu fie cu supărare.

Ironia politicoasă a studentului, congestionat de câteva secunde din pricina unei temperaturi neaşteptate iscate probabil între sprâncene, nu izbutea să ascundă o sclipire de sălbătecie bruscă în priviri.

— Eşti simpatic!... îl bătu pe umăr pictorul, căruia îi plăcu această reacţie temperamentală, tot atât de improprie într'un atac de natură palidă şi ideologică, pe cât e intonarea unui imn, cu entusiasm, în puterea nopţii, când ţi-a luat casa foc în cap. Am vizitat şi moscheele. N'aşi mai avea nici o sfială şi nici o dragoste de mine, dacă la intrarea în Bosfor n'aşi fi simţit că — să caut expresia — mă clatin, da mă clatin puţin: e semnul sigur al vrajei, din tutun, din vin, din opiu, din muzică, desen şi chiar din lucidul ceai. Minaretele ţâşnind albe, ascuţite în vârf, cu acel caliciu — balcon unde cântă muezinul, fără să deosebeşti jos decât o parte din curba cupolei sau cupolelor care se escaladează — da, iată un spectacol, caracteristic musulman şi identificat cu zarea, aerul, apele Orientului, chiar dacă ultimii discipoli ai lui Freud citesc în această arhitectură numai semnele nude ale unui mascul dispărut, fantastice, de piatră, în văzul lumii, sub cerul liber. (Muezinul geme şi se tângue la cele patru vânturi, urcat în zbârcitură). Imi vei pomeni de marea moschee a lui Selim. Vreau să-mi evit o victorie atât de uşoară... Din ce gând a pornit construcţia acestui monument arhitectural în care sunt într'adevăr impresionante cupolele care se încalecă asemenea unor valuri mari de piatră încremenită?... Toate ghidurile tipărite şi toate călăuzele, dumneata însuţi nu te-ai sfiit să mărturiseşti că sultanul Soliman I sătul de-a se tot închina lui Allah într'o moschee ridicată de ghiauri cum e acea fantastică bijuterie de marmură şi aur Sf. Sofia, în fruntea Europei şi care face faţă Asiei, a pus pe Sinan, arhitect vestit — *grec* şi el din Asia-Mică moslemizat de modă — de a construit această să zicem turcească moschee. Aurul şi albastrul faianţelor din bolţi şi pereţi, crează într'adevăr o seninătate cerească — pe care europeanul n'o mai poate gusta azi din pricina faianţelor, uneori de aceiaşi artă, dacă nu şi mai bogate, pe care le-a contemplat de atâtea ori în toate closetele şi toate camerele de băi ale hotelurilor internaţionale. Uriaşele columne ale moscheei care, în grosimea lor covârşitoare par atât de scurte, amintesc butucii elefanţilor şi templelor indiane. Şi sultanul Soliman s'a închinat într'o geamie în care te impresionează golul şi te turteşte la pământ o massivitate de material obsedant. Unde sunt flautele, piculinele, viorile şi zborurile acestei cupole unice, a coloanelor zvelte, până şi a porţilor uriaşe, de-alungul unui zid puternic, numeroase, de lemn de cedru acoperit cu plăci de aramă, dar atât de spiritualizate prin număr şi forma lor prelung dreptunghiulară, a Sf. Sofii?...

Pictorul tăcu o clipă apoi reluă:

— Uite, mă sileşti să fac elogiul Sf. Sofii în cuvinte de critic de artă şi de ziarist estet — când tot ce poţi face mai demn sub cupola ei cerească sau gândindu-te la ea, e să taci. Mă sileşti să te şi umilesc...

— De loc, de loc, intră volubil în vorbă studentul, potrivindu-şi ochelarii cu ochii închişi, spre a căuta mai repede şi mai adânc în întunerecul casetei lui de idei. Nu vreau să-mi arăt neamul mai arhitect decât nu e. Mă mulţumesc *deocamdată* să vă amintesc că spre deosebire de toate neamurile Europei, noi n'am avut prejudecata sângelui, dar am avut ca fraţii noştri semiţi, mozaicii, intuiţia marei valori *biologice* a educaţiei: ienicerii noştri, copiii de ghiauri crescuţi la cântecul muezinului, au dat de două ori asalt Vienei... Şi vă atrag atenţia că pe vremea aceia nu existau nici trenuri, nici automobile.

D. Aurel fu iritat de acel *deocamdată* şi uitând politeţa, atacă din plin:

— Mă surprinde că n'aţi cucerit şi Viena. Păcat. Am fi uitat mai uşor cucerirea Bizanţului.

— E momentul să începeţi să vă consolaţi!... râse galben studentul şi-şi scoase nervos batista decorativă de la piept să-şi sufle nasul fără nevoe.

— Dimpotrivă! E momentul să'ncepeţi să plecaţi. Zidul roman, şi apeductele, furate cinci sute de ani, piatră cu piatră, au rămas întregi. Cu unghiile sângerânde aţi renunţat la blocurile încăpăţânate, şi aţi construit închisoarea familiei plurale, din lemn pentru incendii. Crucile depe zidurile, din bolta şi depe uşile Sf. Sofii s'au ivit iar, limpezi, revelatorii. Numai pietrele scumpe lipsesc, ca ochi scoşi. Kariè-geamie, mărunta bisericuţă de sub malul zidului imperial, şi-a aruncat cojile de zob şi iată, toţi sfinţii de caracter, toate sfintele adevărate, asinii, păunii şi cetăţile zugrăvite, în mozaicuri cu bobul cât piatra preţioasă, *unice,* au eşit la lumină, în timp ce paznicul în şalvari se spală la robinetul din pronaus iar un turban încremenit se roagă prăbuşit pe-o rogojină întinsă unde fusese altarul. Cel mai preţios monument din Constantinopol, lăsând deoparte apele, cerul şi Sf. Sofia, e zveltul obelisc egiptean cu întâele semne ale scrierii, tabela înaltă pe care a învăţat copilăria omenirii. Se află în faţa moscheei Soliman — ale cărei curţi sunt mai caracteristice decât interiorul albăstriu — şi a fost adus pe acest loc de un împărat roman, Iulian, şi ridicat de Teodosiu. Admirabilul labirint de piatră, nu departe de vechile arene, e preschimbat în bazar oriental, de mărunţişuri, vechituri şi narghilele pentru escursionişti. Iţi mai aduci aminte cuvintele pe care le-ai rostit explicându-ne semnificaţia celor 7 Turnuri, din vârful cel mai cumplit?... Le-am însemnat în carnetul intim şi dă-mi voe să ţi le reproduc întocmai: „Aici au fost patru columne de marmură şi marea poartă de aur pe unde intrau în oraş împăraţii romani şi bizantini în zilele festive, sau când se'nnapoiau victorioşi din războae. — Dar când nu erau victorioşi, pe unde intrau? (întrebarea unui escursionist prea curios). — Intrau, aşa, mai pe partea aia... (răspunsul unui ghid care trebue să ştie orice) Şi (continuă călăuza explicaţiile istorice), noi am legat cu zid puternic cele patru columne de marmură, am astupat (după ce am luat aurul) cu mari cărămizi arse poarta „de aur", am mai ridicat trei turnuri, şi am prefăcut totul în Puşcărie. Printre mulţi alţii, aci a zăcut şi voevodul român Brâncoveanu Constantin, înainte de a fi fost măcelărit cu toţi ai lui în piaţă". Am redat exact?

— Intocmai, întări studentul.

— Ei bine, cred că e momentul ca acest formidabil chilipir să se isprăvească. Peste splendoarea a două civilizaţii supreme aţi plescăit sus cu mistria şi aţi aşternut jos rogojina. Dacă era numai pentru a sili columnele să sprijine cu umerii lor de statue metereze de închisoare, de ce, de ce aţi mai venit?

Ultima întrebare deşi brutală, pare să fi înveselit nespus pe tânărul student turc, pe ai cărui umeri firavi d. Aurel lăsase fără nici o atenţie şi graţie povara câtorva secole grele — căci prinse a râde cu poftă. Se întoarse şi aduse de mână dintr'un grup care o covârşise, o copilă cu chipul şi trupul atât de disproporţionat grase, încât prospeţimea ei se ivea supranaturală. Rochiţa de muselină albă, bine balonată deşi nu diformă, ar fi trebuit croită în şalvari. Guriţa ca un trandafir surâde pe dinţi mici albi şi numai ochii întunecaţi de o beţie trecută prin mii de ani se deschiseseră fantastic, cu geană înnegrită lângă geană'nnegrită, într'o împăinjeneală de tămâioasă parfumată a pleoapelor voluptuos sulemenite. Acum un deceniu numai ochii puteau fi văzuţi. Şi cu toate graţiile pofticioase în chipul prelung de-o palidă carnaţie măslinie, şi azi tot numai ochii se văd şi cheamă.

— Imi daţi voe, se'nchină studentul, prezentându-ne puiul de cadână: Logodnica mea, Hanâm, studentă în drept la facultatea din Montpelier, unde eu însumi urmez medicina.

Domnişoara Hanâm care purta pe umărul stâng un tufiş de albă floare de iasomie, în puternica îmbrăţişare a frunzişoarelor de un verde crud şi amar, îl răvăşi cu o mână mică extraordinar de albă şi dibace, ca un dans sigur de şarpe de mult devenit braţ, şi ne oferi câte o cupă minusculă şi vie de parfum:

— *Jasmin... O! jasmin si bon santir...*

Cine ar fi bănuit că studentul îşi va întrebuinţa logodnica şi ca argument istoric?... El aspiră puternic şi prelung floarea de iasomie şi rosti vioi:

— De ce am venit?... Ne ceri o justificare de viaţă. E extrem de greu — şi poate cu neputinţă. Mă întreb şi eu pe mine-însumi, ca să simplific problema, de ce am pus mâna pe Hanâm şi am vestit-o: „Hanâm eşti a mea". Cu ce justific eu nobleţea sau — cum zici dumneata — chilipirul de a avea pe Hanâm — în Stambul?... N'am inventat nici băţul de chibrit şi nici întrebuinţarea dopului. Dorm tot cu ochii închişi ca şi dv. Iar copiii mei, dacă Hanâm va socoti că sunt demn de a fi repetat, vor avea tot o înghiţitoare şi două urechi, ca şi mine. Să plecăm din Europa... Dă-mi voe să'ntreb şi eu, *pentru cine?* (De altfel plecăm — *am şi plecat.* Ne-am mutat cu toate autorităţile mari în inima Asiei Mici, la Ankara, unde locueşte mereu Kemal-Paşa, preşedintele nostru pe viaţă.). Nimeni n'a putut lua Constantinopolul, deşi acum zece ani nu mai era al nostru: nici francezii, nici ruşii, nici grecii, nici englezii şi niciunul din popoarele balcanice. Fără voia noastră, a rămas tot al nostru. Dar să pun şi altfel întrebarea: Dacă am pleca noi, e sigur

(Continuare în pagina IV-a)

că cei cari ne vor moşteni *vor crea aci o a patra civilizaţie?...*

— *Non, pa partir! Pa partir!...* bătu din mâni studenta, şi se agăţă cu teamă de braţul logodnicului, crezând că voim să-l expatriem, într'adevăr.

— *Partir avec nous.. vous aussi!...* căută s'o convingă pictorul, făcându-şi chipul foarte serios.

Tramvaele excursioniştilor ajunseră în inima oraşului şi se opriseră la capul dinspre orient al *Cornului de aur*. Zgomot, învălmăşeală. Atenţie la buzunare!... Orientali în spinare cu uriaşe coşuri de piersici şi zmochine'n dulceaţa lor fierbinte, în mână cu palanţa gata încărcată şi cântărită, se leagănă greu şi leneşi ca vechi catâri, oferind pe nimic o marfă culeasă din paradis. Pe Bosfor şi Cornul de aur, între vapoarele de curse scăpărând cu întâile lumini aprinse'n amurg, încep să alunece, ispititoare, agale, cu câte-o pânză ca o aripă gata să fugă şi să se înnalţe, caicele tapetate pe dinăuntru cu sumacuri adânci de Anatolia, cu broderii în mătasă verde de Damasc.

Aproape uimită în seriozitate concentrată, fericita Hanâm, legănându-şi pepenii suavi, parfumaţi şi nevinovaţi ai fiinţei ei, în grupul care pornise pe podul de fier, după o clipă de gândire şopti:

— *Non, pa partir Istambul... Isi boo, si boo... mangir, fumir — amour...*

Ultimul cuvânt rostit dela înnălţime cu o pauză de şovăială, ca ameţit de voluptate căzu — şi făcu în guşa-i copilărească de câtevaori ecou.

F. ADERCA

Yoshiwara*)

— Fragment —

EUGEN (*citeşte, pe când fetele, făcând cerc, se apleacă peste dânsa*)

„...întunecări de-o clipă, Giniţo,.. vor pieri!...
Iţi mai aduci aminte, că-odată'n zori de zi,
Din prispa cu zorele priveam cu'nfiorare
Cum florile, de-alungul tulpinelor uşoare,
Ce şerpuesc spre streşini pe fire lungi de aţă,
Se deschideau spre soare, ca ochi setoşi de viaţă?...
Se ridicase astrul, şi'n zarea'nvăpăiată,
Pe lanuri de lumină plutea voios, când iată:
în fruntea lui semeaţă" —

GIROŞAN (*plictisit*). Zău, lasă-l, că-i poet!

EUGEN (*urmând*) „— se'nfige-o umbră-adâncă; şi-atunci, încet, încet,
Sărmanele zorele s'apleacă, se închid,
Şi se întorc mâhnite cu faţa către zid...
Cu'nfiorări sinistre prin ramuri trec zefirii,
O clipă, suflul morţei pluteşte-asupra firii,
Şi, mut e ciripitul, ca'năbuşit de groază...
De-odată, ca prin neguri, s'a furişat o rază,
Şi încă una... Iată: lumina creşte... creşte...
Pământu'ntreg învie şi ceru'ntreg zâmbeşte;
Prin crengi răsună iarăş şăgalnicul ecou,
Zorelele se'nalţă şi se deschid din nou,
Ne deşteptăm cu toţii ca dintr'un vis urât,
Iar eu, de bucurie —" (*se opreşte, ascunde răvaşul*)

FETELE Ei?...

EUGEN I-am sărit de gât!
Şi, cum din val-vârtejul trăsurilor în sbor,
Sânzene răsturnate picior peste picior,
Işi arătau genunchii, — păru cuprins de groază!...
Ba nu'ş ce mai zărise prin cutele de gază,
Că-odată izbucneşte cu ochi aprinşi ca para;
— Măăă!!... Ce-i aici?!... Ce-i asta?!...
Zic: — Nu vezi?... Yoshiwara!

ANCUŢA. Dar... Yoshiwara... ce e?...

BOMB. (*lui Giroşan*). S'o spun?... Imi vine greu...
Cum?... N'aţi fost niciodată?! (*uneia*) Nici tu?! (*alteia*). Nici tu?!... Nici eu!....
Da-i lumea ideală a visurilor mele!
Deşi departe'n Tokio, sub cerul altor stele,..
Inchid o clipă ochii, mă uit şi văd... Ce văd?
O stradă cu căsuţe ce pare că'mi surâd,
Şi'n stradă, către seară, văd două lungi şiraguri
De mândre lampioane ce-atârnă peste praguri
Şi'n praguri, sub lumină de mândre lampioane,
Priviri surâzătoare din chipuri dolofane,
Te'mbie, şi te'mbată cu braţe drăgăstoase,
Şi... iată-te'n căsuţa cu storurile trase...
Acolo, călătorul, venit din alte zări,
Găseşte ceai şi zâmbet şi cânt şi... sărutări...
Căci geishele micuţe, cu funde mari drept gaici,
Işi picură aleanul pe-un fel de balalaici;..
Apoi când sună ceasul retragerei... intime,
Incepi cu ele jocul eternei pantomime...
A, câţi dintre pribegii ce-apoi s'au dus departe,
Nu'şi-au lăsat acolo, din inimă, o parte...
Doar'eu ,robit de-apururi meschinelor nevoi,
Mă'mpac cu Yoshiwara de-aicea, de la noi...
Căci, oricât ne-am ascunde, şi'n Podu-Mogoşoaii
In care'şi fac cu ochiul crăesele şi craii,
Şi-acolo-i Yoshiwara... Şi'n fund de mahalale,
Sunt alte Yoshiware... cu voia dumitale,
Şi'n tot oraşul ăsta, — ba până'n câmp afară,
Se întinde pretutindeni o vastă Yoshiwară...

ADRIAN VEREA

*) Film dramatic în trei acte.

☞ CETIŢI ☞ SENZAŢIONAL

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

CUPRINSUL:

La Bergen; La Tokio; Oraşul sfânt; Nara; Cum trăesc şi cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — oraşul bogăţiei şi al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularităţile Chinei.

☞ *Minunat ilustrate în culori* ☜

PREŢUL 20 LEI

J.-F. LOUIS MERLET

SĂ IERŢI, SĂ UIŢI...

— Amintiri din Guyana —

Plecasem din Cayena de cum răsărise soarele, ca să ne ducem la stâncile de la Kourou. După ce am trecut râul, am sosit la Macouria, de unde ţânţari ne-au alungat pe drum, — unul din puţinele drumuri ce străbat Guyana în direcţia Tonatei până la debarcaderul Guatemalei, — o cărare abia indicată deacurmezişul brusei.

Imprumutasem, pentru călătoria noastră, vestita căruţă trasă de bivoli a localnicilor. Şi acest vehicul rudimentar, alcătuit dintr'o ladă aşezată pe un butuc şi având deoparte şi de alta roţi de lemn dintr'o bucată, e incomod şi barbar. Bivolii, pe care nici un obstacol nu-i opreşte din mers, nu cruţă deloc pe bieţii călători aşezaţi printre panerele de nuele, printre bagaje şi merinde de drum, înăuntrul căruţei.

La şapte şi jumătate dimineaţa, soarele fierbinte făcea să joace efemerele în văzduhul albastru. Din mlaştinele apropiate se înălţa o ceaţă grea şi deasă. Pădurea nepătrunsă era gata să cadă în somnul cel mare de zi. Se auzea doar lunecarea reptilelor pe subt frunze şi zborul moale al urubuşilor speriaţi de larma convoiului nostru.

La chilometrul al unsprezecelea, am zărit o căsuţă înălţată deasupra pământului, pe stâlpi. In ea locuia un paznic militar şi câţiva ocnaşi care tăiau copaci.

Aici era hotărît primul nostru popas. Adusesem fructe, conserve şi ghiaţă, — lux necesar subt tropice.

Când ne-am oprit în faţa stivelor de lemne, câţiva ocnaşi cu chipuri palide şi supte au venit să deshame bivolii. Smeriţi şi slugarnici, doborîţi de clima vrăjmaşă şi de lipsa de hrană, aveau toţi aceiaşi privire piezişă şi desnădăjduită, aceiaşi încetineală în gesturi, acelaş aer de renunţare la orice.

Pentru paznic, sortit să trăiască în singurătate printre tovarăşi uneori de temut, vizita noastră era o bucurie neprevăzută. Am pus masa şi am băut cu reculegere *ponşul* subt umbra îngustă a cocotierilor înalţi, la adăpostul spalierelor din frunze de latanier. Cine n'a băut ponş în ţinuturile acestea arse de soare, ponş limpede, făcut din alcoole de trestie amestecat cu sirop şi ţinut la ghiaţă, — nu-şi poate închipui ce bine şi liniştit te simţi după ce-l bei.

Paznicul strigă:

— Voltea!

Se ivi un bărbat minunat, cu chip de medalie subt pălăria mare de pai. Alături de nefericiţii decăzuţi pe care-i văzusem până acum şi care formează populaţia obişnuită a ocnelor, — apariţia lui Voltea era cu totul neaşteptată. Nu-l vătămase nici clima, nici lipsurile, nici chinul muncii silnice. Era clădit ca un Hercule. Nu-mi puteam lua ochii de la el. Şi 'n minte îmi veneau parcă amintiri îndepărtate. La întrebarea mea fără cuvinte, paznicul răspunse:

— E un fost acrobat osândit pentru omor. De când e aici n'a fost pedepsit niciodată. A obţinut mai multe reduceri de pedeapsă. Mai are încă patru ani... Pe urmă o să plece, slobod. Şi cum e străin, o să fie scutit de obligaţia de a locui restul vieţii în colonii.

Nemişcat, Voltea se uita la noi. Braţele grele, cu muşchi enormi, îi cădeau dealungul trupului. Cu încetul, amintirile încă nedesluşite începeau să mi se lămurească. Am spus paznicului:

— Mi se pare că am mai văzut cândva pe omul acesta.

— Arată-ţi hârtiile, Voltea, porunci şeful.

Osânditul făcu doi paşi spre mine şi, din fundul pălăriei, scoase un biet carnet de pânză cârpit cu sfoară, în care ţinea o bucăţică de jurnal unde era vorba despre o crimă şi despre osândirea vinovatului la douăzeci de ani, — şi două fotografii îngălbenite şi roase. Una din ele reprezenta doi atleţi minunaţi şi, între ei, o acrobată, — o femee splendidă. A doua fotografie arăta o mamă bătrână cu părul alb subt broboada nohorîtă, ţinând de mână o femee căruntă, frumoasă încă dar trecută fără vreme şi care semăna ciudat cu femeia din fotografia cealaltă.

Şi îndată mi-au venit în minte icoane de demult. Incă de copil îmi plăcea să mă duc la circ. Şi acum, recunoscusem în ocnaşul din faţa mea pe acrobatul care mă încântase pe vremuri. Am întrebat:

— Imi dai voie să vorbesc cu omul acesta?

— Cât vreţi, răspunse paznicul.

Ne-am dus mai la oparte, în spatele căsuţei. Ocnaşul începu vorba:

— M'aţi recunoscut?

— Da. N'ai jucat la Bordeaux, la circul Mège?

— Intocmai.

— Ai avut nenorociri...

— Am fost nebun o clipă.

— Şi ai ucis?

— Da, — cumplit, cu cruzime. Povestea e simplă de tot... Sunt născut în circ, crescut în circ. Nevasta mea şi cu mine am început să jucăm de mici. Când ne-am căsătorit, am inventat un număr: „numărul Voltea". Am luat cu noi un tovarăş, un băiat sprinten şi mlădios. Eu, mai voinic, îi duceam în spate: asta se vede după umerii mei. Am străbătut Europa cu toate circurile vreme de cinci ani... Şi vreme de cinci ani am fost înşelat de tovarăşul care-mi furase femeia. Lucrurile s'au dat pe faţă dintr'odată... In ziua în care i-am *văzut*, — înţelegeţi, domnule? i-am *văzut* — l-am înjunghiat şi i-am scos inima. Da, i-am spintecat pieptul şi i-am scos inima... Şi acuma, când îmi dau seamă, îmi spun că totul a fost zadarnic... M'au osândit la 20 de ani. De cum am intrat în ocnă, n'am mai avut decât un gând: să scap, să fiu iar liber... Ş'atunci, am ascultat, am muncit, mi-am păstrat puterea. Ceilalţi m'au respectat; n'am băut niciodată. Am trăit singur cu amintirile mele. Mi s'a rărit părul, — dar ceiace era încă tânăr în mine n'a murit...

— Şi decând eşti în Guyana ai avut veşti de acasă?

— Am trăit şase ani fără să primesc un cuvânt din Europa. Şi pe urmă, într'o zi, din satul din Ungaria unde m'am născut, mi-a venit o scrisoare lungă de la mama şi alta de la femeia mea care-şi cerea iertare. Zicea că a tăcut atâta vreme de ruşine...

— Şi atunci?...

— Atunci, domnule, pentru întâia oară de când ucisesem, am plâns. Şi am simţit că, dacă eu sunt pierdut, fără nădejde, nu-mi rămâne decât să iert. Am mai primit pe urmă şi alte scrisori şi, într'o zi, o fotografie, — cea pe care aţi văzut-o: mama şi nevasta mea. Femeia asta care mă înşelase nu mi s'a mai părut vinovată. O biată nenorocită, care începe să îmbătrânească... Şi am început să iubesc din nou pe femeia aceea care nu mai e frumoasă, — pentrucă eu însu-mi nu mai sunt decât un ocnaş... N'am fost pedepsit niciodată aici. Sunt printre „cei mai dintâi", — categoria privilegiată. După ce mi-oi isprăvi osânda, am să mă întorc acolo...

— Te aşteaptă?

— Da. De două ori pe an mi se trimite scrisoare şi ne-am înţeles amândoi să uităm...

Şi omul adăogă cu glas tremurat, ca de plâns:

— Ş'apoi, tot trebuie să mă întorc acolo... Biata măicuţa bătrână îmi scrie, în ultima scrisoare: „Atâta mă mai rog lui Dumnezeu: să mă ţie cu viaţă până când te-i întoarce tu..."

Traducere de OTILIA CAZIMIR

Vizitaţi

Expoziţia Internaţională de RADIO şi AEROCHIMIE din Parcul Carol

deschisă până la 28 Septembrie

50% reducere pe C.F.R. (la întoarcere)

Ghebinsky

Ajungând la o avere considerabilă, pe care am urmărit-o arzător ca o răsbunare, împotriva fiinţelor verticale, nu m'am simţit mai mulţumit ca mainainte. Accesoriile bogăţiei scoteau şi mai mult în evidenţă idioata mea infirmitate fizică: Sunt cocoşat. Natura sălbatică m'a înzestrat de la născare în spate cu un nod, desvoltat până la gheba cu vârf actuală.

Automobilul, în care dispăream cu pălărie cu tot, costumele de gală, îmbrăcate pe măsura ridicării mele sociale, portul sportiv, basca, racheta, ghiozdanul cu documente, au fost pentru cămila mea din spinare, ceeace este pentru briliante vitrina strălucitoare, aşternută cu catifea. Din limuzina superbă, oprită cu artileria reflexelor ei de nikel, de cristale şi emaliuri Duco, scobora un păiajen cu pantofi sau un corb cu aripile tăiate. După cum o cucoană de neam trebuie să fie „interesantă" şi „distinsă", adică foarte urîtă, feciorii cu galoane, de la scară, ştiu să onoreze într'un bărbat şchiop sau cocoşat, o personalitate din marea finanţă.

Căpătasem, desigur, acel ton de glas, acel gen de căutătură, acele scurtimi de cuvinte şi de gesturi, care deosibesc numaidecât pe omul călare pe situaţie, de simplul pieton aspirant. Cu *noi* toate chestiunile încep de la mijloc, nu de la început, omiţându-se prin stil introducerea şi pregătirea: acolo, în mijlocul chestiunii, se găseşte aşa zicând salonul chestiunii şi noi ne introducem numai în salon.

Cocoaşa n'ar constitui o infirmitate, dacă majoritatea zdrobitoare a oamenilor nu s'ar prezinta cu şira spinării dreaptă; şi nici nu este, bine vorbind. Niciun sentiment nu se află redus ori absent; dimpotrivă, sensibilitatea noastră este mai delicată şi facultăţile inimii sunt complexe. Cred că adevărata iubire nu o simte în toată plenitudinea decât un cocoşat şi aş compara fineţea sensaţiilor lui cu transparenţa unui vaz de porcelan, în care lumina se reflectă roză şi albul devine ivorin sau azuriu.

Am avut nefericirea să iubesc o splendidă blondă de patru ori mai lungă decât mine şi pe care ca să o sărut cu îmbătare, trebuia să mă sui pe un scaun, când femeea adorată se aşeza pe un fotoliu. I-am acordat toată sonoritatea mea sufletească şi intelectuală, întreţinând cu dânsa un comerţ amoros superior, ca un Abelard cu o Heloiză. Cele mai pure ceasuri ale universului întreg s'au concentrat în duioasele noastre schimburi de vederi din budoarul ei, parfumat cu esenţele scumpe ale ţărilor calme, în care cerul, zefirul şi ecourile planetare îşi distilează cele mai nebănuite aromate, dorinţe devenite parfumuri.

Intr'o seară, ivindu-se în mine reminiscenţele sau atavismul ascendenţelor verticale, m'am apropiat de fiinţa superioară, ca un om care nu ar fi fost cocoşat, şi, strecurându-i mâna mea gingaşă, pe de-asupra umărului, de pe fotoliul pe care mă suisem, în sân, am fost lovit cu cotul în bărbie şi trântit între boarfe.

— Maimuţă infectă! striga fiinţa. Du-te la muzeu şi fă curte, dacă te-apucă strechea, lepădăturilor din borcane.

Aceste cuvinte abjecte, din gura trivială a unei făpturi ideale, m'au încremenit. Bestie integrală! Ca să simţi în nuanţe trebuie să fii cocoşat.

Am voit să uit şi mi-am luat geamantanele, plecând într'o călătorie lungă, ca berzele, care la fiece trecere din suduri în norduri şi invers, au de uitat câteceva. La Berna m'am simţit atât de iremediabil singur, definitiv singur, în cât m'aş fi sinucis, dacă nu mă temeam de înfăţişarea mea şi mai caricaturală, în căpătâiul unui ştreang, spânzurat de bec sau de cuier.

Acolo mi s'a revelat noţiunea că noi cocoşaţii suntem o elită, un fel nou de-a fi al omenirei, un grad sau măcar o jumătate dintr'un grad, care reprezintă un stadiu viitor al progresului biologic. Am înţeles acolo că aristocraţia noastră se vădeşte prin raritatea speciei, perfectibilă greu. Şi ideea, corolarul intuiţiilor ce mă vizitau, că putem porni o mişcare politică, socială şi filosofică, m'a determinat să scot o foaie săptămânală, pentru propagarea crezului ghebos, *Ghiuleaua*, însemnând pe de o parte tortura noastră, în societatea perpendiculară pe călcâie, şi pe altă parte comportând sensul că în cocoaşă trebuie să vedem formaţiunea încă nelămurită a unui al doilea cap, în orice caz ivirea unui creer nou, cu două palme mai jos de creerul mic, creerul de control, cerebrometrul.

O estetică nouă a făcut obiectul studiilor remarcabile, date la lumină prin revista, publicată în esperanto, limba preferată de semenii mei şi care se construieşte ca o pipă cu două bucăţi de cireş, una de spumă de mare şi alta de chihlimbar, înşurubate împreună: Pictura cocoşată, literatura cocoşată, arhitectura cocoşată, trebuiau să se sprijine unele pe altele, pentru iscarea unei renovări artistice complete — şi, oricum, o idee politică a isvorît din toate tendinţele noastre: reconstituirea patriei cocoşate.

O descoperire nouă punea într'o lumină favorabilă idealul nostru politic. Scoborându-se după pescuirea unui cufăr cu mărgăritare, pierdut în Atlantic la întoarcerea lui Columb în Europa, de pe bordul corăbiei lui, *Pinta*, nişte scafandri engleji au găsit în ocean urmele unei civilizaţii, în creaţiile căreia domina unghiul scalen. Lingurile, furculiţele, acele, săgeţile, suliţele purtau urmele limpezi ale unei concepţii cu o frîntură la mijloc. S'a găsit, bine conservat, şi cadavrul demonstrativ şi concludent al unui crocodil ghebos, din care, probabil, prin timpuri, şi date fiind fanteziile variate ale naturii, au derivat dromaderul, pelicanul şi apterixul. Bisericle n'au avut pe vremuri vârf, afectând în linia de contur, forma ţestoasă pe brânci.

Descoperirea senzaţională a fost verificată de savanţii britanici, la lumina tuturor ştiinţelor reunite şi cu acest prilej a fost proclamată individualitatea unui popor admirabil, risipit azi în lume, câte 2—3 într'un judeţ şi numărând câteva sute în fiecare ţară. O vastă corespondenţă fie în esperanto, fie în volapük, a justificat propaganda mea literară. Fotografii şi schiţe arătau că se şi începuse aplicarea principiilor: un observator de incendii, construit de un municipiu, a fost pentru întâia oară clădit cu vârful în jos.

Atunci, am convocat un mare congres al cocoşaţilor internaţionali, chemând pe toţi la datorie şi congresul avu loc la Basel într'o primăvară liniştită şi albă...

T. ARGHEZI

O pagină de umor universal

ANDRÉ - MYCHO

Unchiul din America

Léon Dermaize, notar în Saint-Magloire, orăşel din Normandia, primi într'o bună zi din Guyana o scrisoare dela unchiul său, Matei Rabalier, care, cu zece ani mai înainte, fusese condamnat pentru escrocherie, la cinci ani de ocnă şi cincisprezece ani de deportare.

Ocnaşul îi scria nepotului său că, beneficiind de o reducere a pedepsei, avea să fie la Saint-Magloire peste vreo două săptămâni. Notarul, însă, care luase în căsătorie pe fata unui inspector al apelor şi pădurilor, se bucura de stima şi consideraţia generală. Venind dela Montpellier ca să se stabilească la Saint-Magloire, el nu pomenise, bine înţeles, nimănui despre rudenia aceasta.

Primind scrisoarea, Dermaize simţi că se învârteşte lumea în jurul lui. Numai baia de muştar pe care i-o pregăti la iuţeală nevastă-sa îl scăpă de un atac de apoplexie. Când îşi veni în fire, fiind întrebat de cauza acestei ameţeli, fu nevoit să destăinuiască cel puţin o parte din adevăr.

— Un unchi al meu îmi anunţă întoarcerea lui din... Bolivia, unde a locuit multă vreme... Il uitasem cu totul, bietul de el!... Aşa că, înţelegi — surprinderea... Mai ales că, ştii, unchii din America... Asta înseamnă...

—Da, ştiu: milioanele căutătorilor de aur! Şi ce mutră are unchiul acesta?

— Când l-am văzut ultima dată era blond şi gras... Dar de-atâta amar de vreme...

Ce era de făcut? Lui Dermaize nu-i rămânea decât să aştepte sosirea acestui unchi nepoftit, să-i vorbească în taină, ca să evite orice mărturisire supărătoare, şi să-l expedieze cât mai repede şi cât mai departe.

Peste 12 zile, pela ora 11 dimineaţa, Matei Ribalier sună la uşa biroului. Banii agonisiţi la ocnă îi îngăduiseră să-şi cumpere un rând de haine noi. Nepotul, care se aştepta să-l vadă ca pe Jean Valjean în prima carte din *Mizerabilii*, cu haina vărgată şi boneta ocnaşilor, se mai linişti puţin. Bătrânul era înalt şi slab, dar bine legat. Faţa lui palidă avea o expresie brutală. Privirea îi era în acelaş timp şireată şi bănuitoare. Vorbea puţin, cu vocea răguşită şi pe un ton care nu îngăduie răspuns.

— Iată-mă, spuse el fără înconjur, — cu tot ce posed: hainele de pe mine, şi trei franci şi şaptezeci şi cinci. Dar, tu care eşti notar, trebue să fii bogat, aşa că o să poţi să mă ajuţi!

— Unchiule, — răspunse pripit Dermaize, — să nu-ţi închipui că sunt bogat!... Am şi eu greutăţile mele, şi încă foarte mari... In sfârşit, o să-ţi dau o sută de franci, ca să...

Ocnaşul se sculă indignat.

— Lasă mofturile, dragă Léon. Ştiu eu bine cât câştigă un notar. Să nu crezi că o să scapi de mine cu o sută sau două de franci. Casa ta îmi place. O să mă instalez aici.

— Nu se poate!... Sunt însurat...

— Ei şi? O să mă prezinţi nevestei tale. Copii n'aveţi, aşa că puteţi să mă adoptaţi pe mine!... Ea ştie de unde vin eu?

— Nu ştie nimeni!

— Fii pe pace că o să fiu discret.

Bietul Dermaize, copleşit de spaimă, îşi ştergea fruntea de sudoare şi se gândea; nu erau decât două căi de a evita scandalul: să-i dea o sumă lui Ribalier ca să dispară, sau să-l primească, să-l „adopte", după cum zicea ocnaşul.

Să-i dea o sumă mare îi venea destul de greu şi, afară de asta, era foarte probabil că ar fi cheltuit-o în câteva săptămâni şi s'ar fi întors numaidecât să ceară alţi bani.

— Fie, — zise notarul cu vocea stinsă, — poţi să rămâi. Dar te previn că mi-e imposibil să-ţi asigur altceva decât locuinţa şi mâncarea.

— Şi tutunul?

— Şi tutunul.

— Bine, dar oricum, o să-mi dai şi ceva bani de buzunar?

— Ei, puţini, în orice caz... Dar nu uita că dacă într'o bună zi cineva de pe aici află... trecutul dumitale, nu mai capeţi nici-un ban.

— Ne-am înţeles, dragă Léon, — răspunse Ribalier vesel. Să vezi că o să facem casă bună împreună.

In momentul acela intră în birou d-na Dermaize, care zvârli necunoscutului o privire lipsită de bunăvoinţă.

— Draga mea, — zise notarul, — îţi prezint pe iubitul meu unchi, Matei Ribalier, care binevoeşte să rămâie câtăva vreme la noi, înainte de a se întoarce în Bolivia, unde are întinse proprietăţi.

La aceste cuvinte, faţa notăresei se lumină de cel mai amabil surâs. Noul venit era aşa dar un adevărat unchi din America!

...Dar peste o săptămână sărmana de ea îşi pierduse răbdarea.

— Léon, — îi zise ea bărbatului ei, — nu mai pot! Unchiul tău e un bădăran şi prezenţa lui aici triplează cheltuelile gospodăriei. Mănâncă ca un canibal şi bea ca un butoi... La fiecare masă cere stridii, *foie gras*, păsări, vinuri fine... Şi, pe deasupra, înjură ca un birjar!... Nu, nu, nu mai pot, ducă-se naibii de moştenire!... De altfel, e tare ca piatra şi o să ne îngroape pe toţi. Să plece cât mai repede, asta e tot ce-i cer.

Incurcătura nenorocitului notar ajunsese la culme. Putea să-i mărturisească nevestei că e nepotul unui ocnaş? N'avea curajul.

— Să nu ne pripim, — zise el. — Unchiul Matei e voinic, ce e drept. Dar de multe ori tocmai oamenii cei mai voinici se duc mai repede.

— Şi afară de asta, dragă Léon, dacă e aşa de bogat, de ce n'o arată de loc?

— Păi... aşteaptă regularea contului dela bancă... Acuma s'a aranjat. O să vezi, unchiul Matei e foarte darnic...

Mulţumită unei stratageme costisitoare, doamna Dermaize suportă mai uşor prezenţa „bădăranului"... Cu banii nepotului său, acesta cumpăra tot felul de lucruri pentru masă, ba chiar cadouri pentru notăreasă, care începuse acum să găsească că unchiul din America e un original, cu unele însuşiri de „gentleman".

Dar afacerea se sfârşi rău. Unchiul Matei, înţelegând că pentru a fi agreat de doamna Dermaize trebuie să facă pe milionarul, se lansă pe contul nepotului său, în cheltueli nebuneşti...

Nenorocitul notar, ca să poată face faţă, operă câteva... împrumuturi din depozitele clienţilor lui... şi, într'o bună zi, luă drumul Guyanei, în tovărăşia bunului său unchi, urmărit şi el pentru complicitate — şi recidivă.

ANECDOTE

Mitică şcolar

Profesorul: Unde s'a semnat tratatul din 1878?

Elevul: In josul paginii.

Un oportunist

Judecătorul: Ţi-ai jefuit patronul; îndrăzneşti s'o negi?

Acuzatul: Dacă credeţi că-mi poate fi de folos, îndrăznesc.

Cea mai puternică emoţie

La un dineu ia parte un explorator celebru, care e aşezat lângă o cuconiţă vaporoasă, care face graţii.

— Ah!, — zice ea dând ochii peste cap, — nu cred să fie vreo emoţie mai puternică decât când ocheşti un tigru, tragi şi-l dobori!

— Ba să mă iertaţi, doamnă, — răspunde exploratorul, — este una mai puternică: să ocheşti un tigru, să tragi... şi să nu-l nimereşti!

Leacul potrivit

Un negustor foarte bogat, dar foarte zgârcit, căuta să capete consultaţii gratuite în toate domeniile. Deunăzi, pe când se ducea pe jos la prăvălie, se întâlneşte cu un doctor cunoscut.

— Bine că te întâlnii, doctore; voiam tocmai să te întreb ceva. Mă simt obosit, greoi, şi nu-mi face de loc plăcere umbletul. Ce să iau?

— Un taxi!

Cine nu poate fi înlocuit

— De ce-ai venit aşa de târziu la şcoală?

— M'a oprit tata acasă, că a avut nevoie de mine.

— Nu putea găsi pe cineva care să-ţi ţie locul?

— Nu, imposibil.

— Dar ce nevoie avea de tine?

— Mi-a tras o chelfăneală.

Un pescar îndemînatec

— Spune-mi, Ghiţă, câţi crapi ai pescuit ieri?

— Trei, dragă. Am avut destul de furcă cu ei.

— Atunci trebue să fi greşit negustorul de peşte, căci ţi-a pus patru pe factură.

Un egoist

— Nu vreau să ne întâlnim cu Stan, i-am cerut deunăzi să-mi împrumute o mie de lei.

— Şi te-a refuzat?

— Ba mi-a împrumutat-o.

Leacuri contra insomniei

Un domn cu mutra obosită intră în cabinetul doctorului:

— Doctore, n'am închis ochii toată noaptea. E un scandal...

— Pari cam surmenat, — răspunde doctorul. — Trebue...

— Ba nu sunt surmenat de loc. Dar...

— A, bei prea multă cafea. O să-ţi prescriu...

— Ba nu beau cafea de loc. Să-ţi spun...

— Stai puţin să-ţi ascult respiraţia.

— Nu, nu e nevoie. N'am dormit, pentrucă dumneata ai avut aici petrecere până la cinci dimineaţa şi eu stau în camera de subt apartamentul dumitale.

Dovadă infailibilă

Doi tapeuri se întâlnesc în sala de aşteptare a unui bancher, dela care voiau să ceară un mic ajutor. După lungi tratative, se decid să intre întâi cel mai bătrân dintre ei, care avea mai multă experienţă. La ieşirea acestuia, colegul său îl întreabă:

— Ei?

— Ce ticălos! a vrut să-mi tragă o pereche de palme!

— De unde ştii tu că a vrut?

— Dacă n'ar fi vrut, nu mi-ar fi tras-o!

Citiţi în:

Literatură şi ştiinţă

de **H. Sanielevici**

Arta ţăranului român este curat mediteraneană; Rasa, limba şi cultura băştinaşilor Daciei; Vârsta de aur a omenirei; Geniul lui Goethe; „Invierea" lui Tolstoi; Lessing; Anatole France; Filosoful Fichte era socialist; Cum ar fi trăit Eminescu în zilele noastre; Originea lui Alecsandri; „O sărutare" de I. Petrovici; Reforma d-lui I. Petrovici; Despre cancer; Problema alimentaţiei; Europa, teatrul evoluţiei; Originea omului şi cauzele apariţiunii lui; Din „La Vie des mamifères", Străinătatea şi „La Vie des mamifères"; Suprema lege a Istoriei; Cum se va regenera partidul liberal; Suflet de stăpân şi suflet de slugă.

Sunt capitole cu substanţial cuprins în care ştiinţa se împleteşte cu literatura în pagini de înalt folos cultural.

Literatură şi ştiinţă

de **H. Sanielevici**

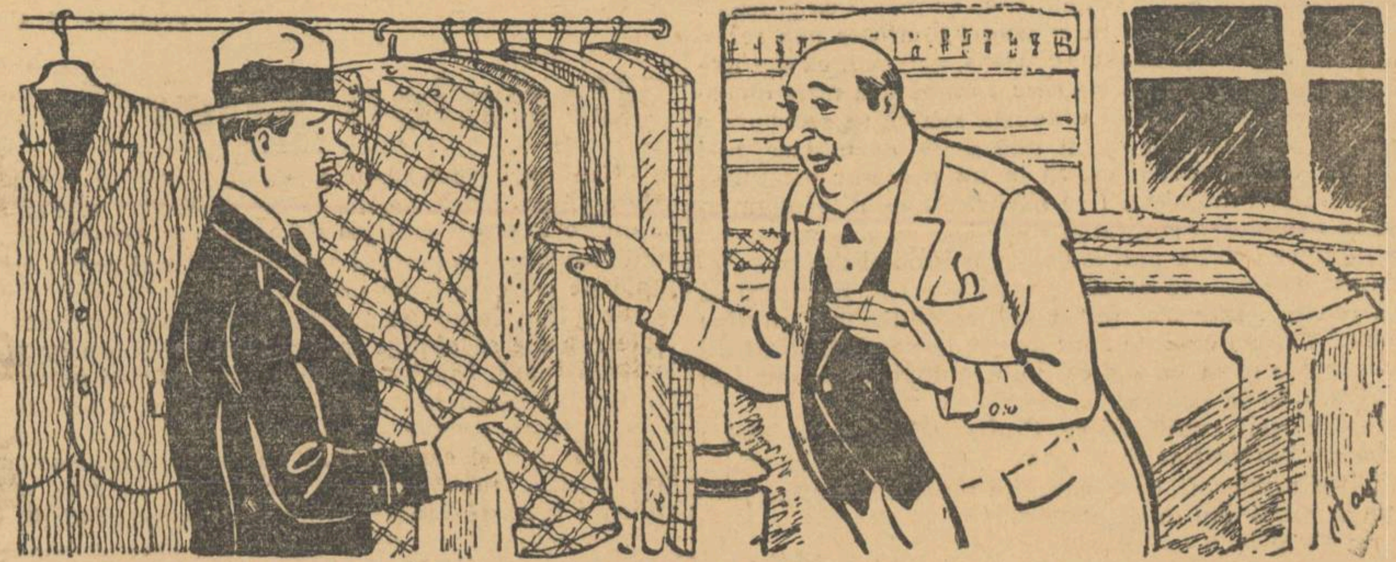
E o carte ce trebue citită de orice iubitor al cărţii şi al gândului rar.

Literatură şi ştiinţă

de **H. Sanielevici**

a apărut în editura *„Adevĕrul"* şi cuprinde mai bine de 400 de pagini cu 20 ilustraţii.

Cereţi volumul la librării la depozitarii ziarelor noastre sau direct la editura „Adevĕrul".

— Garantezi că pantalonii ăştia sunt cu totul de lână?
— Să nu te înşel: nasturii sunt de metal.

FRANCESCO CHIESA

O noapte ciudată

Ori de câte ori în casa mea — şi când spun „casa mea" o înţeleg şi pe buna noastră vecină — îmi scăpa câte un cuvânt mai cu ifos, Mira şi Dirce îmi pomeneau de „noaptea aceia". Ca şi când aş avea obiceiul să-mi petrec nopţile pe afară!...

Chiar „nopţile", la plural; şi „obiceiul"... Şi ştiau foarte bine că nu era vorba decât de o singură noapte. Dar făpturile omeneşti, chiar cele mai de treabă, sunt stăpânite de demonul minciunii, şi cine nu născoceşte exagerează.

De data aceasta s'a întâmplat la fel. Dacă aminteau de noaptea aceia, n'o făceau pentru a pune la îndoială corectitudinea mea perfectă de tată de familie şi de om matur. „Noaptea aceia", în vorbirea celor două cucoane, vrea să însemneze o probă, dar o probă solemnă a pierderilor care sunt pe punctul de a fi recâştigate. Mai putea să fie un veşnic argument de a se lega mereu de mine. De îndată ce m'am decis să dezvălui taina acelei nopţi, am deschis vorba trecând cu vederea o mulţime de amănunte. Nu vreau, — le-am spus, — să vă las să muriţi de curiozitate.

E adevărat, acum câteva luni am petrecut o noapte întreagă pe afară. E iarăşi adevărat că am eşit din casă la o oră târzie, în vârful picioarelor, cu toate precauţiunile... Nu pot tăgădui că, a doua zi, când m'am întors acasă, am luat înfăţişarea unui om ce s'a sculat de dimineaţă ca să admire coloarea zorilor şi să respire aer curat. Mirei, care sta pironită în prag, i-am spus, într'un ton glumeţ:

— Ce plăcere, Mira, să te scoli disdedimineaţă şi să faci câţiva paşi ca să-ţi pui sângele'n mişcare!...

Mira, calmă dar pornită, îmi zise:

— Tată, patul tău e neatins.

După ce s'a uitat la ghetele mele murdare, la ciorapii plini de noroiu şi la faţa mea care trebuie să fi părut obosită şi necăjită, şi-a încruntat sprâncenele şi a dispărut. Zile dearândul nu i-am mai putut auzi glasul. A fost nevoe de intervenţia acestei cucoane de treabă, Dirce, care mi-a spus despre ea o mulţime de lucruri, dar, în sfârşit, ghiaţa se rupse şi Mira începu să-mi răspundă când şi când câte un cuvânt. Vorbele-i nu erau amabile, dar, oricât, erau mai bune decât tăcerea aceia de mormânt. Apoi...

— Apoi, întrerupse Dirce, lucrurile acestea le ştim noi de mult. Spune-ne, mai degrabă, dacă ai curaj, ce-ai făcut în noaptea aceia!

— Nimic rău! Tocmai voiam să mă culc, când am băgat de seamă că-mi lipsea din buzunar un act... un act de mare importanţă, un act care nu trebuia să fie văzut de nimeni. Nu vă mai spun cât m'am turburat după ce mi-am scotocit buzunarele pentru a doua şi a treia oară. Apoi îmi fulgeră o idee prin minte: seara aruncasem în cutia Poştei Centrale nişte scrisori: desigur că actul s'a amestecat în buzunar cu plicurile şi le-a urmat soarta. Am răsuflat; voind cu orice preţ să am actul mai înainte ca altul să-şi arunce ochii pe el, fără să mai pierd timp am plecat în centru. Dar, spre nenorocul meu, Oficiul era închis. Ce să fac? o apucai pe Vila Flavia, ca să mă întorc, când un gând mă ţintui în mijlocul străzii. „Mâine dimineaţă, dragul meu, nu mai eşti la timp. Inainte de a se crăpa de ziuă, poate chiar în timpul nopţii, dobitocii aceia de poştari vin să scoată scrisorile din cutie, îţi găsesc actul şi, fireşte, îl cetesc. Când te prezinţi, se fac că nu ştiu, răscolesc şi dau de el... A! ăsta-i actul d-voastră? Şi ţi-l dau cu cine ştie ce surâs. Acestea-mi treceau prin cap, dragele mele. Ce-aţi fi făcut voi?

— Eu, mai întâi de toate, — răspunse Dirce, — n'aşi fi avut în buzunar un act compromiţător.

— Cum compromiţător? Cine a vorbit de un act compromiţător? Un act inofensiv şi fără păcat, pe care cu toate acestea, nu trebuia să-l vadă nimeni.

Am reluat numaidecât firul povestirii, pentrucă nu-mi plăcea să se insiste asupra conţinutului acelui act.

— M'am gândit atunci să fac singurul lucru cuminte şi eficace: să stau de planton la poarta din faţă a Poştei şi să aştept să se deschidă.

A sunat unsprezece. Ei! — îmi spun, — cinci ore, cel mult şase, şi s'a făcut. Ce înseamnă cinci sau şase ore în viaţa unui om? Dar după o jumătate de oră mi-am dat seama cât de adevărat e adevărul pe care l-am auzit de atâtea ori fără să fac caz de el: că timpul nu există în sine şi pentru sine, ci în noi şi pentru noi. Vă pare, ca să zic aşa, un lucru de pe altă lume, ca să vă bateţi capul cu el! Nu? Asta, pentru că n'aveţi idee de filozofie. Traducând în limba de toate zilele, înseamnă că timpul e lung sau scurt după dispoziţia noastră şi după împrejurările în care ne găsim. — Şi vă jur că-mi venea mai greu să mistui cinci minute din acele prime ore, decât să trăesc o zi întreagă în pedepse. Totuşi am stat până la miezul nopţii, pironit ca sentinelele de plumb pe care copiii le pun să le păzească castelele. Apoi, picioarele începură să-mi înlemnească de frig, iar şira spinării nu mai putea sta dreaptă. Am început să umblu înainte şi înapoi, dela poartă şi până la cutia de scrisori. Când mergeam spre cutie, îmi întorceam capul pentru a-mi ţine privirile ţintă la poartă, şi vice-versa.

Dar este un neajuns când te plimbi astfel: nu vezi ce-ţi poate veni la picioare: un şarpe, un leu, o ciupercă răsărită din pământ, un hârb de lună căzut din cer... sau chiar un câine vagabond. Tocmai un câine a fost dobitocul pe care l-am atins cu genunchii, aşa pe neaşteptate, încât nu vă mai spun prin ce spaimă am trecut şi eu şi câinele de altfel; sau poate l-am călcat pe picior. Fapt este c'a început să chelălăiască şi să latre, iar eu nu ştiu ce mai îndrugam. Trebue să fi dat amândoi un concert grozav, că nu după mult timp, se deschise o fereastră şi începu o ploaie de înjurături şi nu numai de înjurături. Eu aş fi renunţat bucuros la concert, căci ce rost are să te iei la harţă cu un câine! Dar el, câinele, se asemăna cu anumiţi indivizi cărora când le dai nas nu mai termină. Totuşi, când a început să curgă acea ploaie de obiecte poate că unele proectile i-or fi sugerat adversarului meu ideia de a se feri sau ideea de a umbla după vre-un os; cert este că nu mai prezentam nici un interes pentru el şi am putut să mă retrag neturburat. Pricepeţi că retragerea mea însemna că am scăpat de câine, dar mai însemna şi părăsirea postului meu; în urmă...

— Cum „în urmă"?! — mă întrerupse Dirce. — N'ai putea spune lucrurile natural? Unde ai învăţat d-ta să vorbeşti astfel? In gramaticele d-tale?

— Vream să spun că pentru a mă întoarce cât mai degrabă la locul meu de observaţie am apucat-o pe o străduţă îngustă, aşa cum se spune că e drumul Raiului. Atât de strâmtă încât n'am putut ocoli o făptură de sex feminin care, numai la o jumătate de pas de zid îmi bara strada. Şi de nevoe a trebuit să rămân acolo ca să ascult ce vroia să-mi spună: lucruri multe de care nu-mi mai aduc aminte. Imi amintesc doar că mi-a spus: „ce blond frumos!".

Mira voi să-şi încrunte faţa, dar nu izbuti. Dirce îmi aruncă o privire repede şi lăsă să-i cadă pe lucru ochişorii de viezure, scânteetori, cu un surâs care, fără glumă, m'a cam ofensat.

— Cucoană Dirce, d-ta exagerezi!

— Ce să exagerez, dacă nici cel puţin n'am deschis gura?

— D-ta exagerezi. In orice caz vă spun că n'am luat în serios complimentul acela. Eu nu sunt corbul din fabulă între altele şi pentru motivul că n'am obiceiul de a umbla de colo colo cu o bucată de caş în gură. Şi fără nici o pierdere am putut să-i răspund două cuvinte acelei vulpoaice.

— Ce ţi-a venit, — spusei eu, — nefericită fată, să-ţi dai osteneala pentru un trecător ca mine? Nu mai poţi face deosebire între om şi om? — Oamenii sunt toţi egali, — răspunse ea. — Zău. O spun şi anarhiştii şi umanitariştii, dar nu-i adevărat. O proclamă chiar democraţii în cuvântările lor, dar...

Dar auzii la spatele meu pasul unuia care venea; şi o pornii în galop, pentru că, înţelegeţi, în lumea aceasta nu-i de ajuns să fii nevinovat; e nevoie şi de aparenţă. Eram în afară de primejdie şi aşi fi putut să-mi reiau pasul obişnuit. dar nu; am sbughit-o din străduţă în Corso cu acea repezeală nechibzuită care trimite atâţia copii sub roatele vehiculelor. Eu, chipurile, n'am ajuns sub vehicule, dar am dat peste pântecele enorm al unuia, şi ar fi fost vai de mine dacă nu era marfă moale şi elastică, după cum se zice. Şi atunci, se înţelege, au urmat cuvintele obişnuite nepoliticoase a doi inşi care se tamponează. Insă după aceia, dacă sunt oameni, iar nu maşini intransigente se schimbă tonul. — Pardon, ştii ceva? — Nimic. — Bucurie. Numai morţii nu se întâlnesc; morţii, pietrele chilometrice şi dinţii de sus cu cei de jos ai cucoanei Zarri... Şi isbucni într'un râs de făcu să tremure lampa electrică...

Pentrucă era chiar el, ştiţi, profesorul Torchio; el şi pântecele său, şi versurile sale, şi exploziile sale de râs, şi curiozitatea sa nebună pentru afacerile altora. Mă luă ca pe un lucru al său şi apucându-mă cu un braţ începu să mă întrebe. — Şi ce faci d-ta prin părţile astea, la ora asta? Şi aş putea să ştiu de ce veneai aşa în galop, ca şi când te-ar fi gonit un lup, un urs, sau domnul Giovanni cu un discurs?... Şi unde mergi acum? Spune-mi!

(Continuare în pagina VI-a)

— Nicăeri. Mă plimb.

— A, te plimbi? Şi mie-mi place să mă plimb, dar nu pe aci, în strâmtoare. Aer, aer !

Voia să mă ducă spre Porta Nuova; dar nu m'am lăsat, se înţelege. Dobitocul se lăsă convins să rămână pe strada Poştei, mai mult ca să mă chinue. — Să rămânem aci. D-ta fără îndoială, că ai motivele d-tale binecuvântate, să stai aci şi nu vrei să mi le spui şi mie, şiretule ! Dar nu-mi pasă. Tot ghicesc. Te prinzi că ghicesc?

Şi între timp plecă să cerceteze una câte una ferestrele, într'o parte şi în alta, convins, nerodul, că din moment în moment s'ar putea face o crăpătură între obloane şi va vedea fluturând o batistă sau că se scoboară o scară de mătase. N'a văzut nici scară de mătase, nici bilet legat de o pietricică. Şi bietul profesor începu să dea semne de nelinişte. I se năzărise omului că stam acolo în aşteptarea simpatiei mele !

— Mare dobitoc mai era şi d. Torchio al d-tale, — întrerupse Dirce. Aşa e; când unul e prost, îl trimiţi să facă şcoală... Dar n'ai putea să ne spui mai puţine fleacuri ? Două cuvinte sunt de ajuns, ca să arăţi că aţi rămas acolo până în zori ca doi neghiobi: el cu ochii la ferestre, d-ta la poartă.

— Te'nşeli, coniţă Dirce. Profesorul negăsind nici o probă pentru susţinerea ipotezei sale, a făcut ca atâţia filozofi şi nefilozofi, care, când nu reuşesc să demonstreze un lucru, îl dau ca demonstrat.

— Ei, şi D-ta ?...

— Şi eu, la vârsta mea, tată de familie... Profesorul începu o predică ce nu se mai termina. La început, se mulţumia să-mi sufle în urechi trăznăi de-ale lui, aşa cum face Mira când ne întâlnim pe stradă: „Papa, ţi-ai pus pălăria cu faţa la spate... Papa, s'au descheiat nasturii..." Ii aruncam o privire încruntată, dar nu se făcea scandal. In schimb dobitocul acela dela o vorbă la alta se înfierbânta mai mult, până ce, la un moment dat, se părea că trece pe stradă o procesiune de tunete. Atunci, am început să casc şi eu ochii pe sus, crezând că vreuna din ferestrele acelea se deschide cu adevărat.

— Dar nu pentru a ţi se arunca bilete de dragoste.

— In fine, Dumnezeu e bun şi nici o fereastră nu se deschise. Slavă Domnului, lumea doarme dusă în oraşul nostru; poţi fi liniştit. In schimb, apăru în faţa ochilor un fel de fantomă şi aproape n'am avut vreme să-mi dau seama dacă era soţia profesorului... Ba da, o cunoaşteţi, cucoana Romilda, prăjina aceia de scuturat nuci... Ii sare în spate, îl apucă de gulerul paltonului şi îi adresează câte şi mai câte, că nici n'aş fi crezut să încapă atâtea într'însa. „Cârciumar, vagabond, nespălat, lele bătrână..." — dar degeaba mai încerc să repet acel vocabular. După asta s'a tras un pas înapoi şi rămase aşa ca să-l vadă bine pe profesor... „Ce sunt eu ? Mortăciune? O scrisoare anonimă?" Apoi, zise ca un fel de încheere: „Om antipatic !"

— Şi el ?

— El, colosul acela o sfeclise şi tăcea. Se lăsă dus acasă ca un băeţel. Şi cum dus? Muerea teribilă îl puse înainte la doi paşi: „Marş! drept acasă! Şi vom vorbi noi..." Ea, stăpâna, mergea în urmă. La un moment dat s'a întors să-mi spună şi mie una.

— Poftim! Şi ce ţi-a spus ?

— N'are nici o importanţă... Cuvinte grele.

— Şi d-ta ?

— Eu am răspuns: „mulţumesc, cucoană", şi vă asigur că i-am mulţumit din inimă. Injurăturile sunt vânt, care se duce în vânt; dar omul acela parcă era de plumb, plumb curat; şi înţelegeţi, mi-ar fi stat în spinare toată noaptea fără ajutorul coanei Romilda. Fapt este că mi-am recăpătat libertatea, şi libertatea e mare lucru, cum spunea cel care-şi pierduse postul de copist la primărie. Mi-am reluat plimbarea mea şi vre-o jumătate de oră am dus-o minunat... Mă simţeam foarte uşor şi plin de viaţă. Mersul înainte şi înapoi mă făcea să simt iar bucuria din vremea copilăriei, când umblam la ţară. Numai că lipsea socul înflorit, nu erau nici poame pe garduri, nici rândunele. Insă...

— Dar spune mai departe, şi nu mai face atâta poezie! Spune cum s'a sfârşit.

— Sfârşitul a fost că la un moment dat am băgat de seamă că am consumat până la ultima picătură provizia mea de poezie. Mă consideram cel mai sărman şi mai de nimic om din lume. Dar nemaiputând suferi aşa ceva, m'am hotărît să săvârşesc un act disperat. Am băgat o mână, pe urmă şi o parte din antebraţ în cutia de scrisori, şi mi se părea că ating cu vârful degetelor un act, când mă simţii lovit foarte brutal din spate. Cineva mă strângea, mă trăgea înapoi, acoperindu-mă cu un potop de cuvinte grele şi, mi se pare, şi nişte pumni. Nu m'ar mira să fi încasat şi o lovitură de picior.

— Vai ce scenă ! Cine să fi fost ? Necuratul ?

— Nici eu nu-mi dam seama. Pe urmă însă am putut să constat că era un poştar, un bădăran de factor poştal. Că era factor am înţeles după chipiu şi după îmbrăcăminte. Mă cunoştea personal, ştiţi, poştarul. Lăsă pumnii jos şi spuse: D-voastră, domnule Ponti ? — Păi, spun, chiar eu. Dar voi dela poştă vă purtaţi într'un fel care... In fond avea dreptate; şi fără să mai mă plâng de altele i-am explicat cum şi pentru ce.

— S'a făcut, spuse el. Vino înăuntru că vedem numaidecât.

Intru. Omul începu să examineze sub ochii mei plicurile strânse în cutie... Actul meu nu era.

— Dar unde era ?

— Nu era acolo. Am găsit în schimb una din manşetele mele.

— Şi atunci ?

— Atunci mi-am pus manşeta şi m'am întors acasă, unde Mira mi-a făcut primirea frumoasă pe care o ştim.

Mira, în tot timpul povestirii mele, a rămas cu ochii duşi, fără să spună un cuvânt. Sprâncenele şi gura trasau pe faţa-i nemişcată trei linii orizontale adânci. La urmă însă a vorbit.

— Sper că în viitor mă va cruţa domnul de asemenea nopţi!

— Nu putea să fie o noapte amuzantă, — zise Dirce, — dar mi se pare că exagerezi, Mira. Nu ştii că numai ora întoarcerii are importanţă când e vorba de noi, femeile ? Şi eu am fost atâţia ani măritată ! Bărbatu-meu nu era un om rău în fond. Totuşi, de două sau de trei ori pe an lipsea de acasă mai mult decât era nevoe. — Ei bine, ştii ce făceam eu, Mira ? — Il aşteptam o jumătate de oră, o oră; apoi îmi ziceam în gând că e prea mult să te turburi pentru un bărbat. Şi mă aşezam binişor în pat şi adormeam. Era mijlocul cel mai bun pentru a-l pedepsi: să dorm când s'o întoarce sau numai să mă prefac că dorm.

— Eu n'aşi fi putut să pun capul jos, — zise Mira, şi vocea îi tremura. Trebuia să mă gândesc la rău.

— Şi ce de ?

— Trebuia prin forţa lucrurilor sa mă gândesc la rău. Plecase de-acasă. Era târziu. Nu se mai întorcea, şi... îşi lăsase testamentul...

— Aşa e! In ziua aceia mă gândisem la moarte şi mi-am scris testamentul. Şi-apoi, nemaigăsindu-l, am fost cuprins de teama să nu-l fi aruncat în cutia cu scrisori...

Trad. de M. C.

Cronica sportivă

Cea mai gravă plagă a „nobilei arte", care e boxul, este lovitura joasă. Se ştie că boxeurii n'au voie să aplice nici o lovitură mai jos de centură. Aceste lovituri sunt foarte periculoase şi scot de cele mai multe ori din luptă pe cei care le-au primit.

Se întâmplă adesea ca boxeurul cel mai tare, care are toate şansele să câştige întâlnirea, să dea din greşală o lovitură joasă. Imediat este descalificat şi-şi pierde astfel fructul ostenelilor. In felul acesta e destul de pedepsit pentru greşala comisă.

Există însă şi cazuri când boxeurii provoacă anume greşala. Cel care vede că n'are nici o şansă de câştig, aplică o lovitură joasă adversarului, preferând să piardă prin descalificare decât prin luptă dreaptă, ori simulează că a primit o lovitură joasă, căutând sau să obţie în felul acesta victoria, sau să poată afirma că pe nedrept a fost declarat învins.

Mai probant este cazul şampionului lumii F. Genaro, care a câştigat titlul dela francezul Pladner, sărind în sus pentru ca loviturile trimese în piept să ajungă dedesuptul centurii.

Anul acesta, federaţia americană a pornit război contra loviturii joase, pe care a declarat-o desfiinţată. Asta nu înseamnă că nu se vor mai aplica lovituri joase, ci că federaţia nu va mai ţine seamă de ele. Boxeurii n'au decât să-şi protejeze corpul cu paveze groase.

Dacă continuăm astfel, vom ajunge să recunoaştem şi loviturile la ceafă, sau introducerea unei potcoave în mănuşile de box: adversarul n'are decât să se prezinte pe ring cu armură şi cu coif.

In felul acesta aşa numita „nobilă artă" s'ar transforma în măcelărie, căci încetul cu încetul s'ar permite şi utilizarea briceagului.

Noroc că celelalte federaţii au refuzat să adopte noul regulament şi chiar au protestat cu indignare contra lui. Americanii vor fi desigur siliţi să revie asupra acestei măsuri, căci altfel deciziile lor nu vor mai fi luate în seamă în restul lumii. Faţă de importanţa crescândă pe care o ia boxul în Europa, Americanii nu-şi mai pot permite să se ţie într'o splendidă izolare, şi nici nu-şi vor mai putea impune vederile ca mai înainte.

Ar fi de dorit ca, utilizând importanţa la care a ajuns, federaţia europeană să pornească o ofensivă exact contrarie celei întreprinse de Americani: agravarea pedepselor pentru loviturile joase date cu intenţie.

GH. VRACIU

„Aş vrea să ştiu"

C. IANCU-IONESCU. — Călăraşi.

a) **Din ce cauză a fost condamnat la închisoare Oscar Wilde?**

Oscar Wilde a fost condamnat în urma unui proces de atentat la bunele moravuri, sub acuzarea de perversiune gravă şi conrupere a tineretului.

b) **Ce se înţelege prin „imanentism"?**

Prin imanenţă se înţelege existenţa subiectului în el însuşi. Aşa, de ex., existenţa, care nu se traduce în afară prin acte izvorîte dintr'însa şi date apoi ca distincte de ea însăşi, este pur imanentă.

Deasemenea, Dumnezeu, în concepţia filozofică a lui Spinoza, nu produce o lume distinctă de el, ci alcătueşte lumea prin propriile sale atribute şi moduri Ca atare el este **cauza imanentă a lumii.**

REMO — Cernăuţi.

Ce sunt baptismul şi adventismul?

Baptismul şi adventismul sunt doctrine creştine, care se deosebesc de religia creştină oficială, prin unele dogme şi practici.

Astfel, doctrina baptistă nu admite botezul la naştere, întrucât copilul nu are încă nici o facultate de discernământ. Ea cere ca botezul să fie primit numai de persoanele adulte, singurele în măsură să cunoască principiile religiei şi să le accepte în deplină cunoştinţă.

Adventiştii aşteaptă sosirea lui Mesia (second advent) ca să mântuiască lumea.

Atât baptiştii cât şi adventiştii au practice foarte severe de viaţă, şi sărbătoresc, întocmai ca evreii, Sâmbăta în loc de Duminică. Ei sunt în general repudiaţi de biserica creştină oficială.

UN CITITOR DEVOTAT.

Care este arta caracteristică a epocei moderne?

In celebra lui lucrare „Philosophie de l'Art", Taine consideră că fiecare din artele frumoase atinge, în desvoltarea ei istorică un moment de apogeu determinat de spiritul general al epocei.

Astfel, după Taine, antichitatea a strălucit în sculptură, evul mediu în arhitectura gotică, renaşterea în pictură şi epoca modernă în muzică.

Desvoltarea uriaşe a muzicei, în timpurile noastre, o explică Taine ca un fenomen în legătură cu complexitatea sufletească, caracteristică epocei contemporane, de sbuciumări multiple şi aprofundare în subconştient. Or, muzica traduce mai bine ca orice altă artă frământarea adâncimilor sufleteşti şi a întunericului subconştientului. De altfel, explorarea subconştientului o găsim ca o manifestare esenţială în toate domeniile culturei moderne: în filozofie sub forma intuiţionismului bergsonian şi a psichanalizei freudiane, în literatura de minuţioasă şi profundă autoanaliză a lui Proust, precum şi în muzica şi chiar în plastica de avantgardă.

In domeniul artei este evident însă că muzica mai mult decât plastica şi decât literatura poate exploata cu mai mult succes acest subtil instrument de explorare a subconştientului sufletesc.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 316

— Din concursul nostru de probleme —

Motto : «Fire de tort»

(inedită)

Negru:

Rc4, Tc1 şi g4, Cb2 şi é4, Nf1, Pa7, d3, d6, f2, f6, g3 şi g5 (13).

Alb:

Rc8, Db7, Tb5, Cc6 şi d5 (5).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 317

— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Roma"

(inedită)

Negru:

Rc6, Cf8, Nc7, Pc5 şi é7 (5!.

Alb

Ra8, Tc1, Cb5 şi d5, Nc8, Pa4, a7, b6, d6, é5 şi f6 (11)

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 318

— Din concursul nostru de probleme —

Motto : „Halima"

(inedită)

Negru:

Rc4, Dé4, Cf4, Na2, Pb4, b7, g5 şi g6 (8).

Alb:

Rh7, Dd7, Tc8 şi g4, Nc5 şi d1, Pb2, b6, d2, é3, é7 şi h2 (12).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

Tabloul deslegătorilor

NUMELE	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	Total
Aurel Olariu, Arad	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	5
Const. Menciu, Brăila	1	1	1	1	—	-	—	—	—	—	4
Iosif Bathory, Bucureşti	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	4
Cezar A. Ionescu, »	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	12
Al. Nagy, »	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	4
E. Sedlacek. »	1	1	1	1	1	1	—	1	2	1	10
Tilică Ştefănescu, »	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1	7
A. Weiner, »	—	1	-	—	—	1	—	—	—	—	2
Vasile Sava, Ghioroc	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	5
N. Grinberg, Hotin	1	1	1	1	1	1	2	1	—	—	9
B. Ghenkin, Iaşi	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	4
D. & M. Davidsohn, Iaşi	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	3

*

Redăm mai jos soluţiile în care nomenclaturile au apărut greşit în numărul nostru trecut:

No. 296 (Schiffmann) Alb: Rc8, Dg3, Tc7 şi d8, Cd7, Nf3, Pc2 şi f2. — Negru: Rd4, Dh3, Tb4 şi h5, Ch4, Na3 şi a4, Pb3, b5, b6 şi h6. — Mat în 2 mutări.— Soluţia: 1. Nf3—g4!

No. 297 (Motto: „Cuissa"). Alb:Ra6, Dd6, Tül şi é8, Cb7 şi d5, Na8 şi c5, Pé2, g3 şi g4. — Negru: Ré4, Tg8 şi h6, Cé5 şi é7, Nc1, Pb4, c4, f7 şi g5. — Mat în două mutări. Soluţia: 1. Dd6—f6!

No. 298 (Motto: „Laeuferrad"). Alb: Ré8, Td1 şi f7, Cc4 şi f6, Na1 şi a2, Pé4. — Negru: Ré6, Dg2, Tb7 şi g1, Cb8 şi f8, Nf4, Pb6, c6, é3, é7, f3, h2 şi h6. Mat în două mutări. — Soluţia: 1. Cf6—h5!

No. 301 (Motto „Leontodon"). Alb: Rh1, Da6, Cé8 şi g2, Na4 şi f6, Pa2, a7, b2, c6 şi é2. — Negru: Rd5, Db1, Tc4 şi g3, Cé6 şi g5, Na8 şi g1, Pb3, b4, c3, f2, f7 şi h2. Mat în 3 mutări. — Soluţia: 1. c6—c7! cu ameninţarea 2. Dd6+. 1..., Cg5—é4; 2. Da6×é6+. 1..., Cg5—f3; 2. Da6×c4+.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Vocea contelui Zeppelin

„Berliner Tagblatt' anunţă că s'a descoperit o placă de gramofon cu vocea contelui Zeppelin. E vorba de o placă de ceară pe care e imprimat apelul contelui după catastrofa dela Echterdingen, care i-a distrus aeronava. Zeppelin declară în acest apel, că cu toată nereuşita, are încredere în succesul final şi cere poporului german să-i dea ajutorul.

Paradisul milionarilor

Pe una din insulele Bermude se clădeşte acum un hotel care întrece în lux tot ce s'a construit vreodată. Situaţia climaterică a regiunii a fost ameliorată prin tot felul de amenajări artificiale. Cu cheltueli uriaşe, s'au aranjat perspective minunate şi puncte de acostare pentru vapoare. Dar numai magnaţii financiari vor putea sta în acest hotel, care se va deschide la primăvară.

Asigurări contra sărăcirii

După crahul senzaţional dela New-York, în America înfloreşte o nouă speţă de afaceri: societăţile care asigură pe speculanţii la bursă contra sărăcirii. Clienţii acestei societăţi pot să-şi speculeze liniştiţi averea, căci dacă pierd, le rămân anuităţile plătite de societate, ceiace le va ajunge ca să nu moară de foame. Ba au început şi bancherii să se asigure contra falimentului.

Poezia în America

După o statistică recentă, în America ar fi 40.000 de poeţi, adică unul la 3.000 de locuitori. E drept că există o sumedenie de reviste şi jurnale care publică versuri, dar totuşi nu e de crezut că atâtea mii de oameni îşi câştigă viaţa din publicarea poeziilor. Mai cu seamă că din cei 40.000 de poeţi nu se găsesc nici zece care să facă cinste ţării lor.

Un ministru traducător

Periodicul german „Der Querschnitt", condus de d. von Wederkop, publică în numărul său pe August o traducere în nemţeşte a unei opere a scriitorului englez Robert Graves. Traducerea e semnată de ministrul german Treviranus. Robert Graves e autorul unei cărţi de război „Good bye to all that".

Cărţile de un dolar

Editura americană Simon şi Schuster, care a lansat cartea de un dolar, explică acuma de ce a avut această idee. Intenţia directorilor este să apropie pe cât posibil cartea de revistă! După ce isprăveşti de citit o revistă, o arunci la coş. O carte frumos legată, pe care ai plătit trei dolari, nu-ţi vine s'o arunci, şi astfel se complică problema locului disponibil în bibliotecă. Din contra, o carte care nu costă decât un dolar poate fi aruncată fără regret după ce e citită.

Paradisul lebedelor

In Landscrona, mic port din Suedia, lebedele mişună ca vrăbiile în oraşele noastre. Ele se hrănesc iarna cu peştii pe care-i prind în mare. In iarna anului 1928, frigul a fost atât de intens, încât portul a îngheţat complect, aşa încât lebedele erau ameninţate să moară de foame. Locuitorii Landscronei au făcut listă de subscripţie în favoarea lebedelor şi au recoltat astfel 150.00 de lei. Hrana pe care au cumpărat-o pentru păsări n'a costat decât 75.000 de lei, iar restul a fost pus la o bancă pentru a constitui un fond de rezervă... Aşa dar, lebedele sunt asigurate contra gerurilor viitoare.

Numărul studenţilor în Franţa

In anul şcolar trecut, totalul studenţilor la toate universităţile din Franţa s'a ridicat la cifra de 62.589, cu 5.063 mai mult decât în anul precedent. In acest număr se cuprind 49.470 de Francezi (37.284 de bărbaţi şi 12.816 femei) şi 13.389 de străini (10.692 de bărbaţi şi 2.697 de femei).

In frunte vine universitatea din Paris cu 27.042 de studenţi, apoi vine Lyonul cu 3.796. Pe facultăţi, efectivele se împart astfel: medicina şi farmacia, 18.745; dreptul, 16.878; literele, 13.644; ştiinţele, 13.302; teologia, 290. La Paris, facultatea de litere are 6.456 de studenţi, iar ştiinţele, 4.259.

De unde rezultă că facultatea de litere din Bucureşti e mai frecventată decât cea din Paris, cu toate miile de străini care studiază la Sorbona. — *Gr.*

A apărut: No. 6

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

CU URMĂTORUL SUMAR:

C. Bouglé . . . . *Ştiinţele sociale în Franţa.*
I. Petrovici . . . . *Impresii din Italia (Roma).*
I. D. Gherea . . . . *Un sport nou.*
D. Ciurezu . . . . *Rugă 'n lumină (Versuri).*
Vasile Lovinescu . . . . . *Jean Arthur Rimbaud.*
Paul Zarifopol . . . . . . *Note pe marginea cărţilor (Poetica lui Valéry).*
Dragoş Protopopescu . . . *Loc comun. — Pe un zid de colegiu englez (Versuri)*
Al. Graur . . . . *Sufixele -ior, - cior,-şor, - işor şi -uşor*
D. D. Roşca . . . . *Hegel şi Taine după o opinie romînească.*
Ion Minulescu . . . . *In cinstea celei care a plecat (Versuri).*
Mihail Sadoveanu . . . . . *Confidenţial.*
Al. A. Philippide . . . . . *Cronica literară (Un evocator al naturii şi al trecutului).*
Dr. Pr. . . . . *Cronica engleză (Un istoric al ţărănismului romîn).*
Carol Schanzer . . . . . . *Cronica externă (Rezultatul conferinţei navale şi rivalitatea franco-italiană).*
P. Nicanor & Co. . . . . . *Miscellanea (Confuziuni ortodoxe. — Romîneasca de după războiu).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Tabla de materie

PREŢUL 40 LEI

NOU **CETIŢI**

SELMA LAGERLÖF

MUNKYTTAN

Traducere de ANA CANARACHE

în BIBLIOTECA DIMINEAŢA

No. 125 apărută în 165 pagini

Preţul 20 Lei

La librării şi depozitari de ziare

Cărţi şi Reviste

COCUZ VASILE: Logogenie
Geneza cuvintelor în evoluţia limbei. Pentru folosinţa intelectualilor. Creaţie nouă. Craiova, 19-O. In 8°, 143 pag. Preţul 120 lei; pentru autorităţi, 200 lei

Domnul Cocuz nu e un necunoscut în domeniul studiilor de limbă. Sunt mulţi ani decând d-sa a mai publicat un volum în care dovedea, între altele, că Bârnova vine de la *Barrinum ova*, adică „ouă de elefant". In această nouă publicaţie se dovedeşte că o mare parte din cuvintele româneşti, pe care specialiştii le credeau de origine străină, sunt de cea mai pură origine latină. Notăm, între altele, numele proprii *Bacău, Bârlad, Bucureşti, Dobrogea*, etc., numele comune *rob, brici, meşteşug* (din *magistersuggeresco), ahotnic, alişveris, boală, slobod, chibrit*, şi altele.

De unde rezutlă că în limba română nu există decât cuvinte de origine latină.

Metoda d-lui Cocuz e cât se poate de simplă, totuşi nimeni n'a întrevăzut-o până acum. Cunoaşteţi jocurile cu cifrele, de felul următor: spui cuiva să-şi aleagă în secret un număr, apoi să adune cu zece, să împartă la doi, să scadă cinci şi să anunţe rezultatul. Imediat îi puteţi spune numărul ales la început: e de două ori rezultatul final, căci urmarea diferitelor operaţii făcute a fost împărţirea numărului primitiv la doi. Cam aceasta este metoda d-lui Cocuz: ia un cuvânt latinesc, îi adaugă *suggeritum* sau *escitus* sau alte câteva silabe, apoi reduce din ele treptat, până când ajunge din nou la cuvântul de unde a pornit şi astfel află originea cuvintelor româneşti. E simplu, dar trebuia să-ţi dea în gând...

Vreţi să ştiţi de unde vine numele Bucureştilor? de la *boc*, onomatopee care arată un zgomot şi dela *quadresco*, adică a face cadre, deci *bocquadresco* „fac cadre bocănind". Tot de acolo vin şi Văcăreştii. Cui i-ar fi dat prin gând astfel de lucruri?

E vădit că metoda expusă e extrem de fecundă şi foarte interesantă pentru studiul limbii noastre. Un singur punct ni se pare că a fost oarecum neglijat de autor: când ni se arată originea latină a briciului, a chibritului, a coceanului de porumb (din *cioccanitum*), d. Cocuz uită să dovedească dacă Romanii cunoşteau aceste obiecte. Simplă neglijenţă, desigur.

In zadar căutăm undeva o menţiune despre vreun ajutor din partea statului pentru tipărirea acestei minunate opere de ştiinţă. S'ar părea că oficialitatea nu s'a interesat câtuşi de puţin de această mare sforţare spre adevăr şi spre lumină. Bine că autorul a găsit fondurile necesare şi a putut să-şi publice descoperirile.

După cât ştim, d. Cocuz e profesor de liceu. Nu putem decât să invidiem pe elevii care au norocul să-i audieze cursurile.

AL. GR.

WILL DURANT: Povestea filosofiei, viaţa şi ideile marilor gânditori.

Nu: „istoria" filosofiei. Omul practic, rafinat, grăbit al timpurilor noastre şi în special al ţărilor cu o desvoltare economică foarte avansată, nu se poate deda unor ocupaţiuni teoretice şi sarbede.

„Istoria" şi „filosofia" — aceste două noţiuni la un loc par a respinge, dintru început, interesul, de a ofensa „bunul-simţ" practic al omului modern. La aceasta s'a gândit savantul american, Will Durant, când a scris monumentala sa operă: „Povestea filosofiei, viaţa şi ideile marilor gânditori" (apărută în germană la Orell-Fusli, Zürich). Şi nici n'ar fi putut să fie altfel. Dintre toate ţările, America este cea mai puţin predestinată pentru studii aride şi discipline teoretice. In afară de unele rare excepţiuni, americanii nu au, pe tărîmul cugetării, al aprofundării problemelor abstracte, al sintetizării ideilor şi al ideologiilor, decât foarte puţini şi nu prea însemnaţi campioni. Spiritul ultrapractic al americanilor, îndreptat cu toată intensitatea fizică şi încordarea mintală, asupra chestiunilor pozitive şi materiale, socoate pe filosof, pe cercetătorul raţiunii pure, pe acela care se afundă în întunecimile mistice ale studiilor metafizice, ca fiind nişte indivizi, departe de viaţă, bieţi idealişti şi în cazul cel mai bun — oameni nepractici şi inapţi pentru realizări pe terenul remunerativ al ocupaţiilor pozitive. A vorbi deci americanilor despre filosofie, şi încă într'un fel, care să asigure autorului un succes atât de formidabil, cum a fost acela de care s'a bucurat cartea d-lui Durand — opera de care vorbim a apărut în *peste o sută de mii de exemplare*, ceeace este aproape inimaginabil pentu o lucrare ştiinţifică — nu este cel mai uşor dintre lucruri. Will Durant a realizat o *creaţiune într'adevăr epocală* şi aceasta nu numai pentru America —; iată explicaţia adevărată a succesului său.

Ne-am obişnuit să citim biografii romanţate, în care vibrează în unison pasiunile eroului descris şi fantezia creatoare a autorului; monografii istorice de o perfecţiune clasică, romane psihologice, sociale şi politice, de o tărie fulgerătoare. Iată acum şi în labirintul cercetării pure un arătător de drumuri, un deschizător de orizonturi de o putere sugestivă şi creatoare, cum rar i-am întâlnit în domeniul abstractului. Ce vrea să ne arate Durant în cartea sa? N'a voit să scrie pur şi simplu o istorie modernă a filosofiei. Ar fi fost ceva superfluu şi prea puţin interesant. Savanţii germani din deceniile trecute au îngrămădit, în operele lor clasice, tot ce s'ar fi putut spune şi scrie în această direcţiune. Dar dece nu s'ar putea scrie un *roman* al filosofiei, o serie de *biografii literare* asupra marilor gânditori ai omenirii, din timpurile cele mai vechi şi până în zilele noastre? O asemenea încercare, când reuşeşte, trebue să ne dea o coordonare literară a sistemelor de gândire omenească, o împerechere fericită a înţelepciunii şi a iubirii de oameni, o înşirare de nuvele-mărgăritare, a căror „fictiune" este însăşi esenţa vitală a culturii planetei noastre, dela prima frământare a creerului uman şi până în prezent. *Aceasta* a făcut-o Will Durant în „Povestea filosofiei".

Ar fi greu să cerem astăzi, chiar şi unui intelectual, dacă nu e profesor de filozofie, să găsească timp şi răbdare pentru studiul ideilor lui Platon sau al „criticei raţiunii pure". Dar a găsi, în cadrul unor esseurii, scrise cu un rar talent, învăluite de suflul lin al naraţiunii, cu nuanţări gradate ale momentelor psihologice, evoluţia gândirii, dela nebuloasele tatonări ale înţelepţilor orientali până la „materia şi memoria" lui Bergson; a putea urmări, într'o singură operă, chiar şi când aceasta are peste 550 de pagini, romanul senin al vieţii lui Socrate, alături de tragicul scepticism, de „Inţelepciunea morţii" lui Schopenhauer, sau de odiseia judaismului creator în ideologia luminoasă a lui Spinoza; a râde şi ironiza cu Voltaire, a moraliza şi diseca decadentismul modern prin prisma amoralei „Supraomului" lui Nietszche — aceasta interesează, captivează, seduce chiar şi pe cel mai incarnat materialist. Durant s'a ferit de a face pe învăţătorul; el povesteşte, relatează, deschide strâmtelor noastre vederi orizonturile nesfârşite ale eternelor sbuciumări sufleteşti ale speciei umane. Chiar şi cel mai puţin înclinat către ştiinţele abstracte, este prins în mrejele acestor captivante „povestiri". Crezi tu, cititorule de astăzi, că teoria atomică este ceva nou de tot? Iţi închipui că ideile lui Rousseau şi acelea de la baza socialismului de stat, au fost inventate în epocile moderne? In câteva trăsături de condei, în câteva rânduri minunat scrise, autorul ţi-a arătat, că discuţiile asupra moralei şi a puterii, a legilor şi a anarhismului, a sistemului parlamentar şi a dictaturii, a individualismului şi a comunismului, toate acestea aparţin unei epoci în care, pe tărâmul tehnic, omul se afla cam pe aceiaşi treaptă de progres, în care se găseşte astăzi un canac neo-caledonian.

In unsprezece capitole mari, subdivizate fiecare în aliniate mai mici, autorul plimbă pe cititor prin aleele însorite ale înţelepciunii umane pornind dela primele ei începuturi, trecând prin filosofia greacă a lui Platon şi Aristotel, oprindu-se în special asupra efectelor şi urmărilor filosofiei în viaţa politică şi de stat, schiţând apoi, în câteva pagini, epoca întunecată dela decăderea antichităţii până la renaştere; în urmă, reia firul cu Bacon şi timpul său, consacră lui Spinoza şi sistemului său câteva din cele mai bune pagini ale întregii opere, şi-l include pe Voltaire în rândul marilor reformatori ai gândirii omeneşti. „Fost-a el (Voltaire) cea mai mare energie spirituală a istoriei pământului? Nici odată, un scriitor nu s'a bucurat, în viaţă, de o atare influenţă. In ciuda expulzărilor şi a încercării sale, în pofida sugrumării şi a confiscării mai tuturor operelor sale de către favoriţii bisericii şi statului, Voltaire şi-a deschis cu îndârjire drumul pentru adevărurile sale, până când regii, papii şi împăraţii se străduiau să-i intre în voie şi tronurile tremurau înaintea lui iar jumătatea lumii cunoscute asculta de fiecare cuvânt al său".

Dintre filosofii contimporani, Durant analizează mai îndeaproape pe europenii Bergson, Croce, Driesch şi Russel, iar dintre americani pe Santayana, William James şi John Devey. In genere, putem spune, că această carte ne dă o istorie romanţată a culturii, rânduită după tipurile mai reprezentative ale epocilor istorice. Deşi spuneam la început că avem deaface cu un roman al filosofiei, autorul nu se îndepărtează cu fracţiunea unei litere măcar, de purul adevăr, aşa cum îl concepe în conştiinţa sa de savant. Cartea este un adevărat reconfort pentru oamenii care iubesc şi o altă lectură decât aceea a nuvelei de senzaţie. Traducerea lucrării în limba germaă şi editarea ei în condiţiuni admirabile de către marea editură elveţiană *Orell Füssli din Zürich*, apropie această operă genială unui larg cerc de cititori din centrul şi răsăritul Europei, cărora limba engleză a originalului nu le este cunoscută. Lucrarea e prevăzută cu peste 60 de clişee şi facsimile de manuscrise printre care ale lui Voltaire, Kant, Schopenhauer, Nietzsche şi alţii. Portretele celor mai însemnaţi filozofi şi scriitori, de care pomeneşte Durant apar în opera sa, care devine astfel o ilustră galerie a savanţilor tuturor epocilor.

Insfârşit, cartea e complectată printr'un număr de note şi indicaţiuni ştiinţifice, care arată cercetătorului drumul spre lucrări mai speciale.

In prefaţa pe care filosoful german Hans Driesch a scris-o la această operă, el o caracterizează în felul următor: „Cartea este un mare animator în toate privinţele... Filosofia, în sensul mai larg al cuvântului, nu este o învăţătură abstractă de cabinet, ea poate să iasă în viaţa de toate zilele şi totuşi să rămână serioasă şi profundă".

E greu să găseşti ceva de adăugat acestei simple dar admirabile caracterizări a lucrării d-lui Durant.

DR. A. MIBASHAN

H. J. LASKI: „The Dangers of Obedience"

A apărut în limba engleză un volum într'adevăr senzaţional atât prin titlu cât şi prin conţinut şi prin situaţia socială a autorului.

Intr'adevăr, cartea se chiamă „The Dangers of Obedience", adică: „Primejdiile care decurg din supunerea la legi". Iar autorul, D-l Harold J. Laski, este profesor universitar la Londra, membru marcant al laburismului socializant, fost secretar al preşedintelui Woodrow Wilson! Cât despre conţinutul operei acestui original cugetător, iată câteva mostre:

„Dacă mi se obiectează— scrie d. Laski— că doctrina mea e un fel de anarhism virtual şi că admite dreptul la rebeliune, voi răspunde: aşa este. Ordinea e departe de a fi binele suprem" (Liberty, p. 76).

Sau: „Eu nu mă pot socoti un fragment dintr'o vastă simfonie, în care m'aş realiza ca un simplu incident pierdut în tema globală. Eu sunt eu. Sunt unic. Despărţit. Sunt eu însumi" (pag. 73).

Statul, legea, sunt, după Laski, simple construcţiuni ale spiritului. Societatea e doar, un echilibru. Progresul se măsoară prin cantitatea de fericire, iar fericirea e totdeauna ceva individual, niciodată social.

„Crima cea mai mare pe care o poţi comite contra Istoriei şi Civilizaţiei este să favorizezi înăbuşirea personalităţii omeneşti, în loc să lupţi pentru extinderea ei" (Dangers, p. 24).

S'ar putea crede — înşelaţi de sonoritatea cam slabă a numelui — că avem de a face cu un străin, cu un „metec", cu un venetic incapabil să simtă adevăratul patriotism. In realitate, cetim că Laski „este cel puţin atât de Englez cât şi cea mai mare parte a ducilor, lorzi şi pairi ai Marei Britanii.

Scăpat dela Oxford la douăzeci de ani, devenise secretarul lui Wilson înainte de conferinţa Păcii, unde după toate probabilităţile, avea idei mai limpezi decât şeful, idei pe care, iarăşi foarte probabil, ştia să le pună bine în valoare. Era tocmai vremea când diverşi oameni de stat credeau că pot reface harta mondială a popoarelor manipulând frontierele politice. Mulţi s'au răsgândit. Alţii continuă să cânte imnuri Păcii. (Ceiace le aduce frumoase venituri). Cât despre Laski, din şederea lui în America, constată că tirania atunci când îmbracă haina exterioară şi maimuţăreşte democraţia, — tot tiranie este.

Laski a fost şi profesor la Universitatea din Harvard. Acum e la cea din Londra. Este un mare furnisor de idei, şi un mare „redresor" de nedreptăţi. Şi Laski mai este şi foarte modest, foarte puţin avid de situaţii. Astfel, a refuzat să candideze în cea mai sigură circonscripţie din Englitera (pe care atunci a luat-o Primul Ministru).

Cărţile sale au mult fond, şi, în plus, vervă şi generozitate.

Joseph Konrad

Acum patru ani presa depe tot globul aducea vestea morţii lui Joseph Conrad, iar biografiile admirative îl numeau „cel mai de seamă scriitor englez de azi". Multă lume a rămas surprinsă, căci puţini cititori de literatură îl cunoşteau pe continent.

Cu ocazia morţii lui s'au înmulţit traducerile din scrierile lui şi astăzi opera şi numele lui au căpătat o recunoaştere glorioasă.

Cine e Joseph Conrad? Un polonez aventurier, emigrat şi devenit, foarte târziu, strălucitul scriitor englez!

Numele lui întreg era Joseph Conrad Korzeniowski. S'a născut în Polonia în 1857. Impins de spiritul lui romantic, mai mult decât de nevoie, se angajează în marina comercială franceză, la vârsta de 15 ani, iar la 19, trece în marina engleză unde ajunge ofiţer şi căpitan de vapor, vânturând mările tuturor zonelor. La vârsta de 36 de ani, se aşează în Anglia, la ţară, prins deodată de imboldul târziu de a aşterne în scris ceeace văzuse şi trăise.

Conrad e cel mai mare romancier şi nuvelist marin de azi. In toate scrierile sale marea e prezentată ca un personagiu, cu sufletul şi toanele ei, făcând legătura între oamenii şi evenimentele povestirii. Subiectele şi tipurile lui sunt de preferinţă exotice, oamni trăind în insule solitare, complect liberaţi de lanţurile lumii civilizate şi ale vieţii sociale organizate, cum îi plăcuse lui însuş, de vreme, s'o rupă întru câtva cu ele. Caracteristica lui dominantă e un realism romantic, — imagine vie şi puternic memorată din împrejurările trăite prin călătorii, dar trecută prin interpretarea romantică ce era nota lui firească. Astfel ni se înfăţişează şi impresionanta nuvelă „Tovarăşul misterios" care face cuprinsul celui mai recent număr al „Lecturei-floarea literaturei streine", o aventură marină în care autorul adânceşte problema psihologică a dedublării eului nostru în compătimire. Deşi Conrad şi-a însuşit târziu engleza, a reuşit totuş să-i dea o mlădiere şi o scânteiere ca ale undelor mării.

Slavici şi arta lui Rafael

In vara anului 1882, Slavici se afla în călătorie prin Italia. Fusese la Veneţia, Padua, Bolonia, Ancona, Neapoli, Roma şi-i scria lui Titu Maiorescu, mulţumindu-i că l-a sfătuit să viziteze Italia „în loc de-a se înfunda la vreo baie", cum avea de gând Slavici. Indrumările pe care i le-a dat — cu acest prilej — Maiorescu, i-au fost de mult folos.

Intr'o scrisoare, publicată în „Convorbiri literare", Slavici mărturiseşte lipsa lui de pregătire în domeniul artei plastice şi recunoaşte influenţa pe care a exercitat-o Maiorescu asupra sa, „îndreptându-i luarea aminte asupra formelor frumoase".

Având „veleităţi etnografice", Slavici cercetează în Italia, oamenii şi viaţa lor; dar ceiace-l preocupă în rândul întâi sunt operele de artă. La Veneţia, a vizitat aproape tot ceiace era de văzut şi „capul îi este ameţit de cele văzute". La Bolonia, l-a impresionat adânc „Sfânta Cecilia" a lui Rafael.

„Ca om cu multă fantazie, — îi scrie el lui Maiorescu, — îmi închipuiam lucrurile înainte de a le fi văzut, şi văzându-le, le găseam mai prejos de iluzia mea. Trebuia să văd ceva ce o fiinţă nemernică precum sunt eu nu-şi poate închipui: această busolă îmi lipsea.

Adeseori, când era vorba de lucruri frumoase, ziceaţi că măsura frumosului e emoţia: trebuia dar să găsesc ceva ce produce în mine o adâncă emoţie.

Aceasta a fost Sf. Cecilia.

...Nu ştiu de ce de câte ori voesc să vă scriu despre impresia pe care a produs-o asupra mea această pânză, ochii mi se umplu de lacrămi şi nu pot urma mai departe; iar astăzi, când în sfârşit am sosit la mormântul lui Rafaelo, astăzi mă simt mai nemernic decât orişicând".

In aceiaşi scrisoare, după ce arată impresia pe care i-a lăsat-o Michelangelo, Slavici încearcă să caracterizeze opera lui Rafael.

„Eu unul de câteori văd o pânză a lui Rafaelo, îl văd par'că pe Rafaelo însuşi şi-mi aduc aminte de vorbele lui Schopenhauer: îmi e ca şi când aşi fi stând de vorbă cu Rafaelo. Il văd cum lucrează, cu câtă iubire, cu câtă bucurie, cu câtă uitare de sine, şi resimt şi eu nespusa fericire, de care trebue să fi fost cuprins el, când stătea aşa singur şi lucra. Acest simţimânt trebue să-l aibă cei mai mulţi dintre oamenii care privesc pânzele lui Rafaelo. Numai astfel se poate înţelege un lucru: că mormântul lui Rafaelo e şi astăzi, după sute de ani, încărcat de cununi verzi, dintre care unele încă neveştejite. Nu e numai frumosul el singur ceiace ne stăpâneşte faţă cu pânzele lui Rafaelo, ci se stabileşte o relaţie personală între noi şi el, şi această relaţie personală e ceiace ne înduioşează şi ne face să împletim cunună. Cel puţin eu, când am văzut cea dintâi pânză a lui, pe St. Cecilia, m'am simţit cuprins de bucuria sgomotoasă, care ne cuprinde, când găsim un om, pe care-l căutăm de mult şi-am început a pierde nădejdea de a-l mai găsi. Iar de atunci îmi petrec timpul cu el, căci ceiace a zugrăvit Rafaelo, rămâne şi-ţi este mereu prezent.

E însă o deosebire între unele şi altele din operele lui.

Rafaelo e ceiace sunt toţi oamenii purtaţi de intuiţiuni puternice, un om al amănuntelor. Pe când Michelangelo e mare în concepţie, bogat în închipuire şi puternic în ceiace priveşte mişcarea şi perspectiva, un fel de Eminescu, Rafaelo e singurul pictor care ne dă stări sufleteşti exprimate cu deplină claritate, astfel ca ele să se reproducă şi în noi. Dacă este nemurire, aceasta e nemurirea: a simţit el odată, a fixat acest simţimânt pe pânză şi cât se va mai păstra pânza aceasta, simţirea lui, această mai nobilă parte din viaţa lui sufletească rămâne, trece de la om la om şi-şi face cale prin lume.

Dar tocmai de aceia el nu are trebuinţă de aparat mare.

St. Cecilia este una dintre pânzele, la care el a lucrat cu foarte multă iubire şi din care am şi înţeles numai decât una dintre tainele concepţiei lui.

In mijloc este un tip, sfânta Cecilia, iar în prejurul ei sunt patru figuri, care reprezintă patru variaţiuni ale aceluiaşi al doilea tip, două femei şi doi bărbaţi. Dacă priveşti cu luare aminte, numai decât te izbeşte asemănarea dintre cele două femei; sunt par'că surori, deşi una e oacheşă, iar alta mai bălană, una cu trupul plin, iar alta cu faţa suptă, una cu ochii molateci, iar alta plină de patimă. Tot astfel cei doi bărbaţi: ei sunt manifestaţiuni virile ale aceluiaş tip omenesc şi par ca nişte fraţi ai celor două surori, unul oacheş, pus pe gânduri, cu barba stufoasă, cu părul creţ şi cam aspru, iar altul bălan, de felul lui vesel şi de o nespusă bunătate. Tot astfel, în sfârşit, îmbrăcămintea şi coafura celor trei femei sunt variaţiuni ale aceleeaşi forme.

Fără îndoială toate acestea nu sunt premeditate. Este o fiinţă în aievea, care îl stăpâneşte, şi ar vrea el ori nu ar vrea, variază mereu imaginea acestei fiinţe, iar la mijloc pune idealizarea ei, o pune aşa, cum ar dori s'o aibă, cum nu poate să fie decât în închipuirea lui.

Inainte de toate şi-o închipueşte mai scurtă, cu trupul mai rotunjit, cu faţa mai plină, cu ochii mai mari şi de o blândeţă, pe care n'o găseşti nici chiar la copilul reconvalescent. Şi fiind mai scurtă, el o pune ceva mai în faţă, ca să iasă în icoană c'o unghie mai sus decât celelalte.

Dar toate acestea nu sunt pentru Rafaelo decât canavaua: vorba e de stările sufleteşti.

Ceiace nu-i trebue lui Rafaelo e mişcarea trupească. Şi acesta e un lucru, pe care Michelangelo nu l'a înţeles. Intocmai precum este o încercare zadarnică de a voi să descrii ceiace se vede prin cuvinte, zădarnică e încercarea ceiace se mişcă prin culori. Michelangelo era sculptor şi în adevăr, privite în pripă, picturile lui seamănă cu nişte reliefuri. Rafaelo era însă pictor şi de aceia operele lui cele mari sunt mari, când ne înfăţişează momente de uimire, în care trupul e nemişcat şi numai sufletul este.

In sfânta Cecilia stau toţi încremeniţi.

Cecilia cântase, iar îngerii din cer răspund la cântarea ei. Acesta e momentul, pe care-l fixează pânza.

Uimită, sfânta Cecilia scapă flauta din mână şi rămâne cu buzele deschise şi cu ochii porniţi spre cer, cu desăvârşire pierdută în ascultarea cântării cereşti. La dreapta e Sf. Petru, un altfel de om, rămâne, tot uimit şi el, cu ochii ţintiţi la pământ. Maria Magdalena, alt neam de om, priveşte îndrăzneaţă spre cer şi par'că se îndoeşte despre adevărul celor auzite. Celălalt om din fund râde ca un copil desfătat şi priveşte la femeea din faţa lui, ca şi când ar voi să-i zică: Auzi, frate, auzi! Iar aceasta — parcă-i vine să ţipe desmierdată ce e. Avem dar cinci variaţiuni ale aceleiaşi stări sufleteşti, ori mai bine, o singură stare sufletească oglindită în patru feţe deosebite şi exprimate într'una singură în mod ideal.

Tot astfel e ales momentul în stanţa lui Rafaelo, când Apolon cântă, ori în încoronarea Mariei, unde ni se înfăţişează momentul uimirii.

Un lucru foarte instructiv, ca să zic aşa, e transfiguraţiunea lui Rafaelo. Aici e multă mişcare, dar Rafaelo n'a zugrăvit el însuşi decât partea, în care nu este mişcare, pe Christos şi pe Apostolii ce cad uimiţi la pământ, iar partea din jos a lăsat-o altora.

Mişcare e de asemenea în madonna de Foligno, dar cea mai frumoasă parte e îngerul, care stă uimit dedesupt.

Mai prejos de aceste mi-au părut mie picturile simbolice ale lui Rafaelo şi cele două picturi mari, filosofii şi teologii. Sunt însă în şcoala filosofilor figuri de o putere nespusă. Astfel e Socrat, care priveşte drept în faţa unui caraghios şi-i înşiră adevărurile pe degete: e dat momentul, când filosoful aşteaptă răspunsul, iar celălalt ascultă încă şi nu gândeşte el însuşi. Apoi e Aristotel, care iese din templu şi-i grăeşte lui Platon un adevăr apodictic. Insă acea unitate admirabilă, pe care o găsim în Cecilia, ori în încoronare, unde vre-o 13 figuri sunt variaţiuni ale aceluiaşi tip, nu o putem găsi în aceste tablouri, în care pictorul ne înfăţişează în mare parte portrete şi oameni puşi în mişcare trupească.

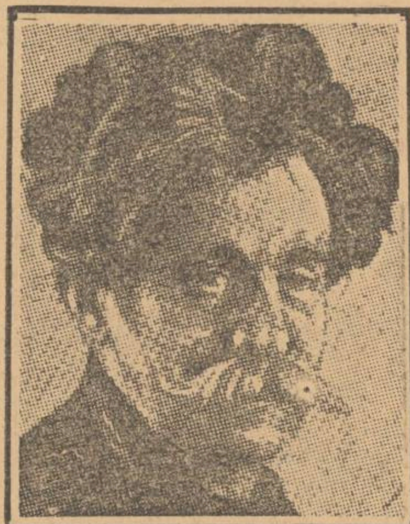
Pentru mine mai presus de toate, mai presus de tot ce-am gândit vreodată în viaţa mea este şi rămâne S-ta Cecilia. Şi cea mai strălucită parte din viaţa mea e ziua, în care am văzut şi am simţit ceiace ne-a lăsat Rafaelo prin această pânză a sa".

INSEMNĂRI

Moartea lui Georges de Porto-Riche

Ziarele franceze anunțau, încă de acum câteva săptămâni, că marele dramaturg Georges de Porto Riche e bolnav. Vârsta lui înaintată nu îngăduia decât prea puține speranțe: Porto-Richo a murit, în vârstă de 81 de ani.

Născut la 1849, în Bordeaux, Porto-Riche a debutat scriind versuri. Cam la aceiași epocă a început să scrie teatru. Primele lui piese „Le vertige", „Un drame sous Philippe II", etc., jucate la *Odéon*, n'avură nici cel mai mic succes. Continuând să publice versuri (volumele : „Tout n'est pas rose" și „Pommes d'Eve") Porto-Riche scrie piesele: „La chance de Françoise", „L'infidèle", „Amoureuse", care cunosc, însfârșit, oarecare succes.

Georges de Porto Riche

Soarta literară a lui Porto-Riche a fost plină de peripeții. Rareori vrăjmășia gloriei a fost mai mare. Piesele lui Porto-Riche au fost refuzate, timp îndelungat, de directorii de teatru. O fatalitate bizară făcea ca piesele lui, totuș, atât de adânc și de general omenești, să nu fie înțelese nici de interpreți, nici de public. Soarta aceasta l-a urmărit pe Porto-Riche până în pragul bătrâneții. Gloria n'a început să-i vie decât târziu, și pe apucate.

Niciodată Porto-Riche n'a cunoscut succesul frenetic pe care l-au avut Henri Bataille sau Henri Bernstein. Teatrul lui, față de teatrul acestora, prezintă subtilități și îndrăzneli care l-au făcut mai puțin popular. Piesele lui n'au nici brutalitatea cam senzațională a lui Bernstein, nici sentimentalismul cam dulceag al lui Bataille: sunt piese de analiză, de conflicte intime, de adânc adevăr omenesc.

La noi, teatrul lui Porto-Riche, grație în special, d-nei Maria Ventura, a cunoscut un frumos succes.

Porto-Riche rămâne printre cei mai de seamă reprezentanți ai literaturii dramatice franceze din ultimii patruzeci de ani. Gloria care l-a găsit târziu în viață va continua, fără îndoială, să-i rămână credincioasă după moarte. — *A. L.*

Confuziuni ortodoxe

Ziarul „Curentul" (sau, mi se pare, „Cuvântul") se ocupă de mine, și, vă rog să mă credeți, nu pentru a mă lăuda.

Firește, nu are importanță. Sunt obicinuit ca anumiți oameni să aibă o proastă opinie despre mine. Una bună m'ar ofensa. Ș'apoi sunt riscurile profesionale ale meseriei de Alcest.

Din articolul „Cuvântului" am reținut o frază. Restul l-am uitat. (De altfel, n'am nici un merit. Ce poate fi mai ușor decât să uiți ce scrie în „Curentul"?) Fraza de care spuneam este cam așa:

„Pontiful acestei cruciade (sic!) este cronicarul cinematografic dela Realitatea ilustrată".

Ințelegeți ce a vrut să zică malițiosul ziarist! Primo: că a te ocupa de cinematograf înseamnă a fi un meprizabil caraghios. Și secundo: că cineva care scrie la o revistă pentru liceeni cum este „Realitatea ilustrată" nu se mai poate bucura de niciun credit cultural.

Este foarte frumos cum, cu prilejul unei chestiuni literare oarecare, ziaristul nostru insultă hodoronc tronc, o Revistă care nu i-a făcut nimic și care nu are nici-o legătură cu chestia.

Până la un punct, înțelegem antipatia „Curentului" pentru o publicație ca „Realitatea", care, în loc să colaboreze, viril, cu finanțele Statului, trăește negustorește din tiraj, speculând — ce zic? exploatând mișelește interesul pe care lectura ei îl suscită la cei un sfert de milion de cetitori ai săi. In loc de articole care să impresioneze pe miniștri, redactorii Realității scriu fleacuri, ca: descripții de călătorii și de medii exotice, reportagii de pitoresc social, detalii în legătură cu viața sportivă și cu arta cinematografică, amănunte cu interes omenesc din viața personagiilor ilustre ale Istoriei universale, etc... Tot lucruri care ațâță în mod bolnăvicios nevoia de a se instrui a cetățenilor. Și astfel, exploatând acest vițiu, „Realitatea" câștigă milioane din tiraj. Nu e acesta adevărat șantaj, față de care practicanții celeilalte metode, care înfruntă eroic riscurile unui picior undeva, apar aproape ca niște apostoli?

Intr'un cuvânt, în locul unei activități cavalerești, masculine, de colaboratori ai bugetului națiunii, redactorii dela Realitatea trăiesc din meschina contravaloare a serviciilor pe care le aduc clientelei. Iată de ce o asemenea publicație nu merită decât dispreț.

Foarte bine. Dar aceasta tot nu justifică pe ziaristul dela „Cuvântul", care susține că eu nu am dreptate într'o chestiune de gramatică pentrucă îmi place cinematograful și pentrucă scriu la „Realitatea" ilustrată. In felul acesta un chimist care ar descoperi un corp nou va avea sau nu dreptate după cum are sau n'are o mamă prostituată, un tată prevaricator sau un frate închis la Doftana.

Această ingenioasă amestecare de puncte de vedere deosebite este unul din farmecele sufletului mistic, așa cum îl practică nobilii redactori ai foarte literarei noastre prese ce se intitulează pompos *ortodoxă*.

Un filozof spunea că ceiace caracterizează pe prost este confuzia punctelor de vedere.

Nu știu dacă este bună definiția. Ce știu însă sigur este că nimic nu mă enervează ca asemenea confuziuni. Gândirea e ceva dumnezeesc și orice atentat adus împotriva ei îl resimt ca o pângărire adusă unui lucru sfânt. — *D. I. Suchianu.*

Premiul Brieux

In sfârșit, premiul Brieux a fost acordat. Suma de 30.000 de franci revine lui G. Baudoin, profesor la colegiul din Antibes, pentru piesa sa *Ariel et Caliban*. Decernarea premiului a fost de trei ori amânată, pentrucă toți membrii academiei au ținut să citească această piesă, din care nu aveau la dispoziție decât un exemplar.

Gaston Baudoin e profesor de limba italiană. Originar din Barcelonette, a urmat școala normală din Nisa și a devenit institutor. Pregătindu-se apoi pentru învățământul secundar, a reușit să fie numit profesor de liceu. A tradus mai multe volume din rusește în franțuzește.

Dar academia a fost dată în judecată pentrucă, împotriva prevederilor regulamentului, numele unuia dintre candidați, și anume tocmai al celui care a luat premiul, a fost divulgat înainte de distribuirea premiului.

Adevăratul „Nabab"

Se știe că „Le Nabab" al lui Alphonse Daudet e o carte cu chee. D. Auriant povestește în le *Manuscrit Autographe* curioasa aventură a personajului care i-a servit de model lui Daudet. In timpul domniei lui Ludovic-Filip, François Bravay, care avea un post neînsemnat la un negustor de vinuri din Berey, se îmbarcă într'o bună zi și plecă în Egipt. Aici făcu tot felul de afaceri, proaste mai toate, până când izbuti să capteze prietenia pașei Mohamed Said, al cărui secretar și casier deveni în scurt timp. De aici înainte pornește cu pași gigantici spre îmbogățire. După ce jefuiește și pradă fără rușine Egiptul se întoarce în Franța, devine consilier general, apoi deputat al județului Gard, ajunge personaj important în stat. S'a spus despre el că după ce jumătate din viață a murit de foame, și-a petrecut cealaltă jumătate a vieții într'o permanentă indigestie. Ernest Daudet a fost secretarul lui politic. Se pare că nu-i lipsea spiritul, de oarece a fost prieten cu Mistral.

Al 14-lea centenar al Pandectelor

La 15 Decembrie viitor, Florența va serba al paisprezecelea centenar al Pandectelor, care constituie o culegere de decizii ale jurisconsulților romani, alăcătuită de împăratul Iustinian în anul 1530.

Ceremoniile vor avea loc în Palatul vechi. Cu ocazia aceasta se va arăta publicului textul autentic al acestei culegeri, cunoscut sub numele de Pandectele florentine.

D. Mussolini, care a aprobat programul serbărilor, a delegat pe romanistul Lando Landucci, rector al Universității din Pavia, ca să țină discursul oficial.

Degas despre prețul tablourilor

Celebrul pictor francez Degas, care poseda o colecție bogată de tablouri, nu se putea deprinde cu prețurile moderne ale tablourilor. Chiar când era vorba de operele lui, nu se sfia să-și exprime nedumerirea față de prețurile care se plăteau.

— Când plătești trei mii de franci pe un tablou — zicea el — asta înseamnă că tabloul îți place; când îl plătești trei sute de mii de franci, înseamnă că le place altora!

O bibliotecă a sinuciderii

Doctorul Hans Rost din Westheim (lângă Augsburg) a adunat o colecție bogată de cărți și diferite alte materiale privitoare la sinucidere. Volumele sunt în număr de 4.000. Se adaugă un mare număr de manuscrise în diverse limbi și din diferite epoci. Această colecție a fost cumpărată de orașul Augsburg, care a încorporat-o la biblioteca ei.

La noi, s'a ocupat de „Psihologia sinucisului" răposatul N. Zaharia, care precum se știe, a sfârșit prin a se sinucide.

O statistică a oamenilor mari

Un periodic englezesc, „John O'London's weekly", a stabilit, cu ajutorul cititorilor săi, o listă de cei mai mari oameni ai lumii, câte 12 în fiecare domeniu. Bine înțeles că, în toate specialitățile, în frunte vin Englezii. Primii autori dramatici sunt Bernard Shaw, Pirandello și Maeterlinck. Printre poeți e clasat și Paul Bourget.

Nu e mult decând un critic român declara într'o revistă că cei mai mari scriitori ai lumii în momentul de față sunt români. Cititorii revistei engleze au cel puțin scuza că nu sunt specialiști.

Mișcarea artistică și literară

James Joyce, autorul lui „Ulysse", este actualmente la Zürich, într'o clinică unde se tratează pentru tulburările oculare de care suferă de foarte multă vreme.

*

La Moscova s'a construit o cooperativă cu scopuri culturale, numită „Cooperativa Krassin", unde sunt admiși să petreacă noaptea toți **„scriitorii care n'au domiciliu stabil și-s nevoiți să doarmă pe la prieteni".**

*

Prietenii marelui pictor Henri Matisse au deschis o listă de subscripție pentru a cumpăra... o spadă de onoare pe care să i-o dea maestrului, cu ocazia alegerii acestuia ca membru al Academiei de Belle-Arte din Stockholm.

Recenta sinucidere a marelui poet rus Maiakowski, unul din cei mai de seamă scriitori ai Rusiei de un veac încoace —, a fost comentată în termeni înălțători de D-l André Levinson în „Nouvelles Littéraires".

Mai bine de o sută de scriitori și artiști au protestat — în afară de orice considerație de păreri politice — „împotriva ultragiului". Printre semnatari găsim numele lui Gustaw Kahn, Picasso, René Lalou, Charles Vildrac, Gaston Galimard, Francis Jourdain, Léon Werth, André Billy, Pitoeff, Noel Sabord, Elie Faure, etc.

★

S'a deschis un concurs pentru ridicarea unui monument, la Karkoff, poetului revoluționar ukrainian Șeotșenka. Se vor acorda opt premii, dela 500 la 5000 de ruble.

*

Gazeta belgiană „Le Rouge et le Noir" citează câteva pilde de mari succese de librărie din Germania. Astfel, locul întâi îl ocupă operele scriitorilor: Knut Hamsun, Selma Lagerloff, Sigrit Undset, Romain Rolland, Claude Anet, Edgard Wallace. E curios că toți acești autori sunt străini. Totuși trec înaintea unor scriitori germani ca Tomas Mann, al cărui „Budenbrocks" a atins 800.000 exemplare; sau „Sergentul Grișca" al lui Ștefan Zweig (300.000); Herman Hesse, Kellermann, Ludwig Renn, se învârtesc cam în jurul cifrei de 150.000. Ernest Glaeser a atins, cu frumoasa lui carte „Contingentul 22" de abia 80.000 de exemplare.

★

Expoziția de pictură dela galeriile Georges Petit, care comemorează „o sută de ani de pictură franceză" are un catalog care face o clasificație destul de neașteptată a pictorilor expuși. Astfel, Puvis de Chavannes devine un pictor gen 1830, în felul lui Daubigny, iar Cézanne un post-impresionist, cam ca Seurat.

Deasemeni, lumea s'a indignat că unii pictori au fost omiși. Indignare nejustificată. Expoziția nu era oficială. Nu era întocmită de autoritatea publică. In acest ultim caz, da, ar fi fost scandalos. Dar, așa cum a fost făcută, ea seamănă cu un fel de expoziție-program, sau, dacă preferați, un raft de mostre. — *Comp.*

Mărunte

— Casa de editură Bernard Grasset s'a constituit în societate anonimă, cu un capital de 9 milioane de franci. Principalii administratori sunt vice-amiralul Grasset, Louis Mill (directorul lui „Le Temps"), Bernard Grasset, Daniel Halévy, etc.

— In curând va apărea, în editura Rieder, un roman de G. Baudoin: *Les Centurions*, carte despre război. Este primul volum tipărit al noului laureat al premiului Brieux.

— Erich Maria Remarque isprăvește acuma un nou roman, urmare la „Pe frontul de vest nimic nou". Această nouă lucrare va fi intitulată *Camarad*.

— A apărut „Grafica Română" No. 75, 76 și 77, cu articole de estetică tipografică și comentarii interesante ale problemelor profesionale.

Concursul „Adeverului Literar"

„Adevĕrul Literar" organizează și anul acesta, ca și în anii trecuți, un concurs pentru descoperirea și încurajarea elementelor cu serioase aptitudini literare. Concursul este făcut pentru elevii și elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a școalei speciale, cursul superior (seminarii, școli de comerț, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl face o compunere care va fi sau *descrierea unui peisagiu dintr'o localitate cunoscută de elev*, sau *povestirea unei întâmplări interesante din viața sa*.

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Const. Mille (Sărindar) No. 9—11 până la 30 Septembrie a. c.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil.

Se acordă trei premii, — și anume:

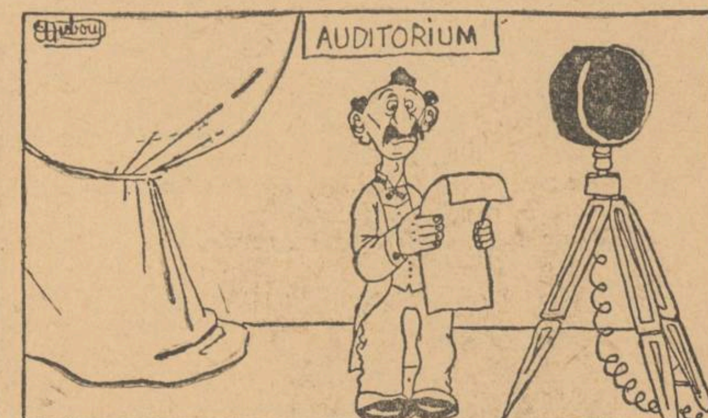
Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învățământului secundar de Limba Română și M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar și Artistic".

IN VACANȚĂ
Trebue să răscumpărați vremea lecturilor inutile și banale
ORICE IUBITOR AL CĂRȚII VA CITI :
ARIEL sau
VIAȚA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adeverul" intr'o excelentă traducere rominească

Educație fizică prin radio

— Și dacă urmați cursul meu, veți deveni voinici și frumoși ca mine.

Inovație turistică

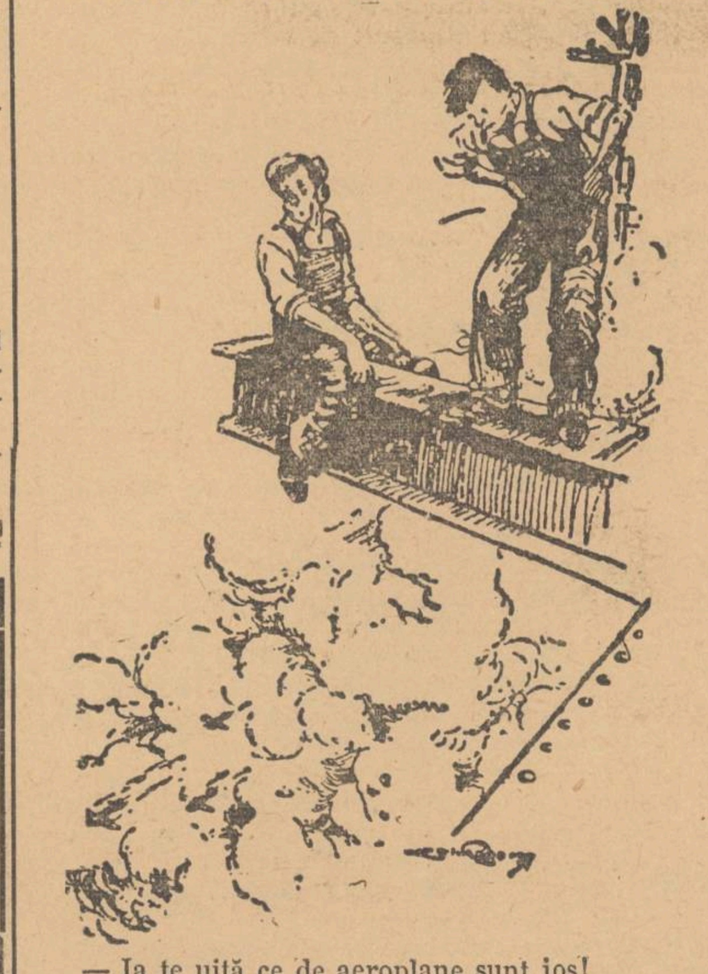

Distribuitorul automat de băuturi răcoritoare.

Un domn distrat

— Ce noroc am avut că n'am uitat să-mi iau umbrela!

New-York-ul în 1950

— Ia te uită ce de aeroplane sunt jos!

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 511

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 21 Septembrie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII"

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Critica literară

Situația criticii literare este din cele mai spinoase și mai delicate. Nimeni nu e mulțumit de atitudinea ei. Scutură puțin pe un scriitor ce i se pare angajat pe căi fără eșire, un cor de revoltă și indignare hulește răutatea sa. Crede că începătorii și chiar scriitorii maturi care „caută adevărul" bâjbâind, nimerind uneori, poticnind de mai multe ori, trebuesc, totuși, urmăriți cu simpatie îngăduitoare, opinia publică e nemulțumită: nu se găsește oare nimic de criticat în opera analizată?...

De fapt criticul nu poate fi nici sever nici indulgent pentru scrierea pe care o prezintă publicului. Datoria sa este ca, independent de părerile și sentimentele sale personale, să retrăiască opera analizată, însemnând mai mult decât decretând o valoare estetică precis și absolut exprimată. Valoarea estetică se va stabili de la sine în opinia cititorilor cărora trebue să li se acorde atâta credit măcar în ceiace privește gustul și judecata.

Interesul pentru propășirea literaturii și pentru condiționarea existenței ei, pentru asigurarea unei întregi posibilități de realizare a unui talent în întregul său, este de a-i înlesni contactul cu publicul cititor. Aci stă toată îndemânarea technică a criticului literar.

Că sunt critici care, ca d. G. Ibrăileanu la noi sau ca H. Massis, Paul Souday și alții, reprezintând un dogmatism bine caracterizat, au o atitudine ferm pronunțată în fața curentelor și scriitorilor pe care le reprezintă în producția literară a timpului, este foarte adevărat și cred că e un lucru excelent. Ei sunt mai mult istorici literari sau critici-istorici, care nu se lasă în voia unor asemenea curente și nu vor să recunoască natura proprie fiecărui scriitor, ci le aduc prin puterea autorității la ei, îi înalță sau îi scoboară după cum se conformă sau nu concepției lor bine stabilite. Talentul, puterea personalității unor asemenea critici, fac să domine în opera lor mai mult ceiace aduc ei personal, de cât ceiace ar putea scoate un cititor inteligent din opera analizată.

Dar acesta e un lux ce nu e îngăduit tuturor: trebuie să fii dacă nu critic istoric cel puțin un **esseist** paradoxal, un jongleur strălucitor de idei și contraste ca prea inteligentul și supra cultivatul Paul Zarifopol, ca să-ți poți lua un asemenea drept în arena publicității.

Criticul literar în înțelesul curent al termenului, în acel înțeles strâns legat de funcțiunea sa în literatură, trebuie în primul loc să nu fie sclavul nici unei prejudecăți literare și să nu-și îngrădească libertatea prin nici un fel de dogmatism. (Pentru un astfel de critic „eticheta" sub care apare o operă literară nu trebuie să existe, căci prima sa datorie este să înțeleagă spiritul vremei, ca să se poată transpune în diferitele planuri și puncte de vedere pe care le adoptă scriitorii și artiștii. El trebue să fie convins că numai intuiția din perspectiva în care s'a pus creatorul însuși al operei de artă îi va da posibilitatea unei judecăți juste asupra valorii estetice.

Cu mult înaintea criticilor de azi Goethe a fost de părere să nu se ție seamă în caracterizarea operei de artă de cât de **ceia ce a voit** artistul și de **ceia ce a realizat** și **cum a realizat,** înlăturând orice dogmatism, fie el scris cu majuscule sau cu minuscule. Nici Frumosul nici Binele sau Moralul, cu literă mare nu trebuesc luate ca principii suverane în judecarea operelor de artă, ci adevărul, în înțelesul cel mai larg, zice Goethe. Prin acest adevăr el înțelege acea parte esențială a operei de artă, care nu se raportă la conținut, ci la executare și care a făcut pe cei Vechi să puie sub acelaș semn al esteticului opere ca Apollon din Vatican sau alte figuri de o desăvârșită frumusetă, alături de Laokoon, Faunii, Satirii și alte figuri penibile, hidoase sau bestiale.

In critica literară trebuie să nu existe nici spirit de coterie sau gașcă, nici considerații de prietenie. Prietenii criticului trebue să fie numai oamenii de talent și toată sforțarea lui trebue să tindă a servi interesele acestor talente. Geniile și talentele mari fiind însă accidente fericite, dar îndestul de rare, critica literară trebue să caute mereu în producția literară zilnică ce este nou, unde se întrezărește scânteia, licărirea unei spontaneități eroice și tinere, promițătoare de viitor, pentru a încuraja și a-i înlesni posibilitățile de înflorire desăvârșită. Iar pentru o asemenea încurajare nu este nevoie să înceapă prin a-i arunca în cap călimările sau a-l supune supliciului lapidării, după cum observă Sainte-Beuve cu malițioasa-i bonomie.

Să nu ne iluzionăm însă. E vorba aci numai de un **mit** sau cum s'ar fi zis altă dată, de un ideal pe un plan intangibil. Lucrul de care trebuie să se țină socoteală este numai **sincerul efort** pe care-l face criticul pentru a-și ține atenția încordată asupra ansamblului de planuri în care se mișcă producția literară. De fapt fiecare-și alege inconștient sau mai de grabă se lasă dus de afinitățile tainice ale naturii sale spre un asemenea plan. Totuși faptul că e convins de datoria lui de a trece, „dela voluptate la cunoștință", cum remarcă Baudelaire, nu este fără importanță. Aceasta îl stimulează să caute a prinde opera literară în cât mai multe din aspectele sale și să-și dea seamă de reacțiunile acestora unul asupra altuia. Maxima unui astfel de critic ar fi a se conforma, înainte de orice, naturii producțiunilor literare de care se ocupă.

Această maximă însă ar putea fi găsită prea elastică și în vremea noastră când nu există nici o autoritate necontestată în materie de critică. Ea ar putea duce la anarhie și nu e de mirare că s'au căutat și se caută încă în diferite domenii, un criteriu, o măsură, un cadru care să dea oarecare soliditate, o bază, un punct de plecare și de orientare aprecierilor noastre estetice. S'a vorbit și se vorbește de un spirit național și de tradiția clasică care ar trebui să ne călăuzească în haosul de păreri și aprecieri individuale și subiective care fac caracterul criticii literare actuale.

Este însă foarte greu, dacă nu e imposibil, să se scoată o definiție reală și precisă a spiritului nostru național, definiție care să primeze și să fie acceptată și peste graniță. Nu suntem noi cei dintâi care avem asemenea pretenții. Nu e greu, zicea Socrat, să lauzi pe Atenieni în fața Atenienilor, dar să lauzi pe Atenieni în fața celor din Peloponez și pe cei din Peloponez în fața Atenienilor, iată ce nu se poate fără multă iscusință și dibăcie. Goethe, de pildă, cu talentul lui de critic și naturalist a căutat să dea un model al spiritului francez și a ales pe Voltaire, argumentând în felul următor:

„Când o familie s'a făcut observată în decursul generațiilor prin anumite merite și succese diverse, sfârșește adeseori prin a produce în seria urmașilor indivizi care întrunesc calități și defecte dela toți strămoșii, astfel încât reprezintă el singur familia întreagă. Tot în acest mod se petrec lucrurile cu popoarele celebre: cea mai mare parte au văzut născându-se în sânul lor oameni în care fizionomia națională este atât de profund întipărită încât pare că natura i-a destinat a fi modelul acestor națiuni". El consideră pe Voltaire ca fiind împodobit de toate calitățile și unele defecte ce fac din el tipul reprezentativ al națiunii franceze. Cum rămâne însă cu Bossuet sau Pascal și alte genii pe care francezii le socot ca tot atât de reprezentative ale națiunii lor și care sunt totuși atât de diferite și chiar opuse lui Voltaire? Capriciul, fantezia și diversitatea naturii nu îngăduie nicăeri o standardizare atât de complectă încât să ne dea un archetip național care să îngăduie criticului să aprobe, să condamne, să ridice sau să coboare diverșii scriitori și artiști după cum reflectă în ei mai mult sau mai puțin tipul național.

In ceia ce privește tradiția clasică este incontestabil că toată producția artistică și literară contemporană și în special noi popoarele neolatine, avem un sentiment al unei anume estetice conforme cu rasa, cu gustul, educația și civilizația noastră și că avem o tradiție care formează partea cea mai limpede și mai solidă a intelectualității noastre. Această tradiție se cuvine să o posedăm, să o stăpânim, dar să nu o concentrăm în câteva tipare strâmte, să nu ne mărginim la ea, exagerând'o, făcând'o uscată și îngustă. Ci să o ținem mereu vie, să o întinerim, verificând-o, controlând'o și legând'o mereu cu ceia ce este viu și izvorăște neîncetat din sufletul generațiilor care se succed.

Să nu uităm asemene că atâtea opere mari s'au născut în afară de această tradiție clasică, dacă nu ar fi să cităm de cât pe Shakespeare.

„Nimeni, zicea Sainte Beuve acum cincizeci de ani, nu are dreptul a fi azi atât de liniștit în admirațiile sale cele mai bine întemeiate. Se schimbă mereu ceva sub ochii noștri, străpung, ca în vechile noastre orașe, mereu lungi și noi perspective care schimbă aspectul lucrurilor celor necunoscute".

Principiul simțului și al rațiunii pe care l'am moștenit de la cei vechi, aticismul și puritatea formei vor fi întotdeauna principiile dominante ale creațiunilor spiritului. Dar complexitatea concepțiilor oamenilor de litere din vremurile noastre ne cere o rațiune care presupune, cum zice Aldous Huxley, în romanul său **„Pointer conter Pointer"** un om ce nu poate fi om întreg decât dacă este „o creatură ce poate merge delicat pe o frânghie întinsă, cu inteligența, conștiința și tot ce e spiritual la un capăt al balanței sale și cu tot ce e inconștient, pământesc și misterios la celalt capăt". Trebuie și criticul să caute să atingă acest perfect echilibru care este „absolutul celei mai desăvârșite relativități".

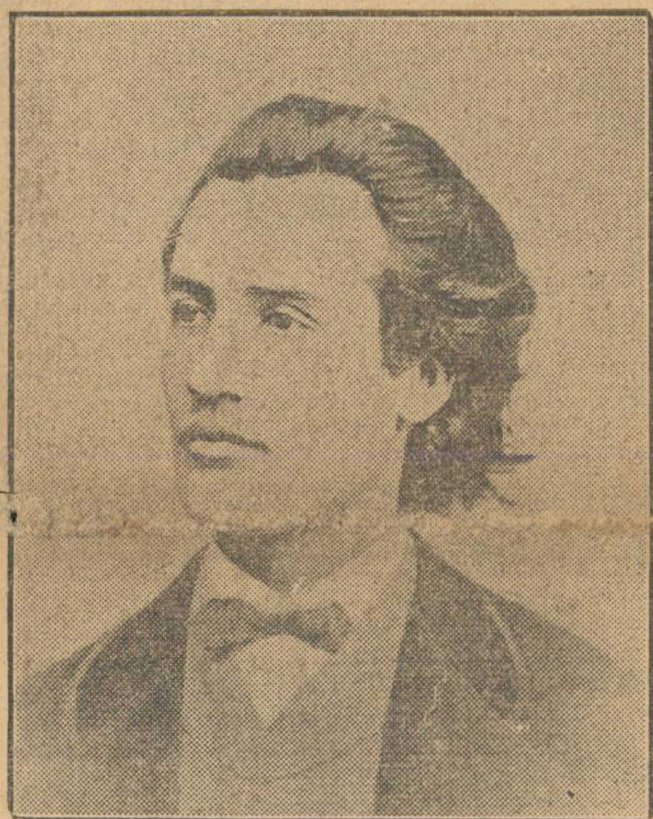
ISABELA SADOVEANU

„Sărmanul Dionis" 1)

Pe la 1908 am început a colabora la *„Viața Românească"*; și vre-o șase luni i-am fost și secretar de redacție. Am publicat în revistă studii — ca, spre pildă, *„Sărmanul Dionis"* — cari vor rămâne. Ibrăileanu și alții câți-va din jurul revistei între cari Mihail Sadoveanu, dacă nu mă'nșel, — au scris, după război — când eram adversari — că sânt „cel mai elegant mânuitor al prozei române științifice". Mai elegant scriitor decât Maiorescu?... *Eu ași crede că da.* Dar numai în studiile pe cari le-am publicat acum douăzeci de ani. Mai târziu, absorbit de lucrările mele științifice, n'am mai avut răbdare să cizelez fraza. Am băgat de seamă, nu de multă vreme, că felul meu de a gândi și de a mă exprima — simplu, sobru, neted și preciz — se aseamănă cu acela al scriitorilor din secolul al optsprezecelea. Lucrul se explică ușor, pe deoparte prin lunga mea ereditate intelectuală, pe de altă parte prin împrejurarea că am trăit până la 40 de ani sub „vechiul regim". Ah, dacă s'ar mai scrie și azi ca odinioară! Cum scria Maiorescu, în Criticile sale, Vlahuță în Dan, I. L. Caragiale, în proza lui și mai ales, Duiliu Zamfirescu, în „Viața la țară!!!...

„Sărmanul Dionis" are povestea lui. Prin anul 1895, cetind *„Curentele principale ale literaturii secolului al XIX-lea"* de Georg Brandes, am descoperit că Eminescu e romanticul nostru tip și că e adânc impregnat de romantismul german de la sfârșitul veacului al XVIII-lea. Cu această descoperire m'am purtat câți-va ani, vorbind mereu despre dânsa „tovarășilor" intelectuali din partidul socialist. Aveam intenția să scriu o carte întreagă — cum și făgăduisem în articolul: *„D. Gherea și școala romantică"* din volumul *„Studii critice"*. Intrând în legătură cu d. Rădulescu-Motru, la 1899, d-sa mi-a trimis din Berlin un teanc de volume masive: Haym, Hettner, etc. Cartea n'am mai scris-o, dar studiul *„Sărmanul Dionis"* cuprinde fructul acestor lecturi.

M. Eminescu

L'am recitit în acest moment: *nu există în critica românească vre-un studiu care să poate fi asemănat cu dânsul,* ca psihologie, gândire, cunoștințe, stil și poezie. Cine a relevat vreodată, calitățile lui ?!... Nimeni. L-au folosit însă mulți. Criticile mele sunt de o întrebuințare curentă în liceu și la universitate. Cele vre-o 35 de mii de exemplare, cari s'au vândut, în 15 ani, din cărțile mele (nu pun în socoteală *„La vie des mammifères"*, *„Clasicismul proletariatului"* și numerele din biblioteca *„Dimineața")* studenții și elevii de liceu le-au cumpărat. Și totuși despre mine nu se pomenește în ziare și reviste mai niciodată. Și *cum* se vorbește, când întâmplător se vorbește !... Din cărțile d-lui Lovinescu puteți afla, că există în această țară un jurnalist zăpăcit, care face și pe criticul: un anume Sanielevici...

In minuțiosul său studiu *„Edițiile poeziilor lui Eminescu"* (V. R. No. 5 și 6 din 1929), Ibrăileanu scrie următoarele:

„Un lucru însă am admirat la d. Lovinescu: Ușurința cu care se mișcă în literatura universală, când înșiră izvoarele străine ale *Sărmanului Dionis.*

Anunță dela început chiar: „Proza lui Eminescu.. este... *după cum vom vedea,* supusă tuturor influențelor romantismului german al epocei, azi anacronic" 2).

Și'n adevăr d. Lovinescu *vede* influențele și împreună cu d-sa le vedem și noi.

„Dionis, acest fiu spiritual al romantismului german, al lui *Novalis* și al lui *Hoffmann* mai ales" — „Ca un alt *Faust"* — „Ca un alt *Mefisto,* Ruben îl învață". — „Ca un alt Peter *Schlemihl"*. — *„Novalis* prin *Heinrich von Ofterdingen"*. — *„Goethe* i-a sugerat creația meșterului Ruben" — *„Chamisso* prin *Peter Schlemihl* i-a suggerat desfacerea umbrei de erou".

„Ca un alt" — „Ca un alt" — cu ce ușurință și cu ce elegantă dezinvoltură se mișcă d. Lovinescu în literatura comparată.

Am avut impresia că, afară de studiile d-lui Drouhet despre isvoarele franceze ale lui Alecsandri ,nu există în literatura română un studiu mai excelent de literatură comparată.

Dar... dar admirația noastră n'a ținut mult. Sunându-ne mereu prin cap frazele elegante: „Ca un alt" „Ca un alt" — ne-am adus aminte deodată de... un alt critic — de articolul d-lui Sanielevici intitulat „Sărmanul Dionis". L-am căutat, și l-am cetit, și-am... văzut că văzusem de mult ceiace d. Lovinescu ne anunța că „vom vedea" în introducerea sa.

Să orânduim în ordine alfabetică isvoarele lui *Sărmanul Dionis* după d. Lovinescu și după d. Sanielevici, punând la un loc autori, opere și personagii.

După d. Lovinescu:

Chamisso, Faust, Goethe, Hoffmann, Mefisto, Novalis, Heinrich von Ofterdingen, Peter Schlemihl.

După d. Sanielevici:

Chamisso, Elixirul Diavolului, *Faust, Goethe, Hoffmann, Mefisto, Novalis, Heinrich von Ofterdingen, Peter Schlemihl.*

Deosebirea stă în Elixirul Diavolului, care e în plus (nu în minus !) la d. Sanielevici. Dar acesta e numele unei opere a lui Hoffmann. In acest detaliu n'a mai intrat d. Lovinescu. S'a mulțumit cu „Hoffmann".

Așa dar, tocmai pe tocmai.

Dar pentru psihologia d-lui Lovinescu — și pentru psihologia „imitațiunii sincroniste" în genere — e interesantă următoarea filiațiune sau, cum s'ar zice, geneză:

D. Sanielevici zice:

„Novalis, cel mai exaltat și mai subiectiv dintre romantici, al cărui bizar roman, Heinrich von Ofterdingen, pare a se petrece în altă planetă....".

D. Lovinescu, care utilizase deja pe Novalis al d-lui Sanielevici, când a fost vorba de influența generală a romantismului german, — nu lasă nici fraza de mai sus a d-lui Sanielevici neexploatată: „Novalis prin *Heinrich von Ofterdingen,* zice d. Lovinescu, i-a suggerat poetului ideia unei vieți posibile *în altă planetă"*.

Așa dar o impresie a d-lui Sanielevici i-a suggerat d-lui Lovinescu că Novalis i-a suggerat lui Eminescu...

E un adevărat cadril de „suggestii"!

Rezultatul: Eminescu își duce eroul în altă planetă, pentrucă d. Sanielevici a avut impresia că romanul lui Novalis pare a se petrece în altă planetă...

D. Sanielevici e o inepuizabilă mină, pe care o exploatează — prin expropriere forțată și fără despăgubiri — d. Lovinescu.

Tot capitalul, din care trăește d. Lovinescu de douăzeci de ani încoace — „ideile" d-sale despre țărănism, despre sămănătorism, despre „reacționarismul rural", despre poporanism, etc. — este avutul d-lui Sanielevici, expropriat de d. Lovinescu.

Interpretează d-lui „distructiv" pe d. Sanielevici la ceaiurile d-sale literare, dar aceasta nu-l împiedică să tragă cu coada ochiului la musafiri și, când aceștia sunt mai ocupați cu ceaiul și fursecurile, să prindă între degetul cel mare și inelar câte o teorie „antițărănistă" a d-lui Sanielevici și s'o arunce în mâneca surtucului pentru viitoarele d-sale studii de istorie, filosofie, sociologie, estetică ș. c. l.

Căci d. Lovinescu *nu poate* să nu copieze. Natura sa îl condamnă la copiat, natura sa pasivă, feminină, — dar de-o curioasă feminitate, căci ceiace reproduce d-sa este egal cu ceiace a primit. Această apucătură naturală d-sa o erijează în concepție asupra vieții. (S'a zis demult că „filosofia este expresia temperamentului"). Pentru d-sa totul e imitație pură, copie, plagiat: organizările politice ca și literaturile. D-sa numește „sincronism" această curioasă reproducere feminină fără participare personală.

Și „sincronizează" mereu, pe Scurtu, pe d. Sanielevici, pe cine găsește — și cu cât îi „sincronizează" mai fidel, cu-atâta, din tactică, îi insultă mai tare".

Ibrăileanu greșește, considerând cazul d-lui Lovinescu drept excepțional. De *nenumărate* ori s'a întâmplat ca intelectuali să se folosească de gândirea mea, evitând de a mă numi, ori bagatelizându-mă în câteva rânduri...

E și firesc să fie așa. Gândească-se fiecare, pe ce temelie inavuabilă e clădită viața clasei noastre stăpânitoare și a tuturor [illegible] ei... Moșiile s'au împărțit și nu mai rentează; industrii de sine stătătoare, n'avem; slujbele nu hrănesc pe om, decât dacă se adaugă veniturile lor nelegiuite... Și pe ce cale ajungi la slujbe ?!.. — De unde, dar, sentimente de onestitate, respect de sine, atitudini de gentleman ?!.. Nu le-a venit încă timpul ! Spoliăm statul și pe particulari; și o să ne speriăm de niște biete idei, cari doar nu sunt cadastrate și pe cari le putem ușor *coafa* altfel ?!...

Dăunăzi un profesoraș de universitate, — dintre cei anonimi — a ținut o conferință: *„Influența literaturii germane asupra lui Eminescu"*. Conținutul ?... Vorbărie convențională. Academice locuri comune... Ați crede că la un atare subiect îți trebuește o abilitate de virtuoz, ca să nu citezi pe Sanielevici ?... Ei bine, d. profesor o are. Poate că n'a citit studiul meu *„Sărmanul Dionis"*?... Ba —l-a cetit — și l-a și utilizat: în loc de: *„ca un alt"*... *„ca un alt"*.. — al d-lui Lovinescu, era de data asta: *„cine ar putea nega că..." „cine ar putea nega că"*.... — pronunțate nazal, pe un ton de magistru neamț...

Mi-ași fi putut eu închipui acum 35 de ani, pe când mă frământam, citeam, discutam, mă'ntusiasmam, pe tema *Eminescu și școala romantică germană,* că fructul muncii mele va fi prezentat ca aflându-se pe toate maidanele, la dispoziția ori cui?!...

Când public vre-un articol care cuprinde idei noi și surprinzătoare — și care din articolele mele nu cuprinde astfel de idei ?... — urmăresc în ziare ecourile pe cari le deșteaptă... Intelectualii îmbrățișează numaidecât felul meu de a vedea, îl reproduc sub altă formă, ori trag încheieri proprii, dar numele meu este cu grijă evitat, întocmai ca numele lui *„Ucigă-l toaca"*... Am impresia că sunt un om... poate respectabil, dar jenant, periculos, care trebuește cu băgare de seamă acoperit, tăinuit...

Intreb și eu pe d. profesoraș: *cine ar avea curajul să afirme că Eminescu poate fi studiat fără ajutorul lămuririlor cuprinse în lucrarea mea „Sărmanul Dionis"* ?...

Recetiți studiul lui Maiorescu: observații juste, prețioase, dar de scurtă răsuflare... Spre pildă, observația că Eminescu vede lumea sub forma ei abstractă, generală, eternă; că amănuntul concret, accidental ,trecător, nu-l interesează. (Cine nu recunoaște aici felul de a gândi și simți al „vechiului regim", când vorbirea elegantă impunea perifraze și abstracțiuni și când, până și'n pictură (Watteau!), arborii disprețuiau să-și trădeze speța ?...)

Recetiți și studiul lui Gherea: poetul „decepționist", desgustat de relele „societății burgheze", revoltat, *dar nu îndestul („Inger și Demon"),* simpatizând cu proletarii, dar neînțelegându-i decât pe jumătate *(„Impărat și proletar"),* idealizând *„din nefericire"* trecutul *(„Epigonii"* și *„Satira a treia")* și tratând uneori subiecte fantastice, „copilărești" („Strigoii" — o creațiune genială!...) Poet mare, desigur, dar din păcate... romantic!... (Studiul are însă calități literare, deși forma lasă de dorit) numai eu tratez subiectul după metoda științelor naturale: leul nu-i o dihanie galbenă, cu coamă bogată, etc., ci un vertebrat, și anume, un mamifer, și anume, un carnivor, și anume un felin, și anume, un felin de pustie. Din această precizie a locului în sistem, derivă toate însușirile leului. Eminescu e un romantic, și anume, un romantic de „vechiu regim", în felul celor germani de la începutul secolului al XIX-lea. Din această fixare a locului său în evoluția literaturii românești și mondiale, rezultă aproape toate însușirile genialului poet.

Amintesc cu acest prilej, că eu, cel dintâi, am îndrăsnit să pun pe Eminescu alăturea de cei mai mari poeți străini; dacă nu mă 'nșel, chiar și... înățarea la rangul de geniu, tot mie mi-se datorește... Pe atunci, nici un scriitor român nu îndrăsnea să se compare cu cei apuseni; și nici de alții nu era comparat...

H. SANIELEVICI

1) Fragment dintr'o autobiografie în care-mi fac singur dreptate, fiindcă, din neonestitate, nu mi-au făcut-o alții.

Cazul meu n'are pereche în lume: unul din cei mai mari creatori pe care i-a produs omenirea, e profesor de limba franceză la cursul secundar, după treizeci de ani de muncă titanică și sacrificii ne mai auzite!... Acest singur fapt va arăta viitorimii, ca într'o lumină de fulger, depravarea timpului în care trăim.

2) Ne permitem o observație: D. Lovinescu, fiind „sincronist", crede că și Eminescu era tot sincronist și că romantismul german pe care-l imita, era al „epocei", ceia ce nu este exact. Era „anacronic" și pe-atunci. (Nota lui Ibrăileanu).

Moravuri în Rusia de azi

Chiar unui bun observator nu-i va fi uşor să deosebească diferenţele claselor sociale existente azi în Rusia sovietică. Dar existenţa lor e incontestabilă. Intâlneşti vagabonzi, cerşetori, disperaţi (numai la Moscova şi Leningrad se comit zilnic în mijlociu câte zece sinucideri) — deşi nu 'ntâlneşti milionari, latifundiari industriaşi sau cocote în stil mare. Ceiace nu 'nseamnă că lipsesc elementele unei noui burghezii. Există technicieni şi specialişti cu lefuri mari — 300 până la 1000 ruble pe an — şi care alcătuesc autorităţile superioare industriale şi administrative. Sunt numeroşi şi duc o viaţă admirabilă. Apoi există restul funcţionarilor şi comuniştii care ocupă locurile de răspundere, cu cel puţin 225 ruble pe lună, la care se adaogă, dacă sunt scriitori, drepturile de autor. Aceste trei pături de populaţie locuesc, se hrănesc şi se îmbracă bine, alcătuind publicul teatrelor, staţiunilor climaterice din Rusia şi musafirii metropolelor străine. Situaţia lor materială e atât de deosebită de a muncitorilor şi ţăranilor, încât sunt pe drept socotiţi reprezentanţi ai micii burghezii, ascunzând germenii burgheziei autentice.

O statistică a economiilor arată cine strânge. Statistica e din anul 1926 şi deponenţii se împart astfel: 21.% muncitori, 6.4% ţărani, 44% funcţionari, 19% diverşi. Din punct de vedere al importanţei sumelor depuse: 12% muncitorii, 3.6% ţăranii, 36.7% funcţionarii, 20% diverşi. *Nepmanii* (profitorii „nouei politici economice") şi speculanţii depun, fireşte, aiurea, decât la cassele de depunere.

Există posibilitatea de a face avere? De ce nu? Cu oarecare greutăţi, dar se poate face avere. Intelectualii cumpără opere de artă, cărţi rare, tablouri. Un admirabil capital, dobândit prin cumpărături pe preţuri derizorii: amatorii sunt puţini, nevoia şi mizeria mare, iar comerţul se face în taină. Nepmanul cumpără de preferinţă briliante şi bijuterii, care pot fi lesne dosite. Imprumuturile de Stat, cassele de depuneri şi băncile dau o dobândă de 10-12% pe an. Venitul unui rentier sovietic care participă cu 30.000 de ruble la împrumutul de industrializare, se ridică la 3000 ruble anual: suficient pentru un trai comod şi fără muncă. Acest împrumut a fost scutit de orice impozit. Alţii îşi mobilează casa, căci mobilele şi bibliotecile, la urma urmei, tot un capital al confortului sunt. Numeroşi funcţionari, medici, technicieni şi publicişti trăesc într'o comoditate absolut burgheză. Contrastul dintre această pătură socială şi muncitori, e penibil. Scumpetea locuinţelor, chiriei şi mobilelor apasă prea greu pe veniturile lor.

Salariul funcţionarilor superiori nu e prea ridicat, dar se bucură de avantaje de tot felul: băi minunate în Crimeia şi Caucaz, reduceri de transport, călătorii în străinătate „în interes de serviciu", automobile administrative şi numeroase alte privilegii legate de funcţia lor. Această inegalitate e, probabil, inevitabilă, ceiace ştie şi muncitorul rus. Işi dă consimţământul ca un inginer să fie gras plătit, întrucât cunoştinţele lui sunt folositoare republicei. Nu e de crezut însă că situaţia se va îmbunătăţi.

„Moravurile însă au fost, în toate stratele sociale, răsturnate. Vechiul regim nu cunoştea nici căsătoria civilă, nici divorţul, nici drepturile femeii şi ale copilului. Azi căsătoria e numai o formalitate de registratură care ţine mai puţin de cinci minute. Soţii îşi anunţă pur şi simplu căsătoria. Li se dă drepul să poarte fiecare numele lui sau să-şi aleagă, de bună voe, unul. Căsătoria neanunţată are în faţa legii aceiaşi valoare şi dă soţilor aceleaşi drepturi. Divorţul e — dacă se poate — şi mai simplu: la cererea uneia din părţi, divorţul e numaidecât transcris. Se acordă căutarea paternităţii în interesul mamei şi al copilului. In cazuri îndoelnice judecătorul are dreptul să împartă asupra mai multor bărbaţi, cheltuiala întreţinerii copilului. Avortul nu e o crimă; el e îngăduit în interesul sănătăţii publice. Egalitate complectă a sexelor în faţa legii.

Numărul căsătoriilor şi divorţurilor în oraşele mari ale Rusiei sovietice întrece, credem, pe-al tuturor oraşelor mari din restul lumii. Tineretul comunist, *comsomolii* şi tineretul universitar preferă iubirea liberă. O întreagă literatură proclamă dreptul la iubirea liberă. O membră a partidului comunist, Alexandra Kolontai, reprezentanta Sovietelor la Oslo, a exclamat acum câţiva ani: „Loc lui Cupidon înaripatul!..." Tinerii teoreticiani ai comsomolilor declară iubirea „o prejudecată burgheză" care nu-şi are rostul într'o societate comunistă. Rost au numai nevoile sexuale şi reproducerea speciei. Iată argumentele a doi teoreticiani ajunşi la polemică:

„Atracţia sexuală, scrie unul, către o persoană dintr'o clasă duşmană de care ar trebui să ne fie scârbă, e tot atât de monstruoasă ca atracţia sexuală, bunăoară, către un crocodil sau un urangutan". (A. B. Zalkind, „Atracţia sexuală", Leningrad 1926).

La care cellalt răspunde:

„Aşi vrea să ştiu ce crede camaradul Zalkind despre camaradul Karl Marx care a trăit toată viaţa cu o femeie dintr'o clasă socială adversă, anume cu Jenny de Westfalia. Deci cu un „crocodil" căreia i-a arătat cea mai adâncă iubire" (Hippolyt, „dreptul la iubire", Moscova 1928).

In revista comitetului central al comsomolilor „Tânăra Gardă" (No. 10, 1926 pag. 46) un tânăr poet cântă industrializarea iubirii prin prostituţie:

„Evită fecioara — prea grea melancolie împovărează nevinovăţia ei. In pieptul ei se zbate îndoiala. Prostituatele au precizia şi forţa maşinei..."

„...Acesta e glasul viitoarelor secole — cântecul triumfal al industriei — vestind căderea lanţurilor în care geme iubirea — şi pe care le sfărâmă puternicul spirit al technicei..."

Vechea gardă a partidului — Lunaciarski, Semaşco, Soltz şi o seamă de publicişti de talent — se opune acestor idei. De altfel iubirea liberă pare să fie în scădere, chiar în rândurile tineretului. Ea e combătută de sectele religioase, cu mult succes, în rândurile muncitorilor obicinuiţi. Prea e însă mare sărăcia în rândurile tineretului comunist şi ale studenţimii, ca să fie cu putinţă o îndreptare a moravurilor. Această sărăcie e o urmare a proletarizării învăţământului şi a penuriei financiare a Statului. Cei mai mulţi studenţi sunt muncitori şi plugari cu burse dela Stat, derizorii. Trăesc cu 30—40 ruble pe lună în cămine studenţeşti în care lipseşte confortul cel mai simplu. Unii lucrează jumătate de zi în fabrici sau ca hamali în port: victime uşoare ale tuturor maladiilor morale. Sinuciderea poetului Iessenin a provocat la Academia de arte technice din Moscova, o adevărată epidemie de sinucideri.

Există totuşi şi pilde de căsătorii trainice, familii în care domneşte unitate şi chiar libertate, soţ şi soţie pe care-i leagă aceleaşi datorii sociale şi aceiaşi concepţie de viaţă.

Cei care dispun de mijloace, se poartă, în ce priveşte îmbrăcămintea, după moda apuseană. Inginerul sau funcţionarul comunist care e trimis în străinătate, aduce haine după ultima croială pentru el şi ciorapi de mătasă pentru soţie. Publicul din teatre se înfăţişează aproape la fel cu cel din teatrele metropolelor europene. — *A.*

„Aş vrea să ştiu"

E. A.-Bârlad.

Ce se înţelege prin cuvântul „bucolic" şi de unde derivă?

Cuvântul bucolic reprezintă un atribut, desemnând caracterul pastoral al unei manifestări şi este folosit atunci când e vorba de un element referitor la viaţa ciobanilor sau la poezia pastorală.

Bucolic derivă din grecescul **bukolein** (a face să pască boii).

I. FELIX-Loco.

Cine a inventat automobilul?

Fraţii Claude şi Nicéphore Niepce, care au inventat fotografia, au realizat pentru prima oară un aparat de locomoţiune, în care forţa motrice era furnisată de un amestec de aer şi pulbere de licopodiu, sau de cărbune pulverizat. Dispozitivul astfel construit şi cunoscut sub numele de „Pyreolofor", a funcţionat foarte bine, adaptat la un vas, care naviga pe Sena.

Totuşi, nu putem atribui celor doi fraţi francezi invenţiunea automobilului, întâi pentru că e vorba de un vas pe apă şi nu de un vechicul pe uscat, şi al doilea, pentrucă încă în 1771, înaintea acestora, technicianul Cuguot a realizat prima trăsură automotoare, funcţionând prin puterea aburului. Modelul acestui vechicul se găseşte încă expus la conservatorul de arte şi meserii din Paris.

L. ALEXANDRU-Tg. Jiu.

a) Care este cel mai vechi oraş din lume, existent astăzi?

Damascul, oraş din Siria, a cărui existenţă e pomenită în Geneză. El poate fi cu drept cuvânt considerat ca cel mai vechi oraş din lume, care a supravieţuit mileniilor, întrecând în această privinţă, Atena, Roma, Constantinopol şi Marsilia.

b) Care este temperatura soarelui şi a stelelor?

După ultimele cercetări întreprinse în această direcţie de astronomul francez Charles Nordman, cu ajutorul unui aparat optic special, inventat de dânsul, (fotometrul heterocrom), rezultă că temperatura soarelui ar fi de 5320 de grade Celsius, adică mult superioară aceleia a arcului electric (3600 de grade).

Această valoare concordă de altfel şi cu rezultatul obţinut prin procedeele anterioare.

In ceeace priveşte temperatura stelelor, aceasta este variabilă şi atinge uneori limite foarte ridicate, cum este de exemplu cazul unui astru din constelaţia Taurului, a cărui temperatură se urcă la 40.000 de grade.

I. LEIBOVICI-Botoşani.

a) De ce şi-a ars scriitorul rus Gogol o parte din romanul său „Suflete moarte"?

Din cauza unei crize de misticism, vecină cu nebunia, care l'a cuprins, pe la sfârşitul vieţei lui, marele satiric rus şi-a ars la Roma a doua parte din manuscrisul romanului său postum „Suflete moarte", care cuprindea sub forma unei epopei a vieţii ruseşti din timpul său, cea mai amară satiră a Rusiei.

Se pare că între motivele, care l'au îndemnat la această ciudată hotărâre, era şi faptul că lectura manuscrisului „Suflete moarte", în loc de a entuziasma pe ţar şi cercurile oficiale, cum a fost cazul cu comedia lui satirică „Revizorul", a stârnit dimpotrivă o profundă indispoziţie şi indignare în aceste foruri, la a căror opinie Gogol devenise foarte sensibil pe la sfârşitul vieţei lui sbuciumate.

b) Cu ce ocazie s'a exilat Ibsen la Roma?

In urma scandalului provocat printre conaţionalii săi de apariţia operei sale dramatice „Comedia iubirii", în care flagela fără cruţare moravurile societăţii, în care trăia, Ibsen se retrage din Norvegia şi petrece mai mulţi ani în străinătate. Primul său popas în Capitala Italiei îi dă prilejul unei profunde reculegeri şi concentraţiuni sufleteşti. In această dispoziţie, el compune faimosul său poem dramatic „Brand", apoteoza individualismului integral şi a liberării absolute de toate cătuşele slăbiciunilor omeneşti. Amărăciunea şi dezamăgirea pricinuite de manifestarea meschină şi ingrată a conaţionalilor săi, filistini, element care l'a determinat să se exileze voluntar din patria sa, a colorat într'o mare măsură atitudinea sa de profund dispreţ faţă de mulţimea brută, atitudine ce caracterizează toate operele ulterioare ale lui Ibsen.

SPIRIDONESCU-MIHĂILENI-Dorohoi.

Ce cărţi comentează popular morala lui Spinoza în limba franceză şi română?

In limba franceză găsiţi o caracterizare scurtă, clară şi relativ foarte accesibilă în „Initiation philosophique" de Emile Faguet. In româneşte puteţi consulta cu folos lucrarea d-lui I. Brucker despre filosofia lui Spinoza.

BIBLIOGRAFIE

Virgil Trebaniu şi Grigore Ancu: „Legea poeziei pure", Naţionala, 1930. Lei 40.

Din Literatura Chineză

Iadul

Tse-Yang către Koung-Fou-Tse: — Indrăsni-voiu să te întreb de ce înţeleptul preţueşte jadul şi dispreţueşte piatra **houen?** Oare pentrucă jadul este rar şi piatra **houen** foarte comună?

Koung-Fou-Tse răspunse: — Dacă jadul e foarte preţuit, e pentrucă, din timpurile cele mai vechi, înţeleptul compară virtutea cu jadul. Pentru înţelept, netezimea şi strălucirea jadului înfăţişează virtutea deplină; perfecta sa densitate şi extrema sa duritate înfăţişează siguranţa şi inteligenţa; unghiurile sale care nu taie, cu toate că par tăioase, înfăţişează dreptatea; sunetul său curat şi prelung pe care-l dă, când e lovit, înfăţişează muzica; nuanţa sa înfăţişează loialitatea; defectele sale interioare, care se întrevăd totdeauna, amintesc sinceritatea; strălucirea sa irizată înfăţişează Cerul; minunata sa substanţă, extrasă din munţi şi din ape, înfăţişează Pământul. Tăiat în **kony** sau în **tchang**, ca să servească singur, fără nici un ornament, înfăţişează virtutea. Preţuirea pe care toată lumea i-o dă înfăţişează adevărul. In sprijinul acestor comparaţii, Cartea Versurilor spune: „Când mă gândesc la înţelept, meritul său îmi pare asemănător jadului. Iată de ce înţeleptul preţueşte jadul".

Şobolanul

O, şobolane, niciodată n'am văzut un şobolan aşa de frumos ca tine! Imi dai voe să-ţi mulţumesc că te-ai gândit la meiul din podul casei mele?

O, şobolane, minunat de gras, agăţasem în pod o tăbliţă prin care te rugam să-mi cruţi meiul... Acum, văd c'am pus-o prea sus. Că n'ai putut-o citi, e vina mea.

O, şobolane, minunat de gras, nu sunt bogat. Am trei copii mici. Nu voi întârzia să le spun că ai bine-voit să te gândeşti la meiul meu, dar vecinul meu are şase copii care sunt mai mari decât ai mei. Dacă te vei duce să locueşti în podul casei lui, dânsul le-ar putea vorbi îndată de cinstea pe care i-ai acordat-o meiului său, şi socotind şi pe nevasta lui, opt persoane, te-ar preamări, pe când eu şi cu ai mei nu suntem decât cinci.

Unui prieten

Drept mulţumire că mi-ai făcut cunoscută poezia lui Tsu-Kia-Liang, îţi trimet câteva foi de ceai. Sunt din arborele pe care îl are mănăstirea de pe muntele Ou-I.

E cel mai vestit ceai al Imperiului, după cum Dumneata eşti cel mai ilustru literat din cuprinsul lui.

Procură-ţi un vas albastru de Ni-hing. Umple-l cu apă din zăpada strânsă la răsăritul soarelui, de pe coasta răsăriteană a muntelui Sou-chan, pune acest vas pe un foc de surcele de jugastru culese de pe un muşchiu foarte vechiu şi lasă-l acolo până ce apa va începe să râdă. Atunci, toarnă-l într'o ceaşcă de Huentcha în care să fi pus câteva foi din acest ceai, acoperă ceaşca cu o bucată de mătase albă ţesută la Hona-chan, şi aşteaptă să se răspândească în odae o mireasmă ca aceea dintr'o grădină din Foun-lo.

Apropie ceaşca de buze, închide ochii, vei fi în Rai.

Evocare

Repede, barca mea alunecă. Contemplu fluviul. Norii rătăcesc pe cer.

Apa e limpede ca şi noaptea clară. Când un nor acoperă luna, îl văd plutind pe apă, şi îmi pare că plutesc în plin cer.

Mă gândesc la iubita mea care se oglindeşte astfel în inima mea.

In palatul de răsărit

In Palatul Apelor, adierea aduce mireasma florilor. Cu toate acestea, o femee frumoasă se parfumează lângă o fereastră. Nuferii par geloşi de rochia ei.

Dânsa a sfârşit. Priveşte grădinile. Aşteaptă pe rege. Se întristează. Oare dânsul desmiardă, acolo, în dosul evantaliului toamnei, o altă femee parfumată ?

Unui prieten care pleacă

Nu mi-am putut reţine bucuria pe care mi-a adus-o dimineaţa de ieri... Nu pot alunga tristeţea pe care mi-o aduce dimineaţa de azi.

Pasări călătoare străbat cerul. Ele luptă împotriva vântului de toamnă... Imi umplu ceaşca şi privesc în depărtare. Mă gândesc la marii poeţi cari nu mai sunt, le recitez versurile şi-mi zic că şi eu aş fi în stare să scriu poezii sublime, dacă aş putea să planez în cer, printre stele.

In zadar beau ca să-mi înnec amărăciunea. Aici pe pământ, când lucrurile nu se împlinesc după voia noastră, e mai bine — cum faci tu — să te-arunci într'o barcă şi cu părul în vânt, să te laşi în voia mării.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

Teatrul Japonez

La „Pigalle" compania japoneză dă reprezentaţii care sunt o pură minune. Mai ales cele cu parfum de vechime. Este un mod, care nu samănă cu al nostru — de a exprima durerea fizică, dragostea, suferinţa morală, turbarea, desnădejdea neţărmurită, — care totuşi ne apar ca scânteetoare de sinceritate şi adevăr spontan.

Este teatru foarte veritabil, teatru în sensul în care a fost teatrul cel antic sau cel medieval, iar talentul actorilor este prodigios. Graţia „Musmeelor" este în deosebi tulburătoare (astfel bunioară încântătoarea Momoyo).

Piesa de căpetenie, cea mai frumoasă din dramele reprezentate, este: „Kage-No-Chikara", unde găsim în luptă cele mai extraordinare sentimente ale anticului cavalerism japonez.

Bolile de plămâni se pot vindeca

Tuberculoza pulmonară oftica, tusea seacă, tusea cu expectoraţii, transpiraţia nocturnă, bronşita, laringita, expectoraţia cu sânge, hemoptizie, înecăciunea, horcăitul astmatic, junghiurile intercostale, etc.

se pot vindeca!

Mii de vinnecaţi

Cereţi imediat cartea despre

„Noua mea artă de nutriţie"

care a salvat mulţi oameni. Ea se poate aplica, fără a stingheri viaţa obişnuită şi contribue la o mai grabnică înfrângere a boalei. Greutatea corpului sporeşte şi cicatrizarea succesivă opreşte boala. Bărbaţii serioşi din lumea ştiinţelor medicale confirmă că metoda mea este excelentă şi consimt bucuros la aplicara ei. Cu cât mai de vreme se începe aplicarea metodei mele de nutriţie, cu atât va fi mai bine

CU TOTUL GRATUIT! primiţi cartea mea, dir care veţi afla lucruri demne de ştiut. Cel care e chinuit de dureri, cel care vrea să scape repede, radical şi fără primejdie de suferinţele sale, să-mi scrie chiar azi! Accentuez din nou că veţi primi absolut GRATUIT, fără nici o obligaţie din partea Dv., lucrarea mea edificatoare şi sunt sigur că medicul Dv. va consimţi la această NOUĂ REGLEMENTARE A NUTRIŢIEI DV., calificată ca excelentă de profesori de primu lrang. Este deci în interesul Dv. să scriţi imediat şi veţi putea fi serviţi oricând prin reprezentanţii mei de acolo. Procuraţi-vă învăţăminte şi întăriţi-vă VOINŢA DE A FI SĂNĂTOŞI prin cartea UNUI MEDIC CU EXPERIENŢĂ. Ea vă aduce înviorare şi mângâere şi se adresează tuturor bolnavilor, cari se interesează de actualul stau al terapiei pulmonare

Adresa mea: GEORG FULGNER, Berlin Neukolln
Ringbahnstrasse No. 24 Abt. 611.

Maculatoare pentru elevi de liceu şi studenţi frumos confecţionate se găsesc cu preţuri reduse la administraţia ziarelor

Adevěrul şi Dimineaţa

Str. Const. Mille 7—9—11

IN VACANŢĂ

Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale

ORICE IUBITOR AL CĂRŢII VA CITI:

ARIEL sau VIAŢA LUI SHELLEY de ANDRÉ MAUROIS

apărută în Editura „Adeverul" intr'o excelentă traducere romînească

Citiţi azi: LECTURA No. 293

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

FRANK THEISS

YOOGHI

Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

NOU CETIŢI

SELMA LAGERLÖF

MUNKYTTAN

Traducere de ANA CANARACHE

în BIBLIOTECA DIMINEAŢA

No. 125 apărută în 165 pagini

Preţul 20 Lei

La librării şi depozitari de ziare

DOMNIŞOARA!

nu uitaţi că pentru d-voastră a apărut

ALBUMUL CONCURSULUI DE FRUMUSEŢE

cu sute de fotografii ale aleselor din Bucureşt, Sinaia şi din întreaga ţară. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.

PREŢUL 80 LEI

SPECTACOLE

Din pricina unei perversităţi intelectuale, Baruţu confundă literatura cu untura.

— Ai să iei numai trei la limba română! îi atrage luarea lui aminte Tătuţu.

Baruţu nu încearcă nici o emoţie, lipsindu-i prin aberaţie sensaţia meritului, patriotismul catalogului şi civilizaţia matricolei generale. Ba, cu gândul la prăjituri, el ar prefera trei în loc de una, şi nici nu se gândeşte la zece, pentru că i-a explicat de mai multe ori măicuţa la ce se poate aştepta după atâtea bucăţi.

De altfel, aritmetica lui se prezintă anarhic. Numărând prunele, el zice: una, două, şapte, patru, unsprezece, cinci — şi mănâncă, e adevărat câte 22 la o singură masă, pretinzând că a mâncat patru. Numărăm prunele care au rămas, numărăm sâmburii şi tot atâtea ies.

Şi nici nu se poate altfel, de vreme ce copiilor lui Tătuţu li s'a făgăduit că nu vor fi daţi niciodată la şcoală şi că, toată viaţa, ei se vor scula la prânz. Şi şcoala cum o vrea tătuţu, e fără domnişoară bătrână cu ochelari, fără examen şi fără certificat. El scrie raţe: Miţu face raţe şi Baruţu face raţe, după el. Dacă raţa trebuie să facă „mac! mac!" face ca raţa Tătuţu şi toată şcoala din jurul mesei, după cină, face în cor, ca raţa şi ca tătuţu. Şi fiindcă Tătuţu face toate raţele din profil, ca să semene mai bine, şi totdeauna cu ciocul la stânga, fiindcă e mai lesne, dacă Miţu nu e mulţumită că raţa are numai un ochi, Tătuţu face doi ochi de-o singură parte a capului şi raţa iese completă. Şi la urma urmei, după dorinţa lui Baruţu, Tătuţu poate să-i puie unei singure raţe ochii dela opt răţoi, fiindcă tot una e şi tot doi ochi ies la socoteală.

Dar şi Tătuţu e cât se poate de conciliant şi se fereşte de dificultăţile didactice. La o numărătoare de deşte, oricum ar fi luat-o, lui Baruţu i-au ieşit câte nouă degete la o mână. Dacă vrei, tu, Baruţule, bine! şi să ştii că în fond — îi lămureşte Tătuţu — opt cu cinci, 22 cu trei, e la fel. Ce folos să ştii să numeri, la majorat, 1000 de prune, când tu n'ai să poţi mânca mai mult de zece? Restul pe cine interesează? Crezi că Tătuţu te face precupeţ? Tătuţu vrea să se răzbune pe Societate, pe Stat şi pe liberul arbitru, şi o să te facă, Baruţule, leneş: asta e meseria ta, ţi-am ales-o de pe acum şi ai să vezi ce bine ai s'ajungi.

Viaţa e-o jucărie şi toate sunt făcute numai pentru joacă. Miţu şi Baruţu ştiu asta la perfecţie, dela Tătuţu, care se joacă toată noaptea cu un condei şi o bucată de hârtie şi toată ziua se joacă de-a fuga, umblând după cai verzi. A! o să le arate el odată un cal verde şi lor. Numai să nu-l cereţi pentru voi că Tătuţu nu dă. Atâta şi-a rezervat şi pentru el.

Miţu se gândeşte la altceva: ce face Bărbierul din Sevila? A fost odată la Operă şi l-a văzut şi de atunci Bărbierul din Sevilla cântă toată ziua la Radio şi gramofon. Este şi drept, Bărbierul din Sevilla are o grămadă de fraţi, care toţi cântă, fiindcă Tătuţu lor, Bărbierul din Sevilla cel bătrân, i-a învăţat să cânte, aşa cum tătuţul Miţului şi al Baruţului îi învaţă pe ei să doarmă, să facă pe hârtie raţe şi pe părete, la lumina lămpii, seara, iepuri de umbră, cu degetele încârligate.

Şi se mai gândeşte Miţu la ceva. Ea nu înţelege deosebirea dintre Operă şi cinematograf. Cântă amândouă şi joacă amândouă. Dar parcă e altceva.

— Bărbierul din Sevilla, e om adevărat? întreabă Miţu.

— Desigur, om adevărat, răspunde Tătuţu.

— Şi Rio Rita e fată adevărată? întreabă Miţu.

— Tu ce crezi? întreabă Tătuţu.

— Nu ştiu, răspunde Miţu, voind să fie adevărată şi presupunând totuş că poate să nu fie de tot adevărată. Dar dacă nu-i adevărată, cum ar putea să fie neadevărată?

La Operă, s'a lăsat cortina şi a şters pe tot Bărbierul de Sevilla. La cinematograf, s'a făcut lumină şi s'a şters toată Rio Rita de pe pânză. Ce-i asta?

— Ce să fie, Miţule!... Lasă că o să-ţi spui eu altădată, zice Tătuţu, fugind de întrebare.

— Vreau acum, cere Miţu.

— Acum nu se poate.

Miţu e convinsă că Tătuţu e mai prost decât în realitate. Dacă el nu-i poate spune nimic, e clar: e prost. Miţu stăruie şi Tătuţu, provocat şi orgolios că ştie, intră în nişte detalii ridicule, care au convins-o definitiv pe Miţu, că Tătuţu are minte mai puţină, decât măgarul ei de carton, care dă din cap, aprobă totul şi nu-i în stare să spuie nimic.

In sfârşit, Miţu are o idee, să joace în cinematograf, cu Baruţu, intrând amândoi în pânză şi făcând o boroboaţă cu Rio Rita. La această veselă ştire, Baruţu bate din palme şi râde zgomotos cu toată gura, cum ştie să râdă el.

— Iau şi toba! zice Baruţu.

— Nu e voie! afirmă Măicuţa. Cum să jucaţi voi în film, fără să fiţi poftiţi?

Dar Miţu are o idee pentru toate complicaţiile. Ea propune să invite la ea acasă pe Domnu Burgheni, dela cinematograf, la masa ei cu scaune mici, să-l servească ea cu farfuriile dela păpuşi, să-i arate jucăriile şi maşina ei de călcat, să-l pupe mereu şi să-l conrupă ca să o puie în film cu Baruţu.

— Bine!... primeşte Tătuţu.

Discuţia rămâne la recuzită. Baruţu vrea să intre în film cu toba. Miţului i se pare că toba s'a murdărit şi-l sfătuieşte să lase toba acasă şi să ia mai bine racheta. Lui nu-i place racheta. Ei îi place racheta. Atunci ia racheta ea şi el mingile. Lui nu-i plac mingile. Ia tot ea şi mingile şi el o să ia cuburile. Nici cuburile nu-i plac, el vrea numai toba. Ba da, o să ia şi trompeta. Nu se poate! trompeta face scandal.

Tătuţu şi Măicuţa care au trecut în odaia de alături, sosesc la timp. Miţu şi-a vârît mâna la Baruţu 'n păr, iar Baruţu a prins de-o falcă pe Miţu. Trag amândoi şi, cu mâna liberă, pumni pe nevăzute. Plâng şi argumentează.

Procesul a ţinut cinci minute şi părţile, obligate să se sărute, ceeace s'a şi făcut numaidecât — au fost duse la culcare...

T. ARGHEZI

STEFAN ZWEIG

Casanova şi Technica amorului

Casanova nu produce catastrofe. A făcut fericite multe femei; nici-o femeie n'a înebunit din pricina lui. Toate ies intacte din această aventură pur sensuală, şi se întorc la viaţa de toate zilele, adică la bărbaţii lor sau la alţi amanţi. Niciuna nu se sinucide de desnădejde. Echilibrul lor interior nu-i turburat; abia dacă e puţin zdruncinat, pentrucă pasiunea lui Casanova, care merge direct la scop şi care e profund sănătoasă în simplicitatea ei, nu pătrunde niciodată adânc în sufletul femeilor şi nu le modifică destinul. Trece prin toate ca un vânt cald dela Tropice, făcând să înflorească în ele o arzătoare sensualitate. Le aprinde, însă fără să le mistue; cucereşte fără să distrugă; seduce, dar nu demoralizează; şi tocmai pentrucă pasiunea lui nu atinge decât ţesutul rezistent al epidermei, fără a ajunge la ţesutul, mult mai fraged, al sufletului, cuceririle lui nu produc nici-o turburare. Casanova, ca amant, n'are în el nimic demonic; nu apare niciodată ca un erou tragic al destinului; nu este un temperament plin de ascunzişuri şi de probleme. Casanova rămâne numai cel mai genial epizodist al jocurilor amoroase din câţi a cunoscut omenirea.

Lipsa aceasta de suflet duce, însă, inevitabil, la întrebarea dacă se mai poate numi dragoste această desfrânare a simţurilor care isbucneşte la contactul cu orice femeie. Desigur că nu dacă comparăm pe Casanova, *homo eroticus*, cu îndrăgostiţi de tipul lui Werther sau cu Saint Preux. Exaltarea aceea care aproape seamănă cu un fel de pietate şi care, la vederea fiinţei iubite, se înfrăţeşte cu natura universală şi cu dumnezeirea, acea înălţare deasupra propriului tău suflet care este adevărata dragoste, — toate acestea sânt inaccesibile pentru Casanova. Nici-o scrisoare, nici-un vers de-al lui nu dovedeşte că ar fi cunoscut vreodată sbuciumul iubirii adevărate, şi că ar fi depăşit voluptăţile patului; e foarte îndoelnic dacă trebue să-i recunoaştem chiar putinţa de a resimţi o adevărată pasiune. Pentrucă pasiunea — amorul-pasiune cum o numeşte Stendhal — contrazice, prin ceeace este unic în ea, cotidianismul desfrâului; amorul-pasiune nu apare decât rar şi numai în urma îngrămădirii în suflet a unui mare prisos de forţe sentimentale, forţe care liberate deodată, isbucnesc cu iuţeală de trăsnet în faţa fiinţei iubite.

Casanova, dimpotrivă, îşi cheltueşte mereu pasiunea, se destinde prea des pentru a mai putea fi capabil de o tensiune supremă; patima lui care e numai erotică nu cunoaşte extazul pasiunii supreme, care n'are loc decât odată în viaţă. De asta nu trebue să ne lăsăm înşelaţi când îl vedem făcând pe desnădăjduitul în urma plecării unei femei iubite; nu se gândeşte deloc la sinucidere şi două zile după aceea îl găsim cu o altă femeie sau într'un bordel. Pentru Casanova o femeie poate oricând înlocui pe alta, şi nu-i greu să ne dăm seama că el n'a fost îndrăgostit cu adevărat de niciuna din nenumăratele femei pe care le-a avut. Ceeace i-a plăcut a fost schimbarea continuă şi cantitatea.

El singur scrie în Memoriile lui: „Simţeam de mult că amorul nu este decât o curiozitate mai mult sau mai puţin vie". Ceeace este individual nu-l excită niciodată. Ceeace îl interesează este noutatea. Felul lui de a lua o femeie şi de a o lăsa este tot aşa de natural şi de spontan ca mişcările alternative ale respiraţiei. Această juisare pur organică explică pentru ce Casanova, ca artist, nu ne dă plastica psihologică a niciuneia din sutele de femei pe care le-a avut. La drept vorbind, toate descripţiile lui dau de bănuit că nu s'a uitat nici odată bine la chipul amantelor lui, sau, în orice caz, le-a văzut într'o perspectivă foarte mediocră. Ceeace îl entusiasmează, ceeace îl „înflăcărează", sânt mereu aceleaşi şi aceleaşi lucruri, elementele sexuale ale femeii, de o vulgară sensualitate, pe care şi un ţăran le percepe, elemente tangibile şi care sar în ochi: mereu şi mereu (până la saturaţie) „sânii de marmură", „hemisferele divine", „talia de Junonă", sau „farmecele cele mai ascunse", care întotdeauna sânt date la iveală de o întâmplare deosebită. Carevasăzică, exact ceeace, la o servitoare, încântă ochii unui licean lasciv. Din nenumăratele Henriete, Irene, Babette, Harmeline, Marcoline, Lucii şi Estere (la drept vorbind, ar trebui citat tot calendarul!) nu rămâne decât o plasmă, de culoarea roză a pielei, de trupuri femeeşti calde şi voluptoase, o turbure bacanală, de cifre şi de numere, de isprăvi îndrăzneţe şi de entusiasmuri. Acesta este exact felul de a vedea lucrurile al unui beţiv care, dimineaţa, trezindu-se cu capul greu, nu mai ştie nici ce a băut, nici unde, nici cu cine a băut noaptea. Nici-un contur corporal — şi cu atât mai puţin spiritual — al tuturor acestor femei nu se defineşte în descripţiile lui Casanova. Nu s'a bucurat de ele decât trupeşte, nu le-a simţit decât epidemic, nu le-a cunoscut decât carnea.

Şi, astfel, iată că etalonul precis al artei ne arată mai limpede decât însăşi viaţa deosebirea enormă care există între simplul erotic şi adevăratul îndrăgostit, între cel care obţine totul fără să păstreze nimic şi cel care nu cucereşte decât puţine lucruri, însă, prin puterea sufletului, extinde clipa trecătoare, făcând-o durabilă. O singură experienţă a lui Stendhal, care, dacă ar fi să ne luăm după fapte, este destul de mediocră, are mai mare valoare spirituală decât toate nopţile de dragoste ale cavalerului de Seingalt; şi cele şaisprezece volume de memorii ale lui Casanova ne spun mai puţin despre adâncimile amorului decât patru strofe din Goethe. Considerate din acest punct de vedere, Memoriile lui Casanova sânt mai degrabă o dare de seamă statistică decât un roman, un jurnal de campanie şi nu un poem, un *Codex eroticus*, un *Kama-sutra* occidental, o odisee a desmierdărilor trupeşti, o Iliadă a impulsului sexual masculin. Valoarea lor se întemeiază pe cantitate nu pe calitate; memoriile acestea sânt preţioase prin variantele care le oferă şi nu prin cazurile izolate, prin semnificaţia spirituală.

Dar tocmai din pricina acestei mulţimi de experienţe trăite şi prin admiraţia pe care o are pentru recordurile fizice ale amorului, lumea contemporană, care aproape totdeauna se mărgineşte să înregistreze recordul şi nu preţueşte decât rar forţa spirituală, a făcut din Giacomo Casanova simbolul triumfătorului phallic şi îi dă cea mai preţioasă cunună de glorie proverbializându-i numele. Un Casanova înseamnă astăzi, în toate limbile europene, un maestru seducător, un lacom de femei, un cuceritor iresistibil, şi reprezintă în mitologia masculină acelaş lucru ca Elena dela Sparta, Frineea sau Ninon de Lenclos în mitologia feminină. Omenirea a fost întotdeauna obligată, pentru a crea tipuri nemuritoare din noianul ei de larve efemere, să imprime unui caz general fizionomia unei figuri individuale; iată de ce Casanova, umil copil de actori veneţieni, obţine neaşteptata cinste de a fi considerat ca eterna încarnaţie a eroului erotic.

E adevărat că trebue să împartă acest piedestal cu un tovarăş, care e chiar legendar; lângă el se înalţă, de origină mai nobilă, mai întunecat la fire şi mai diabolic, rivalul lui spaniol, Don Juan. Contrastul latent care există între aceşti doi maeştri ai seducţiunii a fost schiţat de multe ori (în primul rând, şi cel mai isbutit, de către Oscar A. H. Schmitz). Dar, întocmai cum antiteza intelectuală Leonardo da Vinci — Michel Angelo, Tolstoi —Dostoievschi, Platon — Aristot, nu e niciodată epuizată, pentrucă fiecare generaţie o reînnoieşte mereu, tot astfel rămâne veşnic nouă comparaţia între cele două forme fundamentale ale eroticei, încarnate de Casanova şi de Don Juan. Pentrucă, deşi amândoi merg pe acelaş drum, vulturi în vânătoare de femei, aruncând-se mereu şi neîncetat asupra lor, înfiorându-le de spaimă şi de plăcere, ei aparţin unei rase foarte deosebite prin felul lor de a fi şi de a lucra.

Trad. de P. ALEXIAN

„Documentările şi lămuririle politice" ale d-lui C. Stere

au apărut în volum.

Sunt 270 pagini în cari e închisă întreaga istorie politică românească a ultimului deceniu.

Sunt *„Preludiile"* în care se face analiza unui partid: partidul naţional-ţărănesc.

Dar, mai presus de orice, e obârşia acelui *„Caz Stere"* de care printr'o stranie fatalitate pare legată viaţa tuturor partidelor politice în căutarea salvatoarei diversiuni.

DOCUMENTARILE ŞI LAMURIRILE POLITICE" ale d-lui C. STERE formează o carte ce trebue citită de oricine care e preocupat de probleme obşteşti.

Cititi:

Documentări şi lămuriri politice.

Preludii:

Partidul naţional-ţărănesc şi „Cazul Stere".

A apărut în Editura „Adevěrul" S. A., 270 pagini. Preţul lei 120.

A apărut

MANUAL DE SOCIOLOGIE

pentru clasa VII-a secundară

de D. I. Suchianu, Conferenţiar universitar.

Carte aprobată de Ministerul Instrucţiei Publice

E un elegant volum, cuprinzând într'un stil foarte literar, toate problemele sociologiei generale precum şi ale sociologiei religioase, economice, juridice, politice, estetice, linguistice şi educaţionale.

Comenzile se primesc la Editura „ADEVERUL"

Enigma napoleoniană*

Două cărţi apărute în săptămânile din urmă*), au repus figura lui Napoleon I într'o lumină de actualitate şi de interes din care de altfel n'a eşit niciodată cu totul.

O sută şi nouă ani, care s'au măcinat peste moartea lui Bonaparte, n'au prăfuit încă extraordinarul acestei vieţi. Impotriva Timpului, inamic dârz al tuturor gloriilor, Marele Căpitan desfăşură şi de „dincolo" strategia care nu dă greş: interesul menţinut şi mereu împrospătat prin studii noi şi prin ceeace se poate sustrage studiului, prin ceeace a rămas până azi încă nespus de comentatorii săi postumi, cercetători cu lupa: biografi, istorici, sau de simplii trăitori în vremea şi preajma lui.

Puteam crede, după cât s'a scris despre Napoleon, că nu lipseşte nici un amănunt în relatarea războaelor sale, era explicată deasemeni ştiinţa sa tactică, descurajant de simplă, detailată viaţa sa intimă, lipsită de episoade pasionante sau misterioase.

Subiectul părea clarificat, stors, şi nu este. Incep abia acum, după o sută de ani, să iasă la iveală documente noi, memorii şi comentarii inedite ale celor mai apropiaţi vieţii lui Napoleon.

Generalul Gourgaud ţinuse jurnalul captivităţii din Sf. Elena, dar numai până în Martie 1818. Pentru rest, informaţiile erau suspecte şi abia acum încep documentele cu extrase (abia) din jurnalul mareşalului Bertrand şi a valetului Marchand, cei care au fost lângă Napoleon până în ultimele sale clipe. Memoriile Reginei Hortansa, soţia lui Louis-Bonaparte al Olandei, au apărut acum trei ani, abia anul trecut cele ale Prinţului de Ligne şi în momentul de faţă capitolele lui Caulaincourt asupra campaniei tragice din Rusia.

Dar surpriza cea mare ne-a rezervat-o însuşi marele strateg: într'un castel polonez din Kornik s'au găsit acum doi ani un vraf de hârtii ce-i aparţinuseră. Printre ele, câte-va pagini de literatură sentimentală, şi un început de jurnal intim, dau la iveală un Napoleon romantic şi visător pe care nimeni nu-l bănuia.

Aceasta este şi ceeace face interesul tuturor celorlalte documente, vechi şi noi: nimeni n'a deslegat pe adevăratul Napoleon. De aci diversitatea sub care e înfăţişat în toate scrierile.

Toţi sunt de părere că „omul" din Napoleon era, ca şi tactica sa războinică, simplu, deschis, fără complexităţi, şi totuş fiecare din cei ce l-au cunoscut l-a văzut **altfel.**

E mai de înţeles după acesta de ce şi desenatorii, pictorii şi sculptorii timpului l-au văzut divers. (Să ne amintim că era într'o vreme când plastica nu se străduia atât să fie interpretativă cât asemănătoare.

Iată-l pe Napoleon al lui Raffet, de o energie întunecată, aspră, autoritar în toate colţurile făpturii sale, — care nu-i de loc Napoleon al lui Isabey, alt pictor favorit al Curţii, nici mai ales acela din portretul celebru de David, care-i desminte sau îi înglobează pe toţi ceilalţi.

„David, în opera aceasta, scrie Michelet, a lucrat conştiincios, curajos, fără gândul de a plăcea, urmărind numai adevărul. David l-a făcut pe împărat aşa cum era: fără gene, fără sprâncene, cu păr puţin, de un castaniu decolorat, pe care numai pomada îl făcea să pară negru, cu ochii incolori ca un geam de sticlă prin care nu vezi nimic. In sfârşit o impersonalitate completă, obscură, şi care pare fantasmagorică".

Aşa se înfăţişa Napoleon. Geniul său neexteriorizat rămăsese invizibil şi după ce faptele îl dovediseră, ca şi pe vremea când, simplu locotenent, îşi vedea respinsă dragostea ce-o purta Joséphinei de Beauharnais, prea mândră pentru un „ofiţeraş fără viitor".

Şi nu era o poză, pe care David, artistul în favoare la Curte, să fi ţinut s'o fixeze. Michelet, de aceea califică opera: curajoasă, fiindcă ea tocmai nu putea fi pe placul lui Napoleon. Artistul se sustrăsese „indicaţiunilor oficiale" pe care orice artist chemat la Curte le primea şi le urma ca un simplu soldat din gardă.

Probabil, acestor indicaţiuni oficiale se datoreşte portretul cu siluetă fină, cu trăsături idealizate, semnat de Isabey. Şi tot acestor indicaţiuni, — sugestii oficiale, — şi numeroasele compoziţii istorice şi alegorice, unele într'adevăr impresionante, altele teatrale şi naive, adulatoare apoteoze napoleoniene, picturi, ape-tari, sculpturi şi efigii, multe, nenumărate, căci pare-se, Napoleon încuraja această multiplicitate portretistică. Probabil era el însuşi contrariat, iritat că nimeni, mare sau mic artist, independent sau supus indicaţiilor oficiale, nu-i izbutea figura şi expresia pe care şi-o presupunea sau şi-o voia. Sufletul său scăpa printre trăsăturile de penel sau de peniţă cum scapă şi printre frazele documentate ale comentatorilor săi contemporani sau postumi.

Umblăm prin zecile de tomuri cu studii şi amintiri, şi prin acelea cu ilustraţii, ca într'un vast panopticum; privim cu ochiane diferite: măritoare, micşorânde sau deformate şi apare, iată, un Napoleon neîndurat, strivind cu un gest de comandă armatele duşmanilor, aliaţilor, şi pe ale sale proprii, pentru izbânda unui plan absurd, un Napoleon ambiţios, pasăre de pradă deasupra ruinilor ce le seamănă în drumu-i magnific, un Napoleon fenomen, un altul om ca toţi, unul plin de bun-simţ, altul detracat, şi însfârşit un Napoleon nefericit, nu exilatul din Elba sau Sf. Elena, ci acela, care, în cea mai înaltă culme a triumfurilor sale, scria în jurnalul intim ce n'a fost să fie descoperit decât după un secol: „Am căutat fericirea, ca orice om, şi n'am găsit decât gloria".

A. G.

*) *Vie de Napoléon par lui-même* şi *„Si Napoléon en 1914"* de J. M. Bourguet.

George Sand sau femeia înamorată

Intre Isadora Duncan şi George Sand

Publicarea de curând, a unor scrisori inedite scrise de George Sand către Gustave Flaubert, dă ocazie d-rei Federica Montseny să revizuiască procesul amoros al celebrei femei. Intr'un lung articol din „l'en dehors" autoarea cercetează natura acestei vieţi libere dusă de George Sand, căreia nu-i găseşte alt epitet decât „femeia îndrăgostită".

Fizionomia Aurorei Dupin — proectată pe actualitate de furia modernă a literaturii biografice anecdotice, prin publicarea corespondenţelor diferite — apare aureolată de întreaga atmosferă de îndrăzneală, pasiune şi generozitate, care-i caracterizează viaţa. Iţi aduce aminte că mai înainte cu o jumătate de secol de apariţia Isadorei Duncan, se născu în Europa, şi în Franţa, ţară care a cules toate moştenirile spirituale şi decadente ale Greciei, o femee care-şi trăi viaţa cu o voinţă, cu o energie şi cu o demnitate intimă mai valoroasă încă decât acea a Isadorei, pe care d-şoara Montseny o caracterizează mai departe.

Opera literară a lui George Sand, ca şi aceea a d-nei de Stael, nu mai interesează mult de tot astăzi. Şi totuşi, în ceiace priveşte pe George Sand putem admite că pasiunea şi poezia spontană, fiică a unei viziuni directe şi sensibile a naturii, a lucrurilor, a fiinţelor şi priveliştilor, îi înzestrează opera cu un farmec proaspăt, totdeauna proaspăt şi nevariabil şi care nu va slăbi niciodată, cu toată trecerea vertiginoasă a anilor şi şcolilor literare. Dela „Indiana", primul ei roman, şi până la „Contes d'une grand'mère", producţia-i atât de fecundă desvălue totdeauna acest caracter de pasiune, de exaltare febrilă, de vitalitate arzătoare care emană din ea ,din sufletul ei, şi care-i face atât de vibrante romanele, corespondenţa şi relaţiunile amoroase cu cei mai mari oameni ai secolului. Şi cu toată scurgerea timpului, — „Indiana", „Valentine", „Lelia" — încă mai trăesc prin ceeace autoarea a ştiut să pună în ele, pentrucă sunt repercusiunile luptelor, pasiunilor şi aspiraţiunilor ei asupra spiritului său, asupra sensibilităţii sale.

Fiecare operă a acestei femei înseamnă un bărbat şi un amor. Şi dacă totalizăm tot ce a produs ea, dacă ne dăm seama ce creatoare neobosită a fost, ne oprim minunaţi în faţa numărului bărbaţilor şi amorurilor care au trecut prin viaţa acestei femei. Ea a fost o îndrăgostită prin excelenţă, fără contenire şi neobosită, totdeauna pasionată şi totdeauna sensibilă, totdeauna arzătoare şi posedată de un intim instinct matern, un instinct de gingăşie expansivă care se revărsa asupra întregii lumi, asupra tuturor acelora, bărbaţi sau femei, care au trăit în apropierea ei, care au înflorit această inimă deschisă. In scrisorile ei către Flaubert — George Sand era pe atunci „la dame de Nohant", cum o supranumea Anatole France — în aceste scrisori întâlnim multă cordialitate pasionată, cuvinte de afecţiune exaltată. Ea-şi ia rămas bun de la Flaubert cu: „Te portes-tu mieux, cher ami de mon coeur?", sau: „Bonsoir, mon troubadour; je t'aime et je t'embrasse". Şi deja George Sand este o bunică surâzătoare dar cu părul alb, plimbându-şi nepoţii pe cărările din Nohant, acest Nohant care o văzu strălucitoare de tinereţe şi de pasiune, de graţie feminină şi de libertate virilă şi care-i adăposteşte mormântul sub un dom de verdeaţă.

Nu există operă mai bună, care să dureze mai mult, decât opera unei vieţi. Scrierile se trec odată cu moda, îşi pierd actualitatea, pot fi numai tranzitorii dacă nu se găseşte în ele ceva de esenţă eternă, ceva care să le facă nemuritoare pentrucă încarnează un simbol sau o forţă elementară a naturii, ca în „Don Quijotte" sau ca stâncile de personagii fatale şi tragice ale unui Shakespeare. Viaţa lui George Sand este cea mai nepieritoare dintre opere. Atunci când timpul va arunca în tăcere producţia ei cerebrală, în ceeace este ea conformă cu estetica şi necesităţile epocii, va rămâne viaţa ei, liberă şi frumoasă; viaţa ei de femee, care a fost totdeauna femee; viaţa ei de feminitate avidă şi de necontenită nelinişte; viaţa ei de înamorată, de femee a cărei inimă şi braţe se vor deschide totdeauna într'un gest de dragoste şi protecţie. Viaţa ei singură va rămânea.

* * *

Intre George Sand şi Isadora Duncan a fost o diferenţă mai mult morală decât trăită; o distanţă mai mult intuitivă decât reală a situaţiunilor şi concepţiunilor. Isadora Duncan avu un sentiment sensual şi tragic al vieţii; era o figură mai puţin complexă, în complexitatea ei, decât George Sand, la care viaţa şi amorul aveau un sens mai mistic, mai idealist, mai exaltat, dar tot atât de matern ca şi la Isadora Duncan. Aceasta din urmă avea asupra amorului o concepţiune elenică, superficială, epidermică, cu toată adâncimea care cuceri în ea cea mai mare pasiune a vieţii: maternitatea. George Sand, exaltată, meridională, ar fi fost desigur o călugăriţă bună dacă n'ar fi fost scoasă la timp în mânăstirea în care fu educată. Diferenţa, mai mult sensibilă decât vizibilă, constă în aceea că Isadora se bucura de amor, în toate nuanţele lui, în tot ceeace încarnează plăcere şi suferinţă, bucurie şi durere, seninătate şi violenţă furtunoasă. George Sand a suferit, am putea zice cu o nuanţă mai vie: a pătimit amorul, iubind amorul, iubind febril. fiecare din amorurile ei reprezentând un conflict, o tragedie, o luptă, o sfâşiere intimă. Niciodată în viaţa lui George Sand nu întâlnim o aşa zisă fugă de un amor prea absorbant, prea pasionat sau prea dureros, cum face Isadora. In faimoasa părăsire a lui Alfred de Musset de către George Sand, suficient explicată în „Elle et Lui", nu vedem altceva decât că poeţii sunt totdeauna, între ei, cei mai proşti amanţi. Poeţii de obiceiu (cazul lui Musset) sunt prea mult preocupaţi de ei-înşişi; vanitoşi şi înclinaţi spre narcissism, ei aduc în dragoste atâta emfază şi atenţie personală, care nu le mai îngădue să se mai consacre şi femeii iubite.

Pentru această femee, înamorată ca niciuna alta, amorul îmbrăca un statornic caracter de sacrificiu. Oricât de întinsă fu cugetarea ei, tot pe atâta îi era şi inima. Cei care i-au deşteptat vreodată sentimentele, bărbaţii care i-au impresionat sufletul şi fiinţa ei atât de viu impresionabilă, au întâlnit în ea nu numai sentimentul amorului, ci încă entuziasm şi voinţă. Nu ştiu cine a spus că George Sand îmbrăţişa cauza tuturor bărbaţilor pe care-i iubea; şi cum a iubit mult, iată cum se explică şi numeroasele inconsecvenţe din viaţa ei. Amantă a lui Sandeau, a lui Liszt, a lui Musset, a lui Mérimée, a lui Leroux, a lui Michel de Bourges, prietenă amoroasă a lui Bakunin şi a lui Flaubert, ea fu binefăcătoarea, maternă şi simplă, a lui Chopin. Ea-i umplu viaţa de dragoste şi i-a fost prea puţin amantă. Coastele spaniole ale Cataloniei; Mayorca, aurită şi profund adormită sub un cer transparent, i-au văzut plimbându-se braţ la braţ: Ea şi El reînviaţi, reînoind şi eternizând poema şi drama vieţii, a amorului şi a sexelor. El, slab, cu părul aspru, cu fruntea îndurerată şi ochii iluminaţi, posedaţi de lâncezeala şi exaltarea febrilă a ftizicilor; ea, cu ţinuta graţioasă şi liberă, cu ochii mari şi pasionaţi, cu gura senzuală şi melancolică.

Timp de şase ani a veghiat George Sand agonia lui Chopin. Timp de şase ani, ea l'a plimbat sub toate climaturile temperate ale Europei; i-a fost infirmieră, lectrice, secretară; martiră răbdătoare, dulce, docilă la toate capriciile bolnavului. Cea mai pasionată dintre mame, n'ar fi făcut atât cât a făcut George Sand pentru îndureratul ei amant. Dar, ca şi în cazul lui Musset, o ruptură tardivă, cu doi ani înaintea morţii lui Chopin, aruncă o umbră asupra acestei pasiuni, cea mai pură şi mai mare din întreaga ei viaţă. Chopin o acuză că i-a precipitat sfârşitul, părăsindu-l în cea din urmă perioadă a teribilei lui maladii: In „Histoire de ma vie" George Sand s'a justificat calm, simplu, cu tristeţe, povestindu-şi calvarul: ea îl arată pe Chopin sumbru şi disperat, în atmosfera ultimelor zile ale boalei iritabile şi incurabile. Paginile consacrate lui Chopin sunt profund grave şi triste, ca şi operele ce i-au fost inspirate de marele muzicant: „Lucreţia Florini" şi „Consuela".

Amorul dintre George Sand şi Chopin a durat unsprezece ani; cei dintâi cinci ani au constituit perioada de producţie intensă a lui George Sand; cei din urmă şase i-au fost absorbiţi complet de boala lui Chopin. Din aceşti şase ani de calvar — spune d-şoara Federica Montseny — a eşit acea lucrare tristă şi discretă, care se numeşte „Lucretia Floriani". — **G. B.**

ANECDOTE

Doi pe un scaun

Pe vapoarele unei societăţi secundare din Germania e afişat un carton cu următorul cuprins: Scaunele din salon sânt destinate doamnelor. Domnii sânt rugaţi să nu le utilizeze până nu se aşează doamnele.

Cuvântul magic

— Nu de mult, i-am spus nevestei mele o vorbă care a supărat-o aşa de tare, încât de atunci nu mi-a mai adresat nici-un cuvânt.

— Te rog, dragă, spune-mi ce i-ai spus?

Cel mai important

— Ce-ai prefera să aibă viitorul tău bărbat, avere, spirit, sau prezentare distinsă?

— Prezentare cât mai repede.

Exegeză

— Mamă, mătuşica o să se ducă în cer?

— Desigur.

— Dar leii se duc în cer?

— Nu, leii nu se duc.

— Dar dacă un leu o mănâncă pe mătuşica, se mai duce ea în cer?

O mână „natur"

— Domnule, am onoarea să cer mâna fetei dumneavoastră.

— Natur?

— ???

— Vreau să zic, fără nimic în ea?

Ubicuitate

Deoarece Georges n'a venit într'o seară acasă, doamna telegrafiază la cinci prieteni ai lui: „Georges dispărut, telegrafiază dacă e la dumneata". Peste câteva minute soseşte Georges, care explică de ce a întârziat. Dar în timpul nopţii vin cinci telegrame dela cinci prieteni: „Georges e la mine".

J. F. LOUIS MERLET

Nimeni nu mărturiseşte...

Peacke era un bătrân englez căutător de aur, care niciodată n'a ştiut să-şi păstreze averea repede câştigată. La 52 de ani, după ce cutreerase lumea 'n lung şi 'n lat, se întorcea în Brazilia, ca să exploateze acolo problematice filoane de aur.

L-am întâlnit la Saint-Georges pe Oyapock, în Guyana franceză şi, vreme de două săptămâni, mi-a fost tovarăş, — un tovarăş neaşteptat şi bizar.

O corabie veche ne-a dus pe amândoi la Georgetown, pe Demerara.

***

Peacke e roşu la obraz şi ras ca 'n palmă. Ochii i-s cenuşii şi aspri subt fruntea îndărătnică, peste care-i cade în dezordine părul cărunt şi zburlit. Croit ca un atlet, călător care nu ştie ce-i oboseala, a străbătut drumurile cele mai de necrezut. Vorbeşte cu precizie. Amintirile lui sunt interesante.

— Dacă rămâi mai multe zile la Demerara, mi-a spus el într'o sară când, din barul hotelului, priveam cum îşi poartă Oceanul valurile adânci festonate cu argint de lună, — dacă rămâi şi dacă aventura nu te înspăimântă, te sfătuesc să te duci în mahalaua dispre apus a târgului, în plin cartier indian. Cam pe a şaptea stradelă, dacă 'mi aduc bine aminte, este un bar, *Red Star*, care-i locul de întâlnire al marinarilor în permisie sau dezertori, al jucătorilor de zaruri, al fetelor care se îmbată cu rachiu şi cu muzică, — banjo sau armonică.

„Această societate se îngrămădeşte în odaia din faţă, unde tronează la tejghea o indiană grasă şi bărbatul ei cu ochi crunţi. Dar mai este o odaie, pe care numai iniţiaţii o cunosc, şi 'n care se intră pe dindos. In cuibul acela de hoţi ai să găseşti câţiva compatrioţi de-ai d-tale certaţi cu legea, evadaţi din închisorile franceze.

„Oamenii aceştia se refugiază pe teritoriul englez, se feresc să atragă atenţia poliţiei engleze şi trăesc din meserii bizare şi variate. Ei au rătăcit, dela Saint-Laurent la Paramaribo, de la fluviul Surinan la Demerara. Cunosc pădurile neumblate şi cotloanele unde se găseşte aur. Uneori, ei dau informaţii preţioase. D-ta cauţi *bed-rock*-ul (locul unde se găseşte nisip aurifer în râuri). Ei ştiu că se găseşte în cutare loc, la treizeci de zile de drum cu piroga... Du-te la ei, prietene, şi n'o să-ţi pară rău de vremea pierdută, chiar dacă nu afli nimic. Tovărăşia băeţilor de acolo nu e banală. Eu plec mâne spre Guaira, cu poşta. *Good luck old fellow!* şi să te 'ntorci bogat!

Peacke şi-a umplut bine paharul cu *port-wine* şi m'a lăsat în barul hotelului ca să se ducă să-şi aranjeze plecarea.

***

Nu mi-a fost greu să găsesc *Red-Star*-ul, — o cârciumă suspectă care duhnea a fund de corabie, a saramură, a gudron şi a uleiuri exotice. Pe păreţi, afişe în culori ţipătoare lăudau whisky-uri necunoscute şi mărci de cacao îndoelnice. Negri, indieni, javanezi, marinari beţi, muzicanţi somnoroşi, umpleau, după cum îmi spusese Peacke, odaia din faţă.

După ce am băut acolo, aşa cum se cuvine, am făcut înconjurul căsuţei şi am intrat în cealaltă cocioabă, cu acoperişul afumat.

Acolo se înghesuiau câţiva indivizi cinici, cu chipuri spâne şi veştede. Nu era greu să le bănueşti identitatea.

Evadaţi din Cayena şi de la Saint-Laurent, se adunau aici la căderea nopţii. Aveau aerul că pun la cale un complot şi vorbeau în şoaptă. Când am intrat eu, au tăcut.

— *Bonjour!*

Făcură un gest pe care puteam să-l iau drept o ameninţare ori drept o încercare de a se ridica şi a pleca brusc.

— Francez?

— Da.

— De încredere?

— De încredere.

— Incotro te duci?

— La zăcămintele de aur. Dar voi?

— Noi? făcu cel mai bun de gură. Noi — unde s'o nimeri, la rechini sau la şantierele de la Nord, de-om putea să rămânem acolo... Nu insista, nu-i nevoie... Nu suntem aici în voiaj de plăcere. Venim de la mare bucurie... Am spălat putina, ca să nu crăpăm în ocnă!

Toţi au început să vorbească, fiecare căutând să-şi explice „cazul" lui:

— Mai ales când eşti nevinovat... zise unul roşcovan cu ochii negri.

— Cine n'are în viaţa lui un moment de rătăcire!

— Pe mine m'a adus aici o crimă pasională.

— Eu m'am răzbunat pe un superior care mă persecuta...

Fiecare era gata să povestească întâmplarea care-l adusese aici.

Unul din ei flueră, şi un negru din Barbada aduse tafia, sirop de fructe şi zahăr.

— Faci cinste?

Am răspuns zâmbind:

— Fac, cum nu?

— Atunci, în sănătatea d-tale... şi putem avea încredere în d-ta, nu-i aşa? De altfel, nu te-arată mutra c'ai fi de la poliţie.

— Mulţumesc! Şi va-să-zică, fiecare din voi găseşte că şi-a plătit prea scump păcatele?

— Nu-i vorba de asta. Fiecare primeşte să plătească, — dar prea e scump la „pensionul" din Cayena!

— Prea ne 'ncarcă la socoteală! urmă roşcovanul. De pildă, eu care-ţi vorbesc, am fost osândit pentrucă aş fi înjunghiat un burtă-verde. Şi nu dădusem eu lovitura, altul o dăduse, — Charlot cel lung. N'am vrut să-mi vând tovarăşul. Şi m'am ales cu 20 de ani de ocnă. De altfel, îmi aveam hârtiile bine garnisite mai de 'nainte. Cu un cazier ca al meu, — pas să te mai creadă cineva nevinovat! Aşa că tot una 'mi era, — aveam de unde plăti şi pentru alţii. Dar după doi ani de puşcărie, n'am mai putut. Am şters-o prin pădure, — şi iată-mă-s!

— Eu mă deprinsesem cu viaţa de lux, pe vremuri, — declară la rândul lui altul din tovarăşii mei din sara aceia. Am jucat cărţi, am pierdut — şi la urmă mi-am pierdut şi capul. Am falşificat o poliţă, cu intenţia să dau banii îndărăt. Dar m'au găbjit mai înainte... Altminteri, aş fi şi 'n ziua de azi om de treabă...

— Eu, — să n'aud vorbind despre femei! afirmă unul mic, negricios şi prost bărbierit. Eram gelos. Amanta mea m'a înşelat. Am trimis-o pe lumea ceilaltă. Mi-am pierdut minţile din patimă. Sunt pentru asta un criminal?

Al patrulea gentilom vorbi:

— Cu mine, e simplu. Eram condamnat militar. Am tras într'un căpitan care nu mă avea la stomac şi mă ţinea veşnic la răcoare. Am încasat pentru asta zece ani, ca recidivist.

Urmă o tăcere.

Un ocnaş care până atunci, doborît de alcool, tăcuse mocnit zâmbind a batjocură, slobozi în linişte aceste cuvinte:

— S'au pornit să facă pe victimele în faţa dumitale! Eu unul, m'am săturat să-i tot aud trăncănind aşa, oridecâte ori vine pe-aici vre-un francez, în dădejdea că au să-l stoarcă de ceva parale. Sunt nevinovaţi, — sărăcuţii!... Nu, zău, fără glumă, nu-i asculta ce spun. Plăteşte-ne ceva de mâncare dacă vrei, fiindcă noi aici am încetat plăţile, — dar nu crede toate gogoşile astea. Suntem ucigaşi, ni-s mânile roşii de sânge, suntem hoţi şi bandiţi. Asta suntem şi nimic mai mult. Dar nimeni nu vrea să mărturisească, niciodată. Asta-i masoneria ocnei. Fiecare povesteşte o istorioară pe care cu vremea ajunge s'o creadă adevărată. Ce să-i faci, — mirajul! Eu am fost bine, cândva... M'au pierdut obiceiurile rele...

Ceilalţi patru tovarăşi s'au ridicat de la locurile lor, palizi ca moartea, aruncând batjocuri omului care mărturisea ruşinea şi decăderea tuturor.

Masa s'a răsturnat.

Ocnaşul care spusese adevărul rânjea:

— Ei, da, m'am săturat până 'n gât de romanele şi de regretele voastre. Ş'apoi, ce? E destul de când trăim din expediente şi din jafuri. Ştiţi bine că munca cinstită nu-i de noi. Ce vreţi cu mine? Nu v'apropiaţi — c'o să fie rău şi pentru unii, şi pentru alţii.

— Las' că te aranjăm noi, calicule!

— Nu aici, în orice caz. E mai bine să ne explicăm afară...

Ocnaşii se înjurau pe înfundate, de frica patrulelor poliţieneşti. S'au mistuit ca nişte umbre pe subt cei dintăi cocotieri, dincolo de cartierul adormit.

Am trecut în odaia cea mare, după ce am dat ceva bani omului care mărturisise.

El mi-a mulţumit şi a adăogat:

— N'avea nici o grijă, o să 'mpart cu ceilalţi.

Şi a plecat, împleticindu-se, în noaptea minunată a tropicelor.

***

A doua zi am aflat că unul din ocnaşi nu şi-a primit partea. Trupul lui, străpuns de lovituri de cuţit, a fost găsit după un desiş de copaci, în savana care duce spre pădurile nepătrunse.

In ocnă, nimeni nu mărturiseşte, niciodată.

Traducere de OTILIA CAZIMIR

Citiţi azi **Realitatea No. 190**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

Vizitaţi
Expoziţia
Internaţională
de RADIO
şi AEROCHIMIE
din Parcul Carol
deschisă până la 28 Septembrie
50 %
reducere pe C.F.R.
(la întoarcere)

O pagină de umor universal

NADINA TEFFY

Strategie

Mai erau opt minute până la plecarea trenului.

D. Guslinschi se așeză comod într'un compartiment de clasa a doua, își examină chipul cu o oglindă de buzunar și-și aruncă privirea spre fereastră.

D. Guslinschi era voiajor de meserie și don Juan prin vocație. Deși împărțea mostre de ochelari prin toate orașele imperiului rusesc, nu avea decât o singură țintă: să distrugă în calea sa un cât mai mare număr de inimi feminine. In vederea acestei cauze sfinte nu-și menaja nici timpul, nici truda; de cele mai multe ori fără să se aleagă cu nimic.

In oreșele în care nu se afla decât în trecere, între două trenuri, femeile se prăpădeau după el, fără măcar să se fi dat jos din trăsură. Făcea cu ochiul pe nesimțite, își răsucea mustața dreaptă, strângea din buze și arunca o privire...

Dar ce privire!... Când oferea negustorilor marfa, îi privea cu totul altfel.

Femeile asupra cărora se fixa această privire îi simțeau fascinația stranie. Ele înălțau ochii, mai întâi aiurite, apoi îngrozite; la urmă, își duceau mâna la gură și pufneau, făcând cu cotul tovarășului de drum.

D. Guslinschi, nici gând să se întoarcă spre victimele sale.

— Aceia nu mă mai uită, — se gândea el. Nici cealaltă. Și mâine, când voi fi departe, or să se mai gândească la mine, bietele femei!

Guslinschi câștiga foarte mult când îl vedeai deaproape, pentrucă la farmecele sale fizice se adăugau însușirile unui suflet ales și ale unei inteligențe sclipitoare. Efectul era fulgerător: se însurase de trei ori (fără să fi trecut prin fața altarului) și de vre-o douăsprezece ori mâncase bătaie cu diferite obiecte.

La Lodz, cu niște calapoade; la Chiev, cu un baston; la Jitomir, cu un salam; la Conotop (între două trenuri) cu un burlan de samovar; la Cernigof, cu o cismă; la Minsk, cu o bâtă; la Vilna, cu o cutie de vioară; la Varșovia, cu o sticlă; la Caliș, cu un polonic, iar la Moghilev, Dulcineea sa, căreia îi plăcea sportul, l-a făcut knock-out cu un pumn.

Când Guslinschi începu să se uite pe fereastră, trecu pe peronul gării o cucoană tânără și drăguță; și atât de repede, că n'a putut zări celebra, irezistibila privire a cuceritorului.

Guslinschi scoase capul pe fereastră.

— Cum? Se urcă în tren? Atunci e foarte simplu!... Călătorim împreună; sunt speranțe.

Soarta tinerei cucoane era hotărîtă. După ce porni trenul, Guslinschi își examină din nou figura, își răsuci mustața și trecu prin vagoane.

Cuconița se afla în clasa a doua cu un băețaș grăsuț de vre-o doisprezece ani, elev la liceul militar. Lui Guslinschi, ea nu i-a dat nici o atenție, deși, cu o curtoazie pariziană, el i-a făcut o plecăciune și a graseiat: „Pardon, madame".

La cea dintâi oprire, Guslinschi se dădu jos din tren și se așeză, în profil, în fața compartimentului unde se afla tovarășa de drum. Dar ea nu se arătă. Doar elevul grăsuliu îl privea pe Guslinschi și mușca cu poftă dintr'un măr. Privirea galeșă a donjuanului se izbea de această stâncă.

Voiajorul începu să cugete:

— Avem aface cu un caz special. Un caz psihologic. Fără psihologie, nu faci un ban! Mie personal, nu-mi place maternitatea: abrutizează femeia. Dar pentrucă asta îl adoră pe broscoiu, în așa măsură că-l îndoapă cu mere ,maternitatea îmi va da cheia inimii ei. E suficient să-ți atragi dragostea băiatului și ai prins-o în cursă pe mamă-sa.

Și începu să-și aplice planul.

La stația următoare, cumpără două mere și le dădu băiatului pe fereastră.

— Iți plac fructele, băiețaș? Am văzut eu! Poftim, mănâncă. Imi face plăcere că pot călători în bună prietenie cu un tânăr în uniformă.

— Vă mulțumesc, — bombăni elevul, fără să mai scoată după aceia vre-o vorbă; și, ștergând mărul de mâneca vestonului, mușcă și înghiți dintr'odată aproape o jumătate.

Trenul se puse în mișcare și Guslinschi abia avu vreme să sară înăuntru.

— Mi se pare că procedez ca un prost, — cugetă iar voiajorul. Ce câștig eu din faptul că ăsta mănâncă mere? Eu trebue să-i plac, nu merele. Ia să-mi scchimb locul.

Işi luă valiza și, îndată ce se opri trenul, făcu o închinăciune în fața doamnei:

— Vă rog să mă iertați, doamnă. E o înghesuială atât de mare în compartimentul meu! închipuiți-vă că, în timpul opririi, m'am dus la bufetul gării și, până să mă întorc, am constatat că cineva mi-a luat locul. Imi dați voie să viu și eu aci? Mă voi așeza lângă băiețaș.

Cucoana ridică din umeri.

— Așează-te, domnule. Ce mi-o spui mie?

Și luând o carte, cucoana începu să cetească.

— Ei, băiețaș; ia să ne împrietenim noi. Incotro te duci?

— La Petracov, — bombăni elevul.

Guslinschi tresări.

— Nu, zău! Ce coincidență! Dar știi că-i nostim! Și eu mă duc la Petracov. Așa că o să călătorim împreună toată noaptea și câteva ore din zi. Doamne, Dumnezeule! Te-ai fi așteptat la așa ceva?!...

Elevul privi această coincidență cu destulă răceală și se încăpățână să tacă mai departe.

— Iți plac aventurile, băiețaș? Eu mă prăpădesc după ele. Totdeauna mi se întâmplă lucruri extraordinare. Să-ți povestesc una?

Elevul nu scotea nici un cuvânt. Cucoana cetea. Guslinschi medita.

— Ce i-a trebuit să facă un plod ca ăsta! Să-mi strice mie tot cheful! Firește că i-e rușine să se uite la mine, dacă e el de față. Dar tot o să isbutesc. Fiul mă va conduce în inima mamei.

Guslinschi tuși și începu o improvizație fantastică.

— Iată ce mi s'a întâmplat, micul meu prieten. La Lodz, se îndrăgostește de mine o femeie. E ca nebună. Vine bărbatu-său la mine în cameră și-mi spune că o să mă omoare. Ei, ce spui de una ca asta?... Cu atât mai mult cu cât eram aproape logodit cu o domnișoară din înalta societate, care avea o prăvălie de umbrele. Cavaler cum sunt, nu puteam compromite pe nimeni... Mă duc la fereastră și, dela etaj, sar în stradă. Bărbatul asasin se uita la mine. Inchipuește-ți... Zăceam întins pe trotuar și asasinul sus. Ce-ai fi făcut, tinere, în locul meu? Eu n'am mai stat pe gânduri. Am șters-o și am chemat un gardist...

Cuconița își ridică capul.

— Dece-i povestești unui copil asemenea prostii?

Apoi se cufundă din nou în cetit. Guslinschi triumfa.

— Hei, merge bine! A început să-mi vorbească.

— Mi-e foame, — zise elevul... Mai e mult până la stație?

— Ți-e foame? Foarte frumos! Iată că ne apropiem de stație și-ți caut niște sandviciuri. Foarte frumos! Foarte frumos! O iubești pe mama, băiețaș? Iubește-o, iubește-o mult.

Elevul, cu o figură încruntată, a înghițit opt sandviciuri. Guslinschi i-a adus și de băut. In timpul unei opriri mai lungi l-a dus să ia masa în restaurant, vorbindu-i mereu de dragostea ce trebue să i-o poarte mamă-sii.

— E drăguță mama. Ar putea să scoată din minți pe oricine. Sunt sigur.

Elevul îl privea cu ochi mari și mânca de zor.

— Să ne grăbim, tinere. Mama o fi îngrijorată.

Când s'au întors în vagon, mama adormise cu capul vârât într'o pătură.

— Poftim! Dar nu-i nimic, ne mai rămâne ziua de mâine. Și-a încredințat copilul unui om de treabă și acum — ce-i pasă? — doarme. Mâine mi-arată ea recunoștința. Până una alta, m'a costat ștrengarul ăsta trei ruble și șaizeci de copeici. Culcă-te, băiețaș. Pune-ți picioarele pe mine. Dar nu te jena deloc. Imi curăț eu pantalonii cu benzină. Așa! Sărăcuțul de el!

Elevul dormea adânc, și numai din când în când îi dădea câte o lovitură de picior lui Guslinschi. Dar acesta înghițea fără să crâcnească.

Guslinschi nu putu să adoarmă decât târziu după miezul nopții. Când s'a trezit în zorii zilei, observă că trenul se afla într'o stație și că mama dispăruse. Ingrijorat, dădu de-oparte picioarele elevului și se uită pe fereastră.

— Ce-o fi și asta?... Uite-o pe peron cu valiza lângă ea. Ce i-a mai trăznit prin cap?... A fluierat!... Doamnă! Ce faceți? Pleacă trenul!

Trenul se puse în mișcare.

— Am pornit-o, — strigă Guslinschi, schimbându-și privirea atât de drăgostoasă și de galeșă de până atunci.

Deodată își aduse aminte de elevul dela liceul militar.

— Dar cu băiatul ce faceți?... V'ați uitat băiatul, doamnă!

Cuconița făcu cu mâna un gest de plictiseală și îi întoarse spatele.

Guslinschi îl apucă pe băiat de umeri și începu să-l scuture.

— A plecat mama! Mama s'a dat jos și a rămas în stație! Ce înseamnă asta?... — începu el să strige.

Elevul se văita:

— Dece mă strângi? Mă doare. De care mamă îmi vorbești? Mama mea e la Petracov.

Guslinschi rămase ca trăsnit.

— Cum? Ce spui? Dar cucoana aceia cine era? Parcă-i spuneai mamă. Sau am înebunit.

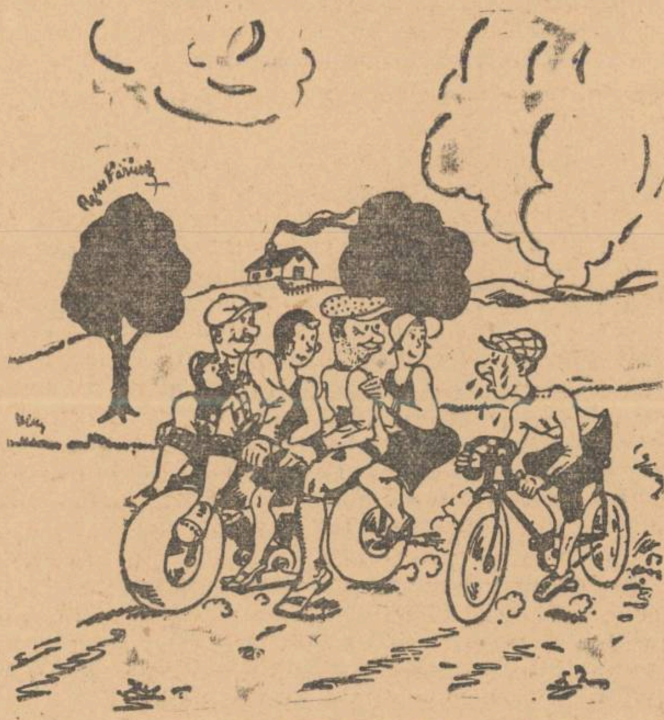
— Hââ, hââ, — se văicărea elevul, — eu nu i-am spus niciodată așa. Eu nu știu nimic. Dumneata îi spuneai așa. Am crezut că e mama dumitale și că de-aia îi spui așa... Nu sunt eu de vină... N'am nevoie de merele d-tale... Nu-mi mai e foame.

Guslinschi își șterse cu batista fruntea asudată, se ridică și își luă valiza:

— Broscoi pocit! Flămânzilă! Ai să ajungi escroc.

Și, furios, Guslinschi sări în grabă din mersul trenului.

Motocicletă familială

— Păcat că ești cu bicicleta, că ți-am fi făcut și ție un locșor!

ELIN PELIN

Iluzie de Primăvară

Dis de dimineață, în sfânta Duminecă, părintele Ignat se aruncă pe călușul lui, se închină, eși prin poarta largă a mănăstirii și se lăsă la vale spre câmp, ca să dea o raită prin lanuri și livezi.

De după munții albaștri, la răsărit, într'o mare de lumină și glorie, se arăta obrazul feciorelnic al soarelui de April, și câmpul verde, trezit din somn, se scălda vesel și din plin în razele lui și-și sărbătorea deșteptarea. Pretutindeni mirosea a primăvară, a verdeață, secară dată în spic, pomi în floare. De undeva se auzea gînguritul unui porumbel, prin pruni cânta o pasăre micuță; din lanuri răspundea un pitpalac fricos, iar prin mărăcini se hârjoneau drăgăstos vrăbii zglobii, se ridicau în stoluri și dispăreau ciripind după lanurile verzi. Inima primăverii bătea grăbită, puternic și viața cea nouă de pe pământ se silea parcă înfrigurată să se folosească cât mai din plin de ziua minunată. De prin satele din prejur venea ecou pios de clopote, ce tremura plăcut în aerul proaspăt al dimineții.

Toate acestea îi umpleau inima părintelui Ignat de bucurie. El călărea vioi și călușul mergea săltând lin, pufnea pe nări mulțumit și se rățoia fudul. Din când în când călărețul îi mângâia coama frumoasă și-i vorbea prietenește:

— Luca!... Luca!... Ei, măi Luca!... Iți pare bine, băete?...

Luca înțelegea, pufnea și mai tare pe nări și-și freca coama luminoasă de mâna stăpânului.

Părintele Ignat nu mai eșise de mult din mănăstire, așa că acum primăvara înaintată îl ademena și oarecum îl emoționa. Era încântat de câmpul acoperit de verdeață, ca de un copil mic care știe să vorbească și în sinea lui vorbea cu el, cu albinele ce bâzâiau, cu fluturii pestriți, care se purtau ușor peste verdeață. Se bucura cu toată bucuria simplă a sufletului lui de călugăr care așteaptă belșug, spune rugăciuni, iubește vinul bun și, mai ales, se simte nestingherit afară din mănăstire. Și fără popas își rotea ochii în toate părțile, ca un vrăbioi scăpat din colivie și privea peste tot, toate colțurile acestui tablou de verdeață, munții din depărtare, atât de curați și de bine reliefați pe adâncurile cerului primăvăratec, limpede și albastru — privea, răsufla din adânc, visa și-și fredona cântecele vesele și parcă întinerea, mai bine am zice, parcă se întorcea la copilărie, căci nu era bătrân.

— Luca!... Ei, Luca, îți pare bine? — și-și bătea călușul pe coamă.

Călușul se umfla în pene și-și întărea trapul, iar părintele Ignat sălta ușor în șea și striga:

— Hop — hop, haide — hop!

De la o vreme călușul obosi și o porni încet. Părintele Ignat nu-i dădu ghies, pentrucă soarele se ridicase și dogorea câmpul. El își scoase rasa, o puse sub el, pe șea, apoi scoase din dăsagi o sticlă cu țuică și trase din ea vârtos. Atunci îi trecu prin minte să-i tragă un cântec și începu domol, cu un glas pe jumătate bisericesc, un motiv șăgalnic dintr'un cântec țărănesc:

Țipă satu, clocotește;
Văduvă-i Nona rumeoara,
Poznașe e văduvioara...
Of, ce proastă-i lumea, proastă!

Părintele mergea tot printre lanurile înverzite, gata mâine să dea în spic. Glasul îi era gros dar el cânta domol, dulceag, mai mult pentru sufletul lui și semăna cu un bondar mare, negru, eșit după ploaie, de sub frunzișul pădurii.

Câmpul era pustiu. Pe drumurile, ce se încrucișau, nu se vedea țipenie de om. Singurătatea asta îi era foarte plăcută părintelui Ignat, pentru că așa putea visa nestingherit și cânta tot ce-i dorea inima.

Işi dăduse puțin drumul, părintele, se înfruptase multișor din sticla din dăsagi, se înveselise și se simțea bine. Și când se simte omul bine, lui ori că-i trebuie toată lumea, ori că nu-i trebuie nimeni. Părintele Ignat cântă, vorbește singur, ori cu Luca, cu lanurile, trimite mulțumiri lui Dumnezeu printr'o ciocârlie care se ridică la ceruri, și destul de des trage din sticluță și surâde în sinea lui unui gând frumos pe care-l pune în vorbe, ca un cântec:

Of, de s'ar găsi... of!...
Of, de-aşi întâlni... of!

Părintele Ignat fredonează multă vreme cuvintele astea, mereu aceleași, pe acelaș glas uniform:

Of, de s'ar găsi... of!...
Of, de-aşi întâlni... of!...

Dar după ce mai ridică iar sticla, gândul lui se desprinse în sfârșit din spinul acesta. Dădu pinteni călușului și adăogă mai tare, pe acelaș glas:

O femeiușcă...
O femeiușcă...
De-aşi întâlni!...

Și răsuflând din adânc, strigă călușului, cu însuflețire:

— Ei, Luca! Ia spune, ai iubit tu vre-o dată ? Ai, Luca ? Luca!

Luca pufni pe nări de parcă nu înțelesese și porni săltăreț. Iar părintele Ignat începu să salte în șea și strigă:

— Hop — hop! Haide — hop!

Și iar începu să cânte:

De s'ar găsi, of, o femeie, of!...
De-aşi întâlni, of!...

Soarele ardea și în aer se simțea o ușoară dogoreală. Greerii cântau de zor. Lanurile se clătinau ușor. De odată părintele Ignat opri călușul, se ridică în scări și-și ațintí privirea într'un punct îndepărtat în lanuri. Pe obrazul lui uscat, smead, care acum se înroșise, trecu umbra unei întrezărite fericiri. Işi netezi barba neagră, se ridică și mai sus în scări și-și ațintí și mai tare privirea. Departe, undeva, pe o costișe printre lanuri, se vedea o pată albă, ca o gâscă, și care parcă se mișca.

— Femee e, hotărî în sinea lui părintele Ignat. Asta-i e testemelu... sigur șade...

Dădu pinteni călușului, apoi iar îl opri și iar și își ațintí privirea în depărtări.

— Că e femeie — e femeie! Că e singură — e singură! Ei, drăcia dracului, cine să fie?

Părintele Ignat porni iar călușul, fără să-și ia ochii dela testemelul alb, care parcă se mișca printre valurile verzi ale acestei mări de secară.

Sărmanul călugăr iar începu să vorbească singur:

— Că e femee — e femeie! Că e singură — e singură! Ei, drăcia dracului, cine să fie?

Dădu pinteni călușului, fără să-și ia privirea dela testemelul alb, care se lăfăia printre lanuri. Și privind mereu, tot acolo, i se împăienjiniră ochii; și-i șterse cu mâneca și iar se uită:

— Că e femee — e femeie! Că e singură — e singură! Ei, drăcia dracului, cine să fie?

De jur împrejur, tot întinsul câmpului nu se vedea suflet de om. Asta mări și mai mult uimirea părintelui Ignat.

— Femeie — singură în mijlocul câmpului! Să se fi dus așa departe să strângă buruieni? — Nu cred. A adormit între lanuri ca o sfântă! Mai că nu e lucru curat!

Părintele Ignat surâse.

— Cine știe? Se poate și să nu doarmă! se gândi el. Le știu eu pe femei! M'a văzut și și-a zis, ia stai să mă ascund și să-l ademenesc... Nu te mai ascunde, nu te mai preface, că eu tot viu! — spuse el cu glas tare.

— Femeile tot femei! Șirete, șirete, și tot voi cădeți în căpcană!....

Și prin minte îi trecură toate femeile cunoscute din satul care se vedea în depărtare și se chinuia să ghicească care o fi.

— Stai, Luca, stai! Moșu-tău să chibzuiască! — opri el călușul și iar privi îndelung și dela o vreme i se păru că testemelul acela alb îi face semn și-l chiamă.

— Așteaptă! Așteaptă, nu te grăbi, că viu, — zise călugărul fără să-și ia ochii.

— Dracu s'o ia, cine o fi aia care se joacă așa cu mine? Părintele zâmbi, lovi călușul și porni într'acolo, fără șovăire.

— Haide, Luca, înainte!

Luca porni repede. Părintele Ignat începu să salte vioi, cu ochii ațintiți la femeie, care ba se arăta, ba se ascundea în lanurile verzi de secară.

Când ajunse la costișa, după care, la câțiva pași, se afla femeia, el nu mai văzu testemelul, pentru că și costișa era înaltă, și secara mare, și poteca adâncită.

Părintele Ignat opri călușul, se ridică în scări, își roti ochii în toate părțile, dar în zadar— nu se vedea nici femeia, nici testemelul ei. Atunci el tuși și strigă tare:

— Bună dimineața... Bună dimineața!

Secara, gata să dea în spic, se clătina în valuri mici, fremătând ușor. Din lan nu se arătă nimeni și nimeni nu răspunse. Părintele se ridică și mai tare în scări și strigă cu glasul și mai tare:

— Bună dimineața... Bună dimineața!...

Dar iar nu răspunse nimeni. Părintelui Ignat i se păru că deodată pe câmp se întinse o tăcere de biserică. El dete pinteni călușului, se urcă în lan și se uită în toate părțile.

La câțiva pași de el, înfiptă într'un țăruș și scăldată în soare, o căpățână de cal îl privea nepăsătoare, cu ochii ei mari și găunoși și râdea obraznic, arătându-și dinții mari și rari.

Traducere de L. M.

Anecdote despre Ibsen

In ceiace privește firea și exteriorul său, Ibsen nu semăna deloc cu un poet, în sensul boem al cuvântului, ci mai bine cu un filistin pedant.

Filistin de la cilindrul său elegant, călcat, până la ghetele veșnic lustruite el acorda o deosebită atenție ținutei exterioare și convenientelor celor mai meticuloase.

In căsnicie a fost un soț ideal.

* * *

Tăcerea lui Ibsen era proverbială. Dacă vorbia câteodată, — ceeace se întâmpla de altfel extrem de rar — prefera să converseze despre lucruri practice. Așa se povestește de ex. că odată a avut o discuție foarte agitată asupra chestiunii dacă e mai bine ca cineva să doarmă în pat, pe partea dreaptă sau stângă.

O convorbire despre „felul cum se coace pâinea" sau „cum se confecționează ghetele" îi era mult mai plăcută decât o teză literară sau filozofică.

* * *

Casa natală a lui Ibsen era așezată în târgul din Skien, în imediata apropiere a bisericii, închisorii stâlpului de execuție și casei de nebuni.

* * *

Cel mai bine se simțea Ibsen singur între cei patru pereți ai odăii lui. De stradă îi era aproape frică. Odată s'a reprezentat în Augsburg, în onoarea lui, „Rosmersholm". Chemat pe scenă în aplauze frenetice, Ibsen privi mai întâi neîncrezător și cu teamă în jurul lui, ca și cum s'ar fi întrebat: „Nu cumva mi-o cădea ceva în cap pe aici?"

Cronica cinematografică

„Tendresse"

„Cel puțin înțelegi ce spune. Când e nemțește sau englezește habar n'ai".

Așa se exprima o tânără doamnă în spatele meu. Și asta e poate părerea multora. Nu însă și a mea. Cred că spectatorul filmului „Tendresse" n'avea decât de câștigat dacă n'ar fi știut franțuzește. Căci textul — luat direct din Bataille sau prefăcut, puțin importă — este tot ce poate prostul gust combina mai perfect. Conversațiile au toate loc în stil de guvernantă cultă. Fiecare frază e spusă cu un „parti-pris" de literatură și — ceia ce-i și mai rău — de oratorie. Vorbele nu mai au nimic uman. Sunt clișee de școală proastă, expresiuni mașinale și moarte. Imi amintesc, pe când îmi făceam studiile la Paris, că locuiam într'un apartament cu doi elevi dela Politechnică. Distracția noastră cea mai mare era să găsim câte un text de limbă franceză în felul frazelor din „Tendresse" unde expresii de „argot" se combină cu termeni de Fizică și cu metafore poetice, și unde toate sunt „de serie", expresii ajunse clișeu și repetate doar de cabotini care vor să pară bacalaureați.

Niciodată nu râdeam mai cu poftă, niciodată nu eram mai fericiți ca atunci când unul din noi trei găsia o fază ca de pildă aceasta:

„Voix-tu, Marthe... Il y a dans la langue des hommes un mot, un petit mot, tout petit... mais si vaste... qu'il englobe... (pauză) (ușor sughiț)... tout. C'est le mot tendresse... Dans la conversation de deux êtres qui se chérissent etc., etc."

Sau

„Avec moi, ça'n prend pas. Votre charme **n'opérera pas"** (Doamne Dumnezeule!).

Acest stil este cea mai mare batjocură ce se poate aduce frumoasei limbi franceze, și una din cele mai ridicole strâmbături sociale din câte există. Caragiale ne dă „le fou rire" când îl face să vorbească pe Lache. Tot astfel un Francez subțire isbucnește în râsul cel mai direct, și mai nestăpânit când aude pe vre-un societar dela Casa lui Molière, vre-o institutrice de copii de parveniți, sau vreun șef de rayon de la Galleries Lafayette, sau pe vreun profesor de educație fizică de pe o plajă mondenă exprimându-se „cult".

E, fără îndoială, tot ce societatea franțuzească are mai ridicul — acest literaturism de serie al mitocanilor culturali. Intre acest jargon și cel caragialesc nu-i decât o diferență: cel dintâi are o sintaxă perfectă, pe când celălalt nu are deloc. Ceiace-l face preferabil pe acesta din urmă. Ii dă ceva spontan, o naturalețe simpatică. Pe când stilul de maestru de floretă, tocmai pentrucă este gramatical perfect, are o scrobeală care îl face încă și mai caraghios.

Din toate acestea — o concluzie se degajă: pentru un film vorbitor francez, care ar avea un text ca cel din „Tendresse" — singura scăpare e ca spectatorul să nu știe franțuzește.

Și dacă judecăm puțin, constatăm că nimic nu poate face mai mult rău propagandei franceze decât asemenea piese care induc publicul în eroare, făcându-l să creadă că literatura franceză asta este.

★

Dar să trecem la filmul propriu zis. E clar, că nimeni, din tot ansamblul, n'are acea suplețe care se cere actorului de cinematograf — și pe care o au aproape toți artiștii californieni. Aci, toți sunt țepeni. La toți simțim că **joacă,** și că deabia după ce-și vor fi debitat rolul, vor putea redeveni oameni ca toți oamenii. Ș'apoi nici-unul n'are capul care trebue. In special eroul principal. E vorba de un autor dramatic celebru, care iubește o actriță și este iubit de ea cu o mare „tandrețe" — în care intră stimă, admirație, recunoștință (restul e destinat unui tânăr gigolo, mititel și vesel, de o veselie profesională, una și aceiaș pentru toți „premier-prix du conservatoire".

El, Barnac, bătrânul distins, bun și fin, în loc să aibă un cap în genul lui Porto-Riche; în loc să fie foarte înalt (asta merge și la bătrânețe); în loc să fie subțire (bătrânețea nu implică necesarmente îngrășare); în loc să aibă o privire pătrunzătoare, bună și dureroasă în acelaș timp — are tot: statură, siluetă, privire: de purcel la tavă. Este grotesc. Gândiți-vă ce intelectual quinquagenar ne-ar fi dat un Ronald Colman, un John Gilbert sau oricare tânăr de 20 de ani de la Hollywood!

Dar ea! Este desigur o femee frumoasă, mai ales în sensul românesc al cuvântului frumusețe. Căci are un tip foarte caracteristic de română, de soție de funcționar sau de fată de prăvălie. Are un surâs permanent și fix, care, din cauza asta, nu poate proveni din sensul vorbelor pe care le spune sau aude, ci dintr'o cauză tot permanentă, cum ar fi bunăoară obligația de a fi amabilă cu clientela. Există un „surâs comercial" pe care îl veți găsi la toate chelnărițele și vânzătoarele de magazine. Acest surâs comercial la o actriță devine extaz profesional. Și-i insuportabil.

Actrița care face rolul eroinei este adesea bine îmbrăcată. Dar ca un manechin de casă mare, care a învățat 2—3 atitudini-reclamă. Nu e ca o actriță de la Hollywood care știe să fie elegantă fără nimic „fotografic" în atitudine.

Femeea din popor franceză, și actrița este mai femee din popor ca oricare alta, căci are o situație socială foarte curioasă: nu e cocotă, dar nici burgheză; frequentează pe bărbații cei mai înalt situați, nu însă și pe soțiile lor; nu e nici lucrătoare propriu zisă, nici artistă propriu zisă. Este o executantă foarte sui generis.

Rezultatul acestei situații sociale ambigue (în Franța, căci în America o **Star** are o altă situație, mult mai clară) dă actriței franceze o demnitate specială, corneliană și mahalagistă în acelaș timp.

„Joligni... Fichez 'l camp". Primo: numește pe bărbați după numele de familie, fără „domnule". Al doilea întrebuințează expresii foarte tari și populare. Al treilea: în toate acestea ia o atitudine de Rodrig. Și motivul e acelaș: cineva a vrut să o cumpere cu bani.

Este un cântec românesc ,adică o traducere românâ a unui cântec franțuzesc. La un moment dat **el** îi zice ei:

Vezi acest plic, tu poți să-l iei
In el e zece mii de lei;
Dar ea s'aprinde
Zise rupând bancnotele
Sunt o femee, domnule
Ce nu se vinde!

Aceste versuri închid într'însele toată arta actoricească franceză, toată demnitatea de carton a femeilor din piesele franțuzești.

Acel ce a făcut cel mai mare rău Francezilor a fost Corneille — și (căci dintr'un punct de vedere e acelaș lucru): Racine. Dela ei, toată lumea, dar absolut toată lumea joacă „Phèdre". Și asta independent de titlul piesei.

Desigur, nu trebue să dezesperăm. Se întâmplă și minuni. Nu vă aduceți aminte de „Cocu Magnifique?" sau de „Marius" — piese geniale, și cu atât mai meritorii cu cât au apărut într'o țară unde teatrul prost a ajuns la o perfecție și la o dominație tiranică. Or, dacă în teatru se mai întâmplă asemenea accidente fericite, a fortiori în cinematograf, unde tradiția imbecilizării cu orice preț este mai puțin apăsătoare.

In tot cazul, trebue să atragem atenția publicului românesc: Spectacole ca „Tendresse" constitue tot ceiace prostul gust poate avea mai periculos. Orice pe lume e mai artistic și mai „subțire" decât asemenea solemne anosteli.

P. S. Un film bun în ultimul timp a fost „Au bonheur des dames", Gaumont nemțesc. Cetitorii vor găsi o analiză a lui în „Realitatea Ilustrată".

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

Intre sport și negustorie există o legătură mult mai strânsă decât și-ar închipui profanii. Pe lângă că unii amatori se pricep să tragă foloase de pe urma însușirilor fizice pe care le posedă, organizatorii reuniunilor sportive urmăresc pretutindeni și totdeauna interese comerciale.

Se întâmplă însă mult mai rar ca înșiși conducătorii federațiilor de amatori să fie acuzați de a fi făcut afaceri în calitatea lor de personagii oficiale. Și când se întâmplă acest lucru, e natural ca el să producă vâlvă.

Echipa care a reprezentat România la șampionatele lumii de foot-ball în America de sud, a fost însoțită de mai mulți conducători ai federației. Bineînțeles, acești conducători au avut de mânuit sume destul de însemnate ,pentru plata drumului și a întreținerii jucătorilor. Până acum gestiunea acestor sume n'a fost încă supusă aprobării celor în drept, deși a trecut destulă vreme de când a luat sfârșit competiția.

Presa minoritară din Transilvania a început o campanie violentă pe această chestie. Cu oarecare temei, trebue s'o recunoaștem. Nu e nevoe să treacă luni de zile pentru a încheia niște socoteli care, în condiții normale, nu prezintă nimic complicat.

Dar ziarele care se ocupă de călătoria în America nu se mulțumesc să ceară controlarea gestiunii, ci trec la acuzări mult mai precise la adresa conducătorilor. Aceștia sânt acuzați, nici mai mult nici mai puțin decât că au băgat în buzunar o parte din fondurile de care dispuneau pentru întreținerea jucătorilor.

Se afirmă astfel că, deși organizatorii plătiseră drumul cu clasa întâia, echipa României a călătorit, în tren și pe vapor, cu clasa a doua, ba chiar, în Italia, cu clasa treia. Cel mai elementar bun simț ne spune că o echipă care reprezintă un stat trebue să se prezinte odihnită la începerea competiției și că o călătorie cu clasa a treia nu poate fi socotită ca o cură de repaos.

Se mai afirmă că organizatorii au pus la dispoziție conducătorilor naționali câte un dolar pe zi de fiecare jucător, pentru cheltuelile mărunte, și că totuși reprezentanții României au cutreerat străzile din Montevideo cu buzunarele goale.

In sfârșit, pentru jucătorul român care s'a ales cu un picior rupt în matchul contra Perului, s'au încasat numai 35.000 de lei despăgubiri, în timp ce un brazilian care a suferit un accident asemănător a primit 200.000 de lei. In buzunarul cui a intrat diferența?

Acestea sunt afirmațiile presei unguresti. In sprijinul lor nu se aduce nici un fel de dovadă concretă și nu se citează decât afirmațiile unor anonimi. Socotim totuși că cei vizați ar trebui să răspundă, nu pentru că faptele citate, dacă ar fi adevărate, ar compromite interesele sportului românesc, ci pur și simplu pentru că e vorba de cinstea lor personală, indiferent dacă sânt sportivi sau altceva. Nu există decât două soluții corecte: pedepsirea conducătorilor dacă sânt în adevăr vinovați, sau pedepsirea ziariștilor ardeleni, dacă afirmațiile lor sânt simple calomnii.

Zilele trecute, federația a anunțat că se lucrează la darea de seamă a gestiunii, care va fi supusă aprobării imediat ce va fi gata.

GH. VRACIU

☞ CETIȚI ☞ SENZAȚIONAL

CURIOZITAȚI DIN CHINA ȘI JAPONIA

CUPRINSUL:

La Bergen; La Tokio; Orașul sfânt; Nara; Cum trăesc și cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — orașul bogăției și al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularitățile Chinei.

☞ *Minunat ilustrate în culori* ☜

PREȚUL 20 LEI

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 317

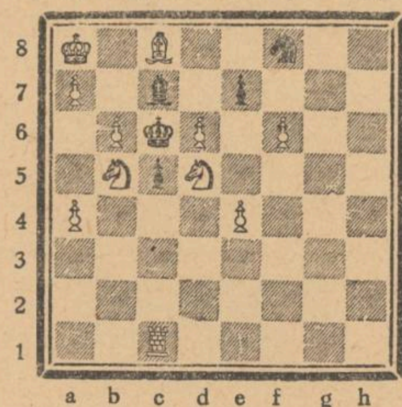
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto: „Roma"

(inedită)

Negru:

Rc6, Cf8, Nc7, Pc5 și é7 (5).

Alb

Ra8, Tc1, Cb5 și d5, Nc8, Pa4, a7, b6, d6, é4 și f6 (11)

Alb joacă și face mat în 2 mutări

* * *

Publicăm din nou problema de mai sus, apărută greșit în numărul nostru anterior.

In problema No. 313 (Motto „Colțul babei") turnul alb se găsește la d3, așa cum se vede din diagramă, iar nu la é3.

Rugăm pe cititorii cari ne-au trmes soluții să le revadă și să ni le trimeată din nou, ținând seama de rectificările de mai sus.

PARTIDA No. 139

Jucată la concursul internațional din Liège în ziua de 19 August 1930.

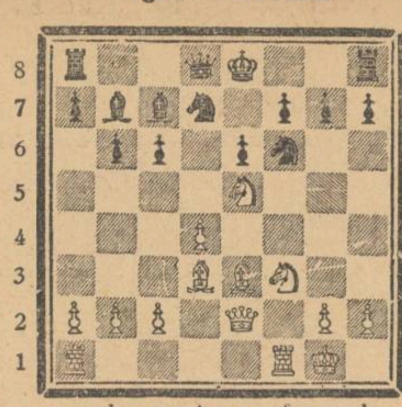
Alb: Dr. S. Tartakover — **Negru: H. Weenink**

Apărarea Caro-Kann

1. é2—é4, c7—c6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. f2—f3, o inovație a cărei valoare nu e încă stabilită. 3... é7—é6; prea pasiv jucat. Prin d×é4; f×é4, é5!; Cf3!, é×d4; Nc4, Né7! negru ar fi putut sta mai bine. 4. Nc1—é3, d5×é4; 5. Cb1—d2!, cum e ușor de văzut, alb nu poate juca f×é4, căci ar urma Dh4+! 5..., é4×f3; 6. Cg1×f3, Cg8—f6; 7. Nf1—d3, b7—b6; 8. Dd1—é2!, împiedică Na6 și-și păstrează posibilitatea de a roca în ce parte va voi. 8..., Nf7—d6; 9. 0—0, Cb8—d7; 10. Cd2—c4, Nd6—c7? mai bine ar fi fost retragerea nebunului la é7, Nb8 sau Dc7. 11. Cc4—é5, Nc8—b7; nu există aproape nici o mutare mai bună, căci la C×é5 ar fi urmat d×é5, Cd5!; Ng5! cu o vădită superioritate pentru alb. 12. Cé5×f7!!

Poziția partidei după a 11-a mutare a negrului

Negru: Weenink.

Alb:

Alb: Dr. Tartakover.

un splendit sacrificiu care trebue admirat cu atât mai mult, cu cât alb a socotit și sacrificul ulterior al celuilalt cal. 12..., Ré8×f7; 13. Cf3—g5+, Rf7—é7. 14. Cg5×é6!, Ré7×é6; 15. Nd3—c4+, Ré7; forțat, căci la Cd5 alb răspunde cu Ng5+, iar la Rd6, Nf4+ urmat de mat în două mutări. 16. Né3—f4+!, poanta combinației cu sacrificii departe calculate, căci negru e silit, spre a evita pierderea imediată, să retrocedeze materialul câștigat. 16..., Cd7—é5; încercarea de a-și menține superioritatea figurilor prin Rf8, dă greș față de continuarea: N×c7, D×c7 (la Dé7; D×é7, R×é7; Taé1+, etc.); Dé6!, Cb8; T×f6+! și câștigă. 17. d4×é5, Dd8—d4+; 18. Rg1—h1, Cf6—d5; 19. Nf4—g5+ Ré7—é8; deasemenea forțat, căci la Ré6 ar fi urmat: Tad1, D×é5; Dg4+, Rd6; Nf4 cu câștigarea damei. 20. Dé2—h5+!, g7—g6; la Rd7, ar fi urmat: Dh3+!, Ré8; Dé6+ și mat imediat. 21. Dh5—f3, Cd5—f4, singura mutare care evită dezastrul față de amenințarea de mat la f7. 22. Df3×f4, Dd4×f4; 23. Tf1×f4, h7—h6; negru a reușit să schimbe damele, înlăturând definitiv fantoma matului apărută dela combinația cu sacrificii a albului; acesta a reobținut materialul sacrficat și pionul în plus din centru, precum și poziția sa excelentă îi asigură câștigul. 24. Nc4—f7+, Ré8—f8; 25. Ng5—f6, g6—g5; 26. Tf4—f2, Rf8×f7; calitatea nu poate fi salvată; Th7; Ng6, Td7; é5! 27. Nf6×h8+, Rf7—g8; 28. Nh8—f6, Ta8—é8; 29. Ta1—d1, Nb7—c8; 30. c2—c4, Nc8—é6; 31. b2—b3, Rg8—h7; 32. h2—h3, Rh7—g6; 33. g2—g4, a7—a6; 34. Rh1—g2, a5—a4; 35. Rg2—f3, a4×b3; 36. a2×b3, b6—b5; 37. c4×b5, Té8—b8; 38. b5×c6, Tb8×b3+; 39. Rf3—g2, h6—h5; 40. Nf6—h8!; Rg6—h7; 41. Tf2—f6, Tb3—b2+; 42. Rg2—h1, Né6—b3; 43. Td1—d7+, Rh7×h8; 44. Tf6—f8+, Nb3—g8; 45. Td7×c7, h5×g4; 46. Tc7—c8!, firește că h×g4 ar fi fost o mutare care duce la remis: Tb1+; Rg2, Tg1+ și mat perpetuu sau pat. Negru abandonează.

Cea mai frumoasă partidă din concursul dela Liège și una din cele mai strălucite ale șahului contimporan.

CORESPONDENȚA

Ghioroc. — V. S. — La soluțiunea indicată de dv. la problema 307, negru răspunde: 1..., Nd5 sau Ng2 și la 2. Da4+, Nc4 și și nu mai e mat în a 3-a mutare.

Loco. — E. S. — La soluțiunea indicată de dv. la problema 307. negru se apără prin 1..., Ng2.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozități

Un exploatator al morților

Un bijutier din New-York citea în fiecare zi toate jurnalele. Dar nu-l interesa nici politica, nici faptele diverse, nici foiletonul. Nu citea decât anunțurile mortuare. Cu cât erau mai mulți morți, cu atât zâmbetul de pe buzele lui se lărgea. Credeți poate că era nihilist? Nu, motivul pentru care se bucura el era de ordin mult mai practic. Cum vedea că cineva a murit, bijutierul îi trimetea o bijuterie de cinci dolari, cu o scrisoare în care se scuza că a întârziat atâta cu livrarea obiectului. Cum oamenii nu vor să lase neplătite datoriile rudelor moarte, afacerile bijutierului mergeau splendid.

Dar ulciorul nu merge multă vreme la apă. Unul din decedați căruia bijutierul îi trimisese o bijuterie, comandată, zicea el, cu câteva săptămâni mai înainte, era paralitic și nu se mai dăduse jos din pat de câțiva ani. Fusese deci în imposibilitate de a comanda, fără știrea familiei, bijuteria. Rudele s'au plâns poliției, care l-a arestat pe bijutierul puțin scrupulos.

America, țara naivilor

Un mare jurnal din New-York publica anunțul următor: „Aduceți-mi un dolar — „X., str.Y, 3". A doua zi în acelaș loc: „Mai puteți aduce dolarul până mâine". A treia zi: „Dacă n'ați adus dolarul azi, puteți să vi-l țineți, căci mâine o să fie prea târziu".

Un jurnalist, curios să afle despre ce e vorba, cu atât mai mult cu cât meseria lui îi cerea s'o știe, se duse să facă o anchetă la adresa indicată. Acolo găsește o dactilografă care se declară gata să primească dolarul, dar pretinde că n'are voie să dea nici o explicație cu privire la destinația banilor.

In cele din urmă s'a aflat de ce era vorba. Un mare bogătaș pusese rămășag că va găsi în oraș o mie de naivi care să-i aducă un dolar fără să știe pentru ce. El a câștigat rămășagul, căci în cele trei zile a încasat 1200 de dolari.

Un „nenăscut" câștigă un proces

La Budapesta s'a terminat un proces din cele mai curioase. Viitorul conte Lonyay care l-a câștigat nu s'a născut încă și nici nu e sigur că se va naște vreodată. Bunicul lui, care a murit acum un an, a lăsat toată averea nepotului său, decizând că fiul său nu va avea decât uzufructul până la majoratul nepotului. Dar nepotul nu s'a născut până acuma. Contele Lonyay fiul — sau tatăl, cum voiți — a atacat clauza aceasta privitoare la un copil nenăscut încă. La judecarea procesului, i s'a dat copilului un tutor, care a pledat pentru el.

Contele Lonyay a recunoscut că fiul lui e moștenitorul, dar, deoarece el va trebui să-l crească, trebue să i se dea și mijloacele pentru asta. Apoi, el e în viață, și are nevoie de bani, pe când fiul lui nu trăește încă și n'are nevoie de nimic. Advocatul viitorului său fiu i-a răspuns că într'o bună zi, fiul lui se va naște, și atunci va avea și el nevoie de bani. Afară de asta, voința testatorului trebue respectată.

Tribunalul s'a raliat la această din urmă părere.

Citiți în:

Literatură și știință

de **H. Sanielevici**

Arta țăranului român este curat mediteraneană; Rasa, limba și cultura băștinașilor Daciei; Vârsta de aur a omenirei; Geniul lui Goethe; „Invierea" lui Tolstoi; Lessing; Anatole France; Filosoful Fichte era socialist; Cum ar fi trăit Eminescu în zilele noastre; Originea lui Alexandri; „O sărutare" de I. Petrovici; Reforma d-lui I. Petrovici; Despre cancer; Problema alimentației; Europa teatrul evoluției; Originea omului și cauzele apariției lui din „La Vie des mamifères"; Străinătatea și „La Vie des mamifères"; Suprema lege a Istoriei; Cum se va regenera partidul liberal; Suflet de stăpân și suflet de slugă.

Sunt capitole cu substanțial cuprins în care știința se împletește cu literatura în pagini de înalt folos cultural.

E o carte ce trebue citită de orice iubitor al cărții și al gândului rar.

A apărut în editura „Adeverul" și cuprinde mai bine de 400 pagini cu 20 ilustrațiuni.

Cereți volumul la librării, la depozitarii ziarelor noastre sau direct la editura „Adeverul".

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institului General Psihic din Paris. La Șaraga. Episcopiei 3 bis, București, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenți plătesc lei 40 volumul.

DE VÂNZARE PRETUTINDENI

Cărţi şi Reviste

I. M. PETRESCU: Sănătatea şi fericirea în viaţă. — Reeducaţia prin sine însuşi.

(Editura „Scrisul Românesc" Craiova).

In societăţile şi'n epocile care păcătuesc printr'un exces de materialism răsare — prin legea contrastului — floarea animismului. Iar din prea înverşunata căutare a fericirii, cu mijloace care nu o pot da, scânteiază adevărul, că trebue să fie în tine, ceiace ştii că există şi totuşi în afară de tine nu poţi afla.

Găsirea echilibrului sufletesc înseamnă înfrângerea tuturor greutăţilor vieţii şi dobândirea celui mai mare bun pământesc; o neîntreruptă mulţumire de a trăi.

Prefacerea sufletului printr'o autosugestie conştientă este o artă cu a cărui propovăduire se ocupă armate întregi de filantropi în lumea civilizată şi mai ales în America.

La noi mai puţin. Unul dintre aceşti filantropi este maiorul I. M. Petrescu din Craiova. Am impresia că am violat o taină spunând că d. Petrescu este maior, deoarece va fi mai uşor identificat. Când am avut plăcerea să-l cunosc, m'a minunat tăria şi autenticitatea dorinţei d-sale de a face bine din umbră.

De altfel, toată cartea d-sale este alcătuită într'adevăr aşa cum spune în prefaţă, cu respect neţărmurit pentru gândirea marilor profesori în materie şi cu o vinovată discreţie, spunem noi, faţă de luminoasele idei originale ce a strecurat, pe ici pe colo, cu o modestie monahală.

La temelia lucrării d-lui Petrescu stau învăţăturile lui **Paul Nyssens, V. Pauchet, O. S. Marden** şi **E. Coué.** (Aceştia doi din urmă l'au mânat către mine; ceiace mi-a dat prilejul să cunosc un român excepţional prin altruizmul, generozitatea şi entuziasmul lui pentru binele public).

Ideile principale pe care d. Petrescu le dezvoltă sunt:

„Majoritatea oamenilor au privirile aţintite asupra viitorului ca şi cum prezentul nici nu ar fi existând".

„Cei mai periculoşi duşmani ne sânt acei care trăesc în imaginaţia şi în sufletul nostru: teama, neliniştea, grijile, descurajarea, remuşcarea, gândurile triste, pesimismul, ura, mânia, gelozia ,invidia".

„Suntem cu toţii produsul gândirii noastre. Destinul chiar, şi-l face omul singur. Caracterul este rezultatul deprinderilor noastre. Deprinderile sunt consecinţa actelor repetate ;iar actele sunt rezultatul gândirii noastre. Nu gândiţi deci şi nu spuneţi decât ceiace doriţi să deveniţi".

„Fericirea derivă din lucrurile cele mai simple şi mai puţin pretenţioase din lume".

„Fericirea se poate cultiva prin optimism, veselie, râs, credinţă, iubire, armonie sufletească".

„Sănătatea trupească se menţine prin reguli de igienă, dar încă şi mai mult prin practicarea autosugestiei optimiste".

„Arta de-a trăi se poate învăţa ca orice meşteşug".

„Reeducaţia prin sine însuşi dă cele mai bune rezultate şi este mult mai folositoare decât educaţia din afară, impusă şi primită în silă. Mijloacele sunt: instrucţia, autosugestia şi formarea deprinderilor".

„Metoda Coué. Necesitatea supravegherii sugestiilor spontane şi practica autosugestiei conştiente pentru obţinerea sănătăţii şi fericirii.

„Cum ajung deprinderile să conducă, iar omul să fie sclavul lor".

Să ne dăm dar, stăpâni buni, înţelepţi şi generoşi. Cum să izbutim toate acestea ne învaţă cartea d-lui Petrescu. Ea este de un mare folos mai ales acelor ce au momente de depresiune morală ,alternând cu altele de entuziasm; căci asemenea stare presupune o natură înzestrată cu mari posibilităţi, însă în mare primejdie.

D. V. BARNOSCHI

Ultima carte a lui Paul Morand

Paul Morand este un autor care a reuşit, şi repede. Nu este un scriitor tânăr. Multă vreme nici nu se gândea la cariera literilor. Ca şi Maurois a început târziu. Dar dela primele volume succesul a fost total. Total şi meritat. Căci primele lui cărţi sunt, fără nici o îndoială, cele mai bune. Hoinărind într'o zi prin librării, am găsit un exemplar din a nu ştiu câta ediţie a lui „Fermé la nuit". Am deschis-o fără să mă gândesc la ce fac. Şi am stat aşa, un sfert de ceas în picioare, citind. Nu mai puteam lăsa cartea. Ceiace e un record pentru un scriitor manierist ca Morand, care nu te „ia pe sus" cu interesul povestirii, ci doar îţi dă oarecari voluptăţi de detaliu. Mi-am dat atunci seama, mai bine ca oricând, că Morand este un adevărat mare scriitor. Decât, el trăeşte azi, în 1930 când scrupulele şi fanatismul profesional nu mai sunt ce erau altădată, şi când un autor lansat putând câştiga multe parale, se gândeşte prea tare la asta. Şi atunci îşi permite să scoată sarbede inepţii cum este ultimul volum al lui Morand, „La frégate", nişte poveşti scurte, cu răsuflarea sufocată după patru pagini. Toate au la bază o poveste libidinoasă sau crapuloasă oarecare. Este „chic", şi deci comercialmente profitabil. Poveşti de prostituate în vacanţă, de peşti care vin să implore o amantă părăsită să cedeze insistenţelor unei alte femei — această cedare fiind preţul pentru care ea însăşi îi va ceda lui; poveşti cu partuze diverse şi alte „poncifuri" foarte moderne. Insfârşit o infamie ridicolă şi inconsistentă, un satanism fad şi fat. Din două în două Istorii ni se descrie o acuplare, şi când, deodată, cu toată imbecilitatea subiectului, întâlnim câte o imagine din acelea într'adevăr „epatante", cum numai Morand ştie să găsească, nu ne mai rămâne decât să suspinăm că un aşa de minunat talent nu e întrebuinţat în sarcini mai vrednice de el însuşi.

„La Frégate" a fost imprimată direct în ediţie de lux, limitată. In speţă, luxul a fost aci o simplă necesitate căci dacă s'ar fi tras în ediţie mare şi eftină, ar fi fost un dezastru. Desigur, dat fiind vadul firmei, clientela ar fi început să se repeadă. Dar n'ar fi durat mult. S'ar fi păcălit 1500—2000 de oameni, ceilalţi ar fi aflat, şi restul exemplarelor ar fi îngălbenit în rafturi. In schimb, 2000 de exemplare pentru o ediţie de lux e tot ce se poate cere de la onor. public. Iată de ce „La Frégate" e tipărită pe o hârtie şi cu o literă care face şi mai tare să reiasă nulitatea artistică a cuprinsului.

Ştia bine regretatul Jacques Rivière ce spunea. „Il nous faut — scria el, — un gros roman, imprimé en touts petits caractères, sur du mauvais papier".. Vreţi să vă treacă gustul de neant pe care vi l'a dat „La Frégate"? Cetiţi încă odată „Ana Karenin" într'o ediţie populară de 2 fr. 50.

D. I. S.

Literatura şi miracolul ştiinţific

Dacă pornim cu gândul în spaţiu şi timp, atât de departe cât ne îngădue istoria omenească, dacă parcurgem regiunile cele mai sălbatice, mai necunoscute, mai aproape de pol şi de ecuator, la toţi oamenii, oricare ar fi culoarea lor, limba lor, felul lor de a trăi, regăsim totdeauna şi pretutindeni un acelaş amor: acela al miracolului. In adevăr, miracolul joacă un rol enorm în toate literaturile. Fie că este miracolul hindus, atât de variat, de puternic, de complex, — sau miracolul mitologic al Greciei vechi, atât de armonios în liniile lui, simplu, sobru şi atât de divin antropomorfic, — sau miracolul religiunilor nordice din Scandinavia, al miturilor celtice sau germanice, sau miracolul pieilor roşii sau negre...

Niciodată şi în nici o parte, omul nu s'a mulţumit de aparenţa lucrurilor pe care le pătrunde cu cele cinci simţuri ale lui şi pe care le numim: realitate. Totdeauna el şi-a închipuit în dosul acestei lumi de fenomene şi alte activităţi aproape supranaturale, pe care vrea într'o măsură să le explice. Dragostea aceasta de miracol, dorinţa aceasta pentru ceva nemaiauzit are cel puţin trei puternice rădăcini: nevoia de a evada, pentru spirit, din mediocritatea existenţei zilnice, dorinţa de a se întrece pe sine, dacă nu în domeniul acţiunii, cel puţin în acel al visului, căci omul pune totdeauna o parte din propriul său suflet în eroii pe care-i naşte imaginaţia lui şi, în sfârşit, nevoia de-a explica faptele de o aparenţă neobişnuită. Din acestea s'au născut — probabil — zeii meteorologici, zeii infernali, zeul binelui şi răului, etc.

Dar epoca noastră — va spune cineva — nu se mai pretează miracolului. Ştiinţa îl urmăreşte în fiecare zi de aproape. E adevărat! Cuceririle ştiinţei au modificat faţa lumii. Dar au modificat-o în sensul miracolului. Graţie ştiinţei şi descoperirilor ei putem auzi încă vocea lui Caruso, deşi marele cântăreţ e mort de mult. Şi, altă minune între minuni, graţie microfonului putem auzi ce se spune şi se cântă la cealaltă extremitate a pământului. Căci ştiinţa, luptând contra miracolului, ni-l aduce mai aproape de noi. Trăim în plină magie, în plin miracol. Noţiunile ştiinţifice se răspândesc din ce în ce în toate păturile sociale şi în aceasta avem o indicaţie că literatura, care a fost totdeauna o expresie a vieţii va ţine seamă şi de aceste noui condiţiuni de viaţă. Iată dece, spune d. André Simon în „Vient de paraître", romanul viitorului va fi romanul miracolului ştiinţific, care se va bucura de un nebănuit succes.

Revoluţia sexuală

Revoluţia sexuală a epocii noastre constă în transformarea radicală a obiceiurilor sexuale ale popoarelor, ale moravurilor civilizaţiei occidentale. Revoluţia aceasta se poate concepe ca o opoziţie la ideile şi moravurile care înlănţuiau sexul încă din Evul Mediu. Până la apariţia marelui războiu mondial am trăit — spune dr. Juan Lazarte în gazeta franceză **„l'en dehors"** — în plin ev mediu sexual. Morala acestui ev mediu fundamental creştin condamna corpul şi înfăţişa sexul ca pe un păcat. Atât de strâmte erau caracteristicile acestei morale, încât sexul era confundat cu reproducerea şi amorul. Reproducerea era tolerată după teologie, ca o pedeapsă necesară. Dar sexul era un rău; a te elibera de el însemna să placi lui Dumnezeu.

Războiul a transformat însă radical morala sexului; nu atât „ca războiu", ci pentrucă în cursul acestei perioade fenomene neaşteptate au obligat pe bărbat şi femee să urmeze căi noui mai în armonie cu natura sexului şi amorului. Faptul că milioane de bărbaţi chemaţi sub arme s'au văzut lipsiţi de soţii, de cămin, de amante, etc., a produs desigur o reacţiune degeneratoare, în unele privinţi, dar în general liberatoare şi producătoare a adevăratului examen al problemei. Faptul că milioane de femei, măritate sau celibatare, se văzură lipsite de soţi, amanţi, etc., îmbogăţi marea experienţă colectivă a numeroaselor deviaţiuni patologice, dar îngădui în acelaş timp şi înlăturarea multora dintre prejudecăţile barbare şi sterile.

După marele războiu, epoca aceasta cu crize economice şi sociale, revoluţiile, schimbarea mentalităţilor în Europa, cele opt milioane de femei care nu-şi găsesc bărbaţi să se mărite, toate acestea dau cale începutului unei mari revoluţii sexuale, a cărei expresie etică cea mai formidabilă constă în a ridica sexului calificativul istorico-mondial de: rău. E un progres real, dacă nu cel mai mare şi ultimul apărut în viaţa morală a umanităţii. Şi lumina a început să iasă la iveală graţie îndrăzneţelor eforturi ale ştiinţei: Sexologia, Psichologia, Psichopatologia, Psichanaliza, etc.

Al doilea aspect al revoluţiei sexuale constă în apariţiunea unei conştiinţe sexuale, care apare pentru prima oară în istoria culturii noastre. Sexul câştigă o importanţă de primul ordin, care se asociază la o independenţă nobilă şi extraordinară. Se caută o etică nouă, în care femeia posedă aceiaşi eficacitate, acelaş merit, aceeaş valoare ca a bărbatului. Dar ca toate revoluţiile, şi revoluţia sexuală se prezintă sub două aspecte — unul constructor, altul destructor. Aspectul destructor se raportă la prejudecăţile şi normele arhaice şi sterile; dar nu ştim deocamdată unde va duce constructivismul, care este cel mai fecund; pentru moment el şi-a încorporat plăcerea şi plăcerea e bună, e morală. Ceeace pot realiza bărbaţii şi femeile pe baza libertăţii sexuale, nu se poate încă preciza. Ceeace este evident, este progresul îndeplinit în cercetarea faptului sexual, până acum interzis şi considerat patologic.

Şi dr. Juan Lazarte crede că această liberare sexuală va aduce numai bine, pentrucă, ceeace este inerent omului, natura, nu poate fi cauza distrugerii sale. Din contră, naturalul fiinţei umane poate coopera la construcţia omului nou, a unei fiinţe cu psihicul nou sau transformat.

G. B.

Tendinţele poeziei poloneze

In revista „La Pologne", d-na Maria Kasterka studiază câţiva tineri poeţi polonezi. Iată cum sunt caracterizaţi aceşti poeţi:

„Mulţi dintre aceşti poeţi se caută încă pe ei înşişi şi urmează toate drumurile ca să-l găsească pe al lor. La mulţi dintre ei se găseşte căinarea soartei lucrătorilor, ca pe timpul lui Zola, deplângerea mizeriei omeneşti, elogiul frumuseţilor naturii, şi, din când, în când, un poem patriotic. Lucru uşor de înţeles, căci fiecare epocă, în fiecare ţară, îşi are refrenurile ei poetice, pe care cei mai mulţi poeţi le reiau cu plăcere".

EDITURA
„CULTURA NAŢIONALA"
2, Pasajul Macca Bucureşti (I)
anunţă apropiata apariţie a cărţilor următoare:
ION VINEA
Paradisul suspinelor
cu 5 gravuri în lemn, dintre care un portret inedit, de Marcel Iancu
CAMIL PETRESCU
Ultima noapte de dragoste
Intâia noapte de războiu 2 vol.
Exemplarele de lux vor cuprinde un portret inedit, de C. Ressu
TUDOR ARGHEZI
POARTA NEAGRA
Exemplarele de lux vor cuprinde un portret inedit de Ionescu-Sin
EUGEN GOGA
Cartea Facerii 2 vol.
Exemplarele de lux vor cuprinde un portret inedit, de C. Ressu
I. L. CARAGIALE
Opere vol. II Nuvele şi Schiţe II
ediţie critică îngrijită de Paul Zarifopol
M. EMINESCU
POESII
ediţie critică, cu note şi variante, de G. Ibrăileanu şi C. Botez

RECENZII

D. I. SUCHIANU: Manual de sociologie (Sociologie generală, sociologie religioasă, politică, morală, juridică, economică, sociologia artei, limbei, ştiinţei şi educaţiei).

Preţul 57 lei. Ed. Adeverul. 1930.

Un manual bun de sociologie este, pentru orice om doritor de cultură generală, un isvor de mari plăceri intelectuale. Sociologia este ştiinţa cea mai „omenească", mai mult chiar decât însăşi psihologia. De altfel, o cuprinde pe aceasta din urmă; de aceia i se mai spune şi „Psihologie colectivă", căci e ştiinţa stărilor sufleteşti — purtări, sentimente, reprezentări, pasiuni, idealuri — care se fac *în comun,* sau în vederea *celorlalţi,* pentru sau contra *altora,* şi care sunt menite să se *conserve,* să nu dispară odată cu cel care le-a săvârşit, ci să-i supravieţuiască, *adăpostite* de acea fiinţă specială, cu multe capete, care se numeşte *„grupul"*.

Intr'un cuvânt, sociologia, dintre toate ştiinţele, e cea mai aproape de sufletul omului. Faptul acesta are şi inconveniente. Căci orişicine are tendinţă să se creadă sociolog aşa cum, pentru simplul fapt că nu vorbea în versuri, eroul lui Molière se credea prozator.

Realitatea e însă alta: tocmai pentru că obiectul sociologiei este viaţa omenească în ce are ea mai palpabil, tocmai pentrucă sociologia este oarecum ştiinţa prejudecăţilor şi năzuinţelor noastre, tocmai deaceia este greu să avem faţă de asemenea fapte o atitudine rece, senină şi obiectivă, aşa cum o are astronomul faţă de astre sau chimistul faţă de conţinutul unei eprubete.

Orice cetăţean se crede mai mult sau mai puţin sociolog; şi s'a înegrit zadarnic multă hârtie cu cerneală sub acest pretext. Fireşte, există şi lucrări sociologice cu adevărat ştiinţifice, şi nu puţine. Totuşi, ele sunt copleşite de puzderia de baliverne scrise subt numele de sociolog şi în numele sociologiei.

Pentru toate aceste pricini, sarcina aceluia care ar voi să întocmească un manual de sociologie este nespus de grea. Va trebui să adune *toate* rezultatele cu adevărat ştiinţifice obţinute de diverşi cercetători, şi să le adune *numai pe ele,* dând la o parte tot balastul de verbiaj şi puerilităţi care s'au publicat de atâţia publicişti, călăuziţi de mania propunerilor de „soluţii" în chestiile sociale.

D. I. Suchianu

Am ţinut să atragem atenţia asupra acestor dificultăţi tocmai pentru ca să reiasă mai bine valoarea manualului prezentat, în româneşte, de d. D. I. Suchianu (edit. Adevĕrul). Autorul nu scapă cu vederea nici-una din problemele importante ale ştiinţelor sociale, şi întrebuinţează, în expunerea lor, claritatea şi ţinuta literară pe care i-o cunosc bine cititorii „Adevĕrului Literar".

Cartea este un manual didactic pentru ultima clasă de liceu. Dar, prin rigoarea cu care sunt tratate toate chestiunile şi abundenţa materialului utilizat, volumul poate fi folosit şi de studenţi, şi, în genere, de oamenii doritori de cultură.

Tabla de materii pe care o reproducem mai jos va lămuri pe cetitori asupra conţinutului interesantei şi bine orânduitei lucrări a d-lui D. I. Suchianu:

Obiectul Sociologiei: (Adunare şi Societate. — Sufletul colectiv. — Uitare şi întărire.).

Sociologia şi celelalte ştiinţi: (Sociologia e totodată foarte veche şi foarte nouă. — Sociologia şi gândirea politică. — Sociologia contractualistă. — Sociologia şi gândirea economică.— Sociologia şi filozofia istoriei. — Auguste Comte şi clasificarea ştiinţelor. — Spencer şi etnografia. — Metafora biologică. — Psihologismul Sociologiei moderne. — Sociologia generală şi ştiinţele sociale particulare.).

Metodele sociologiei: (Metoda obiectivă a lui Durkheim. — Metoda raporturilor. — Heterogenia scopurilor. — Polytelismul. — Este posibilă o conciliere între cele două metode ? Reguli metodologice de amănunt. — Metoda istorică, etnografică, statistică şi biologică. — Problema sociologiei. — Cadru şi conţinut).

Cadrele vieţii Sociale: (Mediul social. Mediul geografic. Mediul fizic. — Mediul uman. — Mediul biologic: rasa. — Degenerarea şi bolile sociale. — Aspectul istoric al vieţii sociale. — Evoluţie şi revoluţie. — Aspectul eminamente psihic al vieţii sociale. — Nu orice fapt psihic e fapt social. — Lumea valorilor. — Heterogenia scopurilor. — Polytelismul. — Solidaritate, cooperare şi concurenţă. Diferenţierea valorilor. Regulă şi sancţiune. — Valorile se transmit. Tradiţie, imitaţie şi invenţiune. — Modă şi cutumă. — Rezumat).

Diferite domenii ale activităţii sociale. — Sociologia Religiunilor: Diferite definiţii ale fenomenului religios: animismul. — Critica animismului. — Teoria naturistă. — Critica naturismului. — Teorii sociologice. — Religia şi supranaturalul. — Teoria lui Durkheim. — Religie şi magie. — Religia totemistă. — Cultul strămoşilor şi politeismul antic. — Religiile monoteiste şi universaliste. — Condiţiile sociale ale apariţiei creştinismului. — Creştinismul evoluiază odată cu societatea. — Creştinismul de astăzi. — Religia şi celelalte valori).

Sociologia Politică: (Politică şi drept. — Diferite forme de stat: 1) Tribul. 2) Naţiunile difuze. 3) Civitâţile: In Galia. Civitâţile greceşti şi romane. — Prima formă de naţiune: Imperiul roman. — Statul naţional. — Diversitatea lui. — Evoluţia Statului dela caste la clase. — Partidul politic. — Clasificarea partidelor politice. — Rezumat).

Sociologia morală sau ştiinţa moravurilor: (Câte societăţi atâtea morale. — Moravurile, conţinut al Moralei. Dreptul e uneori conform, alteori în conflict cu moravurile. — Intre Drept şi Moravuri este o deosebire de sancţiuni? Dreptul şi existenţa unor funcţiuni judecătoresti specializate. — . Moravurile sunt mai tari ca dreptul, sau vice-versa? Dreptul tinde la o ierarhizare logică a regulilor sale. — Rezumat şi concluziune).

Sociologia juridică: I. Sociologia penală. (Anormalitatea crimei. — Definiţie sociologică a faptului penal. — Crizele de „traizonită". — Două legi de evoluţie penală. — Evoluţia responsabilităţii. — Omul criminal al lui Lombrozo. — Criminalii „de ocazie" şi cei „de obiceiu". — Procedura penală variază odată cu societatea).

II. *Sociologia domestică:* (Ce reguli cuprinde. — Dobândirea numelui variază cu societatea. Rudenia variază cu societăţile. — Sistemul succesoral variază cu societăţile. — Căsătoria variază cu societăţile. — Explicare a tuturor acestor variaţiuni).

III. *Sociologia contractului:* (Instituţia contractului apare târziu. — Contractul înainte de contract. — Dela statut la potlatch. — Ce este un potlatch? — Dela potlatch la contract şi la quasi-contract).

Sociologia economică: (Societatea şi valorile economice.— Definiţie sociologică a fenomenului economic. — Economie, logică şi simbolism. — Inflaţiune, câştig, şi pagubă şi individualismul vieţii economice. — Evoluţia economiei. — Originile ei magico-religioase. Faza economiei domestice. — Stadiul economiei urbane. — Faza economiei naţionale. — Capitalismul. — Mecanismul vieţii economice. — Economia politică, „ştiinţă a preţurilor". — Moneda, formele şi funcţiunile ei. — Bunuri economice diverse. — Fiecare „bun" se comportă altfel pe piaţă. — Technică şi cultură).

Sociologia ştiinţei şi a limbii: (Ştiinţă şi societate. — Ştiinţă şi magie. — Religia adăposteşte Ştiinţa. — Logica şi limbagiul sunt de origine socială).

Sociologia educaţiei: Definiţia sociologică a lui Durkheim. — Sistemele educative variază odată cu societăţile. — Educaţia fizică. — Teoriile asupra jocului au caracter sociologic. — Sisteme de ridicare fizică şi sufletească a poporului).

Sociologia estetică: (Artă şi societate. — Artă şi joc. — Definiţia lui Croce. — Diversitatea artelor. — Originile magice, religioase şi economice ale artei).

Probleme de sinteză sociologică: Societatea, speciile ei, şi conştiinţa colectivă. — (Definiţia societăţii. — Conştiinţa colectivă. — Diversele tipuri de societăţi). Unităţile sociale. — (Individ şi societate. — Contractualişti şi mecanişti. — Umanitatea. — Statul naţional. — Definiţie generală a Statului. — Problema naţiunei. — Societatea Naţiunilor. — Familia ca unitate socială. — Monografiile sociale).

Cartea d-lui D. I. Suchianu nu este însă numai o lucrare metodic alcătuită şi în curent cu toate datele noui ale problemelor ce desbate, ci, şi aceasta se întâmplă destul de rar cu manualele didactice, este în acelaş timp o lectură tot atât de plăcută pe cât de instructivă.

H. BLAZIAN

INSEMNĂRI

Ion Morţun

Actori buni a avut şi are încă fără îndoială Teatrul Naţional, dar artiştii adevăraţi se pot număra pe degete. Ion Morţun este printre aceştia. Din prima dată când s'a urcat pe scenă şi-a avut stilul său propriu, a trecut peste toate convenţiile, a pus în jocul său un accent atât de personal, încât a cucerit publicul; şi-a impus creaţiile şi a avut un succes care nu s'a desminţit nici în rolurile mari nici în rolurile epizodice şi neînsemnate pe care adesea a fost condamnat să le deţină.

Toată arta sa a fost stăpânită de impulsia de a crea personalităţi din substanţa însăşi a trupului şi a sufletului său. Rolurile odată create de el şi din el, însufleţite cu puterile temperamentului său, se proectează în jocul său ca fiinţe cu o personalitate indestructibilă, trăind legate strâns de cugetarea şi tot sufletul artistului şi totuşi parcă independent de el. Ekdal, din Raţa sălbatecă, Zeilig Schor, Pristandà, Flachsman din Institutorii, sunt creaţiuni, nu roluri. Fiecare din aceste personagii îşi are viaţa proprie, ne apare ca un trecut, a intrat în viaţa teatrului din viaţa reală şi avem impresia că va ieşi din teatru spre a se duce în viaţa reală să-şi continue acolo destinul, din care noi nu am cunoscut decât o clipă.

Ion Morţun

Comicul lui I. Morţun nu e niciodată burlesc. Ticurile, ridiculurile prinse şi redate cu o mimică, o alură, o nuanţare, o putere de adevăr şi un comic irezistbil, sunt tot atâtea trăsături dintr'o personalitate întreagă, complexă, plină de umanitate, Iar jocul său poate umezi ochii spectatorului cu râsul şi plânsul în aceiaşi clipă.

Aci este secretul fascinaţiei asupra publicului spectator, explicaţia acelei profunde satisfacţii cu care este primită orice creaţie a acestui desăvârşit artist, a acelor aclamaţii ce i se adresează pe un ton şi cu o nuanţă pe care nu o auzim decât arareori în sălile de teatru. Memoria, virtuozitatea mimicii, bogăţia inflexiunilor glasului său, sunt daruri care-l ajută minunat în crearea tipurilor, dar ele nu-şi capătă valoarea decât pentru că sunt adevărate personagii interioare, pe care intuiţia lui le creiază, iar inteligenţa, fineţa sa critică le desăvârşeşte şi le pune la punct. Ele îl locuiesc, îi rămân veşnic în suflet, sunt eul său răsfrânt în atâtea imagini, au eşit şi s'au construit din personalitatea sa. Cine l'a văzut în rolul lui Marmeladof, într'o dramă adaptată după Crimă şi Pedeapsă a lui Dostoiewsky, poate să-şi dea socoteală de puterea dramatică pe care au bănuit-o numai acei ce l-au văzut jucând comedie. Este păcat că prima noastră scenă naţională nu a ştiut să utilizeze toate resursele acestui extraordinar talent. El se retrage fără a-şi fi dat toată măsura puterii sale de talent. Iar dacă este obosit, oboseala sa vine din aceia că stagiune după stagiune a aşteptat rolul în care să răsfrângă toate feţele şi toată complexitatea bogatei sale individualităţi. A obosit aşteptând, nu un an doi, ci zeci de ani, pe când rolurile, în care ar fi putut să se realizeze marele său talent, treceau peste capul său spre a fi masacrate de cine ştie ce cabotin mediocru. Pentru un om conştient de valoarea sa, susceptibil la exces, fin şi lipsit de calităţile arivistului, aceasta înseamnă o otrăvire clipă cu clipă.

El se retrage fără să fi cunoscut în scenă decât succese strălucite, se retrage debutând într'un rol nou. Serata de adio la teatrul Naţional va fi pentru publicul ce l'a iubit şi l'a preţuit în toată cariera sa, un prilej de a constata că el este *acelaş* artist în plin talent care a făcut deliciile sale timp de ani îndelungaţi, iar pentru intelectuali un prilej de a-i dovedi că el este privit ca unul dintre ei, rolurile sale fiind nu interpretări, ci creaţiuni adevărate.

„ADEVERUL LITERAR"

Cărţi didactice

Editura Steinberg a tipărit, între altele, câte o *Carte de Cetire,* pentru clasa a doua, a treia şi a patra primară de Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu şi C. Stan, inspector şcolar.

Aceste cărţi vor fi o adevărată surpriză pentru corpul didactic primar.

Aproape toată partea literară e alcătuită din bucăţi originale, în cea mai mare parte inedite, — proza de Sadoveanu şi versurile de Topîrceanu. Destinate copiilor, aceste miniaturi literare, uşoare şi limpezi, pot fi cetite cu mare plăcere şi de oameni mari.

Iată o *Fabulă,* pentru copiii de clasa a II-a:

Sus, pe gardul dinspre vie,
O găină cenuşie
Şi-un cocoş împintenat
S'au suit şi stau la sfat:
— Ia te uită, mă rog ţie,
Cât de sus ne-am înălţat!

Şi de-odată cu glas mare,
Incepură amândoi
Să cotcodăcească 'n soare:
— Nimeni nu mai e ca noi!
— Nimeni nu mai e ca noi!

Dar de sus, din corcoduş,
Pitulându-se 'ntre foi
Mititel şi jucăuş,
Le-a răspuns un piţigoi:
— Câţi ca voi! Câţi ca voi!

Iată şi o poezie de primăvară, intitulată *Martie:*

Nouă Babe, încărcate
De omăt şi ger,
Au trecut cu iarna 'n spate
Şi s'au dus la cer.

Vine primăvara, vine!
Vine cu urzici
Şi cu zumzet de albine
Şi cu rândunici!

Cu cercei de viorele
Şi la gâtul ei
Salbe de zarnacadele
Şi de ghiocei!

Cântă 'n soare iar cocoşii.
Ies copii în drum.
Paştele cu ouă roşii
Nu's departe-acum.

Focuri vesele 'şi distramă
Fumul peste sat,
Şi la denie ne chiamă
Toaca, pe 'nserat.

Mai târziu, din fund răsare
Sus, într'un copac,
Luna galbenă şi mare
Cât un cozonac!

Consiliul permanent a aprobat aceste Cărţi de cetire, cu menţiunea că ele „sunt un nepreţuit dar făcut şcoalei româneşti". — şi credem că nu există om de cultură în ţara noastră, care să nu fie de aceiaş părere. Recomandăm d-lor institutori şi învăţători curajul de a trece de astădată peste orice injoncţiuni, străine de interesul şcoalei, şi de a pune în mâna copiilor noştri acest dar, în adevăr frumos şi neaşteptat.

Monumentul poetului Săulescu

Din revista „Bilete de Papagal" a d-lui T. Arghezi, reproducem rândurile de mai jos, scrise cu prilejul dezvelirii monumentului lui Mihai Săulescu:

„Poetul Mihai Săulescu, înfricoşat de „instrucţie" la o cazarmă şi refugiat pe front, fără să se fi putut sluji de puşcă mai bine decât de bastonul lui civil, a murit fără utilitate pentru patrie, la Predeal. El ar fi cinstit-o mai cu folos în versurile încă nescrise. Societatea Scriitorilor a însemnat locul aproximativ, unde bietul visător adolescent a căzut, cu o statuie. O prismă de calcar, tăiată cu sobrietate şi lipsită de farafastâcul statuar, poartă 'n creştet, ca o căciulă de bronz, încleştarea massivă a unui simbol. N'am putea spune ce intenţie grafică a înfierbântat braţele modelatorului, frământând într'o copaie de piatră, personagiul tragic şi dur, care sugrumă steiul şi scutură bronzul dedesubtul cerului gol. Am văzut statuia numai din faţă. Dar putem spune altceva, că realizează ideea, oricare ar fi fost, magistral în grandios. Ea se datoreşte sculptorului Han, acela care ne-a porcăit acum câţiva ani, pentru că nu pricepuse boabă dintr'un articol al nostru, ca un vizitiu. E al doilea lucru admirabil, pe care-l cunoaştem realizat de acest animal. Din primul n'am putut obţine o reproducere, pe care am dorit-o fervent. Poate că din monumentul Săulescu să căpătăm o reducere pentru raftul nostru de cărţi.

Nu putem insista îndeajuns asupra acestei splendide întrupări, atroce şi vie, din materialul nesimţitor; şi dacă nu am cunoaşte mojicia puternicului autor al minunatului monument, l-am felicita fără înconjur şi cu brutalitate. Credem că bronzul lui Han e unic în toate epocile şi în toată lumea: ticălos artist, parşiv şi genial.

Intâi, am refuzat să-l asimilăm, pe urmă ne displăcu şi în cele din urmă ne-a captivat. Incă o dovadă că e vorba de o adevărată operă de artă.

Un singur defect şi un defect nenorocit. Soclul nu trebuia să poarte medalionul poetului; sculptorului nu trebuia să i se ceară să puie dedesubtul unei răzvrătiri glorioase, par'că a pământului întreg, şi a muntelui, şi care bate cu frumuseţea lui Bucegii, fotografia metalică a poetului. Numele acestuia pe soclu, ar fi fost de ajuns. Poate că artistul va putea să influenţeze autorităţile să renunţe la medalion, căci monumentul îi aparţine tot atât lui cât şi lui Săulescu şi poate că mai mult altcuiva, bunului gust.

Punctul de aşezare nu se putea să fie mai bine ales: între vânturi şi orizonturi. Este foarte probabil că şi l-a fixat însuşi artistul, de vreme ce toată natura acestei răscruci de precipicii se acordă atât de profund cu fiinţa muncilor lui. Şi, desigur, vor dispărea din preajma monumentului şi îngrădirea de mesteacăn şi florile şi jerbele, pentru ca piscul lui Han să rămâie singuratec şi pleşuv, între piscurile dimprejur".

Programele de cinematograf

Intre alte mijloace de a mulţumi pe spectator şi de a-l face să frecventeze o sală de cinematograf, direcţia are la îndemână imprimatul pe care-l distribue la intrare. Dacă aşa numitul „program" e bine făcut, desigur că spectatorul va găsi un motiv în plus să fie mulţumit de spectacol.

Din acest punct de vedere trebue să lăudăm zelul de care dă dovadă directorul unui local de pe bulevard. Programul acestui local formează o adevărată broşură, frumos tipărită, cu fotografii curat reproduse.

De ce nu putem însă aduce elogii şi stilului în care e redactat acest program? Iată câteva mostre alese la întâmplare:

„J. nu poate să fie decât o repudiabilă femee desfrânată". „Alternarea pe film a celor două singurătăţi dureroase... e măestrită cu delicateţă". „Averea Marelui Duce se reface ca într'un descântec".

„Personagiile numeroase, numite sau nenumite, din cuprinsul filmului, sânt înjghebate cu o preocupare deasă de proporţii în ansamblu. Femeile frumoase au fost alese dintre cele mai simpatic şi mai aderent frumoase. Artista C. R. e pur şi simplu suavă. Tipul de ramolit fin şi sceptic, cu năzuinţe de dictator în dragoste..." „El îşi iubeşte idolul particular, care în film nu i se cuvine cu o duioşie pregnantă şi cu un respect de timid fraged şi naiv..."

Ce-o fi aceia „idol particular"? Ne aminteşte în orice caz de o petiţie a unui invalid, redactată în felul acesta: „Având în vedere greutatea cu care se obţine peşte individual..."

Când sute de intelectuali sunt lipsiţi de câştig şi ameninţaţi să moară de foame, de ce patronii de cinematografe se adresează analfabeţilor pentru redactarea programelor. — *Al. G.*

Mărunte

— In cursul lunii Noembrie va apărea în editura „Cărţii Româneşti" un roman al d-lui Mihail Sadoveanu, intitulat „Baltagul", şi care cuprinde o povestire dramatică din viaţa ciobanilor de munte.

— Un mare succes de librărie constitue volumul *Făclii în noapte,* o culegere de schiţe remarcabile datorite distinsei scriitoare, d-na *Constanţa Marino-Moscu.* (Ed. „Cartea Românească").

— In timpul lunii Octombrie va apărea, în acelaş timp în norvegiană, în germană, în cehă, în suedeză, în finlandeză, în ungară, şi mai târziu în engleză, franceză şi rusă, un nou roman al lui Knut Hamsun: **August,** care va avea două volume şi va constitui o urmare la **Landstryker** („Vagabondul").

— După Dostoievski, Turgheniev, Tolstoi, care au fost îndepărtaţi din bibliotecile sovietice, pentrucă „amintesc prea mult poporului de regimul trecut", se anunţă că operele lui Jules Vernes şi ale lui Walter Scott au fost scoase din bibliotecile şcolare. Lui Vernes i se reproşează că nu spune nimic despre lupta de clasă, iar lui Scott că descrie viaţa la curţile regale în aşa fel încât câştigă pentru ele simpatia publicului.

— De vre-o zece ani încoace, cel mai de seamă autor al teatrului ceh a fost Taviel. Piesele lui, jucate la Teatrul Naţional din Praga, au provocat totdeauna comentarii foarte bogate. Acum trei ani, acest autor a declarat că renunţă la teatru şi că de aici înainte nu va mai scrie decât romane. Romanele lui au avut destul succes, dar au provocat şi critici vii. Nemulţumit, Taviel a anunţat că nu va mai scrie nici romane. Jurnalele din Praga publică scrisoarea lui de adio către public.

Concursul „Adeverului Literar"

„Adevĕrul Literar" organizează şi anul acesta, ca şi în anii trecuţi, un concurs pentru descoperirea şi încurajarea elementelor cu serioase aptitudini literare. Concursul este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcoalei speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl face o compunere care va fi sau *descrierea unui peisagiu dintr'o localitate cunoscută de elev,* sau *povestirea unei întâmplări interesante din viaţa sa.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Const. Mille (Sărindar) No. 9—11 până la 30 Septembrie a. c.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil

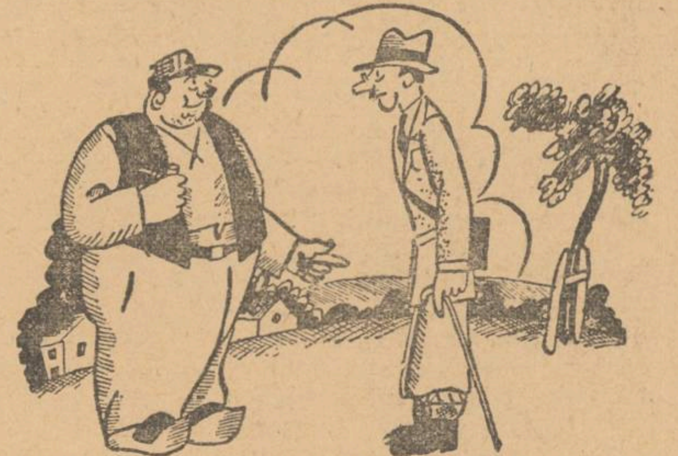
Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II .... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

Om capricios

— Domnule, vă rog, n'aveţi cumva o ţigară?
— Imi pare rău, dar nu fumez.
— Atunci să pleci de pe locul meu; că de unde nu...!

Un avantaj

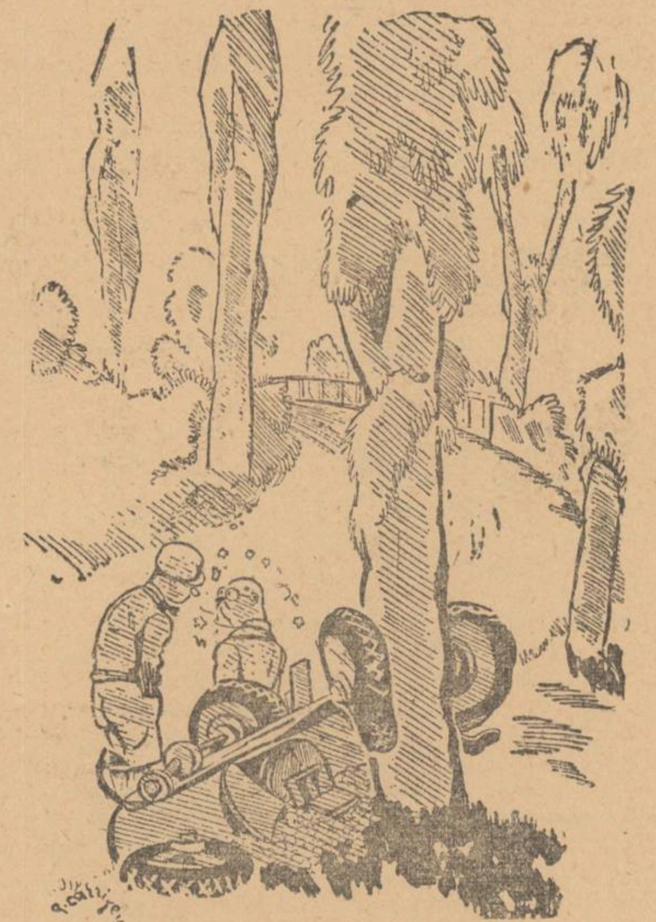
— Frumoasă vreme, domnule... ţi-e mai mare jalea să te întorci la Bucureşti.
— Mie puţin îmi pasă, eu sânt dela Chiajna...

Conversaţie

— Ai citit ultimul meu roman?
— Nu... Dar dumneata?

Ghinion

— Cât făceai pe oră?
— Nu ştiu, că n'am maşina decât de zece minute.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 512

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 28 Septembrie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Nelinişte [1)]

de MIHAIL SADOVEANU

Domnul-Dumnezeu, după ce a alcătuit lumea, a pus rânduială şi semn fiecărui neam.

Pe Ţigan l-a învăţat să cânte cu cetera şi Neamţului i-a dat şurubul.

Dintre Jidovi, a chemat pe Moise şi i-a poruncit: Tu să scrii o lege; şi, când o veni vremea, să pui pe farisei să răstignească pe fiul meu cel prea iubit Iisus; şi după aceia să înduraţi mult năcaz şi prigonire; iar pentru aceasta eu am să las să curgă spre voi banii ca apele.

A chemat pe Ungur cu degetul şi i-a ales, din câte avea pe lângă el, jucării: Iaca, dumnitale îţi dau botfori şi pinteni şi râşină să-ţi faci sfârcuri la mustăţi; să fii fudul şi să-ţi placă petrecerile cu soţii.

S'a înfăţişat şi Turcul: Tu să fii prost; dar să ai putere asupra altora cu sabia.

Sârbului i-a pus în mână sapa.

Pe Rus l-a învrednicit să fie cel mai beţiv dintre toţi şi să se dovedească bun cerşetor cântăreţ la iarmaroace.

A poftit pe boieri şi Domni la ciubuc şi cafea: Măriilor voastre vi-i dat să trăiţi în dezmierdare, răutate şi ticăloşie; pentru care să faceţi bine să puneţi a mi se zidi biserici şi mănăstiri.

La urmă, au venit şi muntenii ş'au îngenunchiat la scaunul Impărăţiei. Domnul-Dumnezeu s'a uitat la ei cu milă:

— Dar voi, năcăjiţilor, de ce aţi întârziat?

— Am întârziat, Prea Slăvite, căci suntem cu oile şi cu asinii. Umblăm domol; suim poteci oable şi coborîm prăpăstii. Aşa ostenim zi şi noapte; tăcem, şi dau zvon numai tălăncile. Iar aşezările nevestelor şi pruncilor ne sunt la locuri strâmte între stânci de piatră. Asupra noastră fulgeră, trăsneşte şi bat puhoaiele. Am dori stăpâniri largi, câmpuri cu holde şi ape line.

— Apoi aţi venit cei din urmă, zice Domnul cu părere de rău. Dragi îmi sunteţi, dar n'am ce vă face. Rămâneţi cu ce aveţi. Nu vă mai pot da într'adaos decât o inimă uşoară, ca să vă bucuraţi cu al vostru. Să vă pară toate bune; să vie la voi cel cu cetera şi cel cu băutura; şi s'aveţi muieri frumoase şi iubeţe.

Povestea asta o spunea uneori Nechifor Lipan la cumătrii şi nunţi, la care, în vremea iernii, era nelipsit. Zicea el c'ar fi învăţat-o dela un baciu bătrân, care fusese Jidov în tinereţe şi binevoise Dumnezeu a-l face să cunoască credinţa cea adevărată. Acel baciu ştia şi altele şi cunoştea şi slovă, lucru de mare mirare între ciobani. Dela el Lipan deprinsese, şi unele vorbe adânci, pe care le spunea cu înţeles, la vreme potrivită.

— Nimene nu poate sări peste umbra lui.

— Ce vrai să spui cu asta? îl întreba nevastă-sa Vitoria, privindu-l pieziş.

— Spun şi eu o vorbă celor care au urechi de auzit.

Nevasta înţelegea ceva, dar era bănuitoare ca orice femeie şi deprinsă să răsară la orice înţepătură.

— A fi cum spui, bădică; dar cel ce spune multe ştie puţine.

— Asta pentru cine-i? se răsucea Lipan.

— Asta-i pentru înţelepţi şi cărturari.

— Aşa? Şi mă rog cine-i înţelept şi cărturar?

— Cine să fie? Intreabă-mă şi nu ţi-oiu putea spune.

— Măi femeie, tu iar cauţi pe dracu!

— Ce să-l caut, că-i de faţă!

Şi de poveste şi de asemenea vorbe iuţi, Vitoria, nevasta lui Nichifor Lipan, îşi aducea aminte stând singură pe prispă, în lumina de toamnă, şi torcând. Ochii ei căprii, în care parcă se răsfrângea lumina castanie a părului, erau duşi departe. Fusul se învârtea harnic, dar singur. Satul risipit pe râpi, subt pădurea de brad, căsuţele şindrilite între garduri de răzlogi, pârâul Tarcăului care fulgera devale între stânci, erau căzute într'o negură de noapte. Acei ochi aprigi şi încă tineri căutau zări necunoscute. Nechifor Lipan plecase de-acasă după nişte oi la Dorna ş'acu sfântu-Andrei era aproape şi el încă nu se întorsese. In singurătatea ei, femeia cerca să pătrundă până la el. Nu putea să-i vadă chipul; dar îi auzise glasul. Intocmai aşa spunea el povestea; femeia îi adăogase numai puţine cuvinte despre câmpuri cu holde şi ape line. Aceste vorbe erau ale ei, isvorîte dintr'o veche dorinţă, şi repetându-le în gând, ochii i se aburiră ca de lacrimi. Viaţa muntenilor e grea; mai ales viaţa femeilor. Uneori stau văduve înainte de vreme, ca dânsa.

Munteanului i-i dat să-şi câştige pânea cea de toate zilele cu toporul ori cu caţa. Cei cu toporul dau jos brazii din pădure şi-i duc la apa Bistriţei; după aceea îi fac plute pe care le mână până la Galaţi, la marginea lumii. Cei mai vrednici întemeiază stâni în munte. Acolo stau cu Dumnezeu şi cu singurătăţile, până ce se împuţinează ziua. Asupra iernii, coboară la locuri largi şi-şi pun turmele la iernat în bălţi. Acolo-i mai uşoară viaţa, ş'acolo ar fi dorit ea să trăiască; numai nu se poate, din pricină că vara-i prea cald şi afară de asta munteanul are rădăcină la locul lui, caşi bradul.

Nechifor Lipan s'a arătat totdeauna foarte priceput în meşteşugul oieritului. Stânile i-au fost bine rânduite şi ciobanii ascultători. Bacii nu ştiau numai istorisiri, ci cunoşteau taina laptelui acru ş'a brânzei de burduf. Ii veneau scrisori şi cereri de departe, din nişte târguri cu nume ciudate. Ca să i le dezlege, Lipan se ducea la părintele Dănilă, după aceia trecea pela crâşmă să beie un pahar cu alţi munteni, caşi dânsul, vrednici tovarăşi în treburi de acestea. Cum se simţea pe Tarcău în sus că lui Nechifor i-a căzut veste cu parale, răsăreau la crâşma lui domnu Iordan şi lăutari, parcă i-ar fi adus haitul. Omul se întorcea târziu acasă, însă cu chef. Femeia găsea de cuviinţă, să se arate supărată.

— Iar se oţărăsc în tine cei şapte draci! îi zicea râzând. Nechifor şi-şi mângâia mustaţa groasă adusă a oală. La mustaţa aceia neagră şi la ochii aceia cu sprâncene plecate şi la toată înfăţişarea lui îndesată şi spătoasă, Vitoria se uita ascuţit şi cu îndârjire, căci era dragostea ei de douăzeci şi mai bine de ani. Aşa-i fusese drag în tinereţe Lipan, aşa-i era drag ş'acuma când aveau copii mari cât dânşii. Fiind ea aşa de aprigă şi îndârjită, Lipan socotea numaidecât că a venit vremea să-i scoată unii din demonii care o stăpâneau. Pentru asta întrebuinţa două măiestrii puţin deosebite una de alta. Cea întâiu se chema bătaia, iar a doua o bătaie ca aceia ori o mamă de bătaie. Muierea îndura fără să crâcnească puterea omului ei şi rămânea neînduplecată, cu dracii pe care-i avea; iar Nechifor Lipan îşi pleca fruntea şi arăta mare părere de rău şi jale. Pe urmă lumea li se părea iar bună şi uşoară, după rânduiala lui Dumnezeu din povestea baciului care fusese Jidov.

Avere aveau cât le trebuia: poclăzi în casă, piei de miel în pod; oi în munte. Aveau şi parale strânse într'un cofăiel cu cenuşă. Fiindu-le lehamite de lapte, brânză şi carne de oi sfârtecate de lup, aduceau dela câmpie legume. Tot dela câmpii largi, cu soare mult, aduceau făină de păpuşoiu. Uneori se ducea Vitoria singură şi o încărca în desagi pe cinci căluţi. Pe cel din frunte călărea ea bărbăteşte; ceilalţi veneau în urmă cu capetele plecate şi cu frâele legate de cozile celor dinainte.

Din şapte prunci cu cât îi binecuvântase Dumnezeu, le rămăseseră doi. Cinci muriseră de pojar ori de difterie; numele şi imaginele li se uitaseră şi li se amestecaseră cu florile, cu fluturii şi mieii anilor. La cei rămaşi, amândoi se uitau cu plăcere. Lipan dezmierda mai mult pe fată care era mai mare şi avea numele Minodora, aşa cum auzise el dela o maică dela Agapia şi-i plăcuse; iar pe flăcăuaş îl chema Gheorghiţă şi maică-sa îl ocrotea şi-l apăra decâteori în ochii lui Lipan erau nouri de vreme rea.

Gheorghiţă era numele care plăcuse Vitoriei, căci era numele cel adevărat şi tainic al lui Nechifor Lipan. Acest nume i-l rostiseră preotul şi nănaşii la sfântul botez, când îl luminaseră cu aghiazmă şi cu mir întru credinţa cea adevărată. Insă într'al patrulea an al vieţii, se bolnăvise de hidropică şi atâta slăbise încât au venit preoţi de i-au făcut sfintele masle. Atuncea, după masle, a venit şi ţiganca cea bătrînă a lui Lazăr Cobzaru şi maică sa i l-a vândut pe fereastră, luând preţ pentru el un bănuţ de aramă. Primindu-l dela mama lui, Cobzăriţa i-a suflat pe frunte descântând, şi i-a schimbat numele ca să nu-l mai cunoască bolile şi moartea. De-atuncea i-a rămas nume Nechifor; dar când n'o auzea nimeni şi erau singuri, Vitoria îi zicea, cu anumit glas, tot Gheorghiţă. Acel glas de dulceaţă îl avea şi feciorașul.

Gheorghiţă coborîse cu ciobanii, cu oile, cu asinii şi dulăii la vale la iernat, într'o baltă a Jijiei, într'un loc care se chema Cristeşti, nu departe de târgul Iaşi. Acolo avea să steie, după porunca lui Nechifor, până ce-a veni el singur să plătească stuhul perdelelor, fânul şi simbriile. Trecuse vreme şi Nechifor nu dăduse semn nici acolo, ca să se întoarcă măcar feciorul.

Ii venise c'o săptămână în urmă scrisoare, pe care o dezlegase tot părintele Dănilă. Flăcăul dădea răspuns că aşteaptă pe tatăl său cu paralele ca să împace pe ciobani şi pe stăpânul bălţii. „Iar oile sunt bine sănătoase, adăogea el, şi noi, din mila lui Dumnezeu, asemenea; şi vremea-i încă bună şi mi-i dor de casă. Sărut mâna, mamă; sărut mâna, tată".

Asta era scrisoarea lui Gheoghiţă şi Vitoria o ştia pe de rost. Vra să zică Nechifor Lipan nu se arătase nici acolo. Care pricină putea să-l întârzie? Mai ştii! Lumea asta-i mare şi plină de răutăţi.

A treia zi după scrisoarea lui Gheorghiţă, postaşul sunase iar din trâmbiţă în prund şi Vitoria coborîse la pârău ca să mai primească un răvaş. Acesta era un răspuns dela baciul Alexa, scris de băiat. Slova era a băiatului, dar vorbele erau ale baciului Alexa.

„Precât am înţeles, stăpână, din epistolia pe care ai trimes-o lui Gheorghiţă, eşti tot singură acasă; iar Nechifor Lipan stăpânul nostru şi al oilor nici pe aici nu s'au arătat. Aşa că noi având musai nevoie de parale pentru simbrii şi hrana dobitoacelor şi-a noastră, să faci bine să ne trimeţi. Dai în târg la Piatra paralele la poştă şi acei de-acolo scriu la poştă la Iaşi să ne plătească nouă atâţia şi atâţia bani şi după aceia se întâlnesc ei şi se socotesc ce-au dat ş'au luat, treaba lor. Asta-i bună rânduială şi-mi place, nu-i nevoie să faci drum călare pân'aici, nici lotrul nu te pradă. Iar dacă socoţi altfel, scrie poruncă feciorului să vindem unele din oile cele bătrâne. Tot trebuie să vie Nechifor Lipan stăpânul, s'aducă oile pentru care ştiam c'a plecat la Dorna".

Ce putea să fie cu omul ei? Numai dela dânsul nu primise scrisoare.

In ajun se bucurase o clipă. Postaşul trâmbiţase iar. Cu cartea poştală în mână, Vitoria grăbise la părintele Dănilă. Poate era ceva dinspre părţile Dornei.

Nu era dinspre părţile Dornei. Era de-aproape, dela Piatra. Părintele Dănilă râdea, săltându-şi burta. Ascultând, obrajii Vitoriei s'au îmbujorat de ruşine. Şi pe asta acuma o ştia pe de rost şi-i vede îngeraşii aripaţi şi încununaţi cu trandafiri.

Cartea poştală cu poze era adresată domnişoarei Minodora Lipan.

Frunzuliţă de mohor
Te iubesc şi te ador.
Ghiţă C. Topor.

Vra să zică, feciorul dascălului Andrei, care face slujba milităriei la Piatra, tot nu se astâmpără şi tulbură minţile fetei. Vinovat e şi el; vinovată e şi maică-sa

(Continuare în pag. II-a)

1) Capitol din romanul *Baltagul*, care apare în Noemvrie, la *„Cartea Românească"*.

Amiază

In cămăruţa noastră, liniştită
Şi cuvioasă ca un paraclis,
S'a furişat, de nu ştiu unde,
O tulbure ispită, —
Cum negura tomnatecă pătrunde
Pe geamul care-a fost uitat deschis.

Şi am simţit atunci întâia oară
Că visul nostru ar putea să moară,
Că va veni o zi când vom uita
Durerea mea, durerea ta.

Când, ostenită de-a fi fost mereu
Acelaş veşnic şi zadarnic eu,
Imagini vechi vor luneca dearândul,
Incetişor, să nu-mi trezească gândul, —
Aşa cum trece, lin şi fără spor,
Pe 'ntins de ape umbra unui nor.

Vom sta alături, fără zâmbet, fără gând,
De-atât de mult că n'om mai şti decând,
Sau vom pleca pe drumuri lungi şi moarte:
Oriunde-am fi, am vrea să fim în altă parte.

Târziu apoi, din veştede cuvinte,
Din fructe otrăvite şi deşarte,
Vom desghioca aducerile-aminte.
Şi, aplecaţi pe visul meu, pe visul tău,
Ne vom iubi din nou, — ca să ne facem rău...

OTILIA CAZIMIR

Câteva zile în intimitatea d-lui C. Stere

Note şi impresii cu prilejul apariţiei volumului „Preludii"

La Bucov

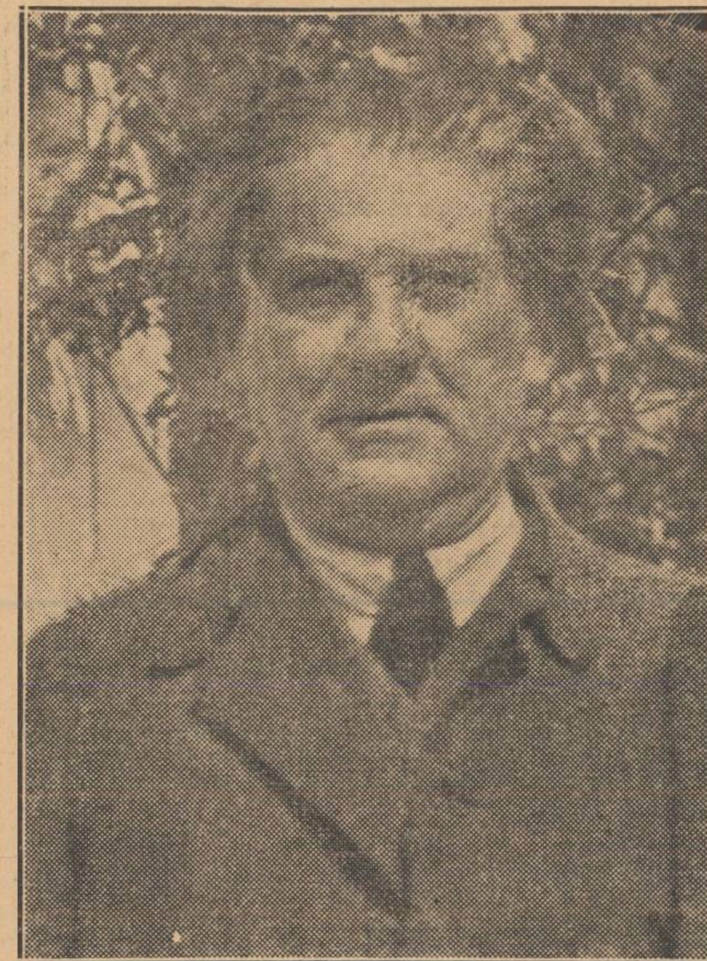
D. Stere şi-a publicat în volum *„Preludiile"*, acele pagini de un aspru realism şi de o vervă neîntrecută, menite să lămurească istoria noastră politică din ultimele decenii.

Cum în calitatea mea de fost secretar al d-lui Stere, am participat la confecţionarea acestor pagini pe care d-sa mi le-a dictat — în vremea când ele apăreau în ziarul *„Adevĕrul"* — găsesc, că nu-i lipsit de interes să adaog câteva impresii asupra acestei personalităţi atât de hulită de unii, atât de frenetic adorată de alţii, atât de misterioasă pentru toţi, în intimitatea căreia am stat timp de mai bine de o lună — atâta cât i-a trebuit să-mi dicteze *„Preludiile"*, — la conacul său de lângă Ploeşti, Bucov.

Un colţ de reflecţie şi de muncă

Viaţa d-lui Stere oscilează între scris, citit şi grădină.

Conacul de la Bucov e o elegantă vilă, piedută ca într'o insulă, în mijlocul unui parc, între alei de flori.

C. Stere
în faţa conacului din Bucov

Etajele inferioare ale vilei au destule camere, biblioteca d-lui Stere ar interesa în mod palpitant pe orice om cu o cultură aleasă, cu toate acestea, d. Stere s'a refugiat în colţul cel mai de sus al vilei, într'o odaie, aş putea spune mansardă, al cărei mobilier mi-a deşteptat un interes deosebit.

Colţişorul acesta de reflecţie şi de muncă în tăcere, impresionează de la prima vedere printr'o minunată dezordine de cărţi deschise şi închise, de notiţe răvăşite, de frânturi de manuscrise, risipite pe mese, pe sub mese, pe scrin, pe scaune şi chiar pe divan, într'un adevărat „beau désordre" cum zice Boileau. Ele îţi dau dintr'odată măsura activităţii febrile a stăpânului.

O singură oglindă cu rama veche, expulzată probabil, ca un copil vitreg, din etajele de jos, s'ar părea că aduce o notă discordantă, dar pare-se că şi ea prin soarta ei necăjită şi-a găsit un punct de contact cu cărţile şi revistele din odăiţă, pentru că şi măsuţa care-i serveşte de suport geme sub grămada de publicaţii risipite din belşug acolo, alături de tuburi, cu drageuri de *Trinitrine caféine Dubois,* flacoane cu Passiflorină şi tablete de bicarbonat de sodiu, menite să potolească unele crize care subminează sănătatea d-lui Stere.

Tablourile lipsesc din acest modest interior. Cred că intenţionat. Două portrete totuşi şi-au cucerit dreptul de a figura în sanctuar: acela al Reginei Maria — mi se pare o ilustrată trimisă de la Balcic d-lui Stere — şi fotografia criticului Ibrăileanu, tip socratic, rătăcit în lumea modernă, prieten vechi şi bun al d-lui Stere, chemat acolo să asigure liniştea şi să mărească adâncimile de cugetare ale celui care nu vrea să fie tulburat prin nimic când lucrează. D. Ibrăileanu aparţine aceluiaşi gen de intelectuali ca şi marele luptător basarabean.

Odăiţa d-lui Stere pare că a împrumutat ceva din personalitatea acestui gânditor original, pentru că, mărturisesc, ori de câte ori intram în parcul conacului şi-mi aruncam ochii spre clădire, pentru ochii mei restul întreg al vilei dispărea, rămânând pe ecran, ca un *briliant* pe inel, cuibul acesta în care un mare intelectual s'a putut izola pentru a fi singur cu gândurile sale.

In mijlocul florilor

D. Stere e autorul şi regisorul arborilor şi al florilor din parc. Parcul e o minune de artă grădinărească. Sunt acolo atâtea specii de flori minunate, atâţia copăcei exotici: japonezi şi siberieni, că am ameţit auzindu-le numai numele latinesc cu care e botezat fiecare. Dl. Stere ştie cum îi chiamă, ştie la ce epocă trece unul şi vine rândul celuilalt la înflorire. De la începutul verii până în toamna înaintată parcul de la Bucov e o neîntrecută pâlpâire de culori în perpetuă mişcare.

Am văzut zugrăvindu-se pe chipul d-lui Stere, pe chipul pe care atâtea contrarîetăţi şi decepţii au imprimat o impresionantă imobilitate, o reală durere când a descoperit într'o dimineaţă, petalele unei flori ofilindu-se înainte de vreme. A stat mult pe gânduri, apoi a făcut reflecţia cu glas tare ca şi cum ar fi cerut ajutorul meu... tocmai al meu care sunt un mare nepriceput în botanică...

— Nu ştiu ce are copăcelul acesta că mă necăjesc de doi ani să-l scap dela pieire?

Era atâta grijă şi mâhnire părintească în aceste cuvinte că m'am simţit profund ruşinat de nepriceperea şi incapacitatea mea de a-i da o mână de ajutor...

Părintele Galaction care în ziua aceia era oaspetele d-lui Stere s'a uitat la amândoi cu compătimire, dar cred că mai multă milă i-a fost de mine că nu pot scoate din încurcătură pe autorul *„Preludiilor"*.

Am surprins în acest moment duios toată bunătatea care alcătueşte substratul sufletesc al acestui om superior pe care intemperiile unei vieţi excepţional de vijelioase l'au transformat, făcându-l să pară altfel de cum e.

Cum scrie d. Stere

D. Stere mi-a dictat *„Preludiile"*.

Plimbându-se prin casă, la început nervos sub năvala ideilor, vedeam cum faţa i se înseninează încetul, accentuând din ce în ce în expresie, inspiraţia. Pri-

Continuare în pagina a II-a

Câteva zile în intimitatea d-lui C. Stere

(Urmare din pag. I-a)

ma frază pornea mai greu, celelalte urmau apoi ca un cântec prins în siguranţa glasului unui mare artist. Aveam impresia că d. Stere are viziunea materială a frazelor ca şi cum le-ar fi scris cu mâna d-sale. Paragrafe întregi se conturau sigure întocmai ca desenurile unui peisagiu sub vraja penelului unui pictor mare. Simţeam că şi sufletul îi e la unison cu ceiace spune. Când am ajuns la capitolul grozav în care descrie tragedia poporului basarabean, într'o pauză mică atât cât îngăduia iuţeala dictatului, mi-am aruncat, nu ştiu cum, ochii spre d. Stere, care întâmplător tăcuse un moment; am simţit o sguduire în adâncul sufletului meu văzând cum ochii îi înotau în lacrimi. Suferea în clipa aceia alături de bătrânul fost mare proprietar, fiu de general, sau de intelectualul, director al unei şcoli de agricultură, şi unul şi celălalt victime ale regimului dictatorial stabilit în Basarabia după alipire. Suferea alături de toată ţărănimea basarabeană.

Pe *„Domnul Preşedinte"* mi l-a dictat cu preciziunea şi autoritatea cu care un mare arhitect îşi trasează pe hârtie schiţele.

Se vedea bine că e sigur pe materie şi că fraza sa chiar când pătrunde ca o săgeată de foc, se opreşte bine mânuită de o voinţă conştientă, că aprecierile, oricât de aspre, sunt totuşi puternic stăpânite. Chiar violenţa sa nu era atât de sângeroasă numai fiindcă era isvorită dintr'o voinţă bine chibzuită.

Şi pe cât de vesel şi ironic a fost artistul în tot decursul acestui articol pe atât de impetuos şi de energic l-am văzut când mi-a dictat *„Răsvrătirea"*. Era cu totul altul, complect transfigurat, făcând frazele să se plămădească şi să tune ca nişte asurzitoare isbucniri ale exploziei unui cazan în care au stat mult timp comprimate printr'o voinţă de fer. Astfel a fost făurit capitolul care, ca şi celelalte, va fi un document pentru ilustrarea vremurilor.

Un lucru m'a impresionat mai mult decât toate în observaţiile ce am putut face asupra personalităţii acestui mare om de stat: puterea de stăpânire.

Ca un vechiu şi abil cârmaciu al unei mari nave, chiar sub presiunea uraganului celui mai violent, el nu şi-a pierdut calmul fundamental şi nu şi-a îndepărtat dinaintea ochilor cântarul sfânt al obiectivităţii.

Iată un fapt care pune în evidenţă până la ce abnegaţie duce d. Stere obiectivitatea şi care m'a impresionat adânc:

După portretul d-lui Maniu, d. Stere avea de gând să urmeze cu acela al d-lui Mihalache. Dar aci interveni o nehotărîre a cărei explicaţie onestă d. Stere mi-o dădu îndată:

— Pe d. Maniu nu l-am considerat niciodată prieten. Pentru d-sa am avut totdeauna consideraţia pe care trebuia s'o am faţă de omul cu care împrejurările mă determinaseră să colaborez. L-am putut privi şi studia cu toată obiectivitatea.

Faţă de d. Mihalache lucrurile se schimbă. La d. Mihalache am ţinut. D-sa isbutise să-mi inspire încredere şi simpatie; atitudinea d-sale m'a desamăgit. Sunt încă afectat de felul său de a se purta. Mă tem că deocamdată n'aş putea să fiu imparţial. Prefer să renunţ la acest portret.

Şi d. Stere a renunţat.

Omul Politic

De altfel, opinia d-lui Stere în faţa decepţiilor ce a suferit din partea unora sau altora, precum şi părerile d-sale asupra luptelor politice în general erau să apară în *„Preludii"*. D-sa se hotărîse să mi le dicteze. A renunţat însă.

Mi-aduc aminte că'n convorbirea ce am avut atunci cu d-sa, d. Stere mi le-a formulat şi în esenţă se rezumă la cele ce urmează:

— Sunt probabil, — îmi spunea d-sa, — singurul Român din generaţia actuală căruia i-a fost dat să vadă şi valurile Oceanului Pacific şi ale celui Atlantic, şi întinderea îngheţată a mărilor polare cât şi azurul Mediteranei, şi care a fost coborît în cele mai adânci straturi ale societăţii, în lumea de crimă şi de mizerie sufletească, şi a putut totdeodată să se înalţe până la culmile piramidei sociale. Astfel, sufletul meu este pătruns de viziunea tragediei umane în mijlocul forţelor oarbe ale firii. Când îmi dau seama cât de plăpândă este flacăra conştiinţei şi cât de opac este întunericul care o învăluie şi o ameninţă în înăbuşire, — biata creatură omenească, în cele mai mari scăderi şi în cele mai grozave deformări, nu-mi mai poate inspira ură. M'am deprins să mă simt solidar cu mizeriile ei în faţa crudului destin al existenţei omeneşti. Şi atunci când primesc lovituri, când patima aruncă asupra mea hula sau deslănţuie prigonirea, în sufletul meu se naşte, nu reacţiunea care poate duce la răzbunare, ci viziunea blestemului omenesc care poate coborî până la asemenea degradări de simţ şi întunecări de cuget. In această stare sufletească, e evident că eu nu pot găsi resursele necesare pentru a lovi.

In al doilea rând, eu sunt adânc pătruns de ideologia democratică. După această ideologie, în societatea noastră care nu este omogenă, ci diferenţiată în grupuri şi clase sociale cu interese, aspiraţiuni şi mentalităţi divergente, o viaţă sănătoasă, un progres paşnic care să înlăture conflicte violente, care s'ar putea naşte uşor din interese şi aspiraţiuni contrare, este necesară o organizaţie care ar putea duce la stabilirea unui echilibru de forţe sociale şi în luptă, potrivit cu împrejurările unui moment istoric dat, şi cu interesele superioare ale organismului social.

Structura democratică de stat asigură o asemenea organizaţie de echilibru. Intr'un stat democrat, interesele şi aspiraţiunile diferitelor categorii sociale îşi găsesc expresiunea în diverse partide politice. Lupta dintre aceste partide, în cadrul aparatului democratic de stat, este singurul mijloc pentru descoperirea sau stabilirea echilibrului ce se impune într'o fază istorică determinată. Astfel, lupta politică nu este numai necesară, ea este garanţia solidarităţii sociale adânci, cu toate aparenţele ei de sfâşiere pentru că lupta aici nu este decât o formă de colaborare şi singurul mijloc de a evita stabilirea echilibrului de forţe prin războiu civil.

Adaos la „Cazul Kristóffy-Goga"

Dl. Stere se fereşte pe cât poate să pună în evidenţă fie persoana sa, fie unele acte care i-ar releva vre-un merit. De aci unele reticenţe care lasă fără explicaţie anumite fapte.

Astfel, în capitolul *„Domnul Preşedinte"*, acolo unde vorbeşte de *„Cazul Kristoffy-Goga"*, d-sa se mulţumeşte să spună laconic, că atât d. Goga cât şi d. Al. Vaida erau să fie victime ale unei intrigi fără seamăn, dacă d. Stere nu intervenea ca arbitru în această dramă, fără să dea la lumină amănuntele preţioase pe care mi le-a povestit mai târziu şi a căror lipsă din text cred că lasă în nedumerire pe cititori.

Iată ce s'a petrecut:

Faimoasa telegramă trimisă de d. Goga d-lui Stere în anul 1912: „vino imediat cu orice preţ, e o chestie de viaţă şi de moarte", l-a făcut pe d. Stere să-şi lase ocupaţiile de la Iaşi şi să alerge imediat la Budapesta unde cunoştea personal pe ministrul de interne ungar Kristoffy. Se ştia că d. Vaida acuzase prin publicitate pe d. Goga că a luat bani dela acest minister pentru a duce o campanie prin presă împotriva partidului naţional.

Cum a procedat d. Stere ca să facă dovadă nevinovăţiei d-lui Goga, de care era absolut convins?

S'a dus mai întâi la ministrul de interne ungar şi l-a întrebat:

— Cunoaşteţi pe d. Goga?

— Da.

— E adevărat că i-aţi dat bani din fondurile secrete?

— Da.

— I-aţi înmânat d-voastră personal aceşti bani?

— Da, răspunse ministrul ungar, cu'n ton discret, în baza cunoştinţei mai vechi ce avea cu d. Stere.

Uimit de aceste afirmări atât de categorice şi mai ales atât de grave, d. Stere rugă pe interlocutorul său să accepte ca a doua zi să facă aceste declaraţii, fireşte, tot cu discreţia cuvenită, în faţa a zece membri din comitetul naţional.

Ministrul Kristoffy consimţi.

A doua zi, d. Stere se prezentă în audienţă însoţit de cei zece membri.

Convorbirea fu repetată aidoma ca în ajun:

— Aţi înmânat d-voastră banii personal?

— Da.

Atunci d. Stere punând mâna pe umărul primului dintre delegaţi zise:

— Nu cumva aţi dat banii, acestui domn?

— Nu.

Punând mâna pe al doilea repetă întrebarea:

— Nici acestuia?

— Nici.

Apoi pe al treilea:

— Nici acestui domn?

— Nici acestui domn.

Atunci d. Stere sări revoltat:

— Dar bine, domnule ministru, acesta e chiar Octavian Goga, în carne şi în oase.

— Nu-l cunosc. Nu l-am văzut niciodată, răspunse ministrul consternat.

Apoi adaose:

— E domnul Goga? Dar atunci n'am dat banii, d-lui Goga. Sunt victima unei mistificări...

Iată procedeul cu care d. Stere a ştiut să salveze într'un moment atât de important situaţia d-lui Goga, exponentul nostru de căpetenie din Ardeal, de pe atunci.

Ne dăm seama cu toţii ce compromitere teribilă ar fi fost pentru cauza noastră naţională...

Mă întreb însă cum a putut d. Goga, după un aşa imens serviciu, făcut cu jertfe reale, să răspundă mai târziu cu atitudinea atât de ingrată, faţă de binefăcătorul, nu numai al său, dar al unei mari cauze româneşti?

. . . .

D. Stere m'a făcut să petrec câteva seri minunate, dându-mi mulţumirea pe care o simţi numai în tovărăşia oamenilor mari.

Prin asociaţii de idei în timpul dictării, sau în mod spontan, în momentele de recreaţie, d. Stere mi-a povestit amănunte foarte interesante din viaţa d-sale, „încadrată între temniţa rusească din Chişinău şi puşcăria românească dela Văcăreşti", sau din viaţa unor oameni politici pe care i-a cunoscut de aproape.

Oricât de interesante ar fi însă toate acestea, mă întreb dacă am dreptul să le las să meargă mai departe, povestindu-le şi altora?

Cred că nu am acest drept...

L. LEONEANU

Ploeşti 15/IX/930.

Nelinişte

(Urmare din pag. I-a)

dăscăliţa, căreia are să-i spuie ea cele de cuviinţă; vinovată mai ales trebuie să fie hăituşca asta de fată care trage cu coada ochiului în toate părţile. Cum s'a întors acasă, i-a bătut din picior, a judecat-o ş'a osândit-o cu vorbe amărîte şi ascuţite.

— Asta-i grija ta acuma, fată, să-mi faci asemenea ruşine, s'ajungem de râsul satului? Acuma ai ajuns domnişoară?

— Asta nu-i nicio ruşine, mămucă; acuma aşa se spune.

— Apoi ştiu eu, acuma vă strâmbaţi una la alta şi şi nu vă mai place catrinţa şi cămeşa; şi vă ung la inimă lăutarii când vă cântă câte-un valţ nemţesc. Iţi arăt eu coc, valţ şi bluză, ardă-te para focului să te ardă! Nici eu, nici bunică-ta, nici bunică-mea n'am ştiut de acestea — şi'n legea noastră trebuie să trăieşti şi tu. Altfel îţi leg o piatră de gât şi te dau în Tarcău. Nu-s eu destul de năcăjită c'am rămas singură asupra iernii şi nu mai ştiu nimica de tatu-tău; acuma am ajuns s'aud pe popă cetind lucruri ruşinoase. Dar asta-i evanghelia voastră, nu-i a lui.

— Aceia-i scrisoarea mea? întrebă cu viclenie fata.

— Care scrisoare?

— Aceia pe care ai pus-o la oglindă.

— Iţi arăt eu ţie scrisoare. Du-te şi vezi de trage până în sară în fuşalăi lâna pe care ţi-am pregătit-o. Şi să te mai prind că dai gunoiul afară în faţa soarelui, cum ai făcut azi, că-ţi pun la gât două pietre de câte cinci ocă. N'ai mai învăţat rânduiala? Nu mai ştii ce-i curat, ce-i sfânt şi ce-i bun decând îţi umblă gărgăunii în cap şi te chiamă domnişoară!

Astfel s'a frământat, fără să i se aline gândurile şi fără să primească nicio veste de unde aştepta. In noaptea asta, cătră zori, a avut cel dintâiu semn, în vis, care a împuns'o în inimă ş'a tulburat-o şi mai mult. Se făcea că vede pe Nechifor Lipan călare, cu spatele întors cătră ea, trecând spre asfinţit o revărsare de ape.

MIHAIL SADOVEANU

STEPHAN ZWEIG

Casanova şi Don Juan

Spre deosebire de uşuratecul şi bonvivantul Casanova, care n'are nici principiu nici frâu, Don Juan e omul unei caste rigide, e hidalgo, gentilom, Spaniol şi, chiar în revolta lui, catolic până'n adâncul sufletului. In calitatea lui de spaniol **pur sangre,** tot sentimentalismul lui se învârteşte în jurul noţiunii de onoare. In calitate de catolic al veacului de mijloc el împărtăşeşte, fără să ştie, părerea Bisericii, pentru care tot ce e trupesc e „păcat". Amorul în afara căsătoriei, văzut sub această perspectivă transcendentală a creştinismului, înseamnă (ceeace e de două ori mai excitant) ceva diabolic, împotriva lui Dumnezeu şi oprit, o herezie a trupului, o idee, însfârşit, care ar face să rîdă cu hohot pe liber cugetătorul Casanova, în vinele căruia curge încă spumegând sângele Renaşterii. Din acelaş punct de vedere al Bisericii, femeia este instrumentul păcatului, fiinţa ei nu serveşte decât la „rău". Firea ei, însăş existenţa ei este numai cursă şi primejdie; de aceea chiar cea mai desăvârşită virtute, la femeie, nu e decât aparenţă, iluzie şi mască a şarpelui biblic. Don Juan nu crede nici în puritatea, nici în castitatea vre-uneia din aceste fiice ale Diavolului; ştie că fiecare din ele e goală sub vestmintele ei, accesibilă ispitei. Ceeace excită — şi singurul lucru care excită pe acest furios vânător de femei să-şi reînoiască mereu pătimaşele lui încercări de seducere — este pofta de a demasca prin o mie de exemple această slăbiciune a femeii, dorinţa de a-şi dovedi lui însuş şi de a dovedi lumii întregi şi lui Dumnezeu în ceruri că toate aceste femei care par atât de inabordabile, aceste soţii în aparenţă aşa de credincioase, aceste logodnice ale lui Crist, toate, fără excepţie se lasă duse la pat, şi că toţi aceşti „îngeri la biserică" sunt, „în pat, maimuţe".

Aşadar, nimic mai absurd decât să se facă din Don Juan, duşman înverşunat al sexului femeesc, un **amoroso,** un prieten al femeilor; pentrucă niciodată nu-l mână spre ele un amor adevărat sau o pornire sinceră; ci numai o ură primitivă a masculului îl împinge, demonic, spre femeie. Dacă le cucereşte, nu le cucereşte pentru plăcerea de a le avea, ci întotdeauna cu intenţia de a le răpi ceva, de a le smulge ceeace au mai preţios, onoarea. Plăcerea lui nu ţâşneşte, ca la Casanova, din cordoanele seminale, ci din creer, pentrucă în fiecare femeie acest sadic al sufletului vrea să umilească, să ruşineze şi să jignească feminitatea. Juisarea lui este cu totul îndirectă, este un fel de fantastică presimţire a desnădejdii pe care va resimţi-o mai târziu fiecare femeie pângărită de el, pe care o desonorează şi pe care o demaschează astfel în carnalitatea vulgară şi josnică tot aşa ca la ultima slujnică. Din această pricină stimulentul vânătoarei (contrariul lui Casanova, pentru care cea mai plăcută femeie e aceea care se desbracă mai repede) creşte, la Don Juan, cu dificultăţile pe care le întâmpină. Cu cât o femeie e mai greu de cucerit, cu cât improbabilitatea cuceririi e mai mare, cu atât e mai hotărâtor şi mai convingător pentru demonstrarea tezei lui, triumful definitiv. Acolo unde nu întâlneşte nici o împotrivire, Don Juan nu simte nici o atracţie; ar fi cu neputinţă să ni-l înfăţişăm, ca pe Casanova, în braţele unei prostituate sau într'un bordel, el care nu e excitat decât de actul diabolic al umilirii, de păcatul pe care îl provoacă, de violarea unică, şi nerepetată, a fidelităţii conjugale, de deflorarea unei virginităţi sau de pângărirea unei călugăriţe.

După ce a posedat o femeie, experienţa lui a luat sfârşit; femeea sedusă nu-i decât o cifră şi un număr în registrul, pentru ţinerea căruia şi-a şi numit un fel de contabil particular, pe valetul lui, Leporello. Niciodată nu se gândeşte să arunce o privire de dragoste, măcar una, amantei lui din ultima noapte, — amantei lui de o **singură noapte.** Tot astfel cum vânătorul nu mai stă să privească vânatul pe care l-a doborât, seducătorul acesta profesional nu mai întârzie lângă victima lui, după ce a terminat experienţa. Trebue să meargă mai departe, tot mai departe, vânând mereu, spre prăzi cât mai numeroase pentrucă instinctul lui esenţial (şi asta dă figurii lui luciferiane un caracter demonic) îi mpune o misiune şi o pasiune care n'au să se sfârşească niciodată: misiunea de a dovedi, asupra tuturor femeilor, şi în chip absolut, că sexul feminin este hărăzit căderii. Erotismul lui Don Juan nu caută nici nu găseşte odihnă sau plăcere; printr'un fel de răzbunare care îi stă în sânge el este, ca bărbat, mereu în luptă cu femeia, şi Diavolul i-a dat pentru asta cele mai bune arme: bogăţie, tinereţă, nobleţă, graţie trupească, şi, mai important decât orice, o nepăsare glacială şi absolută.

Şi, de fapt, îndată ce au fost învinse de tehnica lui rece, femeile văd în Don Juan pe Diavolul însuş; ele urăsc cu toată ardoarea amorului lor de ieri pe duşmanul şiret şi hereditar care ,astăzi, le împroaşcă pasiunea cu şuvoiul de ghiaţă al visului lui ironic (aşa cum ni l-a înfăţişat Mozart, în trăsături nepieritoare). Le este ruşine de slăbiciunea lor, sânt înebunite, furioase şi turbate în mânia lor neputincioasă împotriva acestui scelerat care le-a înşelat şi le-a făcut să păcătuiască, şi ele urăsc în el tot sexul masculin. Toate, Ana, Elvira, cele o mie şi trei femei care au cedat solicitărilor lui calculate, rămân pentru totdeauna otrăvite moralmente în feminitatea lor. Pe când, dimpotrivă, femeile care s'au dat lui Casanova îi aduc mulţumiri ca unui zeu, aducându-şi aminte cu plăcere de desmierdările lui fierbinţi, pentrucă nu numai că nu le-a răpit nimic din sentimentele lor şi nu le-a jignit în feminitatea lor, ci le-a dăruit cu o nouă certitudine în viaţa lor. Tocmai ceeace satanicul Don Juan le obligă să considere drept o umilire supremă, drept o poftă bestială, un moment diabolic, o slăbiciune femeiască, adică, într'un cuvânt, apriga pătrundere trupească, devine în contactul lor cu Casanova, sensul adevărat, datoria cea mai plăcută a firii lor de femeie. Casanova le învaţă că tocmai refuzul de a se da şi nu plăcerea de a se da constitue un păcat împotriva sfântului duh al cărnei, împotriva scopurilor naturei, voite astfel de Dumnezeu. Iar prin recunoştinţa pe care le-o arată, şi fermecate de încântarea lui, ele se simt ispăşite de orice păcat şi liberate de orice scrupul.

Cu gesturi uşoare şi caline Casanova îşi desbracă amantele nu numai de haine ci şi de orice timiditate şi de orice teamă; le face fericite făcându-se şi pe el fericit; le scuză plăcerile pe care le simt, prin propriul lui extaz amoros. Casanova nu are plăcere adevărată cu o femeie decât atunci când împărtăşeşte plăcerea cu ea, când simte că şi ea are o plăcere egală cu a lui: „Trei sferturi din voluptatea dragostei pentru mine o formează sentimentul că le fac pe femei fericite". Are nevoie, pentru a simţi plăcere, ca plăcerea să fie reciprocă, aşa cum un altul are nevoie, ca să iubească, să fie iubit; şi isprăvile lui herculane tind să istovească în plăceri trupul femeii pe care o strânge în braţe mai mult decât propriul lui trup. Pentru un astfel de altruist al erotismului, ar fi un complet non-sens să vrea să recurgă la violenţă sau la viclenie, pentru a căpăta o plăcere pur fizică; el nu e niciodată atras, ca rivalul lui spaniol, de pofta vulgară şi sportivă de a poseda, ci numai de pofta de a da. Iată de ce, ca să fim drepţi, ar trebui să-l numim nu seducător ci iniţiator al unui joc nou şi captivant în care ar vrea, dacă s'ar putea, să târască lumea întreagă, împovărată şi îndobitocită de convenienţe şi morală — necăutând în amor, ca şi aiurea, decât uşurinţa şi beţia schimbării continui. Numai lipsa oricăror scrupule morale descătuşează de povara pământului şi, într'adevăr, o femeie care s'a dat lui Casanova devine şi mai mult femeie, pentrucă devine mai savantă, mai voluptoasă şi mai liberă; ea descopere în trupul ei, care, până acum îi era indiferent, surprinzătoare izvoare de plăcere; în dosul vălurilor de altădată ale pudoarei, ea întrezăreşte, pentru întâia oară, frumuseţea goliciunii ei; a învăţat să cunoască bogăţia propriei ei feminităţi.

Un maestru senin al liberalităţii, a învăţat-o să se cheltuiască, să dee plăcere pentru plăcere şi să nu caute altă explicare decât aceea pe care i-o dă plăcerea propriilor ei simţuri. Astfel, Casanova, la drept vorbind, n'a cucerit pe femei pentru el însuş, ci mai degrabă pentru a le revela această formă de plăcere sincer acceptată; deaceea ele caută întotdeauna să recruteze adepte nouă la acest cult creat pentru fericirea lor: sora mai mare îşi aduce sora mai mică la altarul acestor voluptoase jertfe; mama îşi aduce fiica ca să ia lecţii dela acest profesor al amorului; fiecare amantă îndeamnă pe cealaltă să oficieze şi să intre în bachanala acestui zeu mărinimos. Exact cu acelaş instinct sigur al fraternităţii feminine cu care fiecare femeie sedusă de Don Juan pune în gardă (şi mereu în van!) contra acestui duşman al sexului pe aceia căreia îi face curte, amantele lui Casanova, ignorând gelozia, şi-l recomandă una alteia ca pe adevăratul divinizator al sexului lor. Tot astfel cum Casanova iubeşte în fiecare figură individuală feminitatea universală, femeile iubesc în el simbolul bărbatului şi al magisterului suprem al voluptăţii.

Casanova, aşa dar, nu încarnează izbânda unui magician, a unui vrăjitor mistic al amorului, ci izbânda naturei însăşi, în forţa ei sănătoasă şi bună. Virilitatea, acesta e tot secretul lui. Natural în dorinţele lui, sincer în simţurile lui, el aduce în amor un perfect bun simţ, justul şi exactul echilibru vital. El nu înalţă pe femei până'n ceruri; nu vede în ele nişte demoni ai sensualităţii, ci le doreşte şi le iubeşte într'un chip pur terestru, ca pe nişte tovarăşe de joc, în cel mai plăcut dintre jocuri, ca pe o formă complimentară a forţei şi a plăcerii masculine, voită astfel şi dată de către Dumnezeu. Deşi mai înflăcărat şi mai sanguin decât toţi liricii, nu exagerează niciodată ideea amorului pentru a face din ea sensul lumii, cauza pentru care stelele se 'nvârtesc în jurul micului nostru glob pământesc, anotimpurile se schimbă şi dispar şi omenirea respiră şi moare; el nu face din amor „Cheia sfântă a Universului" cum zice piosul Novalis ci, plin de sănătate şi de francheţă, cu libertatea unei conştiinţi antice, el vede în Amor numai posibilitatea cea mai delicată şi mai puternică a plăcerii pe pământ.

In acest chip Casanova scoate amorul din înălţimile celeste în care l'au surghiunit liricii, şi-l readuce în mijlocul oamenilor, acolo unde oricine îl va putea găsi în orice femeie, cu condiţia să aibă curajul şi voinţa plăcerii. Şi, la epoca în care Rousseau născoceşte sentimentalitatea în amor şi Werther melancolia pasiunii, viaţa lui Casanova glorifică seninătatea păgână a amorului, ca pe cel mai bun mijloc de a lucra la opera mereu necesară a uşurării de griji a Universului.

Trad. de P. ALEXIAN

Citiţi în :

Literatură şi ştiinţă

de **H. Sanielevici**

Arta ţăranului român este curat mediteraneană; Rasa, limba şi cultura băştinaşilor Daciei; Vârsta de aur a omenirei; Geniul lui Goethe; „Invierea" lui Tolstoi; Lessing; Anatole France; Filosoful Fichte era socialist; Cum ar fi trăit Eminescu în zilele noastre; Originea lui Alexandri; „O sărutare" de I. Petrovici; Reforma d-lui I. Petrovici; Despre cancer; Problema alimentaţiei; Europa teatrul evoluţiei; Originea omului şi cauzele apariţiunii lui din „La Vie des mamifères"; Străinătatea şi „La Vie des mamifères"; Suprema lege a Istoriei; Cum se va regenera partidul liberal; Suflet de stăpân şi suflet de slugă.

Sunt capitole cu substanţial cuprins în care ştiinţa se împleteşte cu literatura în pagini de înalt folos cultural.

E o carte ce trebue citită de orice iubitor al cărţii şi al gândului rar.

A apărut în editura „Adeverul" şi cuprinde mai bine de 400 pagini cu 20 ilustraţiuni.

Cereţi volumul la librării, la depozitarii ziarelor noastre sau direct la editura „Adeverul".

Citiţi azi **Realitatea No. 191**

:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::

5 culori — 10 lei

Poveşti de adormit de-a'n picioare

Câinii sunt cei mai inteligenţi pietoni şi au înţeles locomoţiunea mecanică fără ciudă şi fără spirit agresiv. Până acum trei ani, unii din ei mai puteau să latre, protestând că locul calului a fost luat de motor: azi nu mai latră niciunul. Viteza, auspuful, cauciucul, beşica ţipătoare, trompeta electrică, au intrat în seria obiectelor admise.

Sunt sigur că s'au învăţat să deosibească, după ureche, o marcă de automobil, numărul cilindrilor şi în orice caz apreciază distanţele cu preciziunea măsurătoare a unui kilometror. Dacă vrea să treacă drumul, câinele aşteaptă să treacă pe dinainte-i întâi automobilul. Dacă e în drum de-a trece, stie să se oprească lângă roată. A! uite unul care s'a încurcat, fuge prea iute şi o să se încrucişeze direcţia cu nefericita lui spinare. Vă înşelaţi: a trecut şi câinele teafăr şi automobilul glonţ.

In drumul maşinii noastre, pe aceeaş stradă, stă totdeauna tolănit un câine bătrân. El ştie şi ce fel de oameni sunt în maşină. Trebuie să fi auzit odată vocea lui Miţu, care a ţipat. Bagă de seamă tătuţule, că doarme un câine în mijlocul străzii: să nu cumva să-l calci! Niciodată câinele nu s'a ostenit să se scoale şi, ca să nu-l deranjăm, cum se zice în familia noastră, suntem nevoiţi să ocolim. Repetatul Mac! mac! mac! al trompetei nu foloseşte la nimic. Câinele ştie ceva şi nu se înşeală.

Odinioară, când transportul se făcea cu trăsura, iuţeala moderată a calului, de-asupra căruia biciul vizitiului făcea oficiul de undiţă fără rezultate, semăna cu mersul pe jos şi Grivei avea tot timpul să mai stea şi să mai pornească. Singura noţiune mecanică îi venea dela bicicletă, o caricatură cu două roţi subţiri şi cu un om călare, care da inestetic din picioare, cocoşat pe ghidon. S'a întâmplat că un biciclist nătărău, a lovit în febrilitatea lui velocipedică un câine. Biciclistul era numaidecât pedepsit şi dat cu capul de caldarâm.

Cu automobilul nu merge tot aşa şi e mare nevoie să ne ferim. Uite-l ce frumos se uită în stânga şi în dreapta căţelul mic, cu coada stufoasă, care a zărit peste drum un camarad de seama lui. Când nici nu te aştepţi, apare o limuzină sau un turism: să ne gândim întâi foarte bine. S'a uitat şi şi-a văzut, asigurat, de drum.

La început, când ieşise automobilul, au fost schilozi şi au fost morţi. Răposatul Lascu, care a murit înainte de a vă fi născut voi, era un duşman înverşunat al vitezei. El voia să mănânce negreşit o roată de automobil şi se ţinea cu dinţii după fuga ei, gata să o prindă, ca pe o minge şi gata să o scape. Bietul Lascu se specializase în cursa înainte şi îndărăt. Se ducea un kilometru cu un automobil şi se întorcea cu alt automobil, ca să ia numaidecât cursa înapoi. Deşelat de oboseală, el trebuia să renunţe după câte o sută de asemenea kilometri şi cu burta'n sus, dormea două ore'ntregi, surâzând de visul unui succes, până ce îl deştepta ciocul găinii. Din greşeală, umblând după purici şi uşurându-l zilnic de scărpiniş, găina îl nimerea într'o ţâţă neagră şi atunci Lascu, sărind în picioare, ocăra găina zece minute.

Ce s'a întâmplat, nu ştiu, dar într'o bună zi Lascu n'a mai dat fuga după automobile şi s'a purtat până a închis ochii cu mare prudenţă, de-atunci încoace, lăsându-şi coada la pământ.

Dar căţeaua Fetiţa, pe care de-asemeni voi nu aţi apucat-o? Deşteptăciunea ei o să vă fie povestită într'o sumedenie de isprăvi de necrezut. Un singur lucru nu ştia: să citească. Lascu, mai tânăr şi mai îndrăzneţ, a nărăvit-o să alerge şi ea după maşini. Odată, o maşină mare a prins-o dedesubt şi i-a scâlciat obrazul. De atunci s'a vindecat dar a rămas rânjită ca un Domn Senator, care şi-a pus gingii şi măsele noui, la un dentist de la periferie. Credeţi că s'a mai ţinut după maşini? Ferească Dumnezeu.

Cât priveşte pe Pussy, căţeluşul nostru de canapea japonez, care din pricina unui nas cât un nasture de ghiată şi a unor sprâncene stufoase, se uita ca pe de lături şi chiorâş, al naibii se învăţase cu automobilul închis. Unde staţiona un automobil, el se suia în el şi se culca pe canapea şi fiindcă şofeurii nu-l cunoşteau sportsmen şi nu dădeau drumul maşinii, căţelul se apuca să latre, ham! ham! ca să pornească.

Câinii s'au civilizat şi au învăţat legile circulaţiei. Ei mai ştiu că în Bucureşti maşinile ţin dreapta şi iau taxă. N'aţi văzut pe mopsul d-lui Inspector că nu se dă jos din trăsură până ce şofeurul nu primeşte plata şi până ce nu-l aude răspunzând: Să trăiţi, mersi?

Pe când cânta flaşneta, chiotele instrumentului erau însoţite de jălania câinilor din cartier. Lumea credea că le lipseşte simţul muzical. De unde! nu le plăcea instrumentul şi probabil că nici valsul. Uite, câinii noştri cum ascultă de binevoitori posturile din Europa la radio! I-aţi auzit voi vreodată urlând, la Beethoven, la Wagner, la Grieg, la Gounod? Niciodată.

Pe vremuri, a fost un neam de oameni, Latinii, din care se trage şi proprietarul nostru. Ei nu aveau nici telefon, nici telegraf, însă toate poruncile dela Roma se duceau a doua, a treia zi după ce fuseseră date, în toate părţile împărăţiei, până în mările mari. Cum făceau ei nu se ştie nici la şcoala de lângă Primărie, unde se ştie tot. Dar câinii ştiu bine cum îşi împărtăşesc ştirile şi noţiunile. Dela Bucureşti la Braşov, la Cluj, la Arad, la Pesta, Viena, până unde vrei, se răspândeşte noaptea, hau! hau! din mahala în mahala, din sat în sat, când lumea doarme şi luna scoală căţeii, ultima noutate. Când un Ford a strivit un câine la şosea, ştie toată Europa, cel mai târziu în zece ore.

Zic. Nu-i adevărat. Tata Ford n'a strivit cu maşinile lui nici un câine, niciodată. Că e om bun şi unchiaş cumsecade...

— Bag seamă Baruţu, că ai adormit... şi ţi s'au făcut şi ţie ochii mici... Să vă fie ruşine!

T. ARGHEZI

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institutului General Psihic din Paris. La Şaraga. Episcopiei 3 bis, Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra rambours sau mandat. D-nii studenţi plătesc lei 40 volumul.

ANECDOTE

Un student serios

— Domnule candidat, ce-ai observat când ai pipăit coastele pacientului?
— Că se gâdilă.

Spune-mi cu cine te aduni...

— Imi mai sânteţi dator plata a zece costume de anul trecut...
— Cum zece costume? Nu mi-am făcut decât unul.
— Da, dar m'aţi recomandat tuturor prietenilor dumneavoastră.

Sinceritate

O servitoare unguroaică se duce la Berlin. Directorul hotelului îi dă să complecteze un formular pentru biroul populaţiei. Iată ce scrie subreta:
Numele şi pronumele: Covaci Ilona.
Profesia: Servitoare.
Data naşterii: 7 Mai 1904.
Locul naşterii: Budapesta
Relaţii militare: Da.

La farmacie

— Anul trecut am cumpărat dela d-voastră un plastru contra junghiurilor. Vă mai aduceţi aminte?
— Da. Sper că v'a făcut bine?
— Chiar de a doua zi. Dar acuma mi-ar trebui ceva ca să-mi pot scoate plastrul.

Dilemă

Mitică e obligat să aducă toate leafa nevestei, care nu-i dă nici un ban de cheltuială. Astăzi Mitică află că i s'a mărit leafa.
— Dacă nu-i spun nevestei mele că mi s'a mărit leafa, o să mă facă zevzec.
— Şi dacă-i spui?
— Atunci chiar o să fiu.

Galanterie

— Dorinţele dumneavoastră, scumpă doamnă, sânt pentru mine ordine... Şi ordine n'am obiceiul să primesc!

Monopol

— Dactilografa mea şi-a dat demisia.
— De ce?
— Pentru că m'a prins sărutând pe nevastă-mea.

Intre gasconi

— Eu am acasă un ecou aşa de târziu, încât când mă aşez la masă îmi spun: — Să-ţi fie de bine, — şi tocmai când isprăvesc de mâncat vine ecoul şi-mi răspunde: Să-ţi fie de bine.
— Al meu e şi mai şi: Seara, când mă culc, deschid geamul şi zic: sânt ceasurile şapte, scoală-te. A doua zi la orele şapte ajunge ecoul, care-mi spune: Sânt ceasurile şapte, scoală-te!

Recunoştinţă

— Se zice că bancherul X. şi-a lăsat averea unei cunoscute din tinereţe, care a refuzat să-l ia în căsătorie.
— Asta se chiamă cu adevărat recunoştinţă!

Ce mult e de atunci!

Un tenor cântă într'un salon o bucată sentimentală. La sfârşit primeşte şi felicitările unui doamne „în floarea vârstei":
— Cântecul dumitale m'a transportat înapoi la anii copilăriei.
— Curios, răspunde tenorul, n'aş fi crezut că muzica mea poate duce atât de departe.

Răzbunarea tenorului

De multă vreme un tenor din Roma era furios din cauza năravului de a obliga artiştii să biseze, ne povesteşte un jurnal italian. In special ura un fanatic, negustor de pălării, care lua loc în fiecare seară în rândul întâiu şi nu se lăsa până nu obţinea repetarea părţilor de succes.

Intr'o zi, tenorul intră în prăvălia pălărierului, alese o pălărie, apoi strigă: „Bis! bis!". La întrebarea pălărierului, el îi explică că mai vrea o pălărie, tocmai ca prima. Apoi depuse la casă banii pentru o pălărie şi plecă.
— Pardon, strigă negustorul, n'ai plătit decât o pălărie!
— Ce-are face, răspunse cântăreţul, am obţinut-o ca supliment, tocmai cum obţii dumneata la teatru să cânt de două ori, deşi n'ai plătit decât odată.

Compătimire

— Astăzi se împlinesc 25 de ani de când a văzut pentru întâia dată lumina soarelui.
— Vai, săraca de ea! Până atunci a fost oarbă!

Editura „CULTURA NAŢIONALA"
2, Pasajul Macca 2 Bucureşti (I)

Un mare succes literar

TEODOR SCORŢESCU

POPI

cu un portret inedit de Paul Scorţescu **Lei 70**

„Această curioasă coincidenţă de elemente, comic şi violenţă, Scorţescu ne-o presintă într'o concentrare artistică, ce nu ştiu să fi reuşit încă egal vreunui alt meşter. In această compoziţie atât de armonică, el dovedeşte instinctele artistului de energică vocaţie, siguranţă de virtuoz deplin rutinat. Presentarea ingenioasă a motivelor, amplificarea lor prin insistenţe savante, abilitatea în transiţii şi contraste, echilibrul delicat între plastic şi dramatic, unitatea în care sunt atât de corect ţinute culori şi desene, şi, peste tot stăpânitoare, sobrietatea elegantă, înscriu povestirea lui Teodor Scorţescu la lor bun în inventarul artei narative europene" (Paul Zarifopol, în **Adevĕrul Literar** din 29—6 1930).

„După umila mea părere „Popi", povestirea d-lui Teodor Scorţescu la loc bun în inventarul artei nascrisă dela războiu încoace" (D. I. Suchianu, în **Adevĕrul** din 18—6 1930).

THEOGNIS

de I. M. MARINESCU

„Iţi adresez, o Kyrnos, sfaturi binevoitoare asemănătoare cu acelea pe care, când eram copil, le-am primit eu însumi dela oameni cumsecade. Fii înţelept şi nu căuta să câştigi prin fapte ruşinoase, sau nedrepte onoruri, putere, sau averi. Iată ce trebue să înveţi mai întâi: Nu umbla deloc cu oamenii cei răi, nu te împrieteni decât cu cei buni: cu ei să mănânci şi să bei, lângă ei să stai. Dela cei buni nu vei învăţa decât lucruri bune, dar dacă te amesteci printre cei răi, îţi vei pierde chiar şi bunul simţ. Invăţând aceasta dela mine, umblă aşa dar numai cu oamenii de bine şi ai să spui odată că sfaturile mele folosesc celor pe care îi iubesc".

Tânărul care citi aceste rânduri scrise în versuri elegiace pe o foiţă de plumb, rămase o clipă pe gânduri.

— Frumoase sfaturi îmi dă aici bătrânul meu prieten Theognis! Ar fi şi mai frumoase, dacă ar fi mai scurte şi ar îmbrăca un ton mai vesel. Dar cum poate fi vesel, sărmanul! Sărăcia şi exilul l'au amărît pentru totdeauna...

...Azi tot n'ai nimic de făcut, haide, Kyrnos, mergi şi îndulceşte câteva clipe posăcia nobilului tău prieten.

Grăind acestea, tânărul îşi îmbrăcă repede veştmintele-i de sărbătoare şi izbucni într'un râs vesel.

— Parcă-l aud pe Theognis, când mă va vedea îmbrăcat astfel, declamând din nou contra luxului şi a cheltuelilor de prisos.

— Kyrnos, îmi va zice, degeaba pui veştminte bogate pe trupul tău. Cea mai mare podoabă pe care o are omul este buna judecată, după cum lipsa de raţiune este pentru el cel mai mare rău".

Pe străzile întortochiate ale Megarei Kyrnos porni cu paşi grăbiţi, însoţit de un servitor care ducea un coş greu. Mulţimea roia pe străzi şi pe sub umbra porticelor sprijinite de pilaştri. In piaţa cea mare, Kyrnos se întâlni cu un grup de bătrâni care păşeau gravi şi solemni. Cu toată gravitatea lor, se cunoştea însă că erau puternici de-ai zilei, ridicaţi din popor. In solemnitatea împrumutată parcă dela vechii stăpânitori, se putea uşor vedea oamenii ajunşi.

— Iată pe noii noştri *nomotheţi!* îşi şopti Kyrnos cu amărăciune şi gândi la vremile când aceşti conducători ai Megarei de azi erau simpli oameni din popor, umili şi dispreţuiţi de către nobilii care-i stăpâneau pe-atunci. Unde e Theognis, să-i vază, mai gândi. „Loveşte cu călcâiul această plebe imbecilă, va repeta el. Impunge-o cu strămurarea şi pune-i pe cap un jug greu, căci nicăeri nu vei găsi printre toţi oamenii care privesc soarele, un popor atât de prieten al sclaviei".

Când se apropie de bătrâni, Kyrnos îi salută totuş până la pământ.

— Ocrotească-te zeii, fiu al lui Polypaos, răspunseră ei.

Kyrnos se depărtă surâzând.

— Trebue să ne plecăm vremilor. Puterea am pierdut-o şi pentru noi, nobilii, nu văd altă scăpare, decât în împăcarea cu aceste „bestii ridicate în două picioare", cum le zice Theognis.

II.

La marginea oraşului, într'o căsuţă de lângă zidul cetăţii locuia poetul Theognis, renumit pentru versurile-i morale, pentru sărăcia-i cumplită şi pentru ura nestinsă împotriva poporului de jos.

In faţa intrării umile şi ruinate, stătea un bătrân servitor chior, care era veşnic îmbufnat şi veşnic mormăia. Părea ecoul sentenţelor lui Theognis. Morala lor aspră şi rigidă se aşternuse parcă de apururi pe chipu-i negricios şi sbârcit. Când Kyrnos se apropie de el, servitorul îl privi cu unicu-i ochiu crunt şi neprietenos.

— Acasă e stăpânul tău?
— Desigur, unde poate fi, decât acasă?
— Ce face, e ocupat oare?
— E ocupat cu a nu face nimic, adică face ei ceva: scrie pe foi de plumb, verzi şi uscate cu care a umplut lumea, înloc să caute să câştige cu ce să-şi umple stomacul, care-i cântă mereu de foame.

Nemai ascultându-i palavrele, Kyrnos bătu la uşe şi intră fără să mai aştepte nicio poftire.

Intr'o cameră mare, dar goală şi săracă, lângă vatra pe care ardea focul luminos, stetea un bătrân slab şi palid. Şedea pe un scăunel cu capul în mâini şi părea cufundat în gânduri adânci. Atât era de distrat de aceste gânduri, încât nu auzi paşii lui Kyrnos. Numai când acesta îl bătu uşor pe umeri, el tresări şi doi ochi mari albaştri, singurii care mai păreau vii în chipu-i mort, se pironiră asupra noului venit.

— Tu eşti Kyrnos? Binecuvântat fie Zeus care mi te-a adus iar la mine! Ce veşti mai ai? Poate mi-aduci fericita noutate că nemuritorii s'au milostivit în sfârşit, să ne scape de domnia acestor democraţi hidoşi şi murdari.

— Prea bunule Theognis, nu ţi-aduc, din păcate, această noutate fericită. Ţi-am adus în schimb de-ale mâncării şi vin bun cu care să ne îndulcim sufletele şi să ne mai înseninăm gândurile.

— Fiţi bineveniţi şi tu şi vinul tău!... Ştii ce spun eu de această băutură în sentenţele mele.

Şi Theognis începu să repete ca dintr'o carte: „E rău a bea mult vin, dar pentru acela care bea în chip cumpătat, vinul nu este un rău, ci un bine. Astăzi să bem şi să ne bucurăm, având pe buze vorbe fericite. Ceiace va veni mâine, aceia-i treaba zeilor".

Zâmbind cu veselie, bătrânul se ridică uşor şi, deschizând uşa, îşi chemă servitorul.

— Hei, Dorkos, vin de grabă şi ne întinde masa. Avem să ne ospătăm din ce ne-a adus prietenul Kyrnos, o zi întreagă.

Dorkos intră cu pas greu şi bodogănind. Pe o masă veche de brad care se afla în fundul odăii, el întinse o pânză albă şi subţire. In vase de lut puse mâncările aduse de Kyrnos: o friptură de mistreţ de Laconia, cârnaţi graşi de Eubeea, prăjituri fierte în miere, pere şi rodii galbene ca aurul. Lângă acestea mai puse un caş enorm de Sicilia şi două amfore pântecoase: una cu vin roşu de Cypru, alta cu vin gălbui de Chios. După ce sfârşi de aranjat masa, trase de o parte şi de alta două scaune şchioape şi pe urmă eşi cu acelaş pas greoi şi bodogănind încet de tot.

— Indopaţi-vă de-acum şi fie ca acest ospăţ să vă fie ospăţul Hecatei.

Cu urechea-i fină, Theognis auzi vorbele bătrânului.

— Dorkos, grăi el furios, bagă-ţi minţile în cap! şi dându-i o puternică lovitură de picior: Iată, continuă el, dece urăsc eu pe omul rău. „E mai uşor să faci dintr'un om bun unul rău, decât din unul rău unul bun. Pleacă-ţi capul, Dorkos, fiindcă eşti sclav şi ca atare trebue să ţi-l ţii întotdeauna plecat".

Servitorul eşi supus şi liniştit de astădată. Cei doi prieteni se aşezară apoi şi ospăţul începu. Pe măsură ce mânca şi bea, chipul lui Theognis se înviora şi limba-i devenea din ce în ce mai vorbăreaţă.

— O, Kyrnos, Kyrnos, grăi el înduioşat.

Ce fericit eşti tu că eşti bogat!... Când mă gândesc că şi eu am fost odată bogat şi tânăr ca tine. Bucură-te de tinereţea ta, dragă prietene! „In curând vor trăi alţi oameni şi, isbit de moarte, tu nu vei mai fi decât negru pământ".

Kyrnos râse uşor.

— Lasă gândurile negre şi gustă mai bine o cupă din vinul acesta de Chios.

Theognis luă cupa, o ridică în raza soarelui şi spuse în semn de închinăciune:

— „O vin, pe deoparte te laud, pe de alta te învinovăţesc. Nu pot însă nici să te urăsc, nici să te iubesc, căci eşti totdeauna şi bun şi rău".

Pe măsură ce oaspeţii se încălzeau, conversaţia devenea mai intimă şi lua un ton, când de duioşie tristă, când de veselie sgomotoasă. In Theognis se reflectau deopotrivă aceste sentimente contrarii: aci îşi amintea cu întristare de vremile tinereţii, când fusese silit să pribegească împreună cu ceilalţi nobili, gonit departe de ţara lui, aci rechema clipele de prosperitate şi putere când se simţea stăpân în cetatea lui iubită. „Am vizitat altădată, o Kyrnos, ţinutul Siciliei, Eubeea cea cu vii bogate, Sparta, oraşul ilustru al fluviului Eurotas, cel plin de trestii şi peste tot m'au primit în chip favorabil. Niciunul din aceste locuri însă n'a putut să dea inimii mele bucurie, atât de mult preferam tutulor patria mea".

Bătrânul se posomorî de-odată:

— Cât m'au chinuit, iubite prieten, sărăcia şi exilul! „Vezi tu, dintre toate bunurile, cel mai dorit pentru noi, locuitorii pământului, ar fi acela de a nu ne fi născut deloc, de a nu fi văzut niciodată strălucitoarele raze ale soarelui. Sau de ne-am născut, să intrăm cât mai curând pe poarta lui Hades şi să ne odihnim în somn adânc, sub pământ".

— Iar te-au apucat gândurile rele! îi şopti dojenitor Kyrnos.

— Ai dreptate, hai să bem mai departe şi să gonim cugetările urâte. „Omul, când pământul i-a primit corpul şi s'a coborît în Ereb, spre a locui palatul Proserpinei, nu mai gustă nicio plăcere. El nu va mai asculta acordurile lirei şi ale flautei, nu va mai primi darurile lui Bachus. Ştiind aceasta, vreau să-mi ţin inima în bucurie atâta vreme cât genunchii îmi rămân sprinteni şi cât timp capul nu-mi tremură deloc". Ce frumoasă e tinereţea, o Kyrnos! Ce dulce e vinul şi ce plăcute sunt femeile la vârsta când le poţi iubi!... Ce folosesc onorurile şi bogăţiile, când plăcerea şi bucuria le întrec pe toate".

— Ai iubit tu multe femei? îl întrebă Kyrnos şi zâmbi cu înţeles.

— Am iubit, am iubit, scumpe prieten, dar acum sunt bătrân şi mă gândesc la femei, numai când mi se sue vinul la cap.

— Eşti bătrân, continuă Kyrnos, dar tot ar fi bine să te însori. In singurătatea ta, o femee iubitoare ar fi ca o rază caldă într'o zi friguroasă.

Theognis isbucni într'un râs sgomotos.

— Să mă însor? „Dar o femee tânără nu convine unui bărbat bătrân: e ca o luntre care nu mai ascultă de cârmă, nu mai ştie unde să-şi fixeze ancora şi rupând funia, pribegeşte adesea noaptea în căutarea altui port".

Când soarele scăpăta, ospăţul luase sfârşit şi cei doi prieteni eşiră, spre a se plimba puţin prin port. In urma lor Dorkos strângea rămăşiţele şi de astădată nu mai putea mormăi, căci gura îi era plină de friptură de mistreţ şi de caş de Sicilia.

(Continuare în pagina IV-a)

III.

Sub conducerea democraţilor, Megara nu se schimbase. Oraşul era tot aşa de plin de lux şi desfrâu ca şi pe vremea aristocraţilor. Deosebirea era numai că în locul nobililor de sânge, se iviseră îmbogăţiţi din popor cu care nobilii începuseră să se încuscrească. Pentru Theognis aceasta era cea mai mare jicnire: „Când căutăm un berbec, un măgar sau un cal, ţinem ca el să fie de rasă şi voim exemplare ilustre. Dar când e vorba de o căsătorie, un om de neam bun poate să ia ca soaţă o fată din popor, dacă i-aduce mulţi bani. Bogăţia nu mai face deosebire între oameni. De-aceia să nu te mai miri, o Kyrnos, că poporul Megarei decade şi că cei buni şi cei răi sunt azi tot una".

Dintre toţi locuitorii oraşului dorian, numai Theognis nu se putea împăca cu starea actuală de lucruri. Suflet moral dar pasionat şi plin de ură pentru plebe, el regreta mereu timpurile când guvernaseră nobilii. Sărăcit şi pribeag, abia îi fusese îngăduit să se întoarcă în ţara lui. Avea mulţumirea de a trăi prin locurile unde se născuse, dar mizeria şi mai presus de toate gândul că fusese şi el bogat, îl chinuiau rău.

„Am auzit, o fiu al lui Polypaos, cântecul păsării care vesteşte oamenilor anotimpul aratului. Acest cântec mi-a străpuns inima, pentrucă alţii posedă acum câmpiile mele cele înflorite şi niciun catâr nu mai trage azi la plugul meu". Averea îi fusese confiscată, pierduse tot ce avea mai scump şi trăia numai cu o speranţă : nobilii vor stăpâni din nou odată şi neamul acesta josnic al cârmuitorilor de azi va fi răsturnat şi readus în sclavia pe care o merită. Până atunci, Theognis se mângâia compunând în versuri elegiace învăţăminte şi sfaturi morale pentru prietenul Kyrnos şi pentru alţii.

Ce pline de pietate şi de curată virtute erau aceste sfaturi! Theognis parcă îşi da seama că ele vor servi odată nu numai prietenilor, dar şi lumii întregi. Avea parcă o presimţire că versurile lui se vor învăţa în şcoli şi vor servi ca îndreptar tinerelor generaţii ale Greciei. Erau înţelepte, în adevăr, aceste învăţăminte dar câteodată pline de o revoltă pătimaşe. „O, Zeus Venerat, tu mă umpli de uimire. Cum, nu eşti tu regele lumii, bogat în onoruri şi puteri, nu cunoşti tu de minune spiritul şi inima fiecărui om ? Puterea ta, o rege, este supremă. Cum atunci, fiu al lui Cronos, gândirea ta consimte să pue pe aceiaşi linie pe cei răi cu cei buni ?".

Ca orice grec, şi mai ales ca orice om politic după acea vreme de frământări lăuntrice, Theognis e stăpânit şi el de ura de partid şi vrea să se răzbune pe duşmani. „De-aş putea să beau sângele lor negru şi de mi-ar veni un zeu favorabil în ajutor, pentru a îndeplini aceste lucruri după dorinţa mea !"

Totuş Theognis a rămas un înţelept şi în versurile lui se vede omul ideal care ştie să primească fără turburare darurile sau nenorocirile divinităţii. Un astfel de om ştia să reziste la cele bune şi la cele rele păstrând întotdeauna măsura. „In fundul inimii, a pus la cei înţelepţi, natura şi ochii, şi limba, şi urechile şi spiritul". Cu răbdare el aştepta timpuri mai bune, care să smulgă patria sa din desfrâu şi moliciune.

Aceste timpuri au venit în adevăr. Intr'o noapte, o corabie a debarcat în portul Megarei o ceată de nobili care se întorceau din exil. Cârmuitorii democraţi au fost arestaţi şi aristocraţii au venit din nou la putere. De astă dată au domnit cu înţelepciune şi cumpătare. Poporul n'a mai fost asuprit, moravurile s'au îndreptat şi Megara avea să prospereze din ce în ce. Aceste vremuri frumoase nu le-a mai ajuns însă Theognis.

Când Kyrnos a venit să-i anunţe reîntoarcerea aristocraţiei, el era pe moarte. Lângă patu-i stetea credinciosul Dorkos şi acum nu mai mormăia îmbufnat, ci vărsa lacrimi de sinceră durere.

— Bine ai venit, Kyrnos ! grăi muribundul cu glas slab. Ştiu ce fericită veste mi-aduci. Mi-a spus-o Dorkos şi ca răsplată te rog să-l iei de aci înainte în serviciul tău. Ştiu că la tine va mânca cel puţin în fiecare zi.

Kyrnos şopti cu milă :

— Il iau cu bucurie deşi cred că va rămâne încă multă vreme la tine.

— Cum crezi asta ? Nu vezi tu pe Hecate, cum şade lângă mine şi-mi arată drumul spre Hades ? Dă-mi mai bine o cupă cu vin, pentru a mă mai întări în ultimele clipe şi a bea în cinstea noilor cârmuitori.

După ce bău, bătrânul se mai învioră.

— Am să-ţiţ spun şi eu o veste fericită, iubite Kyrnos. Azi noapte, zeii mi-au trimis un vis care a eşit prin poarta de aur. Se făcea că versurile mele erau citite şi declamate în toate şcolile Greciei, Asiei Mici şi chiar ale depărtatului Apus. Numele meu flutura pe buzele tuturor în şiraguri nesfârşite de ani. Sunt sigur acum că va fi aşa şi presimţirea mea nu m'a...... Dar vocea bătrânului amuţi deodată. Ochii îi rămaseră mari deschişi ca în faţa unei viziuni minunate şi totul se sfârşi.

Dorkos scoase un urlet prelung ca de câine bătut, pe când Kyrnos se plecă şi sărută cu pietate chipul aceluia care cu un veac şi mai bine înainte de Socrate, îşi luase greaua dar sublima sarcină de îndreptător al semenilor săi.

I. M. MARINESCU

A apărut
MANUAL DE SOCIOLOGIE
pentru clasa VII-a secundară
de D. I. Suchianu, Conferenţiar universitar.
Carte aprobată de Ministerul Instrucţiei Publice
E un elegant volum, cuprinzând într'un stil foarte literar, toate problemele sociologiei generale precum şi ale sociologiei religioase, economice, juridice, politice, estetice, linguistice şi educaţionale.
Comenzile se primesc la Editura „ADEVERUL"

Citiţi azi:
LECTURA No. 294
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
DOSTOIEVSKI
DOMNUL DE SUB PAT
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

SERGIU ESENIN

Tovarăşul

Era un fiu de simplu lucrător
Şi foarte scurtă e povestea lui.
Atât avea: un păr ca noaptea neagră
Şi ochii lui albaştri şi blajini.

Din zori şi până 'noapte tata greu
Incovoia spinarea să-l hrănească.
El nu făcea nimic... Şi-avea pe lume
Doar doi amici: Isus şi o pisică.

Pisica era surdă şi bătrână,
Nici muşte nici soboli nu mai simţea.
Isus şedea pe braţele Fecioarei
Privind la porumbeii de sub streşini.

Trăia Martin şi nimeni nu-l ştia.
Trist răpăiau ca ploaia pe fier zilele.
Şi uneori la prânzul lor sărac
Il învăţa marsilieza tatăl.

Vei creşte — îi spunea — vei înţelege...
Ghici-vei pentru ce suntem sărmani.
Şi surd îi tremura cuţitul ştirb
Pe pâinea lor uscată dela masă.

Dar iată sub fereastra
De lemn
Din aripi au bătut
Două vânturi.

Ca para de primăvară
A apelor
S'a răscolit norodul
Rusesc.

Rag valurile
Furtuna cântă!
Din ceţuri albastre
Ochii s'aprind.

Pumn după pumn
Şi leş după leş.
Frica îşi rupe
Puternicu-i dinte.

Tot sus şi 'n sus
Tot răcnet şi răcnet!
In hău fără fund
S'asvârle şuvoiul.

Şi iată cum cuiva i-a sunat
Ora finală, grozavă.
Credeţi-mă însă: el n'a şovăit
Sub ochii puterii vrăjmaşe.

In sinea lui ca şi mai înainte
El e îndrăzneţ şi puternic.
Şi încă, întins spre nădejde,
Anemicul său braţ se agită.

De-odată şi fără de veste
Din tinda căminului lor
I-ajunge lui Martin la ureche
Cuvântul părintelui ultim.

Cu ochii goi,
Cu buza 'nspăimântător vânătă,
Căzu 'ngenunchiat pe cadavru
Şi 'n braţele lui îl cuprinse.

Dar iată că brusc îşi ridică
Sprâncenele 'n sus, frecând ochii -
Aleargă în casă 'ntr'o clipă
Oprindu-se în faţa icoanei.

— „Isuse, Isuse!
Mă vezi? Mă auzi?
Sunt singur, te chiamă, te strigă,
Tovarăşul tău singur Martin.

Ucis zace tata pe scânduri
Dar nu căzu jos ca un lotru.
Aud cum ne chiamă împreună
O tu, credinciosul meu frate.

Ne chiamă 'n ajutor unde-i lupta
Poporului rus ce se bate.
Ne 'ndeamnă să fim străji libertăţii
Şi egalităţii şi muncii".

Şi blând ascultând Isus ruga
Cuvintelor sale naive
Coboară pe lume cu dânsul
Din poala neclintită a Maicii.

Şi merg mână 'n mână pe lume
Şi noaptea e neagră şi neagră!
Tăcerea căruntă le pare
Că-i duce în ghiara năpastii.

Nădejdea destinului liber
Iluzii le 'nfloreşte în inimi.
Pe gene-i desmiardă zefirul
Şăgalnic al lunii Februar.

Dar iată cum scapără focuri...
Poveri de aramă ce latră.
Căzu doborît de un glonte
Copilul Isus la pământ.

Ascultaţi:
Nu va mai fi înviere.
Corpul său fu 'nmormântat:
El zace
Pe Câmpul
Lui Marte.

Şi-acolo unde-i e Maica
Unde El nu se mai întoarce
Niciodată,
O pisică bătrână
Incearcă să prindă luna cu laba..

Martin se târâe pe jos
„Şoimii mei, voi şoimii mei
Prizonieri
Prizonieri sunteţi".
Vocea-i e mai surdă, mai surdă
Cineva îl apasă, îl sugrumă
Il arde cu foc.

Dar liniştit răsună
La geam
Când stinsă, când izbucnind
Din nou,
O vorbă
De fier:
„Ree-pu-ubli-ca!"

Trad. de *A. Lesnic* şi *V. Dragoş*

Anecdote despre literaţi şi savanţi

Un tânăr din cea mai bună societate engleză întrebă odată pe Bernard Shaw: „Este adevărat că Dv. aţi vorbit despre mine într'o casă, în care eram considerat ca spiritual, zicând că eu n'aş avea această calitate?"

Shaw răspunse prietenos: „Exclus, dragul meu! N'am fost niciodată într'o casă în care d-ta să fii considerat ca spiritual".

* * *

Vorbind despre răutatea oamenilor, Tristan Bernard exclamă odată: „Numai inutilitatea primului potop împiedică pe Dumnezeu să ne mai trimită un al doilea".

* * *

Herman Baler, dramaturgul german, vroia să întreprindă o călătorie în Rusia; n'avea însă destui bani pentru aceasta: „Ca să o pot scoate la capăt zise el — trebue să scriu mai întâi un volum despre „Călătoria în Rusia" şi pe urmă cu banii, pe care îi iau de la editor, mă duc acolo să văd dacă se potriveşte ceeace am scris".

* * *

Fie din superstiţie, fie numai din pedanterie, fapt este că în odaia lui de lucru, Ibsen avea în permanenţă pe masă, lângă călimară, o mică etajeră, pe care erau aşezate ca bibelouri, un urs mic sculptat, un drăcuşor negru şi câţiva căţei şi pisici de aramă. Odată a spus chiar: „Nu pot să scriu nici un singur rând, dacă nu am în faţa mea, etajera cu toate lucrurile pe dânsa. E curios, dar trebue să le am întotdeauna înainte. Dece am nevoe de ele? Aceasta e taina mea". Şi aci dramaturgul nordic râse. Nimeni n'a reuşit să desvălue misterul acestei ciudate înclinaţiuni.

* * *

„Magicianul îngheţat" era, — după cum rezultă din relaţiile ce le-a avut cu femeile — foarte atent la exteriorul său ba chiar foarte vanitos şi cochet în această direcţie. Purta mereu o oglindă mică în care se privea cât mai des posibil. Ori de câte ori venia în societate, scotea din buzunar un pieptene cu care-şi ridica şuviţele de păr de pe frunte, silindu-se să le dea o înfăţişare cât mai sălbatică şi mai fioroasă. Cochetărie specială la acest urs nordic!

* * *

Idealul său era un selfmademan, chiar şi în lucrurile cele mai mărunte. Aşa de ex., dacă i se rupea un nasture la haină, se retrăgea imediat în camera sa, închidea bine uşa şi după un lux de preparative inutile şi aproape ridicule, îşi cosea singur nasturul cu aceiaşi îngrijire extremă şi atenţie deosebită cu care ar fi compus ultima sa dramă.

* * *

In ceiace priveşte teatrul, Ibsen nu-i acorda prea mare consideraţie. Rareori asista la reprezentarea pieselor lui. Odată spuse chiar: „Ce mă interesează teatrele? totul e numai să vie publicul!"

Ca autor era foarte agreat de directorii de teatru, cărora le acorda mână liberă.

Odată, când a fost vorba să se facă oarecari prescurtări la o reprezentaţie a „Norei", Ibsen răspunse : „Ştersături? Cât pofteşti! Numai să mai rămâe destul text ca să se poată juca".

„Aş vrea să ştiu"

EM. BREITMAN-Vaslui.

In ce constă teoria frenologiei?

Frenologia, nume derivat din termenii greceşti **fren:** inteligenţei şi **logos:** cuvânt, reprezintă o doctrină ştiinţifică, inaugurată şi profesată de medicul german, psicho-fiziolog, **Gall (1758—1828).**

Acest savant, precum şi discipolii săi au pretenţiunea de a atribui fiecărei facultăţi intelectuale, dispoziţii sau pasiuni, un centru bine delimitat în massa creerului şi marcat în exterior printr'o proeminenţă a craniului.

In acest senz frenologia este în acelaş timp şi o craniologie.

I. VIERU - Botoşani.

Ce se înţelege prin filozofia istoriei?

Filozofia istoriei este ştiinţa, care se ocupă cu analiza înlănţuirii faptelor istorice şi cu legile generale, care dominează desvoltarea omenirii dealungul veacurilor.

Fundatorul filozofiei istoriei este **Vico,** filozof italian, (1668—1744), autorul lucrării „Principii de filozofie a istoriei". **Hegel** însă a sistematizat această disciplină filozofică, şi i-a dat o extensiune atât de mare, încât poate fi considerat ca al doilea întemeetor al ei.

Teoria evoluţiei, introducând un corectiv realist la unele elemente hegeliane, concepute într'un spirit exclusiv raţional şi excesiv de dialectic şi subordonând desvoltarea omenească evoluţiei tuturor fiinţelor organizate, a adus un suflu nou de viaţă în filozofia istoriei.

Este drept că istoricii propriu zişi, profesează câteodată un anumit scepticism faţă de această ştiinţă nouă, pe care o prezintă ca pe o ideologie chimerică, din cauza pretenţiunii ce o are de a depăşi simpla generalizare a faptelor, pentru a le subordona unui sistem de idei preconcepute. Pe de altă parte, Karl Marx, cunoscutul economist şi întemeetorul socialismului ştiinţific, este în acelaş timp şi autorul aşa numitei „concepţii materialiste a istoriei". Această doctrină marxistă consideră evenimentele istorice ca determinate în ultima analiză de factorii economici şi explică evoluţia omenirii prin evoluţia condiţiilor de producţie dealungul veacurilor. Concepţia **materialistă** a istoriei se opune astfel concepţiei **idealiste,** după care desfăşurarea istoriei e guvernată de ideile conducătorilor, sau concepţiei **teologice,** care atribue voinţei divine întregul curs de evoluţie al umanităţii.

JEAN POPESCU - Craiova.

Ce roman interesant de autoanaliză îmi recomandaţi dintre romanele străine, traduse în româneşte?

Romanul „Discipolul" de scriitorul modern francez Paul Bourget. Lucrarea cuprinde jurnalul intim al unui tânăr contemplativ, frământat de conflictul dureros între ideile sale filozofice, hrănite la disciplina pozitivismului epocei, şi o sensibilitate profund afectivă, care nu-şi găseşte elementul de viaţă în cadrul acestei discipline seci şi prea strâmte. Dezechilibrul unei generaţii, care şi-a pierdut idealul credinţei şi nu şi-l poate regăsi în noua religie a pozitivismului.

TH. FLOREA-Tg. Jiu.

Este adevărat că şi surzii pot asculta acum radio?

Este drept că persoanele, care au timpanul spart, pot asculta totuş radio, dacă posedă intacte oscioarele urechei interne.

Aceste persoane, surde pentru orice sgomot din afară, sunt capabile de a percepe sunetele, la radio, pe o cale deosebită.

Introducând între dinţi sau apăsând pe oasele craniului, fusul unui haut-parleur, legat cu un aparat de recepţie radiofonică, vibraţiile sonore ale membranei acestui vorbitor se transmit prin intermediul dinţilor şi al oaselor craniului la oscioarele urechii interne, impresionând astfel nervul acustic. In chipul acesta, senzaţia se produce în creer, independent de vibraţia timpanului, care nu mai există în cazul de faţă. Deasemenea, persoanele cu auzul foarte greu, aşa zişii „semi-surzi", pot asculta foarte bine un spectacol vorbit pe o scenă, graţie unui simplu dispozitiv de radiotechnică. E suficient pentru aceasta ca să se instaleze pe scenă, un microfon care captează vorba şi muzica, transformându-le în curenţi electrici. Aceşti curenţi, întăriţi într'un amplificator cu lămpi, de tipul celor folosiţi în T. F. F., sunt aduşi apoi la o serie de căşti telefonice fixate la fotoliile spectatorilor. Cu ajutorul unui asemenea receptor telefonic, persoane cu auzul greu, pot urmări foarte bine muzica şi vorbele de pe scenă.

UN GRUP DE CITITORI.

Care e costul abonamentului la revista „Adevărul literar şi artistic" şi la „Viaţa Românească"?

La „Adevărul literar şi artistic", 300 lei pe an şi 150 lei pe jumătate de an.

La „Viaţa Romînească", 500 lei pe an şi 250 lei pe jumătate de an.

UN AMATOR-Loco.

Cum se poate obţine o consultaţie la grafologul Scherman?

Psicho-grafologul Scherman, care a fost câtva timp în Capitală pe care a părăsit-o de curând, revine în Bucureşti peste vreo două luni. Un document scris de câteva rânduri, îi este în general suficient, pentru a determina caracterul, înfăţişarea fizică, precum şi unele evenimente din trecut şi, zice-se, chiar din viitor ale persoanei, care le-a scris.

Sistemul lui de grafologie se abate dela principiile clasice, prin aceea că nu foloseşte legile generale ale aşa numitei „grafologii ştiinţifice", ci dimpotrivă, procedează printr'un soi de intuiţie revelatoare, foarte capricioasă în aparenţă şi totuşi de o mare siguranţă în rezultate.

O pagină de umor universal

DON AMINADO

Autosugestie

Cred că a venit vremea să ne supunem la autosugestiune.

Noi am și sugerat tot ce-am putut sugera altora.

Primo: că noi suntem poporul care l-a dat lumii pe Leon Tolstoi.

Secundo: Că noi nu reprezentăm emigrarea, ci Rusia ce vizitează străinătatea.

Sugestia, după cum se știe, a dat rezultate strălucite:

Europa e literalmente nebună după noi. Ea nu mai știe unde să ne vâre.

Din punct de vedere internațional stăm bine. Dar viața noastră particulară, viața obișnuită, viața de toate zilele, e departe de a fi atins fericirea desăvârșită.

Oricum, nu ne putem închipui că două milioane de emigrați cântă în coruri de țigani, dansează dansuri căzăcești și mănâncă, în antracte, sandviciuri cu icre negre.

Sunt și de cei care nu mănânncă așa ceva.

Firește, nu pot s'o contest; nu există nici o situație care să nu-și aibă sfârșitul, și emigratului care nu mai are ce mânca, îi rămâne oricând posibilitatea să moară de foame.

Așa dar, exceptând moartea voluntară, contribuțiile voluntare, etc., ne rămâne un singur lucru:

— Sugestia voluntară.

După teoria lui Coué, trebue să ne-o spunem repetat nouă înșine:

„Sunt foarte fericit și pe zi ce trece devin tot mai fericit".

Totuși nu e nevoe să întinzi prea mult această convorbire cu tine însuți. Dacă ți-ai spus-o o dată, nu mai încape nici o discuție în această privință.

Altminteri ai aface cu o dedublare a personalității și, prin urmare, cheltueli de două ori mai mari: zece fotografii pentru carnetul de identitate, două pașapoarte Nansen, două perechi de pingele, fără să mai pomenim de tramvai, de timbre și de fericirea casnică.

Autosugestionatul trebue să facă uz de procedee delicate față de propriul eu.

Nu merge să-ți spui așa:

— Dobitocule! Porcule! Vită încălțată! Nu-ți dai seama că te bălăcești în fericire ca un porc în mocirlă și că în fiecare zi te vei bălăci tot mai mult?

Mijlocul acesta nu prea făgăduește.

Omul e în stare să fugă de el însuși.

De ce să înveninezi relațiile pe care le ai cu propria-ți persoană când, în jurul tău, te poți lega de atâtea persoane străine?

Cel mai bun lucru e să te interpelezi, nu la persoana a doua singulară sau plurală, ci la persoana întâia singulară:

— Sunt bine, sunt fericit... Sunt foarte bine, sunt foarte fericit. Și sunt atât de fericit pentrucă îmi merge atât de bine.

Dacă doza, pe care ți-ai administrat-o dimineața, nu e suficientă, trebue să continui autosugestionarea toată ziua, seara, noaptea și chiar până 'n zorii zilei.

In asemenea cazuri se zice: „După miezul nopții, convorbirea amicală cu eul său propriu nu se terminase încă".

In chipul acesta trebue să urmezi în fiecare zi, până la moarte; și nu va trece mult până să vezi rezultatul.

Ca să ilustrăm teoria, să luăm un exemplu, foarte frecvent la emigrați:

D. X. își comandă un costum pe datorie. Costumul e gata.

Trece o lună, în răstimpul căreia d. X. face autosugestie, iar croitorul — alte costume. Totodată face socoteala datoriilor a căror plată o așteaptă.

Subconștientul îl îndeamnă pe d. X să nu se hazardeze pe strada în care locuește croitorul.

Dar întreabă conștiința: De ce nu, câtă vreme costumul e plătit?

Conflictul între conștiință și subconștient e destul de dezagreabil, cu atât mai mult cu cât croitorul se dă, evident, de partea subconștientului și vine el însuși la d-l X.

Restul se 'nțelege dela sine.

Croitorul, om grosolan, cere banii și face reclamație, pe câtă vreme d. X, om fin și bine crescut e sincer convins că și-a achitat datoria.

Să mai spun că victoria finală a câștigat-o d. X, cu toate că i s'a vândut costumul cel nou la licitație?

După ce a rămas în cămașă, d. X. își sugerează că asta nu-i o cămașă, ci un smoching elegant și care-i șade de minune.

Și când cineva își sugerează așa ceva, nu-i mai poți sugera ușor contrariul.

— Sunt fericit! Port un smoching frumos! In Franța s'a eftenit viața! Și mâine va fi și mai eftină.

Școală ambulantă

— Nu te zbengui atâta, Ionel.
N'a venit încă recreația.

Aluzie perfidă

— Ce ciudat! Japonezii își scot ghetele inainte de-a intra în casă.
— Ciudat? Dar, dragul meu, și la noi e obiceiul ăsta... după miezul nopții.

RAMON GOMEZ DE LA SERNA

Microbii

(Din Carnetul Doctorului Neverosimil)

Am studiat multă vreme microbii în laboratorul meu și părerea mea este că sunt un lucru inofensiv, nostim, nevinovat — care omoară.

Această inocență a microbilor care ne omoară trebue să ne consoleze. I-am studiat la microscopul Wermiche, cu o triplă lentilă perfecționată, și i-am văzut veseli, plini de încredere, pripășiți într'un univers pe care au învățat să-l privească omenește.

Microbii sunt amuzanți și interesanți. Mai mult decât fizicul le-am studiat psihologia, caracterul, expresiile, optimismul vieții lor.

Sunt microbi veseli, care dau naștere la boli cumplite; dacă m'ar ataca cred că aș zâmbi în agonia mea, gândindu-mă la cheful pe care-l trag microbii în trupul meu.

Există microbi tacticoși, leneși, bănuitori, cu gesturi de panteră care îmi sunt mai puțin simpatici; dar se vede că nu au încă un domiciliu, care n'au venit de departe cu dușmănoasa intenție de a se adăposti în noi, dar care, găsindu-se întâmplător în lumea noastră lăuntrică, s'au văzut siliți să trăiască pe spatele nostru.

Sunt microbi care aduc aminte de foci; alții parcă ar fi niște geometri mucaliți care colindă apele ca niște vechi navigatori; sunt microbi-cicliști; sunt alții care par niște trecători liniștiți care flanează. Ce furnicar enorm! Ce nesfârșite caravane!

Alții, parcă ar fi niște lucrători în preajma unui fluviu, sau într'o țarină, lângă un lac. Aceștia seamănă bine cu țăranii din câmpie.

Dar sunt urâți, foarte urâți. Chipurile lor nu seamănă cu ale noastre. Deși sunt oarecum copiii noștri, nu ne seamănă. Deobicei au niște mutre de tenia, înfățișări de șerpi; tipuri monstruoase de caracatițe, aspecte de moluscă, capuri de viespi, trupuri de broască țestoasă.

Ce frumos se joacă între ei! Se joacă și mănâncă toată vremea, pentrucă pământul pe care trăesc e comestibil și le servește de aliment.

Răi suntem noi, numai noi! Dacă am fi drepți, n'am încerca să-i alungăm. Sunt atât de numeroși! și nu sunt primejdioși decât pentru unul singur! Sunt medicamente și injecții, care isbucnesc ca o dinamită în mijlocul lor și le asvârl cadavrele într'o parte și'n alta. Nu mai mișcă niciunul. Se vede că au fost otrăviți și că au suferit în apropierea morții.

Microbii sunt flecari, joacă foot-ball, fac alergări, înoată, fac plimbări lungi, fac chiar săpături de mine, pentrucă au salarii bune; construesc poduri, patinează, și mănâncă pământul pe care stau.

Aproape toți microbii ar trece neobservați dacă nu ne-am fi gândit noi să-i îmbrăcăm, să-i deosebim unii de alții, să-i colorăm.

Au existat pictori de microbi, celebri, și oameni de seamă nu se ocupă decât cu colorarea lor. Dealtfel s'a observat că microbii sunt foarte mândri când se văd colorați.

Microbii se interesează de orice. Și stau la taclale toată ziua. Ii auzi cum vorbesc:

— Astăzi, e cam leneș...

Sau:

— Azi, are să iasă la plimbare.

In timp ce noi stăm liniștiți, ei se bat și se ucid între ei. Mor — și moartea lor are toată gravitatea și importanța morții.

Acum câtva timp, profesorul Richet propunea să inventăm niște antiseptici noui, spunând că microbii s'au obișnuit cu antisepticile actuale.

E trist să vezi lupta asta înverșunată împotriva microbilor. Asta ne obligă să constatăm că frica de moarte împinge la cele mai urite fapte. De asta, când ai trăit multă vreme într'o înfrățire sufletească cu microbii, observându-i cu ochi mari de ceasornicar, ajungi să-i iubești și aproape devii unul de-ai lor.

Origina lor? Par să fi fost creați de pana Providenței într'o clipă de plictiseală. Ei sunt rezultatul unei fantezii foarte variate, a unei fantezii fără margini.

E posibil ca în adâncul trupului nostru, departe, în tuburile de experiență ale laboratoriilor, Palace-uri cu temperatură de 40°, microbii să nu se lase influențați decât de preparate chimice. In noi, însă, ei se lasă conduși de idei, sunt neutralizați de curente de electricitate personală pe care suntem stăpâni, ascultătoare de idealuri, inutilizate de inactivitate. Optimismul, de exemplu, îi face inofensivi.

Trupul nostru e cam ca un muzeu oceanografic, adânc, subteran, cu lăzi de cristal umplute cu apă în care tot felul de ființe ciudate trăesc o viață egoistă, cu ideile lor aparte, cu literatura lor.

Am făcut o clasificare psihologică a microbilor: cei blestemați, cei proști, cei nebuni, cei admirativi în formă de O, și cei care sunt ca o punctuație confuză a vieții noastre (de asta să ne punctuăm bine ideile și au să ne lase în pace), etc., etc...

Foarte savant e stilul decorativ al microbilor. Am încercat, de mai multe ori, să fac microbi falși, trăgând cu penița șfichiuri de cerneală pe hârtie, dar niciodată aceste semne n'au isbutit să aibă o aparență de microbi. Fiecare microb înseamnă o literă, un semn, un număr, ceva profund logic, stabilit de scrisul autentic, autograf al naturei. De asta putem muri resemnați și satisfăcuți. Orânduiala morții e legitimă, pură, inocentă — și n'avem nici-un motiv să ne neliniștim.

Trad. de AL. A. PH.

ANECDOTE

Se zice că, vizitând o expoziție, d-l Bernheim, celebrul vânzător parizian de tablouri, ar fi spus: „Nu vinzi bine decât ce iubești mult" —, la care d-l Etienne Bignon i-ar fi răspuns:

„Nu iubești mult decât ce vinzi bine...."

★

Premiile Blunenthal (20.000 fr.) au fost decernate lui Marcel Aymé, Jean Guirée și Alexandre Vialatte.

Premiul de Literatură colonială a fost atribuit lui Saint-Floris, pentru cartea sa: „M. Buala".

★

Maurice Solovine, căruia i se datoresc două bune traduceri în limba franceză, una a lui Democrit și cealaltă a lui Epicur, va da în curând o ediție franceză a operei lui Heraclit. Va fi cea dintâi. Cartea va avea și o prefață.

★

F. T. Marinetti, șeful mișcării futuriste, a publicat acum un volum de povești intitulat: „Povestiri cu buzele pictate" carte care n'are într'adevăr, nimic academic (deși Marinetti a fost de curând făcut academician).

In cartea lui cea nouă, descoperim numaidecât gustul său de a merge împotriva curentului, voluptatea lui pentru „jemanfișism"; surprize nostime se aliază cu nu mai puțin neașteptate paradoxe, isbucniri de râs se încrucișează cu fantaziile cele mai îndrăznețe. Și totul exprimat într'un stil rapid care utilizează descoperirile scumpe autorului, și anume: „sintetismul" și „simultaneitatea", în mijlocul unui „foc de artificii cu imagini când baroce, când profunde". Marinetti este în plină vigoare a talentului său.

Doctorii lui Năstase

Prietenul meu Năstase suferea... de ce suferea la adică? Nici el n'ar fi putut-o spune. Simțea din când în când o furnicare prin tot trupul, parcă i-ar fi trecut o urechelniță prin vine, și când îi ajungea în gât, tușea până-i trecea.

Doctorul îl îndemnă să bea apă sulfuroasă. Foarte natural, de altfel. Năstase înghiți de trei ori atâta lichid cât cuprinde lacul dela Băneasa, dar, în loc să se lecuiască, slăbi ca un țâr.

Consultă deci alt doctor, care după un examen amănunțit, declară că starea generală a pacientului lasă de dorit.

— Fosfor, domnule! Aprovizionează-ți din nou corpul cu fosfor. Mănâncă pește, mult pește. Să vezi ce bine o să-ți meargă pe urmă.

Năstase pustiii toate prăvăliile de pește din mahalaua lui, așa încât prețul crapului, al șalăului, al știucei și al celorlați pești se urcă cu repeziciune în tot orașul. De geaba, Năstase se usca pe picioare. Se duse deci la al treilea doctor.

— Văd ce ai, — zise cu voce gravă savantul. Ai nevoe de niște masaje zdravene, ca să-ți restabilească circulația, să-ți întărească mușchii. In câteva zile o să fii pe picioare. Ba chiar pot să-ți spun, — adăogă el râzând cu poftă, — că, grație metodei mele, vei deveni centenar cât ai bate'n palme.

Cele două tratamente anterioare îl transformaseră pe Năstase într'un schelet gol. N'avea pe el mai multă carne decât un felinar de periferie.

Maseurul îi spuse să se desbrace și să se întindă pe masă. Dar abia începuse să frământe, cu degetele lui experte, corpul bietului meu prieten, că acesta scoase un urlet de durere.

— Ce e, domnule, te doare?

— Mă arde, — răcni Năstase.

— Bine, atunci o să te las să te odihnești un moment. Până atunci, mă duc afară să fumez o țigară.

Când se întoarse în odaie, maseurul scoase un țipăt de spaimă. Pe masă nu mai era decât o grămăjoară de cenușă fumegândă. Asta era tot ce mai rămăsese din învelișul exterior al clientului.

Ingrozit, alergă la comisariat, unde declarația lui fu înregistrată; apoi se deschise o anchetă. Cazul fu adus înaintea Facultății de medicină. Inalta adunare luă depoziția celor trei doctori care-l căutaseră pe Năstase, studie problema, apoi dădu următoarea explicație:

„Nu avem de aface cu nici un mister. Pacientul era îmbibat de sulf și de fosfor. Prin frecarea mușchilor de către maseur, pucioasa a luat foc și a aprins fosforul, iar acesta la rândul lui a adus incinerarea întregului corp, care era exagerat de uscat".

După redactarea acestei explicații, iluștrii savanți ridicară ședința, felicitându-se reciproc. Dar faptul acesta nu mi l-a dat înapoi pe bietul meu prieten Năstase...

Concluzie matematică:

Dacă cu trei doctori ai trei șanse să dai ortul popei, cu unul mai puțin vei avea o șansă în minus. Cu un singur doctor, se poate să scapi cu viață. Iar cu niciunul, ești asigurat de nemurire.

Ofer această genială constatare ca subiect de meditație pentru contimporanii mei. Dacă e printre ei vreunul care vrea să profite de ea, nu-i cer, ca răsplată, decât să aibă grijă să mă pomenească în testamentul lui.

Adaptat după GASTON GUILLOT

In Bretania

— Accelerează dragă, accelerează; cu vântul ăsta, mi-e frică să nu cadă casele peste noi.

Cronica cinematografică

Operete de celuloid

Mă simt cu desăvârşire dispensat de a vorbi de filme ca „Dragoste de ţigan”. Admit la rigoare să mă duc la operetă, şi merg cu concesia până acolo încât consimt să mă amuz la asemenea spectacole. Dar refuz să cred că o asemenea exibiţie merită să se scrie despre ea. Se poate cel mult menţiona că opereta A e mai bună decât opereta B, ca o simplă informaţie pentru edificarea clientelei. Dar a se face critică de artă cu aşa ceva mi se pare exagerat.

Şi totuş voi vorbi despre „Dragoste de ţigan”. Căci, într'o anumită privinţă, asemenea producţii nu-s fără importanţă pentru adevărata artă cinematografică. O importanţă pur negativă, căci ne arată în rezumat tot ceiace cinematograful *trebue să nu fie*. Afară de asta, ne mai indică şi o sănătoasă tendinţă a adevăratei arte de a se desrobi de o seamă de fleacuri străine ei. Intr'adevăr: observaţi că în America „talky”-urile au renunţat de a mai fi teatru pe celuloid, şi s'au specializat în reviste şi operete. Este foarte justificat şi vom explica îndată de ce.

O operetă nu poate urmări acelaş scop ca şi arta, adică redarea unei *„felii de viaţă”*, de realitate adevărată. O operetă nu poate năzui decât să amuzeze cu melodioare plăcute, femei frumoase, dansuri atractive, costume ireale şi ingenioase, iar ca „literatură”, cel mult: vorbe de spirit, glume care să aibă oarecare haz, comicării intercalate între un cântec uşurel şi un dans executat de picioare cât mai perfecte anatomiceşte.

Şi, bineînţeles — revistele la fel.

Ceiace caracterizează aceste spectacole este absenţa unităţii. N'au nici-o acţiune centrală şi nici n'au nevoie să aibă. Sunt „numere” juxtapuse, simple fragmente izolate de spectacole, care doar se succed în timp. Revista sau opereta nu pot avea ambiţia ca, prin simbolismul vorbelor, situaţiilor, mişcărilor şi tablourilor, prin alegerea momentelor caracteristice ale unui sentiment, să ne redea omenescul profund al acestui sentiment.

Această ambiţie, pe care romanul, nuvela, pictura, sculptura au dreptul să o aibă — această ambiţie o poate avea şi cinematograful. Atâtea filme clasice, ca acele ale lui Charlot, Douglas, Colman, Jannings, Pudowkin, etc., etc., ne dovedesc în deajuns că adevăratul cinematograf poate deplin isbândi într'această dificilă întreprindere. Şi am spus adesea *cum* reuşeşte ea, prin ce mijloace şi cu ce condiţii. Succesul însamnă aci a *da iluzia vieţii reale*. Este acea „Selbsttaüschung“ cum zic esteticienii germani, o păcălire, o auto-păcălire. Artistul — cum spune Bergson — uzează de aceleaşi trucuri ca magnetizorul care face passe pentru a capta sugestibilitatea noastră. Pentru aceasta, el alege un sistem de semne convenţionale, şi începe a ni le aplica. La început ştim că acestea-s doar simple passe. Incetul cu încetul, aceste passe repetându-se, şi *nimic străin neintervenind*, devenim docili, sugestionabili. Şi în această stare de vrajă, credem orice, avem impresia că tot ceeace ni se spune există materialmente în faţa noastră. Este o vrajă specială, bazată pe facultatea naturală de sugestibilitate a omului.

Această vrajă a magnetizorului o întrebuinţează şi artistul. Şi el foloseşte passe. Şi el alege un anumit alfabet de semnale exterioare pe care le repetă, având grijă să nu lase să pătrundă *nimic străin*, nici-un semn care să facă parte din vre-un alfabet diferit. Dacă în mijlocul unei simfonii, după ce auditorul s'a familiarizat cu mişcările convenţionale ale executanţilor orchestrei, şi astfel poate face abstracţie de ele trecând direct la sentimentele pe care simfonia trebue să le sugereze, — dacă zic, în acel moment, în spatele orchestrei ar apărea un tablou, oricât de genial, care să reprezinte ceva din ideea simfoniei, — atunci rezultatul îl poate ghici oricine: *vraja se rupe*, iluzia se spulberă.

Cinematograful poate fi o artă adevărată. Cu condiţia însă de a fi, în principiu *nevorbitor, necolorat, necântător şi nedansant*. (Fireşte, sunt cazuri, foarte rare, când cântecul şi dansul pot interveni, şi anume când tema piesii ar fi bunioară „Frenezia dansantă a epocii noastre” — subiect interesant, care a fost magistral tratat în filmul „Our dancing daughters” cu Joan Crawford şi a cărui reprezentare în România o recomandăm călduros). In principiu însă, filmul de artă trebue să fie mut (adică numai sonor, cu acompaniamentul muzical bine sincronizat) şi efectele plastice să fie de alb şi negru, întunerec şi lumină.

Rămâne însă cale liberă cinecolorului şi talky-ului pentru revistă, operetă, jurnal de mode şi actualităţi, documentare ştiinţifică, — într'un cuvânt pentru tot ce este instrucţie sau simplă distracţie.

In mod instinctiv Americanii par a fi priceput acest lucru. Deaceia toate filmele propriu zise unde există o bucăţică de idee şi de aventură omenească, sunt necolorate şi mute.

Desigur, aceste producţiuni străbat azi un moment de criză. Căci eforturile producătorilor nu mai sunt, ca altădată, blocate toate exclusiv asupra filmului artistic. Acesta e mai anemic decât cel de acum 3-4 ani. Artiştii care jucau într'însele sunt solicitaţi de fabricanţii de cine-reviste colorate, şi în parte răpiţi adevăratei arte.

Dar e un moment trecător. O mare şi adevărată artă ca aceia a ecranului, care dispune de resurse estetice aşa de formidabile, nu poate muri pentru simplul motiv că nişte trusturi financiare americane dau o importanţă momentan exagerată acelor spectacole infantile care sunt operetele şi revistele.

Vom trăi şi vom vedea. Cinematograful pur, care n'a murit, care şi azi trăeşte — ce e drept, cu suflul puţin încetinit — îşi va reveni în fire şi-şi va relua, în curând, un magnific avânt.

D. I. SUCHIANU

IN VACANŢĂ

Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale

ORICE IUBITOR AL CĂRŢII VA CITI:

ARIEL sau VIAŢA LUI SHELLEY

de ANDRÉ MAUROIS

apărută în Editura „Adeverul” într'o excelentă traducere romînească

Cronica sportivă

Se discută de foarte mult timp problema amatorismului şi a profesionismului în sport. In timpul din urmă se vorbeşte cu insistenţă de trecerea la profesionism a unui mare club românesc de foot-ball. Pontifii se adună, ţin discursuri, aprobă sau blamează şi, în orice caz, sânt cu toţii de acord că trebue stabilită o limită tranşantă între amatori şi profesionali.

Dar limita variază dela sport la sport. In ciclism de exemplu există o categorie intermediară, a independenţilor sau a aspiranţilor, compusă din sportivi care câştigă prime la cursele unde iau parte, dar nu sânt în solda unui fabricant de biciclete. La tennis sânt consideraţi profesionali profesorii de tennis, care, în general, câştigă mult mai puţin de pe urma sportului decât amatorii cu renume.

Nu există control sever al amatorismului în nici o specialitate. Amatorii care trăiesc de pe urma sportului nu încasează banii direct şi cu contract controlabil. Fie că sunt angajaţi ca sinecurişti într'o mare instituţie, fie că li se dau bani pe sub mână, fără chitanţă, fie însfârşit că-şi primesc recompensa sub altă formă decât cea pecuniară.

Din când în când, organele de control descopăr câte o catastrofă: un amator a primit să i se facă cinste cu un ceai sau cu o turcească şi a contravenit astfel la legile amatorismului. Scandal, tămbălău, discuţii, apoi afacerea se clasează.

Şampioana lumii de tennis, Miss Wills-Moody, a căpătat o moştenire de la un senator american. Federaţia americană a intervenit, încercând s'o impiedice de a-şi încasa banii, pe motiv că astfel ar face un act de profesionalism. Bine înţeles că şampioana nu va ţine seamă de acest amestec nemotivat al federaţiei în afacerile ei personale.

De altfel organele de control mai găsesc şi alt mijloc de a se face ridicole: după ce, pentru un motiv pueril, suspendă un jucător pentru o durată oarecare de timp, îl recalifică imediat ce au nevoie de el pentru reprezentarea oficială a naţiunii. Jucătorul american W. T. Tilden, care a fost cel mai bun tennisman din lume din 1920 până în 1927, iar de atunci încoace e al doilea sau al treilea, este în fiecare vară descalificat de federaţia americană pentru motivul inept că publică în jurnalele engleze comentarii asupra partidelor de şampionat. Asta înseamnă profesionalism în America! Dar sosesc marile competiţii internaţionale pe care le încorporează finala inter-zone a cupei Davis, şi America are nevoie de serviciile lui Tilden. Presa insinuează că acesta va fi recalificat. Federaţia americană tăgădueşte cu încăpăţânare, apoi cu o zi sau două înaintea partidelor finale, o telegramă discretă ne anunţă că echipa americană este compusă din Tilden şi alţii. Omul este de neînlocuit.

N'avem intenţia să reluăm aici mult dezbătuta problemă a amatorismului şi a profesionalismului, deşi cu drept cuvânt s'ar putea cita exclamaţia unui mare şahist: în materie de şah, nu există amatori şi profesionali, există numai jucători buni şi... de ceilalţi! Dar se poate cere celor care prezidează la destinele sportului ca, dacă e indispensabil să împartă jucătorii în categorii, s'o facă cu mai mult bun simţ, şi, mai cu seamă, fără să se dea în spectacol în mod atât de ruşinos.

GH. VRACIU

☞ CETIŢI ☞ SENZAŢIONAL

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

CUPRINSUL:

La Bergen; La Tokio; Oraşul sfânt; Nara; Cum trăesc şi cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — oraşul bogăţiei şi al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularităţile Chinei.

☞ *Minunat ilustrate în culori* ☜

PREŢUL 20 LEI

DOMNIŞOARA!

nu uitaţi că pentru d-voastră a apărut

ALBUMUL CONCURSULUI DE FRUMUSEŢE

cu sute de fotografii ale aleselor din Bucureşt, Sinaia şi din întreaga ţară. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.

PREŢUL 80 LEI

Curiozităţi

Leac contra prostiei

Nu mai există proşti!... sau, mai bine zis, ar trebui să nu mai existe. Profesorul Halberlandt de la Innsbruck a găsit leacul contra acestei boale care, la drept vorbind, e mai supărătoare pentru alţii decât pentru cel care o are. De fapt, ideia era la îndemâna oricui, trebuia numai experimentată. Şi savantul citat pretinde că a experimentat-o cu deplin succes.

Indemnat de lucrările tinzând la întinerire ale profesorului Steinach, profesorul Halberlandt a hrănit cu creer diferite mamifere inferioare şi a constatat că mişcările lor devin mai iuţi, ochii mai strălucitori, şi că buna dispoziţie le creşte. Aşa dar, ca aliment activează funcţiunile creerului viu. Nu mai rămâne decât să mănânci creer mult, ca să scapi de prostie.

S'au şi găsit imediat, oricât ar părea de curios, clienţi pentru această operă de perfecţionare a minţii. Nu ni se spune dacă pacienţii doctorului Halberlandt s'au declarat ei înşişi proşti sau dacă au fost categorisiţi astfel în urma unui examen. Fapt este că, în urma unei cure de creer crud, prostia lor s'a lecuit. Cu cât mai mare trebue să fie efectele extrasului de creer, care nu va întârzia să fie preparat!

Aşa dar celebrul personaj cunoscut sub numele de prostul din baie e pe cale să dispară din publicistică. In adevăr, cel mai indicat pentru experimentarea la noi a tratamentului cu creer e el, singurul concetăţean care s'a recunoscut singur prost. Cât despre cei pe care alţii îi declară proşti, aceia nu vor mai fi de aici înainte de la Chiajna, ci dela Innsbruck.

Un divorţ după 5000 de ani de căsătorie

In Saint-Louis, în America, a avut loc săptămâna trecută un proces din cele mai ciudate. Un miliardar din localitate, Ernest H. Otte, a cerut tribunalului să-l despartă de soţia sa, cu care era însurat, zicea el, de 5.000 de ani. Cel puţin în această privinţă, cei doi soţi sunt de acord: amândoi cred în migraţiunea sufletelor şi sunt convinşi că s'au căsătorit acum cinci mii de ani în Egipt. Nenorocirea e că de atunci până astăzi s'au schimbat amândoi în rău...

Otte a povestit în faţa tribunalului cum a făcut cunoştinţă cu soţia lui în Egipt, sub piramidele de la Gizeh. Ea era fata faraonului. Se întâlneau adesea pe malul Nilului, unde prinţesa hrănea crocodilii cu dulciuri. Intr'o noapte fură surprinşi de faraon, care-l aruncă pe Otte în închisoare. Dar el izbuti să evadeze şi să se căsătorească cu prinţesa Anneris (de numele lui nu-şi mai aduce aminte). Dar căsătoria n'a durat mult, căci, în fuga lor prin pustiu, tinerii căsătoriţi fură sfâşiaţi de fiarele sălbatece.

Aici intervine în memoria celor doi soţi o lacună. Nu-şi mai aduc aminte ce au făcut de atunci până în epoca actuală. Otte, care are astăzi 50 de ani, a făcut o călătorie ştiinţifică în Egipt. La întoarcerea în America, a întâlnit-o pe actuala soţie şi imediat a recunoscut în ea pe fosta prinţesă Anneris, după cum şi ea l-a recunoscut pe el ca fostul ei bărbat de acum 5.000 de ani, deşi „cel mai frumos bărbat din Egipt” se cam urîţise între timp.

Tribunalul a pronunţat divorţul, nu atât din cauza celor petrecute în Egipt, cât pentru faptul că neînţelegerile dintre cei doi Egipteni începuseră să se tranşeze pe cale puţin filozofică: nu de mult, Otte a aruncat în capul nevestei sale tacâmurile de aur. Asta explică poate povestea cu metempsichoza, care şi-o fi având originea în *Tragedia Omului* de Madach sau în *Adam şi Eva* de Rebreanu.

Defectul poveştilor acestora e că, dacă ar fi să le credem, acum 5.000 de ani toţi oamenii ar fi locuit în Egipt. Atunci în restul lumii cine trăia?

A la manière de... Gandhi

Primăria orăşelului Panneberg de lângă Hamburg, având un buget deficitar, a sporit taxa pe gaz şi electricitate.

Populaţia însă a refuzat să plătească după noul tarif, iar primăria a ameninţat să închidă ambele debite de lumină şi de energie.

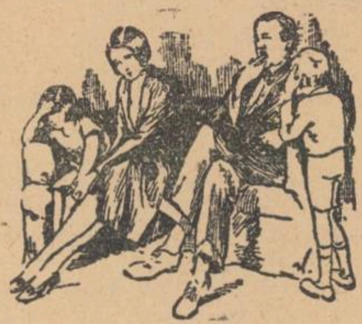
Atunci, cetăţenii au decis să boicoteze gazul şi electricitatea comunei şi să revină la uzul primitiv al petrolului lampant şi altor combustibile, forţând astfel primăria să cedeze.

Astfel s'a inaugurat la Panneberg o rezistenţă cetăţenească *à la Gandhi*, întrebuinţând cărbuni, lumânări, etc., iar cei săraci întrebuinţează pentru luminat în case — surcele din scânduri groase de pin.

Nici-un cetăţean nu trădează cauza comună şi nu recurge la gaz sau electricitate.

Toată Germania aşteaptă cu febrilitate să vadă cine va eşi învingător din această luptă.

O adevărată Mângâere pentru cei bolnavi de nervi

Odinioară

Acum

este lucrarea mea, apărută acum! In această lucrare se vorbeşte despre numeroasele şi îndelungatele experienţe cu privire la cauzele, origina şi vindecarea bolilor de nervi. Trimit oriunde această evanghelie a sănătăţii ABSOLUT GRATUIT, dacă scrie la adresa indicată mai jos. Mii de scrisori de mulţumire confirmă succesul fără pereche al unei munci neobosite şi conştiincioase de cercetător spre binele omenirii bolnave. Cine face parte din

marea armată a bolnavilor de nervi,

cine suferă de distracţie de agorafobie, slăbirea memoriei, dureri nervoase de cap, insomnie, turburări stomacale, supra sensibilitate, durere în mâini şi picioare, slăbiciunea generală sau parţială a corpului sau de alte nenumărate simptome.

trebue să-şi procure cărticica mea, aducătoare de mângâere!

Cel care o va citi cu atenţiune va câştiga convingeroa liniştitoare că există o cale simplă spre sănătate şi bucuria vieţii! Nu mai aşteptaţi, ci scrişi chiar azi!

Ernst Pasternack, Berlin, S. O., Mihaelkirchplatz 13. Abt. 311

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 319

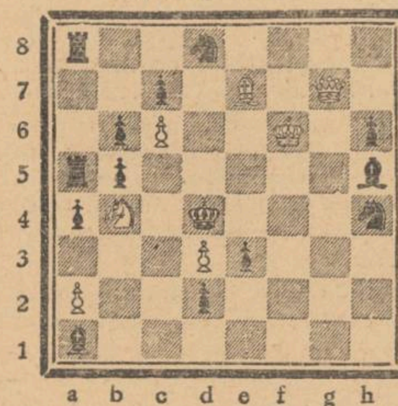
— *Din concursul nostru de probleme* —

Mottto: „Iedera”

(inedită)

Negru:

Rd4, Ta5 şi a8, Cd8 şi h4, Na1 şi h5, Pa4, b5, b6, c7, d2, é3 şi h6 (14).

Alb

Rf6, Dg7, Cb4, Né7, Pa2, c6 şi d3 (7).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 320

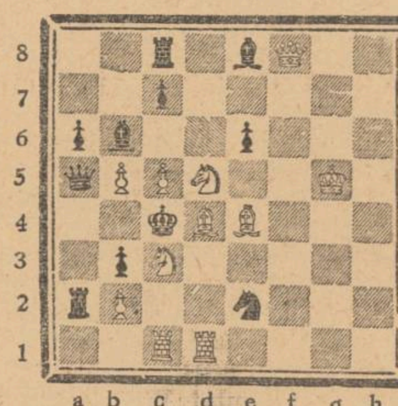
— *Din concursul nostru de probleme* —

Motto: «Aliance»

(inedită)

Negru:

Rc4, Da5, Ta2 şi c8, Cé2, Nb6 şi é8, Pa6. b3, c7 şi é6 (11).

Alb:

Rg5, Df8, Cc1 şi d1. Cc3 şi d5, Nd4 şi é4, Pb2, b5 şi c5 (11).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 140

Jucată la concursul internaţional din Liège în ziua de 20 August 1930.

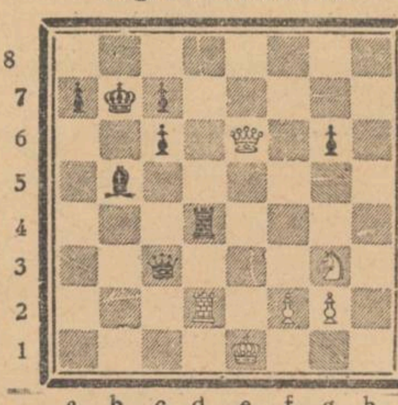
Alb: F. Marshall **Negru: Dr. S. Tartakover**

Apărarea Olandeză

1. d2—d4, f7—f5; 2. é2—é4, f5×é4; 3. Cb1—c3, g7—g6; 4. Cc3×ü4, d7—d5; această mutare e bună, dacă negrul reuşeşte să joace mai târziu é5. 5. Cé4—g3, Nf8—g7; 6. h2—h4, mai bine ar fi fost Nf4; acest atac nu e întreprins la timpul potrivit. 6..., Cb8—c6; 7. Nf1—b5, Dd8—d6; ameninţă Db4+ şi reuşeşte să tragă de două ori pionul din é7. 8. Nb8×c6+, b7×c6; 9. h4—h5, la f4, negru ar fi răspuns cu avantaj prin c6. 9..., é7—é5; 10. d4×é5, Dd6×é5+; 11. Cg1—é2, Cg8—é7; 13. c2—c3, Cé7—f5; 13. Nc1—f4, Dé5—é7; 14. h5×g6, alb îşi neglijează desvoltarea; o mutare bună ar fi fost Da4. 14..., Cf5×g3; 15. Nf4×g3, Nc8—a6! prin această mutare negru obţine un puternic atac. 16. Ng3—f4, la T×h7 ar fi urmat T×h7; g×h7, O—O—O cu un atac decisiv. Mutarea din text, prin care alb tinde să închidă linia e insuficientă. După părerea d-rului Alechin ar fi fost mai bine Dc2, spre a putea juca apoi eventual Rd1, singura mutare bună.16...., O—O—O; 17. Nf4—é3, h7×g6; 18. Th1×h8, Td8×h8; 19. Cé2—g3, Th8—h4; 20. Dd1—f3, d5—a4! 21. c3×d4, Dé7—b4; 22. Né3—d2, Db4×b2; 23. Nd2—c3, la Dc3 negru ar fi putut continua astfel: Db5 (ameninţă Th1+etc.); Né3, Th1+; Rd2, T×a1; D×a1, Dd3+ urmat de c5 şi câştigă cu uşurinţă, 23..., Db2—c2; 24. Ta1—d1, la D×c6 ar fi urmat Th1+! 24..., Dc2×a2; 25. Nc3—d2, Da2—c4; ameninţă Th1+ urmat de mat cu dama la f1. 26. Nd2—é3, Na6—b5; 27.Td1—c1, Dc4—b4+; 28. Né3—d2, sau Rd1, T×d4+; Ré1 (Rc2, Na4+ etc.), Db4+; Rd1, Na4+; Ré2, Db2+ urmat de D×c1, etc.; 28...., Db4×d4; 29. Df3—f7, Dd4—é5+; 30. Nd2—é3, Dé5—b2; 31. Né3—d2, Ng7—h6! 32.Df7—é6+ la N×h6 ar fi urmat iarăşi Th1+. 32..., Rc8—b7; 33. Tc1—d1, Nh6×d2+; 34. Td1×d2, Db2—c1+; 35. Td2—d1, Dc1—c3+;

Poziţia partidei după a 36 a mutare a negrului

Negru: Tartakover.

Alb:

Alb: Dr. Marshall.

36. Td1—d2, Th4—d4; 37. Cg3—é4, Dc3—c1+ şi mat în mutarea următoare.

O partidă jucată cu un admirabil elan de dr. Tartakover.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cărți și Reviste

ION CHINEZU: Aspecte din literatura maghiară ardeleană.

(Edit. Revistei „Societatea de mâne", Cluj, 1930).

In prefața de câteva rânduri pe care o pune în fruntea volumului d-sale, d. Ion Chinezu spune: „In harta spirituală a țării noastre, Ungurii ardeleni reprezintă o insulă prea puțin cunoscută încă... Insemnările ce urmează sunt o simplă călăuză spre viața intimă a acestei insule".

Cu pretenții atât de modeste, d. Ion Chinezu ne dă în 150 de pagini compacte, tabloul complect al literaturii maghiare ardelene din ultimul deceniu.

Despre o literatură maghiară ardeleană — ne spune autorul — nu s'a vorbit înainte de războiu. Centralismul cultural al Budapestei „absorbea fără greutate orice talent răsărit în orice parte a Ungariei". „Abia acum, după războiu, Ardealul a început să fie descoperit pentru literatură".

D. Ion Chinezu trece în revistă întâi societățile literare (care se pare că joacă la Maghiarii din Ardeal un rol mult mai însemnat decât la noi). Un rol „covârșitor" a avut și presa în mișcarea literară maghiară de zece ani încoace. Ni se dă și o listă impresionantă a revistelor maghiare care apar în Ardeal. Pentru cetitorul din vechiul regat, care nu știe ungurește, descrierea acestei atmosfere culturale maghiare din Transilvania este de un interes neîndoelnic.

Mărturisim că am aflat din cartea d-lui Chinezu lucruri inedite, cu totul nouă, și extrem de interesante, din mai multe puncte de vedere. Iată câteva din ele.

D. Chinezu se întreabă: „Există o notă dominantă în această literatură (maghiară) ardeleană, o notă care să o deosebească de literatura din Ungaria?"

Se pare că da. Ar fi existând un „transilvanism". In sensul lui cultural de astăzi acest cuvânt nici nu exista înainte de războiu. El reprezintă acum ceva real; nu este vorba de un transilvanism politic, ci de un transilvanism „generator de artă, un suflet specific al acestei regiuni, o gândire ardeleană, capabilă de a se cristaliza într'o formă literară proprie". D. Chinezu scoate foarte bine la iveală acest caracter specific al ardelenismului literar. „Două elemente hotărâtoare stau la baza lui: unul *geografic*, altul *istoric*". Atât prin situația lui geografică, de platou străjuit de munți, cât și prin trecutul lui istoric „îndrumat în altă albie decât acela al Ungariei", Ardealul „a imprimat o notă particulară sufletului Ungurilor care s'au așezat în el".

După ce analizează sufletul unguresc din Ardeal, citând și aprecieri interesante ale profesorului Kristóf din Cluj, d. Ion Chinezu dă o caracterizare generală a literaturii maghiare ardelene: „Un adânc sentiment al naturei, un amestec interesant de conservatism și de modernism, un spirit de eclectism nivelator și un pronunțat caracter etic: acesta este cadrul în care trebue așezată această literatură pentru a fi înțeleasă în justa ei lumină".

După aceste considerații generale și pregătitoare, pentru inițierea în atmosfera culturală maghiară din Ardeal, d. Ion Chinezu examinează rând pe rând toate manifestările literare unguresti din Ardeal din ultimul deceniu.

Cu o abundență de nume și de titluri, într'adevăr impresionantă, cu caracterizări scurte, precise și frapante, poezia, romanul, nuvela, teatrul, totul este menționat, apreciat, clasat, criticat și etichetat.

Ceeace se desprinde, în primul loc, este cantitatea. Nici n'ai fi crezut că pot avea loc, la o populație minoritară, atâtea manifestări literare, din care, unele, cu calități reale. Poezia, se pare, are printre Ungurii din Ardeal reprezentanți de mâna întâia. Nuvela, romanul, drama, numără deasemeni reprezentanți de valoare.

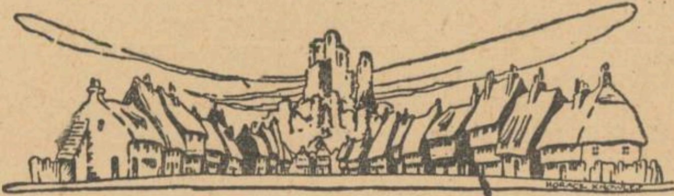
D. Chinezu, în Incheierea volumului d-sale, crede că această literatură, care impresionează prin cantitate, „are o semnificație socială mai degrabă decât una estetică, înglobându-se printre mijloacele de luptă, de afirmare națională".

Constatarea aceasta, sprijinită de obiectivitatea care reiese din spiritul general al volumului, pare să fie dreaptă. Este, în orice caz, natural, ca o literatură minoritară să se desvolte mai întâi și mai ales, în această direcție.

Ceeace este sigur este că această literatură dă dovadă de o rară vitalitate. Fiind mai departe acum de influența Budapestei, ea a arătat că poate trăi prin ea însăș, prin mijloace proprii, nutrindu-se din isvoare de inspirație autohtone ardelene. Dacă un transilvanism social sau politic poate fi criticabil, un transilvanism literar, pentru Maghiarii Ardealului, nu poate fi decât o cale bună pentru crearea de opere originale și durabile.

Cartea d-lui Chinezu, aducându-ne asemenea informații și dând loc la astfel de concluzii, are o însemnătate documentară de primul rang. Scrisă într'un stil mai mult decât agreabil, cu aprecieri și caracterizări dovedind un spirit critic remarcabil și o fină înțelegere estetică, ea se citește cu multă plăcere.

AL. A. PHILIPPIDE

MAURICE LEVANDOWSKI: Un rege al Industriei în Statele-Unite John D. Rockefeller

(Revue des deux Mondes)

Rockefeller — care a primit odinioară titlul de omul cel mai bogat din lume, a depășit astăzi vârsta de nouăzeci și unu de ani. Portretul lui: „...Produce o stranie impresie chipul lui de o frumusețe spectrală, cu pielea ca un pergament fără culoare, cu o gură parcă tăiată din lovituri de sabie, cu ochi mici și priviri reci, — o fizionomie impresionantă de călugăr al Inchiziției spaniole, zugrăvită de El Greco sau Zurbaran... Acesta e d. John D. Rockefeller, Regele Petrolului.

Cu ocazia ultimei aniversări, Rockefeller a primit din toată lumea mărturii de simpatie și urări. Nimeni nu și-ar putea închipui cât de hulit, cât de ponegrit și cât de blestemat a fost pe vremuri Rockefeller, marele filantrop de astăzi, al cărui nume e binecuvântat de o lume întreagă.

Cariera lui Rockefeller a fost prodigioasă. A început-o de jos de tot. Și, din cea mai fragedă copilărie, a arătat aceeaș energie și aceeaș perseverență.

La șaisprezece ani — după ce-și terminase învățătura la școala din Cleveland — îl vedem băiat de serviciu într'o casă de expediție, cu o leafă de 4 dolari (20 lei aur) pe lună. Peste doi ani e ajutorul-contabil și primește 25 dolari pe lună.

Intre orele de birou nu-și permite nici-o plăcere. Nu iese în lume, nu umblă după distracții. In fiecare Duminică e la biserică.

După ce se asociază cu doi prieteni și fondează o casă de expediție; după ce realizează un beneficiu (destul de modest), Rockefeller se lansează în petrol.

Pe atunci industria petrolului deabia era la început. Rockefeller fondează în 1862 o mică rafinerie de petrol. Beneficiile fură repezi. Și aici se plasează câteva cuvinte caracteristice pentru Rockefeller: Cu ocazia reușitei primei lui afaceri spuse asociaților lui: „Nu vă cumpărați haine noui, nici trăsură. Spuneți soțiilor voastre să-și poarte pălăriile de anul trecut. Nicăiri nu găsiți un plasament mai bun pentru banii voștri decât aici".

In articolul lui, Lewandowski insistă asupra metodei de acaparare a capitalului întrebuințată de Rockefeller. El oferea asociaților lui să le cumpere partea; aceștia refuză; întreprinderea este pusă în vânzare, Rockefeller supraliciteazä și pune mâna pe tot; fundează altă întreprindere. Așa se face că la douăzeci și nouă de ani, deja, e șef peste o întreprindere considerabilă.

In 1870 fondează *Standard Oil Company*, cu gândul de a-și asigura monopolul petrolului în Statele-Unite și de a crea un trust gigantic al acestei materii prime de mare viitor. El acaparează toate întreprinderile concurente, prin toate mijloacele. E acuzat de fraudă, amenințat cu moartea. Rămâne impasibil în fața tuturora.

Din momentul acesta norocul lui merge crescând. După ce a fost omul cel mai urât din Statele-Unite (un record), ajunge omul cel mai filantrop din lume, respectat și binecuvântat de toți. In fața concurenței lui *Royal Dutch*, societate engleză de petrol, Rockefeller cu *Standard Oil* devine reprezentantul intereselor naționale ale Statelor-Unite. Viața lui se termină în apoteoză. — *P.*

„Babbitt" față de „Bouvard et Pécuchet"

Zugrăvind o anumită clasă de oameni, burghezia mijlocie a Middle-Westului american, *Babbitt* al lui Sinclair Lewis are o importanță documentară care-l apropie pe autor de școala naturalistă franceză. Maurice Remon, traducătorul în franceză al romanului lui Lewis, a accentuat cel dintâi această înrudire, arătând că o apropiere izbitoare este, în deosebi, între *Babbitt* și *Bouvard et Pécuchet* al lui Flaubert.

In revista „Europe" din luna trecută, Pierre de Lanux reia chestiunea apropierii dintre aceste două romane și aduce oarecare rectificări:

Intre cele două opere există o deosebire serioasă. Bouvard și Pécuchet nu reușesc deloc. Nimeni din jurul lor nu-i ia în serios și nimeni nu-i invidiază. George F. Babbitt e un fel de învingător. Eroii romanului francez se izbesc mereu de mersul faptelor și al lucrurilor. Babbitt se sprijină pe faptele sociale care-l înconjoară, fiind un produs al acestora, cu desăvârșire adaptat la rolul său, printre atâtea alte produse care-i seamănă. Pentru prima oară, avem aface cu tragedia omului prea bine adaptat și a echilibrului indestructibil. Mulți cetitori s'au recunoscut aci și nu și-au dat seama că e vorba de o satiră. Unii, flatați, au admirat portretul. De-asupra lui Bouvard și Pécuchet și a mentalității anturajului lor, se află tot ce e mai cu greutate într'o societate europeană: oamenii ce dețin puterea, oamenii bogați, oamenii ajunși. Babbitt e un om ajuns. Mai sus decât el o fi Kelvey, pentrucă e milionar. Dar câți milionari nu sunt ca Babbitt. Primejdia pentru U. S. A. nu stă în faptul că sunt atâția Babbitt, cât în aceia că societatea nu recunoaște pe nimeni mai presus decât ei. Și apoi, pentru eroii lui Flaubert, neastâmpărul constitue un fel de rațiune de a fi. Americanul, când e frământat de griji, se vede amenințat în existența lui. Ceiace e redutabil pentru neliniștea unui Babbitt e că totul concurează ca să-l debaraseze de ea, să i se împotrivească și să-l aducă pe calea comună. De aci, acel confortabil colectiv în imbecilitate, care izbește pe străin. (De altminteri, s'ar putea găsi și în Europa asemenea tipuri, dar fără acel caracter al *reușitei).*

Există în rasa anglo-saxonă comori de impermeabilitate, care au contribuit destul la măreția sa, dar pe care scriitorii satirici le-au dat totdeauna la iveală. Ceiace i se întâmplă lui Babbitt pe planul social, acea stabilitate dezolantă a obișnuințelor materiale, se regăsește și aiurea. Câți Babbitt nu sunt printre politicianii Angliei sau ai Americii statorniciți, de cum au împlinit douăzeci de ani, la câteva principii, de altminteri sănătoase și liberale, pe care nu sunt în stare să le înmlădieze, să le revadă, nici nu pot renunța o clipă la ele, fără să se teamă că-și vor pierde în același timp securitatea și respectul față de ei înșiși....

...Sunt în cartea lui Lewis 450 de pagini de prostie asfixiantă și de totală neputință mintală, în fața căreia Bouvard și Pécuchet sunt niște erudiți simpatici. Dar atragem atenția că Lewis, ca și Flaubert, nu-și urăște personajul. Il privește cu milă. E o asemănare și în acest fel de cruzime tandră cu care cei doi autori își conduc eroii respectivi. Nici unul nu le cruță caracteristicile mediocrității. Dar nu-i urăsc și nu ni-i înfățișează ca oameni răi.

Cartea lui Lewis e nemiloasă numai față de intelectul lui Babbitt. Dar acesta iubește cu adevărat natura și face eforturi lăudabile ca să trăiască. Ca pentru un pinguin care încearcă un zbor planat, nu e nici o primejdie: niciodată nu va cădea de prea sus. Dar e dureros și înduioșător.

O severitate mai aspră dovedește autorul față de femeile din clanul Babbitt. Din pricina lor nu se poate întrezări nici o nădejde pentru starea mintală a Omului-mijlociu din Middle-West, căci s'ar putea ca ele să dețină cheia mântuirii: ele sunt ceva mai aproape de ceiace s'ar numi, cu destulă exagerare, o umbră de cultură. Dar, față de bărbat, ele sunt lipsite de intuiție, lipsite de menajament și de politeță; și asupra lor își îndreptă Sinclair Lewis răzbunarea lui Babbitt. De data aceasta nu mai simțim compătimirea...

...O repet și inzist: să nu cuprindem Statele-Unite în limitele acestei cărți. Mai întâi, Middle-West nu e deloc America și nu e inima ei. Se oglindesc aci Halele Centrale, Abatoriile, gara de mărfuri. Și mai ales, băeții și fetele de douăzeci de ani parcă sunt făcuți din alt aluat, mai preocupați și cu vederi mai variate decât părinții lor. Se pare chiar că, de când a apărut Babbitt, bântue în viața americană un val de dezordine: vicii neîndemânatece, excese de anti-puritanism, revolte fără motiv. Și dincolo de acestea, se întrezărește ceva mai bun, ce nu se poate încă defini, dar va crește încetul cu încetul. Semnele vestitoare i se înmulțesc. Or mai fi mulți din tipul lui Babbitt, dar cred că sunt, ca și catârii, fără posteritate.

„Viața Romînească"

Numărul pe Iulie-August al acestei reviste a apărut cu o materie cât se poate de variată și din cele mai interesante.

Semnează articole, nuvele, versuri, recenzii, cronici: Jean-Bart, Paul Zarifopol, H. G. Wells, Ion Minulescu, Demostene Botez, M. Ralea, Thomas Greenwod, Izabela Sadoveanu, Al. A. Philippide, Dragoș Protopopescu, Al. Rosetti, P. Marcu-Balș, Al. Graur, D. I. Suchianu, Dr. S. Irimescu, A. Frunză, V. G. Beldie.

Prețul 60 Lei.

„Documentările și lămuririle politice" ale d-lui C. Stere

au apărut în volum.

Sunt 270 pagini în cari e închisă întreaga istorie politică românească a ultimului deceniu.

Sunt *„Preludiile"* în care se face analiza unui partid: partidul național-țărănesc.

Dar, mai presus de orice, e obârșia acelui *„Caz Stere"* de care printr'o stranie fatalitate pare legată viața tuturor partidelor politice în căutarea salvatoarei diversiuni.

„DOCUMENTARILE ȘI LAMURIRILE POLITICE"

ale d-lui C. STERE formează o carte ce trebue citită de oricine care e preocupat de probleme obștești.

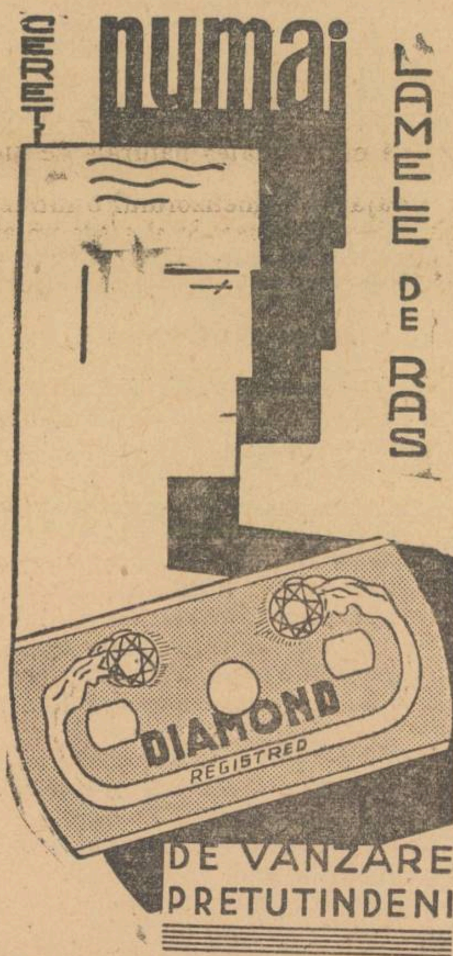
Citiți:

Documentări și lămuriri politice.

Preludii:

Partidul național-țărănesc și „Cazul Stere".

A apărut în Editura „Adevěrul" S. A., 270 pagini. Prețul lei 120.

CONTESA de GENCÉ: Literatură pentru copii și tineret

De câtva timp — nu de mult — se dă serioasă atenție lecturii copiilor. Și cu drept cuvânt, fiindcă prea îndelungată vreme a fost neglijat acest important factor de educație. La noi, abia de câțiva ani se găsesc cărți pentru copiii ce nu știu limbi streine.

Franța, care înainte de războiu rămăsese în urma țărilor anglo-saxone și germanice, acum câștigă distanța pierdută și în curând va fi pe planul întâi. Scriitori de cea mai înaltă valoare literară scriu pentru copii. Mulți academicieni colaborează la **Benjamin,** un minunat ziar pentru tineret.

Franța își datorește întârzierea, contesei de Segur. Această rusoaică inteligentă și deosebit de talentată a scris cele dintâi romane pentru cei mici. Inainte, pentru ei nu erau decât basmele. Literatura romantică, deși astăzi se recomandă tineretului, pe vremea ei și mai ales pe când începu să scrie contesa de Segur, era interzisă, ca pernicioasă. Și pentru că totuși tineretul voia să ceteaseă, educatori pudibonzi făceau ediții curățite („epurées") din „Paul et Virginie" și alte cărți... periculoase. D-na Rostopchine contesă de Ségur a venit la timp și a avut un mare succes. Toată lumea a fost mulțumită și Franța și-a luat o grijă pentru jumătate de veac. **Bibliothèque rose** cuprinde numai cărți în care părinți, pedagogi și guvernante știau că nu-i vorba de dragoste. Marele flagel romantic, care poetiza oftica și sinuciderea, care de altfel, după cum se știe, sub orice formă, rămâne tot marele flagel... pentru mintea specială a educatorului clasic.

După vreo cincizeci de ani însă, s'a văzut, cu surprindere, că generațiile crescute cu biblioteca cea roză

Contesa de Gencé

au știut totuși ce-i dragostea; dar că în burghezie creștea și se desvolta un alt flagel, mult mai grav, snobismul. Noua burghezime, ridicată cu cea de a treia republică, și-a crescut bine copiii și le-a format gusturile cu biblioteca roză; adică cu acele revoltătoare cărți ce au dat copilului de negustor și de funcționar visuri de castele și de titluri nobilare împreună cu amărăciunea și umilința pentru inferioritatea lui socială.

Astăzi din biblioteca contesei de Ségur nu se mai cetește, decât doar **Memoriile unui măgar,** ce rămâne o carte minunată și profund educativă. Nu se mai cetește în occident, dar foarte mult pe la noi, deoarece părinții au auzit despre „Bibliothèque rose" ca de ceva „șic", iar Hachette o editează frumos și o vinde relativ eftin.

Astăzi avem însă o bogată literatură sănătoasă, care dezvoltă în tineret energia, curajul și inițiativa, în acelaș timp, amuzându-l mult mai mult decât viața elegantă descrisă de nobila rusoaică.

Această nouă literatură a fost introdusă în Franța prin traduceri, mai ales din Italia. Meritul este al d-nei **de Gencé.**

Contesa de Gencé a îndreptat răul ce-l făcuse Franței „Biblioteca roz", dăruindu-i „Biblioteca amuzantă" alcătuită din îndemânatice și inteligente adaptări din italienește.

Meritul d-nei **de Gencé** este cu atât mai mare, cu cât d-sa vine din aceiași lume de unde a ieșit și cealaltă bibliotecă. Ba mai mult încă, d-sa părăsește preocupări de aceiași natură, adică de viață elegantă, pentru a se consacra unei opere cu adevărat educative. D-na de Gencé este autoarea specială a câtorva volume admirabil scrise și anume: **„l'Art d'amuser et de s'amuser; Le cabinet de toilette d'une honête femme; Code mondain de la Jeune fille; L'art de recevoir à sa table; Les Relations Mondaines; La corespondance; Savoir-Vivre.**

Dacă aceste scrieri i-au stabilit reputația de bună stilistă și de arbitru în arta bunelor maniere, noua d-sale activitate îi asigură recunoștința părinților, pedagogilor și mai ales a copiilor, care cetesc fermecați cărțile d-sale și ies din aceste lecturi ca dintr'o bae întăritoare, plini de voe bună și gata să se ia la trântă cu viața.

Iată câteva titluri elocvente: **Gigi printre insecte, Scopino și animalele lui, Locuitorii mării.** Apoi, **Aventurile lui Pinokio,** ale lui **Lunignon,** ale lui **Moccolo,** ale lui **Berlingot, Jurnalul lui Burascat.** Și altele, căci d-na **de Gencé** este neobosită, tare în credința, cu totul întemeiată, că face operă de înaltă filantropie. Trebue să adăugăm că este admirabil ajutată de **Albin Michel,** unul din cei mai cu multă autoritate dintre editorii parisieni.

D. V. BARNOSCHI

A apărut Nr. 129 din

„Biblioteca „Dimineața"

cuprinzând un discurs al lui Bruntiére și intitulat: „ARTA ȘI MORALA"

Traducerea e datorită d-lui **Iosef Nădejde** și noul volum apărut în colecția bibliotecii „Dimineața" nu trebue să lipsească de pe masa nici unui iubitor al cărții.

„Arta și morala"

de **F. Brunetiére**

se găsește de vânzare la toate librăriile cu **8 lei volumul** și la depozitarii ziarelor noastre precum și direct la biroul de vânzare al **Edituri „Adevĕrul",** Str. Const. Mille Nr. 9

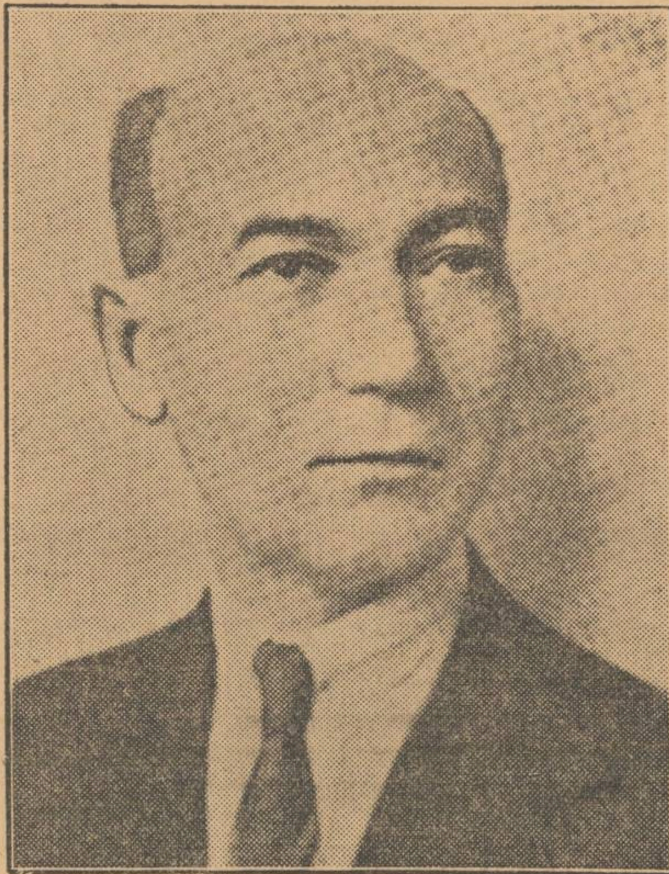
INSEMNĂRI

Iosif Nădejde

Toată presa a primit cu adâncă durere moartea gazetarului Iosif Nădejde: un om de talent, rezemat pe-o nestrămutată credință în idealurile democratice, și care — într'o formă aleasă, veșnic păstrând măsura — a fost timp de două zeci și cinci de ani în redacția „Adevĕrului" nu numai luptător politic, ci și slujitor al cărții.

Chiar scrisul lui politic reflecta o serioasă intelectualitate. Fiecare articol al lui Iosif Nădejde era bazat pe studiu, iar argumentarea-i perfect logică scotea în relief un cărturar deprins cu mânuirea noțiunilor abstracte.

In afară de gazetărie politică și mai ales socială, Iosif Nădejde s'a ocupat de teatru și de literatură. A făcut, ani de zile, cronica teatrală a „Adevĕrului" — cu competință, conștiinciozitate și cu un nešovăelnic obiectivism. Stătea deasupra intrigilor de culise și nimic nu-l putea altera dreapta apreciere. Punea în cronici un pic de bunătate, de îngăduință chiar — cum de altfel și merită tânăra noastră mișcare teatrală și actorii dela noi, fără tradiția și atmosfera artistică de aiuri.

Iosif Nădejde

Iosif Nădejde a scris și cronici literare — întotdeauna temeinice, după un studiu meticulos al operei recenzate, și într'o formă îngrijită. Tot ce scria el avea pecetea unui infailibil bun-simț și bun-gust.

Pe lângă această disparată activitate literară, Iosif Nădejde și-a consacrat mulți ani din viață unor opere organizate. A tradus conștiincios. Traducerea lui Faust se datorește lui. Iar pentru o țară începătoare în literatură, traducerea cărților de căpetenie ale lumii este o faptă culturală aproape de importanța operelor originale. Când ne gândim apoi la dificultățile de limbă — credem că orice laude aduse traducătorului nu sunt deajuns.

In plus Iosif Nădejde a condus „Biblioteca Dimineții" — o oglindă exactă a literaturii străine și românești. Această bibliotecă într'un format redus și având un preț modest, s'a răspândit asupra întregii țări. Ea constitue în multe case singura hrană intelectuală.

In plină putere de muncă, cu un entuziasm nemicșorat de contrarietăți, — colegul nostru a fost scos de fatalitate din viață tocmai când experiența-i putea să ne fie mai mult de folos.

Ne părăsește un cărturar de rasă, un prețuit colaborator — care s'a strecurat cu noblețǎ prin viață. Nu i-a plăcut reclama. Se simțea bine într'un colț modest.

Proporțiile juste, date de presă morții sale, nu-s desigur în gustul lui.

Fie-i țărâna ușoară!

ADEVERUL LITERAR

Moartea lui A. de Vogt

Se anunță din Moscova moartea celebrului savant rus, fost profesor la facultatea de medicină a acestui oraș, Alexandru de Vogt. El se specializase în boalele de inimă și a fost fondatorul primului institut rusesc de patologie generală. Lucrările lui au fost traduse în franțuzește, englezește și nemțește și sunt considerate ca autoritate în materie.

In tinerețe, de Vogt a fost actor și a creat mai multe roluri importante. A fost de asemenea poet fin și a fost în relații de prietenie cu diferiți scriitori cunoscuți. La el se adunau reprezentanții cei mai autentici ai lumii intelectuale, literare și artistice din Moscova, printre care și Balmont, care era pe atunci foarte tînăr.

Celebritatea lui i-a permis să-și continue lucrările nestingherit, chiar după revoluție. De Vogt moare în vârstă de 82 de ani. Nepotul lui, Wsevolod de Vogt, e stabilit la Paris, unde a fondat studioul franco-rus.

Cărți traduse de două ori

Lucrul acesta s'a întâmplat de mai multe ori în Franța. *Typee*, cartea lui Herman Melville, a fost tradusă în franțuzește odată sub titlul de *Un Eden cannibale*, iar a doua oară sub titlul de *Typee*, în mod independent. *White Fang* de Jack London a fost tradusă de două ori, și amândouă traducerile poartă titlul „Croc Blanc". Aceiaș nuvelă a lui Kipling a apărut odată ca „Cité des Songes", și altă dată ca „l'Agent de police Jour".

Evident, lucrul acesta provine din faptul că traducerile nu sunt înregistrate nicăieri. Jurnalul „l'Intransigeant" propune să pună la dispoziția traducătorilor un registru de titluri, pentru ca să nu se mai întâmple astfel de încurcături. Afară de asta mai cere ca orice traducere să poarte pe copertă, ca subtitlu, titlul original.

Georges de Porto-Riche

Succesorul lui Porto-Riche va fi al cinci sute șaizecilea academician francez. Din 1634, când s'a fondat Academia, până astăzi, sunt 296 de ani, deci fiecare fotoliu ar trebui să fi avut câte 14 titulari și fiecare din aceștia să se fi bucurat de titlu timp de 21 de ani.

Cei mai mulți titulari — 18 — i-a avut fotoliul al douăzeci și cincilea, pe care-l are azi Maurice Donnay. Cei mai puțini — al douăzeci și șaselea; René Doumic e al nouălea titular al lui. Dintre cei nouă academicieni care l-au ocupat, patru au fost secretari perpetui.

* * *

Deși Georges de Porto-Riche, ca și Clémenceau, a refuzat să ia parte la ședințele Academiei franceze, al cărei membru era; totuși Academia și-a suspendat ședința din 11 Septembrie, în semn de doliu. Henri de Régnier a făcut elogiul ilustrului dispărut. Se știe că, dacă Porto-Riche ar fi acceptat să ia parte la ședințele Academiei, el ar fi fost primit de Régnier, care era directorul Academiei când a murit Ernest Lavisse, predecesorul lui Porto-Riche. Succesorul acestuia din urmă va fi primit tot de Régnier.

Confiscarea lui „Ulysses"

„Ulysses", cartea lui James Joyce, a fost confiscată la vama germană, care a socotit-o imorală. Autoritățile superioare au contramandat însă această măsură. Se știe că „Ulysses" a apărut într'un număr restrâns de exemplare, care s'au vândut cu numărul și numai pe cale de subscripție. „Adevĕrul Literar" a publicat din această carte un fragment, în traducerea d-lui Al. A. Philippide

Moartea lui Sakulin

Din Leningrad se anunță moartea lui P. Sakulin, membru al academiei rusești. Moartea se datorează paraliziei inimii. Sakulin, care s'a născut în 1868, era specialist în istoria literaturii rusești și preda istoria la universitatea din Moscova. A lăsat studii importante despre Pușkin, Lermontov, etc. Cea mai cunoscută lucrare a lui, *Istoria literaturii rusești*, în câteva volume, a fost tradusă din nemțește. Ultimele lucrări ale lui Sakulin au rămas neimprimate, deoarece el era opozant.

Reprezentația de retragere a artistului Ion Morțun dela Teatrul Național

D. Ion Morțun, a cărui hotărîre de a se retrage dela Teatrul Național a produs o vie impresie, ține să apară, pentru ultima oară pe scena acestui teatru, cu un rol de debut.

I. Morțun

Reprezentația de retragere va avea loc în seara de 10 Octombrie, cu *Omul cu mârțoaga*, piesa d-lui Ciprian, în care d. Morțun va juca rolul arhivarului Chirică.

Prietenii și admiratorii atât de numeroși ai d-lui Morțun vor sărbători cu acest prilej pe artistul desăvârșit care, apărând în acel rol, dă a înțelege că își începe o carieră și mai strălucită.

Pirandello plictisit de Europa

Zilele trecute, cunoscutul scriitor italian Pirandello a plecat în America, pe un vapor italian. Ziaristul american Swinnerton, care i-a luat un interview, pretinde că Pirandello ar avea de gând să întoarcă spatele „bătrânei și împietritei Europe" și să se stabilească în America.

„Viața devine nesuferită în Europa, declară el. Un copil nu poate crește la mănăstire printre călugări. In Europa toată lumea e bătrână, chiar și copiii. Inainte de război mai erau oameni tineri, astăzi cei care vor să pară tineri se mulțumesc să maimuțărească vechiturile altora. Dar eu sunt tânăr și nu vreau să mă ascund, de aceea nu sunt la locul meu aici. Mi-am vândut vila din Roma și mi-am împărțit averea între cei trei copii ai mei".

Intrebat de jurnalist, Pirandello a declarat că a călătorit în toată Europa, dar e peste tot la fel. La Londra a întâlnit un singur om tânăr, pe Bernard Shaw. Ceilalți erau cadavre. Directorii de teatre i-au cerut piese vechi de douăzeci și patruzeci de ani. Din contra, Americanii nu cer decât lucruri noi. Ba chiar un regisor i-a cumpărat patru piese pe care autorul încă nu le-a scris. El preferă să fie fluerat și să trăiască, decât să aibă monumente și să fie mort.

Mai cunoaștem și alți italieni care au mania de a teatraliza totul și de a se socoti pe ei centrul universului. Să fie oare o boală de familie?

Congresul de sexologie din Viena

Săptămâna trecută s'a deschis la Viena, congresul de sexologie. Sala de ședințe e plină de femei, delegate ale societăților feminine străine. Unul din țelurile ligii este să obțină egala îndreptățire a femeilor și a bărbaților. S'a ales Viena pentru ținerea congresului, deoarece drepturile femeilor sunt acolo mai largi decât în orice altă țară.

De altfel, tradiția studiilor de sexologie e veche la Viena: primul specialist în această materie a fost Krafft-Ebbing, iar astăzi, unul din cei mai de seamă savanți e Freud, tot din Viena. Azistă savanți din toate țările. Profesorul Steinach n'a putut lua parte, din cauza unei crize de reumatism.

Președintele congresului, Magnus Hirschfeld, a ținut un discurs, în care a apărat congresul împotriva acuzării de imoralitate. Din contra, congresul își propune să denunțe ca imorale multe stări de lucruri existente. Morala veche trebue înlocuită cu una nouă, ale cărei puncte de căpetenie vor fi tratamentul egal al bărbaților și al femeilor, reforma căsătoriei, controlul procreației și modernizarea justiției sexuale.

Familia nu va fi atacată, deși scriitoarea Ellen Key are dreptate când spune că „o căsnicie fără iubire e mai imorală decât iubirea fără căsătorie".

Congresul continuă. — *Gr.*

Mărunte

— O biografie a banditului american Al. Capone va apărea la sfârșitul lui Septembrie. Jurnalele din Chicago sânt toate pline de amănunte din viața lui. Se prevede că volumul va avea un succes uriaș. Autorul, jurnalistul Fred D. Paisley, a ales ca subtitlu: „A self made man" (Un om ajuns prin el însuși),

— In Italia s'a instituit un premiu de 50.000 de lire pentru o lucrare făcută de un Italian, cu subiectul următor: *Poemul eroic al lui Virgiliu și sentimentul latin și mediteranean în raport cu sentimentele și idealismul nouei Italii a lui Benito Mussolini.* Banii sânt dați de un industriaș american, Virgil Noal.

— Kemal Pașa, președintele republicei turcești, isprăvește o istorie a Turciei, care tinde să dovedească că civilizația turcească datează din cele mai vechi timpuri. Cartea va avea opt sute de pagini și va fi obligatorie în învățământ.

Cea mai senzațională lovitură a sezonului !!!

Cele mai noui șlagăre muzicale, perfect imprimate, numai pentru prețul de

20. — (DOUĂZECI) LEI

„Oh, Donna Clara" text de Beda, muzică de Pettersbusky, cântat de Bloeme, cel mai formidabil șlagăr al sezonului.
„Ich würde Sie so gern mal wiedersehen !" (Te-aș revedea cuatâta drag) text și muzică de Frank Anatole, cântată de tenorul Bloeme.
„Wen du mich küssen willst, musst du verliebt sein !" (De prei să mă săruți vreodat', să fii îndrăgostit), de acelaș autor, cântat de Bloeme.
„Wann sagst du ja ? (Când spui da ?) de acelaș autor, cântată de Bloeme.
„Auch du wirst mich einmal betrügen" (Și tu ai să mă'nșeli odată) text de Reisch și Robinson. Muzică de Robert Stolz, cântat de Bloeme. Marele succes din filmul „Două inimi într'un vals".
„Ich habe den Traum einer Knospe belauscht" (Am urmărit un vis al unui mugur) de Frank Anatol, cântată de Bloeme.
„Darf ich um den nächsten Tango bitten ?" (Dați-mi următorul tango, doamnă) text de Schwabe, muzică de Rosen, cântată de Herbert van Bloeme.
„Veronica, der Lenz ist da ! (Veronica a sosit primăvara) text de Rotter, muzică de Jurmann, cântată de Bloeme.
Etc. Etc Etc.

Toate acestea pe extraordinarele cărți poștale-plăci „Weco" (Tonbild-postkarte), cea mai nouă senzație a anului.

Poate fi cântată la orice gramofon de sute de ori, șanțurile sonore fiind de o rezistență extraordinară, imprimate chiar pe ilustrații.

CEL MAI FRUMOS DAR CEL MAI SIMBOLIC OMAGIU SIMPLE CĂRȚI POȘTALE DE O EXECUȚIE DESĂVÂRȘITĂ

COSTUL 20 LEI BUCATA

De vânzare la toate magazinele de muzică și librării.

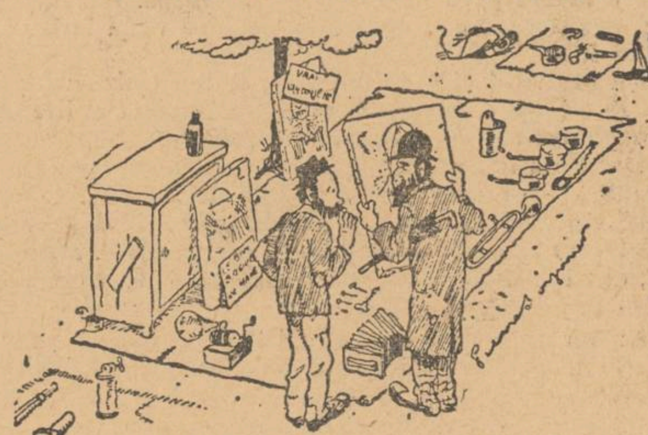
Reprezentanța generală și depozitul pentru România: „Novitas", București IV, str. D. Onciul 11.

Intinerire fără Voronoff!

Georgică zilnic parcă 'ntinerește
Și e frumos ca un Adonis blond...
Aceasta-i pentrucă se bărbierește,
Cu excelenta lamă „DIAMOND".

Pictură autentică

— Bine, cu un pol îl iau, dar să-mi garantezi că e autentic. Se fac atâtea falsuri!

Fără motiv!

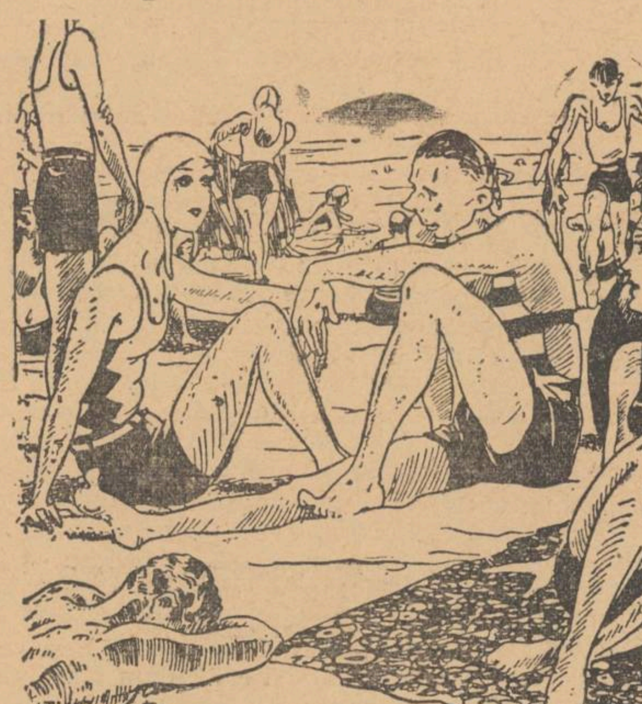
O voce: — Ce țipi așa?
— Am căzut în pivniță.
— Ai spart sticlele?
— Nu...
— Atunci de ce țipi?

In vilegiatură

— Ia te uită, stafii! Și mie mi-era frică să nu petrec tot sezonul singur!

Răutăcioasă

El. — Am un carnet unde-mi scriu cugetările de un an încoace.
Ea. — Trebue să fi umplut pe puțin trei pagini...

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11